

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDENİ HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN
KORUNMASI

Faruk EMİN

2501191906

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Abdurrahman SAVAŞ

İSTANBUL-2024

ÖZ

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN KORUNMASI

FARUK EMİN

İnternet kullanımının yaygınlaşması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile özellikle sosyal medya kullanımının hızlanması nedeniyle kişisel verilerin ulusal ve uluslararası düzeyde işlenmesi, paylaşılması ve dolaşımı çok üst seviyelere çıkmıştır. Bu gelişmeler neticesinde, bireyler sahip oldukları kişisel verilerin nerede ve ne zaman işlendiğini kontrol edemez hâle gelmiştir. Belirli bir olgunluğa sahip olduğunu kabul edebileceğimiz yetişkin bireylerin bile bu denli mahremiyetlerinin ihlal edilmesi, görece güçsüz konumdaki çocukların kişisel verilerinin korunması hususunu daha da önemli kılmıştır. Üstelik, dijital teknoloji içine doğan çocukların son yıllarda akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazları kullanma sıklıklarının artmış olduğu da görülmektedir. Dijital araçlar tarafından çocuklara sunulan uygulamalar çocukların sağlıklı gelişimini desteklemekten ziyade kâr odaklı uygulamalardır¹. Bu gerçek karşısında, çocukların neden dijital dünyanın getirdiklerine karşı korunmaları gerektiği bir kez daha anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, çocukların kişisel verilerinin kimler tarafından hangi yöntemlerle ihlale maruz bırakılabileceği anlatılmış, kişisel veriler ile kişilik hakkı arasındaki bağa dikkat çekerek Türk hukukuna göre çocukların hukuki korunma yollarının neler olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel veri kavramı ve veri koruma hukuku genel hatlarıyla ele alınmıştır. İkinci bölümde, çocukların kişisel verilerinin kimlerden kaynaklı olarak işleme faaliyetine konu olabileceği ve hukuka uygun şekilde gerçekleşen veri işlemenin koşullarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise, çocukların kişisel verilerinin işlenmesi faaliyeti sonucunda başvurulabilecek hukuki imkânlarla yer verilmiştir.

¹ İlknur Yıldız, Mehmet Kanak, “Çocukların Dijital Teknoloji Kullanımı ve Ebeveynlerin Yaklaşımları: Kesitsel Bir Çalışma”, **TJFMPC**, C.15, S.2, 2021, s.307.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Kişisel Veri, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Anne Baba, Velayet, Hukuki İmkân, Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Hak.

ABSTRACT

PROTECTION OF CHILDREN'S PERSONAL DATA

FARUK EMİN

Due to the widespread use of the internet, developments in information and communication technologies and especially the acceleration of the use of social media, the processing, sharing and circulation of personal data at national and international level has reached very high levels. As a result of these developments, individuals have become unable to control where and when their personal data are processed. The fact that the privacy of even adults, who can be considered to have a certain level of maturity, has been violated to such an extent has made it even more important to protect the personal data of children, who are in a relatively weak position. Moreover, children born into digital technology have increased their use of mobile devices such as smartphones and tablets in recent years. The applications offered to children by digital tools are profit-oriented rather than supporting children's healthy development. In the face of this reality, it is once again clear why children need to be protected against what the digital world brings.

In this thesis, the methods by which children's personal data can be violated by whom and the methods by which children's personal data can be violated are explained, and by drawing attention to the link between personal data and the right to personality, it is tried to express what are the legal means of protection of children according to Turkish law.

In this context, the study consists of three parts. In the first part, the concept of personal data and data protection law are discussed in general terms. In the second part, it is discussed who may be subject to the processing of children's personal data and the conditions for lawful data processing. In the third part, the legal remedies that may be applied because of the processing of children's personal data are discussed.

Keywords: Child, Personal Data, Processing of Personal Data, Parents, Custody, Legal Possibility, Right Strictly Attached to the Person.

ÖNSÖZ

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmesiyle ulusal düzeyde başvurulabilecek bağımsız bir veri koruma mevzuatı da hukuk âleminde yerini almıştır. Ne var ki, bu mevzuat içerisinde çocukların kişisel verilerine ilişkin meydana gelebilecek saldırılara karşı önlem niteliğinde veya bu alanı regüle etmesi beklenen herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Çalışmamızın amacı, kıyasen uygulanan medeni hukuk kuralları ile düzenlenmeye çalışılan bu alanın yeterli koruma sağlayamadığını gözler önüne sermek ve bu alanda 6698 sayılı Kanun’a bir hüküm ilâve edilmesine vesile olabilmektir. Zira, çalışma içerisinde de görülecektir ki, kişilik hakkı bağlamında yapılan değerlendirme hem veri sahipleri hem de veri sorumluları bakımından birtakım muğlak durumlar barındıran bir yapıda olup uygulamada ikiliğe sebebiyet vermektedir.

Bu vesileyle, tezimin yazım sürecinde benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli fikirleri ile yolumu aydınlatan ve çalışmamı derinleştirebilmek amacıyla kütüphanesindeki kaynakları benimle paylaşan tez danışmanım kıymetli hocam sayın Doç. Dr. Abdurrahman Savaş’a teşekkürü bir borç bilirim. Tezimin son hâlini almasında büyük katkısı bulunan, daha iyi bir çalışma ortaya çıkması için değerli vaktini harcayan tezimin jüri üyelerinden sayın Dr. Öğr. Üyesi Elif Beyza Akkanat-Öztürk’e teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, tezimin bütünüyle ilgili geniş bir bakış açısı sunarak çalışmama katkıda bulunan tezimin jüri üyelerinden sayın Pof. Dr. Mesut Serdar Çekin’e teşekkür ediyorum.

Beni yetiştiren, bugünlere getiren, maddi ve manevi olarak desteklerini her daim yanımda hissettiğim değerli annem Meliha EMİN’e, saygıdeğer babam Mehmet EMİN’e ve yüksek lisans sürecimin tamamında bana destek olan kardeşlerim Av. Murat EMİN, Muhammed EMİN ve Fatma Hilal EMİN’e şükranlarımı sunuyorum.

Faruk EMİN

İSTANBUL, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VERİ KORUMA HUKUKUNA DAİR GENEL BİLGİLER İLE ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

I. Kişisel Veri Kavramı.....	5
II. Kişisel Verinin Unsurları	6
A. Bilgi.....	6
B. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Gerçek Kişi.....	8
C. Verinin Kişiyeye İlişkin Olması.....	14
III. Kişisel Veri Türleri.....	16
A. Genel Nitelikli Kişisel Veri	17
B. Özel Nitelikli (Hassas) Kişisel Veri	17
IV. Çocukların Kişisel Verilerinin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	22
A. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR).....	22
B. Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Kanunu (Children's Online Privacy Protection Act).....	24
C. Diğer Düzenlemeler	26
V. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği.....	28
A. Mülkiyet Hakkı Görüşü.....	28
B. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü	30
C. Kişilik Hakkı Görüşü	31
D. Kişisel Verinin Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirme	36

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİ VE YAPILAN İŞLEME FAALİYETİNİ HUKUKA UYGUN HÂLE GETİREN DURUMLAR

I. Çocuk Kavramı ve Çocukların Ehliyet Durumu.....	38
A. Çocuk Kavramı	38
B. Çocukların Ehliyet Durumu	39
1. Hak Ehliyeti	39
2. Fiil Ehliyeti.....	40
a. Çocukların Tam Ehliyetsizlik Hâli	41
(1) Genel Olarak.....	41
(2) Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar Bakımından	43
b. Çocukların Sınırlı Ehliyetsizlik Hâli	46
(1) Genel Olarak.....	46
(2) Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar Bakımından	47
II. Çocukların Kişisel Verilerinin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi ve Yapılan İşleme Faaliyetinin Açık Rıza Bağlamında Değerlendirilmesi.....	50
A. Çocukların Kişisel Verilerinin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi ...	50
B. Hukuka Uygun Yapılan İşleme Faaliyetinin Bir Koşulu Olarak Açık Rıza	55
1. Genel Olarak Açık Rıza.....	55
2. Açık Rıza Kavramı ve Açık Rızanın Unsurları.....	58
a. Açık Rıza Kavramı.....	58
b. Açık Rızanın Unsurları	61
(1) Belirli Bir Konuya İlişkin Olma	61
(2) Bilgilendirmeye Dayalı Olma	63
(3) Özgür İradeyle Açıklanma	67
3. Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti.....	69
a. Rıza Beyanının Alınmasında Önemli Bir Husus Olarak Çocuğun Yaşının Tespiti.....	75
b. Rıza Beyanının Alınmasına İlişkin Uygulamada Yer Alan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	77
III. Çocukların Kişisel Verilerinin Anne Baba Tarafından İşlenmesi.....	80

IV. Anne Babanın Çocuklarına İlişkin Kişisel Veri İşleme Faaliyetlerinin Düşünce Özgürlüğü Bağlamında Değerlendirilmesi	86
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİ NEDENİYLE MEYDANA GELEN HUKUKİ SORUMLULUĞUN ESASLARI

I. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Sonucunda Aile Hukuku Bakımından Başvurulabilecek İmkânlar	90
A. Genel Olarak.....	90
B. TMK m.346 Kapsamında Alınabilecek Olan Koruma Önlemleri.....	91
C. Çocuğun Bir Aile Yanına veya Kuruma Yerleştirilmesi (TMK m.347). 93	
D. Velayetin Kaldırılması Önlemine Başvurulması.....	95
1. Velayet Hakkı ve Velayete İlişkin Temel İlkeler	95
a. Velayet Hakkı	95
b. Velayet Hakkının Kullanılmasında Etkili Olan İlkeler.....	97
(1) Çocuğun Üstün Yararı İlkesi.....	97
(2) Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesi	100
2. Velayetin Kaldırılması (TMK m. 348)	103
II. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Sonucunda Kişiler Hukuku Bakımından Başvurulabilecek İmkânlar	107
A. Genel olarak.....	107
B. Kişiliği Koruyan Davalar	107
1. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası	108
2. Saldırıya Son Verilmesi Davası.....	109
3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası	110
C. Maddi Tazminat Davası	111
D. Manevi Tazminat Davası.....	112
E. Haksız Kazancın İadesi.....	114
III. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Nedeniyle Açılacak Olan Davalarda Çocuğun Dava Ehliyeti	116
A. Genel Olarak Medeni Usul Hukuku Bakımından Çocuğun Dava Ehliyeti	116

B. Üçüncü Kişiler Tarafından Yapılan İşleme Faaliyetinde Çocuğun Dava Ehliyeti	118
C. Anne Baba Tarafından Yapılan İşleme Faaliyetinde Çocuğun Dava Ehliyeti	119
IV. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Veri Sorumlusuna Başvuru İmkânı ve Genel Hükümlere Göre Tazminat Talep Edilmesi.....	121
V. Çocukların Kişisel Verilerinin 6698 sayılı Kanun'un 28/1-(a) Maddesi Kapsamında İşlenmesi.....	127
SONUÇ.....	130
KAYNAKÇA	141

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: Bent
bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
bs.	: Baskı
By.	: Tarafından
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CD	: Ceza Dairesi

CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
D	: Daire
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
EBYÜ-HFD	: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Ed.	: Editör
EDPS	: Avrupa Veri Koruma Denetmeliği (European Data Protection Supervisor)
EÜHFD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
GDPR	: General Data Protection Regulation (Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü)
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KVKK	: 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	: Madde
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	: Numara
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SÜAMYOD	: Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği

TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TJFMPC	: Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
vd.	: Ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Modern çağın kapılarının aralanmasıyla birlikte bilgi her zamankinden daha kıymetli bir maden hâline gelmiştir. Kuşkusuz, kişisel veri de bir bilgi türüdür. Üstelik, bireylere ilişkin her türlü bilgi, kişisel veri olabilir. Bu kapsamda, insanlar sınırları çizilemeyecek ölçüde birer kişisel veri kaynağıdır. Şüphesiz, kişisel verilerin muhafaza edilmesi önemlidir. Tarih, bireylerin kişisel verilerinin korunmasının neden bu kadar önemli olduğunu Nazi Almanyası'nın gerçekleştirdiği etnik temelli sınıflandırma ve devamında yapılan soykırım neticesinde acı bir şekilde bizlere öğretmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından toparlanan Avrupa'da bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yeni gelişmeler yaşanmış; özellikle de internet hayatımıza girmiştir. Böylece insanlar birbiriyle sanal ortamda iletişim kurmaya başlamış, birbirlerine ait her türlü kişisel bilgiye vâkıf olma imkânı elde etmiştir. Teknolojinin ve bu bağlamda özellikle internetin insanların hayatını kolaylaştırdığı ve onların işlerini daha kolay yapabilmelerini sağladığı açıktır. Ne var ki, bu gelişmelerin her zaman olumlu sonuçlar doğurduğunu ifade etmek mümkün değildir. Nitekim bilgisayarların ortaya çıkmasıyla birtakım bilgilerin kolaylıkla daha hızlı şekilde depolanabildiği ve sanal ağlar vasıtasıyla bu bilgilerin paylaşılabilirdiği görülmüştür². Bu bağlamda, teknolojik gelişmelere kayıtsız kalmayan, teknolojinin neler getirdiğinin farkında olan ve sahip olduğu özel yaşamın önemini bilincinde olan bireyler bu teknolojik ilerlemelerin sonuçlarına yönelik haklı bir endişe duymaktadır³.

Açıkça görülmektedir ki, günümüzde devletler, özel şirketler ve insanların kişisel verilerini işleyerek hizmet sunan her türlü gerçek ve tüzel kişiler, bu kadar önemli bir hazine olarak görülen bireylerin kişisel verilerine sahip olmak ve onları işletmek arzusuna her zamankinden daha fazla sahiptir. Zira, kişisel veri artık sadece bir bilgi değil; aynı zamanda bir ticaret kaynağıdır. Facebook, Twitter ve Instagram gibi şirketler esasen sahip oldukları mal varlıklarından çok, sahip oldukları kişisel

² Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, 3.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, s.2, (Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**).

³ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.3.

veriler nedeniyle dünyanın en değerli şirketleri olarak kabul edilmektedir. Adı geçen sosyal ağlarda hesabı olan bir kullanıcının sahip olduğu kimlik bilgileri, görüntüleri, telefon numarası, e-posta adresi, aile üyelerinin kimlik bilgileri, başkalarıyla mesajlaşmaları, hobilerinin neler olduğu ve daha sayılamayacak birçok veri o şirketin bünyesinde yer almaktadır.

Kişisel veri hukukunun çok geniş olması, Avrupa tarihinde derin yaralara sebep olması ve bireyler tarafından öngörülemez birtakım tehlikelere açık olması devletleri de harekete geçirmiş; bu alanda uluslararası birtakım düzenlemeler yapılmasına vesile olmuştur. 1970’li yıllardan itibaren OECD tarafından Rehber İlkelerinin yayımlanmasıyla başlayan mevzuatlaşma süreci Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği tarafından yapılan pek çok düzenlemeyle devam etmiştir⁴. Kişisel verilere duyulan ilgili Türk hukukunu da etkilemiştir. Bu kapsamda, 2004 yılında Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 135 vd. maddelerinde kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu ile verileri yok etmeme suçuna ilişkin hükümler ihdas edilmiştir. 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile özel hayatın gizliliğiyle ilgili olan Anayasa’nın 20. maddesine kişisel verilere ilişkin bir hüküm eklenmiştir⁵. 7 Nisan 2016 yılına gelindiğinde ise ulusal düzeyde, bu alandaki ilk kanunumuz olan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir⁶.

Kamu ve özel sektör aktörleri tarafından bireylerin kişisel verilerinin geleceğini belirleme arzusu kuşkusuz, bireylerin maddi ve manevi varlığı üzerinde ciddi tehlikelere yol açmaktadır. Bahsi geçen tehlike altındaki bireyler, hak ehliyetine sahip olan her yaştan kişiler olabilir. Bu kapsamda, çocukların da tıpkı yetişkinler gibi risk altında bulundukları ifade edilebilecektir. Özellikle sosyal medya platformlarının, günümüzde oldukça yaygınlaşmasının bir sonucu olarak vaktimizin çoğunu rahatlıkla işgal etmesi, çocukların da bu sosyal ağlarda boy göstermesini beraberinde getirmiştir. Ne yazık ki, çocuklar hiçbir dönemde olmadığı kadar tehdit

⁴ Ömer Ekmekçi, Nafiye Yücedağ, Elif Beyza Akkanat-Öztürk, Şehriban İpek Aşıkoğlu, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2024, s.4-6.

⁵ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.7.

⁶ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.9.

altındadır. Çocukluk çağlarında kötü niyetli kişilerin eline geçebilecek olan kişisel verilerin, ilerde çocuğun yaşamında ne gibi sonuçlar doğurabileceğini kestirmek bir hayli zor görünmektedir. Bir çocuğun sosyal medyada ebeveynleri tarafından paylaşılan bir görüntüsünün karanlık ağlarda satışa sunularak pedofili kişilerin hesaplarında paylaşımına konu olduğu görülmektedir. Aynı görüntüler, bu görüntülerin yer aldığı sosyal platforma karşı gerçekleştirilen bir siber saldırı sonucunda çalınarak yine kötü emellere sahip kişilerin eline geçebilmektedir.

Bu kapsamda, çalışmamızda çocukların özel öneme sahip birer varlık olduklarının bilincinde olarak onlara ilişkin kişisel veri ihlallerinin ne şekilde olabileceğini ve bu ihlalleri önlemek için neler yapılabileceğini ifade etmeye çalışmış bulunuyoruz. Çalışmamızın ilk bölümünde, kişisel veri kavramı unsurlarıyla birlikte etraflıca açıklanmış; veri koruma hukukuna ilişkin düzenlenen ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenmiştir. Son olarak ise, kişisel verinin hukuki niteliğinin ne olduğu, özellikle de kişisel verilerin kişilik hakkı kapsamında kabul edildiği hususu üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, çocukların ehliyet statüsü ile kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar karşısındaki durumları üzerinde durulmuştur. Devamında, çocukların kişisel verilerinin işlenmesinin üçüncü kişilerden kaynaklanması durumunda ihlalin söz konusu olup olmadığı anlatılmıştır. Özellikle, açık rıza verilmesinin hukuka uygun bir işleme faaliyetinin sebebi olup olmadığı, açık rızanın şartlarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Son olarak, açık rıza verilmesi eyleminin kim tarafından yapılması gerektiği ifade edilmiş; rıza ehliyetinin uygulamada oluşturduğu problemlere karşı çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın son bölümünde ise, çocukların kişisel verilerinin anne baba kaynaklı işlenmesi durumu üzerinde durulmuş, anne babaların hukuka uygun bir işleme faaliyetinde bulunmasının şartları incelenmiştir. Çocukların velayet altında bulunmaları nedeniyle onların velayet yetkilerinin doğru kullanılmasını sağlayan ilkelere değinilerek bu hakkın kötüye kullanılması hâlinde aile hukuku bakımından başvurulabilecek çareler ifade edilmiştir. Son olarak hem üçüncü kişilerden kaynaklı hem de anne babalardan kaynaklı yapılan veri işleme faaliyetleri karşısında çocuğun

medeni hukuk ve kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında sahip olduğu hukuki korunma yolları açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERİ KORUMA HUKUKUNA DAİR GENEL BİLGİLER İLE

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN

DÜZENLEMELER

I. Kişisel Veri Kavramı

Kişisel veri kavramı, 2016 yılında yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) m.3/1-(d) bendinde, *“kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”* şeklinde tanımlanmıştır⁷. Kişisel verinin ne olduğuna ilişkin 6698 sayılı Kanun’un aksine Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde daha detaylı bir tanıma yer verilmiştir⁸. İlgili tanım Tüzük’ün 4/1. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, *“kişisel veri kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiyle (“ilgili kişi”) ilgili herhangi bir bilgidir: kimliği belirlenebilir gerçek kişi, doğrudan veya dolaylı olarak, özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrimiçi bir tanımlayıcı gibi bir tanımlayıcıya veya söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özgü bir veya daha fazla aktöre atıfta bulunularak belirlenebilen kişidir”*.

Kişisel verinin mevzuatta farklı tanımları olmakla birlikte nelerin kişisel veri olarak kabul edildiği sınırlı sayıda (numerus clausus) belirtilmemiştir. Bu kapsamda; kişinin kimliğini belirgin kılan adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bilgiler kişisel veri olarak kabul edilebilir⁹. Ayrıca, kişinin dolaylı olarak kimliğinin tespitini sağlayan veriler de kişisel veri sayılır. Buradan hareketle, kişinin telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmişi, resmi, görüntü ve ses kayıtları, parmak izi, genetik bilgileri, öğrenim veya istihdam durumu, alışveriş alışkanlıkları, SMS ve e-postaları; hatta sosyal paylaşım sitelerindeki aktiviteleri kişinin dolaylı yoldan kimliğinin tespitini sağladığı için kişisel veri

⁷ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, detaylar için bkz. (çevrimiçi) www.mevzuat.gov.tr, 26 Şubat 2022.

⁸ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.14.

⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), TBMM 26.Yasama Dönemi 1.Yasama Yılı 117 Sıra Sayılı, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyon Raporu, s.7, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (Çevrimiçi), 27 Şubat 2022, (TBMM, Gerekçe)

kavramı içinde değerlendirilebilir¹⁰. Öte yandan, sınırlı sayıda olmayan bireyin kişisel verilerinin kapsamı, teknolojinin gelişmesi ve sosyal paylaşım ağlarının kullanımının artmasıyla her geçen gün daha da genişlemeye devam edecektir¹¹.

II. Kişisel Verinin Unsurları

Kişisel verinin tanımından yola çıkıldığında üç temel unsurdan meydana geldiği ifade edilebilir. Bunlar; “bilgi”, “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişi” ve “verinin kişiye ilişkin olması”dır¹².

A. Bilgi

6698 sayılı KVKK’nın tanımlar başlıklı bölümünde kişisel verilerin bir gerçek kişinin kimliğinin belirli veya belirlenebilir olmasını sağlayan her türlü bilgi olduğundan söz edilmiştir. O hâlde, kişisel verinin unsurlarından ilki “bilgi”dir.

Bilgi kavramı, veri kavramıyla yakından ilişkilidir. Bu iki kavram sık sık birbirini yerine kullanılmakta ise de aslında farklı anlamlara gelmektedir. Bu durumda, veri kavramının ne olduğunu da irdelemek gerekir. Veri, bilgi üretmek için işlenen ve rafine edilen bir hammadedir¹³. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 2. maddesinde yer alan tanıma göre; veri, bilgisayar

¹⁰ TBMM, Gerekeçe, s.7; Çiğdem Ayözger Öngün, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s.6; İngiliz Temyiz Mahkemesi’nin bir kararında kişisel verilerin belirlenmesinde kişinin merkezi ve yaşamsal önem olarak belirtilen iki önemli unsur bulunduğunu ve bilginin kişinin özel yaşamını etkilemesi hâlinde kişisel veri kabul edileceğini belirtmiştir. Buna göre; kişinin adının veya adresinin geçtiği ticaret listeleri, maaş bordrosu, vergi mükellefiyetine ait bilgiler ve banka hesap bilgileri gibi bilgilerin tümü kişisel veri sayılmalıdır. Ancak başkasına ait bir elektronik posta adresinde veya dokümanda kişinin yalnızca adı geçiyorsa, o kişiye dair başkaca bir kişisel bilgi yer almıyorsa bu bilgi, kişisel veri olarak kabul görmemelidir. bkz. Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.7; Ayrıca banka evraklarından elde edilen bilgilerin hassas bilgiler veya mesleki faaliyetler ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın kişisel veri sayılması hakkında bkz. AİHM 07.07.2015 T., 28005/12 Başvuru Sayılı M.N. ve Diğerleri/ San Marino Kararı (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168485> (çevrimiçi), 22 Kasım 2023).

¹¹ Örneğin; Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 21/12/2017 Tarihli, 2017/61 sayılı ilke kararında; birtakım uygulamalar ve sosyal medya hesapları aracılığıyla isim sorgulandığında telefon numarası bilgilerine, telefon numarası sorgulandığında da kişinin isim bilgisine erişme ve başkalarının telefon rehberinde nasıl kaydedildiğini görmeyi sağlayan faaliyetler kişisel verileri hukuka aykırı olarak işleme şeklinde kabul edilmiş; bu şekildeki veri işleme faaliyetinin KVKK’nın 15/7.maddesi uyarınca durdurulmasına karar vermiştir. Kararın tam metni için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4113/2017-61> (Çevrimiçi), 5 Şubat 2023.

¹² Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.51.

¹³ Murat Volkan Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, s.86-87, (Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**).

tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değerdir. Aynı madde metninde yer alan diğer bir tanıma göre; bilgi, verilerin anlam kazanmış biçimi olarak ifade edilmektedir¹⁴. Bu ilişkiyi bir örnekle açıklamak gerekirse; Ankara, Taha, 2013 şeklinde sıralanmış kelime öbekleri bir veriyi oluşturmaktadır. Taha'nın annesi tarafından söylenen "Taha, 2013 yılında Ankara'da doğmuştur" ifadesi bir bilgidir ve yukarıda sıralanmış verilere bir anlam yüklenmesiyle ortaya çıkmıştır¹⁵.

Veri denildiğinde, sadece dijital ortamda elde edilen birtakım bilgi ve sayılar anlaşılmamalıdır. Fiziki ortamda elde edilen veriler de bulunur. Bu veriler, kişisel veri olmanın şartlarını haiz oldukları takdirde, kişisel veriler için öngörülen veri koruma kapsamına dâhil olacaktırlar¹⁶.

Kişisel veri kavramının tanımında yer alan "*her türlü bilgi*" ifadesinin kapsamını tayin etmek gerekir. Bu bakımdan, bir kimsenin özel hayatına ve aile hayatına ilişkin bilgiler kişisel veri olarak kabul edildiği gibi; kişinin çalışma hayatına, ekonomik ilişkilerine ve sosyal davranışlarına ilişkin bilgiler de kişisel veri sayılır¹⁷. Kişi hakkındaki bilginin kişisel veri olarak kabul edilebilmesi için mutlak biçimde gizli bir bilgi olması gerekmez. Kişinin cinsel tercihi, banka kartı şifresi ve borç bilgileri¹⁸ gibi gizli sayılan bilgilerinin yanı sıra; kişinin fiziksel özellikleri, aracının modeli ve markası gibi herkes tarafından kolaylıkla algılanabilen bilgileri de kişisel veri olarak kabul edilmektedir¹⁹.

Bilginin nesnel veya öznel olması, o bilginin kişisel veri olma vasfını etkilemeyecektir. Üstelik bilginin gerçek olmayan bir bilgi olması hâlinde dahi, o

¹⁴ Mesut Serdar Çekin, Ahmet Esad Berktaş, M. Furkan Akıncı, **Veri Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023, s.4.

¹⁵ Furkan Güven Taştan, **Türk Sözleşme Hukuku'nda Kişisel Verilerin Korunması**, 2.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s.40.

¹⁶ Taştan, **a.g.e.**, s.40; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.87-88.

¹⁷ Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.88; Hüseyin Can Aksoy, **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010, s.13-14, (Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**).

¹⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurulu T.04/03/2022, K.2022/184 sayılı kararında kişinin borç bilgilerinin, bir yönetim şirketi tarafından alacağını temin etmek amacıyla üçüncü kişilerle paylaşılmasını hukuka aykırı veri işleme olarak kabul etmiştir. bkz. Mehmet Bedii Kaya, Furkan Güven Taştan, **Kişisel Veri Koruma Hukuku Mevzuat-İçtihat-Bibliyografya**, 2023, s.411 vd. (çevrimiçi) www.mbkaya.com, 7 Şubat 2023.

¹⁹ Sümeyye Hilâl Üçüncü, "Medeni Yargılama Hukukunda Kişisel Verilerin ve Sırların Korunması", Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2018, s. 6; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.89; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.14.

bilgi kişinin kimliğini belirlemeye doğrudan veya dolaylı yoldan olanak sağlıyorsa kişisel veri kabul edilir. Örneğin, yapılan test sonucunda kişinin kanında uyuşturucu madde olup olmadığının bilgisi nesnel bir bilgi olup kişisel veri kabul edilir. Benzer şekilde kişinin güzel veya çirkin, dürüst veya güvenilmez olduğuna dair değer yargıları içeren bilgiler öznel nitelikte olup, bu bilgiler de kişiyle irtibatı sağlayabildiği durumlarda kişisel veri sayılır²⁰.

Kişiye ait bilginin hangi biçim ve formatta bulunduğu onun kişisel veri olma niteliğini etkilemez²¹. Bir başka deyişle; bilginin alfabetik, sayısal, fotografik²², grafiksel veya akustik²³ olmasının onun kişisel veri niteliğini haiz olması ile ilgili değildir. Fiziki olarak bir dosyada tutulan ve kişiye ait olan bilgiler kişisel veri olarak kabul edilebileceği gibi; aynı bilgilerin bilgisayar aracılığıyla depolanan video kaset veya sayısal ikili kodlar hâlinde tutulması da onun kişisel veri olma vasfını değiştirmez. Örneğin, bir alışveriş merkezinin güvenlik kamera görüntüleri veya telefon aracılığıyla bir kurumun çağrı hizmetleri servisine bağlanıldığında kişinin kayıt altına alınan sesi kişisel veri kabul edilecektir²⁴.

B. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Gerçek Kişi

Kişisel veri kavramının bir diğer unsuru, kişinin kimliğinin belirli veya

²⁰ Şehriban İpek Aşıkoğlu, **Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.8; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.14-15; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.89; Taştan, **a.g.e.**,41.

²¹ Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.9; Üçüncü, **a.g.e.**, s.6; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin bir kararına göre; davacının çalıştığı iş yerinde kendisine tahsis edilen araca takılan GPRS kayıtları incelendiğinde, işçinin işverene sunduğu iş yeri ziyareti raporları ile araca takılan GPRS kayıt bilgilerinin uyuşmadığının anlaşıldığı, bu yüzden iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiği ifade edilmiştir. Daire, somut olayda işveren tarafından işçiye ait kişisel veri niteliğini haiz konum bilgilerinin kullanıldığını belirtmiştir. Yargıtay 9. HD 04.02.2019 T., E.2018/11052, K.2019/2631(çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , 25 Şubat 2023.

²² Kişisel Verileri Koruma Kurulu T.14/05/2020, K.2020/379 sayılı kararında, bir tıp merkezinin reklam amaçlı olarak “video tanıtım” bölümünde kişinin görsel ve işitsel verilerini kullanmasının ilgili kişinin kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlenmesi niteliğinde olduğunu kabul etmiş; veri sorumlusu tarafından bu kişisel verilerin silinmesine karar vermiştir. bkz. Kaya, Taştan, **a.g.e.**, s.1028 vd.

²³ Telefon bankacılığı aracılığıyla banka müşterisi ile yapılan görüşmede kaydedilen müşterinin sesinin kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 04/2007, s.8.

²⁴ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.15; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.90.

belirlenebilir olmasıdır²⁵. “Kimliği belirli olmak” ifadesinden kastedilen, o kimsenin bulunduğu ortamda diğer kişilerden ayırt edilebilir olmasıdır. “Kimliği belirlenebilir olmak” ise o kimsenin henüz diğer kişilerden ayırt edilmemiş olmakla birlikte bu durumun mümkün olmasıdır²⁶. Kişinin belirlenmesi ihtiyacı ona ait kişisel verilerin koruma altına alınması düşüncesinden ileri gelmektedir. Aksi hâlde, bir kişiyle ilişkilendirilemeyen birtakım kişisel verilerin hangi bağlamda ve ne sebeple korunması gerektiği sorunu ortaya çıkacaktır²⁷.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun internet sitesinde yayımlanan rehberlerde tüzel kişiye ait kişisel verilerin, kural olarak 6698 sayılı Kanun bünyesinde, veri koruma kapsamında bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, tüzel kişilerin verileri, yalnızca herhangi bir gerçek kişiyi belirlemesi ya da belirlenebilir kılması hâlinde koruma altında olacaktır. Ne var ki, burada korunan menfaat tüzel kişiye ait değil; kanun koyucunun esas aldığı üzere kimliği belirlenen ya da belirlenebilecek olan gerçek kişiye ait olacaktır²⁸. Örneğin, bir ticari şirketin işletme adı ya da adresi gibi tüzel kişiliğe ilişkin bilgiler bir gerçek kişiyle ilişkilendirilebilecekleri durumlar haricinde kişisel veri sayılmayacaktır²⁹. Tüzel kişilerin 6698 sayılı Kanun kapsamında korunup korunamayacaklarına ilişkin

²⁵ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2012/16872 E., 2012/18221 K., T. 11/09/2012 sayılı kararında, kişisel veri niteliğindeki uygunsuz fotoğrafları çekilen ancak kimliği tespit edilemeyen mağdurlara ilişkin davada özel hayatın gizliliğini ihlâl suçunun unsurlarının bulunduğunu ifade etmiştir. “...sanığın, resim çekme sistemi çalışır vaziyetteki taşınabilir telefonunu, kimlikleri tespit edilemeyen mağdurelerin, etek altına ve bacak, göğüs gibi erojen bölgelerine odaklayarak, onların bilgi ve rızaları dışında, fotoğraflarını çekmesi şeklinde gelişen eyleminin, 5237 sayılı TCK’nın 134/1. maddesinin 2. cümlesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlâl suçunu oluşturacağı, anılan suçun aynı Kanunun 139/1. maddesi uyarınca soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olup, mağdurelerin tespit edilememiş ve sanık hakkında usulüne uygun şikâyetle bulunulmamış olması karşısında, sanık hakkında açılan kamu davasının şikâyet yokluğu nedeniyle 5237 sayılı TCK’nın 139/1, 73/1 ve 5271 sayılı CMK’nın 223/8. maddeleri uyarınca düşmesine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, suç vasfında yanılğıya düşülerek, sanığın yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” bkz. Habip Oğuz, “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.3, 2013, s.20-21.

²⁶ Üçüncü, **a.g.e.**, s.6; Başka bir tanıma göre, verilerin doğrudan ya da dolaylı olarak bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle kişinin tanımlanabilmesi kimliği belirlenebilir olmayı ifade eder. bkz. Nilgün Başalp, **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s.33, (Başalp, **Kişisel Veri**).

²⁷ Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.11.

²⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, s.20. (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/185c2130-8070-4b2b-a91e-1d48322ca352.pdf>, 3 Mart 2022, (KVKK, 100 Soru).

²⁹ Oğuz Şimşek, **Anayasa Hukuku’nda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s.123; KVKK, 100 Soru, s.17.

doktrinde görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bir görüşe göre; tüzel kişilerin manevi varlıklarının olmadığı düşüncesinden hareketle veri koruma kapsamına alınmadıkları ileri sürülmüştür³⁰. Bu görüşü destekleyenlere göre, 6698 sayılı Kanun'un amacı, yalnızca bireylerin temel hak ve özgürlüklerine odaklanmaktır. Öte yandan, farklı sektörlere ilişkin mevzuatta tüzel kişilerin verilerinin korunmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Zira, her sektör kendi koşulları içerisinde değerlendirmeye tabi tutulduğunda, o sektörün gereği olarak tüzel kişilerin korunması söz konusu olabilecektir³¹. Diğer bir görüşe göre, tüzel kişilerin kişisel verileri de koruma altına alınmalıdır. Zira, tüzel kişiler itibarlarının zarar görmesi hâlinde manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Öte yandan, tüzel kişilerin ticari sır niteliğindeki verileri Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan haksız rekabet hükümleri ve bazı yasal düzenlemeler gereğince koruma altındadır. Ayrıca 6698 sayılı Kanun'da veri işleme faaliyetinde bulunan herkes, gerçek ya da tüzel kişi ayrımı yapılmaksızın birtakım yükümlülöklere tabi tutulmuştur³².

Kanaatimizce, her ne kadar veri koruma mevzuatımız özelinde bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkının sadece gerçek kişilere özgülendiğı ifade edilmişse de tüzel kişilerin verilerinin de koruma kapsamına alınması daha isabetli bir yaklaşım olacaktır. Zira, kanun koyucunun tüzel kişileri gerçek kişilerden ayrı tutmaksızın onları yaptıkları işleme faaliyetleri yönünden hukuken sorumlu tuttıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen, tüzel kişilere karşı yapılan işleme faaliyetlerinin Kanun kapsamında korunmuyor oluşu bir tezat oluşturmaktadır. Bu tartışmayı gidermek amacıyla tüzel kişilerin verilerinin korunmasına ilişkin bir yasal düzenleme ihdas edilmesi faydalı olacaktır.

³⁰ Berat Duman, "Anayasa Hukuku'nda Kişisel Verilerin Korunması", Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020, s.51.

³¹ Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.10; Aksi yöndeki görüşe göre, gerçek kişiler kadar tüzel kişilerin de kişisel verilerinin korunması konusunda menfaatleri bulunmaktadır. Bazı gerçek kişiler kendilerine ait kişisel verilerin korunmasına tüzel kişilerden çok daha az ihtiyaç duymaktadır; bu şekilde tüzel kişileri dışlayıcı bakış açısı uluslararası insan haklarına aykırılık teşkil etmektedir. bkz. Üçüncü, **a.g.e.**, s.8.

³² Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.93-94; Bu görüşe ilişkin farklı bir değerlendirmeye göre; tüzel kişilerin sahip oldukları ve korunması gereken verileri onların ticari sırlarıdır. Bu hususların halihazırda rekabet hükümleri, bankacılık alanındaki düzenlemeler ve şirketler arası gizlilik sözleşmeleri uyarınca korunduğı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tüzel kişiler bakımından kişisel verilerinin korunmasına ilişkin hükümler yönünden korunması gereken bir menfaat bulunmamaktadır. bkz. Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s. 17.

Kişinin kimliğinin belirli olması onun diğer insanlardan açık bir şekilde ayırt edilebilmesini sağlar³³. Birtakım işlemlere tabi tutulmadan ve doğrudan basit bir işlemle o kişinin kimliğini ortaya koyan veriler, “belirli olan” bir kişiye aittir³⁴. Kişinin ismi, T.C. kimlik numarası³⁵, doğum tarihi, doğum yeri gibi bilgiler kişinin kimliğini belirli kılan kişisel verilerdir³⁶.

Kişinin kimliğini açıkça göstermeyen ancak kişiye ait bazı ek bilgilerle birleştirildiğinde veya kişisel, zamansal, maddi çaba ve imkânlar kullanıldığında, kişinin kimliği anlaşılabiliyorsa bu şekildeki veriler kişiyi “belirlenebilir³⁷ kılan” verilerdir³⁸. Bu bağlamda bir kişinin telefon numarası, pasaport numarası, yaşı, ikametgahı, mesleği, bir öğrencinin sınav sonuç belgesi³⁹ gibi bilgiler dolaylı olarak o kişiye ulaşmamızı sağladığı için kişisel veri olarak kabul edilmelidir⁴⁰.

³³ Süleyman Yılmaz, Gökçe Filiz Çavuşoğlu, **Kişisel Verileri Koruma Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s.40; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s. 25.

³⁴ Şimşek, **a.g.e.**, s.122.

³⁵ Gerçek kişilerin T.C. kimlik numarasının kişisel veri olarak kabul edildiği yönünde bkz. Yarg. 7.CD E. 2021/21566, K. 2021/13832. Kaya, Taştan, **a.g.e.**, s.4783 vd.

³⁶ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.22; Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), Madde ve Gereksesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, s.9. (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gereksesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu> , 1 Mart 2022, (KVKK, Bilgi Notu).

³⁷ Belirlenebilir olma kriteri ile ilgili mutlak belirlenebilirlik ve nispi belirlenebilirlik olmak üzere iki görüş bulunmaktadır. Bir verinin üçüncü kişinin elinde bulunan herhangi bir bilgiyle birleştirildiğinde herhangi bir kişiyle bağlantısı kurulabiliyorsa mutlak belirlenebilirlikten bahsedilir. Bu görüşe göre veri sorumlusunun üçüncü kişilerin hakimiyetinde bulunan verilere ulaşım ulaşamadığı ve veri sorumlusunun hangi amaçla veri işlediğinin bir önemi yoktur. Nispi belirlenebilirlikten bahsetmek için sadece veri işleyen kişinin kimliği ve bilgisi dikkate alınacak; üçüncü kişilerin elinde bulunan herhangi bir bilgi ile değerlendirilmeyecektir. Ayrıntısı için bkz. Mesut Serdar Çekin, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, C.III, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s.46-47.

³⁸ Berrak Yılmaz, “Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2019, s.15; Üçüncü, **a.g.e.**, s.6.

³⁹ ...sınav sonucu bilgilerinin, ilgili kişinin belirli bir alandaki bilgi ve yeterliliğinin kapsamını ve bazı durumlarda zekasını, düşünce süreçlerini ve yargısını yansıttığı değerlendirildiğinden kişisel veri niteliğini haiz olduğu, ilgili kişinin yerleştiği yükseköğretim programının kişisel veri niteliğinde olan kişinin meslek bilgisine ilişkin kesin bir bilgi sağlamamakla birlikte kişinin ilgi alanlarına ilişkin bilgi vermesi nedeniyle kişisel veri niteliğini haiz olduğu... Kişisel Verileri Koruma Kurulu T. 06/01/2022, K. 2022/13. bkz. Kaya, Taştan, **a.g.e.**, s.437.

⁴⁰ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.22.; Bu konuya ilişkin bir AYM kararında; kişinin adı, soyadı, doğum tarihi, doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil; bunun yanında kişinin telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, özgeçmişi, resmi, pasaport numarası , görüntüsü , ses kayıtları, IP adresi, parmak izleri, e-posta adresi, hobileri, tercihleri, etkileşimde bulunduğu kişiler, grup üyelikleri ve aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm verilerin de kişisel veri kapsamı içerisinde olduğu ifade

Kişisel verileri koruma altına alınan bir gerçek kişinin ölü olması veya henüz doğmamış cenin olması hâlinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ayrıca ele alınmalıdır. Kişilik, Türk Medeni Kanunu'na göre, sağ ve tam doğmakla birlikte çocuğun anne karnına düşmesinden itibaren başlar. Kişinin ölümüyle de sona erer⁴¹. Kural olarak, ölüm ile kişilik son bulacağından kişiliğe bağlı bir değer olarak ölenin kişisel verilerinin korunması da mümkün gözükmemektedir⁴². Fakat, ölmüş olan kişilerin kişisel verileri aynı zamanda ölenin yakınları bakımından da kişisel veri olarak kabul edilebilir. Ancak bu durumda, ölü kişinin kişisel verileri koruma altında olacaktır⁴³. Örneğin, ölmüş bir kişinin genetik olarak kendi çocuğuna aktarılan bir hastalığa sahip olduğuna ilişkin kişisel veri onun sağ olan çocuğunun da bu hastalığa sahip olduğunu göstereceği için bu kişisel veri korunmaya layıktır⁴⁴.

Cenin durumunu irdelemek gerekirse; ceninin kişisel verileri, onun anne karnına düşmesinden itibaren sağ ve tam doğmak şartıyla koruma altında olacaktır. Çocuğun, anne vücudundan sağ olarak ayrıldığı an, çocuğun TMK m.28/1'e göre kişiliğinin başladığı andır. Anne bedeninden sağ olarak ayrılmak kavramından tıp bilimine göre çocuğun anne bedeninden ayrıldıktan sonra nefes alması veya ağlaması gibi yaşam belirtileri göstermesi durumları kastedilmektedir⁴⁵. O hâlde, cenin sağ ve tam olarak doğmadığı takdirde TMK m.28/1'e göre kişiliği olmayacağı için kişisel

edilmektedir. Kararın tam metni için bkz. AYM E.2014/180, K.2015/30, T.19.03.2015, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150403-8.pdf> , 2 Mart 2022.

⁴¹ 4721 sayılı TMK m.28: “*Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düştüğü andan itibaren elde eder.*”

⁴² Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On the Concept of Personal Data, adopted on 20th June, 01248/07/EN, WP 136, s.22, (çevrimiçi) https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf , 28 Şubat 2022, (Article 29 Working Party, Opinion 4/2007); Taştan, **a.g.e.**, s.35; Talep edilen kişisel verilerin KVKK m.11 hükmü uyarınca talep eden kişinin kendi verileri olmayıp ölü bir kişiye ait olduğu, bu anlamda ölü kişilerin verilerine ilişkin Kanun kapsamında bir değerlendirme yapılamayacağına ilişkin Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 18/09/2019 Tarih, 2019/273 Karar sayılı kararı için bkz. Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.13.

⁴³ Hüseyin Murat Develioğlu, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s.32; Taştan, **a.g.e.** s. 35; Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.113.

⁴⁴ Working Party, Opinion 4/2007, s.22; Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.113.

⁴⁵ Emine Akyüz, **Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması**, 7.bs., Ankara, Pegem Akademi, 2020, s.103, (Akyüz, **Çocuk Hukuku**).

verileri de korunmayacaktır⁴⁶.

Takma adlar, bir kişinin adının veya diğer belirlenebilir özelliklerinin o kişinin kimliğinin tespit edilmesini engellemek veya aşırı derecede zorlaştırmak için bir etiket ile değiştirilmesidir⁴⁷. Genellikle, toplumdaki bir alışkanlığın ya da eğilimin araştırılması konusunda birtakım istatistiksel veri toplanması gerektiğinde kullanılabilir. Örneğin, bir araştırma şirketi yaklaşan seçimlerle ilgili toplumun siyasi eğilimini tespit etmek amacıyla beş yüz kişi ile yaptığı anket sonuçlarını yayımlarken bu kişilerin isimleri yerine takma adlar kullanabilir⁴⁸. Takma adlara benzer olarak şifreli veriler de kullanılabilir. İlgili kişilere kendilerini simgeleyen bir kod numarası verilerek bu kişilerin kimliği kendilerini simgeleyen kod numaraları ile gizlenir⁴⁹.

Takma ad veya şifreli verinin kişisel veri niteliğine sahip olup olmadığıyla ilgili uzlaşmış bir görüş bulunmamaktadır. Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) Breyer⁵⁰ kararında, bir verinin kişisel veri olarak kabul edilmesiyle ilgili bazı kıstaslar ortaya koymuştur. Somut olayda, bilgisayarının dinamik IP adresi kullanılarak kişinin kimliğinin tespit edilebilmesi için üçüncü kişilerden ek bilgi alınması gerekmektedir. Bu durumda, dinamik IP adresinin kişisel veri sayılıp sayılmayacağı irdelenmiştir. Sonuç olarak, kişinin kimliğini belirlenebilir hâle getirmek için birtakım ek bilgilere ihtiyaç duyulabilir. Bu bilgilerin ise muhakkak veri sorumlusunun elinde bulunması gerekmez. Üçüncü kişilerden sağlanacak bir ek bilgi ile de kişinin kimliği belirlenebilir. Ancak, ek bilgiyi elde etmek hukuken yasaklanmamalı ve bu bilgiyi temin etmek için gereken zaman, emek ve masraf yönünden aşırı güç bir durum⁵¹ ortaya çıkmamalıdır. ABAD, Deloitte⁵² kararında ise, Breyer kararında ifade ettiği kriterlere atıfta bulunarak takma ad ve anonim hâle getirilmiş verilerini durumunu değerlendirmiştir. Somut olayda, yazarların

⁴⁶ Taştan, **a.g.e.**, s.36.

⁴⁷ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.211.

⁴⁸ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.25.

⁴⁹ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.25.

⁵⁰ Breyer v Federal Republic of Germany, C-582/14 sayılı 19 Ekim 2016 Tarihli karar

⁵¹ Verinin üçüncü kişilerden elde edilmesi için gereken çabanın, veri sorumlusunun elde edeceği menfaate kıyasla orantısız ve ölçülü olması hâlinde kişinin belirlenebilir olmadığının kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.115.

⁵² Single Resolution Board v European Data Protection Supervisor, T-557/20 sayılı, 26 Nisan 2023 Tarihli ABAD Genel Mahkemenin Sekizinci Dairesinin kararı

şifrelenmiş şekilde isimleri Deloitte adlı üçüncü kişiye aktarılmıştır. ABAD tarafından verilen karara göre, somut olayda Deloitte tarafından tek başına yorum sahibi yazarların bilgileri tespit edilememektedir. Deloitte'in yazarların bilgilerine erişimi sağlayabilecek bir sistemi mevcut değildir. Esasen, Deloitte'in, yazarların kimliğini belirli veya belirlenebilir hâle getirmek için yeterli hukuki imkanlara sahip olup olmadığının detaylıca araştırılması gerekmektedir. Bu gerekçelerle, olayın ABAD'a yansımından evvel konunun incelendiği merci olan Avrupa Veri Koruma Denetmeliği (EDPS)'nin bahsi geçen hususu araştırmadığı ve Deloitte'e aktarılan verilerin kişisel veri olma niteliğini tespit etmediği sonucuna varıldığından EDPS'nin kararı iptal edilmiştir⁵³. ABAD'ın güncel yaklaşımından hareketle bizce, takma ad ve anonim hâle getirilmiş verilere ilişkin öncelikle, veri sahibi olan kişilerin kimliğinin tespit edilmesi için herhangi ek bir bilgiye ihtiyaç duyulup duyulmadığı belirlenmelidir. Ek bir bilgi ile kişinin kimliği belirlenebilecekse bu bilginin üçüncü kişilerin elinde olmasının bir önemi yoktur. Daha sonra, ek bilgiye ulaşım için hukuki bir engel ya da ek bilgiye ulaşımı olanaksız hâle getirecek düzeyde emek, masraf ve zamanın gerekip gerekmediği incelenmelidir. Sonuç olarak, ek bilgiye ulaşmak hukuken yasak ise ya da bu bilginin elde edilmesi aşırı derecede güçlük oluşturuyorsa veri sahibi kişinin kimliği belirlenebilir olmadığından takma ad veya anonimleştirilmiş veri kişisel veri kabul edilmemelidir.

Anonim verilere⁵⁴ değinmek gerekirse; kişiye ilişkin elde edilen bilginin veri sahibiyle illiyeti yoksa veya ortadan kalkmışsa bu tür veriler anonim veridir⁵⁵. Kişinin kimliğini belirli veya belirlenebilir kılmadıkları için anonim veriler kişisel veri kapsamına dâhil olmayacaktır⁵⁶.

C. Verinin Kişiye İlişkin Olması

Kişisel verinin tanımında, kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişiye

⁵³ Nafiye Yücedağ, Elif Beyza Akkanat-Öztürk, “Kişisel Veri Tanımını Dikkate Almayan Değerlendirmeler Sona Erer Mi? ABAD'ın 26.04.2023 Tarihli ve T-557/20 Sayılı Kararı Üzerine”, (çevrimiçi) <https://blog.lexpera.com.tr/-22.05.2023>, 28 Eylül 2024; Ayrıca detaylı değerlendirme için bkz. Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s. 55-58.

⁵⁴ KVKK m. 3/1-b maddesi gereğince anonim hâle getirme; “*Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi...*” şeklinde tanımlanmıştır.

⁵⁵ Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.11.

⁵⁶ KVKK,100 Soru, s.47; Taştan, **a.g.e.**, s.39.

“ilişkin” olan verilerden söz edilmektedir. Bu tanımdan yola çıkarak bir bilginin kişisel veri olarak kabul edilebilmesinin üçüncü unsuru ise verinin kişiye ilişkin olmasıdır. Bir başka deyişle; somut bir verinin tek başına herhangi bir bağlamı olmaksızın elde edilmiş olması, sahipsiz veri olduğu gerekçesiyle kişisel veri olarak kabul edilmeyecektir⁵⁷. Verinin kişiye ilişkin olması “içerik”, “amaç” veya “sonuç” unsurlarından en az birini taşımasına bağlıdır⁵⁸.

İçerik unsuru, bir verinin tüm hâl ve şartlar dikkate alındığında amaç ve sonuçtan bağımsız olarak söz konusu verinin öznesine bağlı olmasını, diğer bir deyişle onun hakkında olmasını ifade eder. Somutlaştırmak gerekirse; bir öğrencinin ders notları, notların içeriğine bakarak bu öğrenciye ilişkin bize bilgi verir⁵⁹. Benzer şekilde bir hastanın tıbbi kayıtları, bu kayıtların içeriği incelenerek o kişiye ilişkin bilgi verir. Sözü edilen veriler doğrudan kişi hakkındadır. Bu nedenle bu veriler kişisel veri olarak kabul edilir⁶⁰.

Verinin amaç bakımından kişiye ilişkin olması, tüm koşullar değerlendirildiğinde veri sahibiyle alakalı kanaat edinilmesini, veri sahibinin performans ve davranışlarının değerlendirilmesini veya kişinin yönlendirilmesi amacını taşımasını ifade etmektedir⁶¹. Örneğin; bir gıda paketlenme fabrikasında toplanan veriler, bu iş için kullanılan makinelerin verimini tespit etmek amacıyla değil, o makinayı kullanan çalışanın verimliliğini belirlemek amacıyla toplanıyorsa söz konusu veriler çalışan bakımından kişisel veri sayılır⁶². Çünkü dolaylı yoldan o kişinin çalışma temposuna dair bize bilgi verilmektedir.

Verinin sonuç unsuru bakımından kişiye ilişkin olması; bahsi geçen verinin veri sahibine karşı diğer insanlar tarafından farklı şekilde tavır takınılmasına sebep olmasını, bu nedenle kişinin ayrımcılığa uğrama ihtimalinin bulunmasını yahut kişinin hak ve menfaatlerinin zedelenmesi neticesini doğurmasını ifade etmektedir⁶³.

⁵⁷ Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.11.

⁵⁸ Working Party, Opinion 4/2007, s.10.

⁵⁹ Working Party, Opinion 4/2007, s.10.

⁶⁰ İlknur Deniz, **Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve KVKK Kapsamında Korunması**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.78.

⁶¹ Article 29 Working Party, Opinion 4/2007, s.10.

⁶² Article 29 Working Party, Opinion 4/2007, s.11.

⁶³ Article 29 Working Party, Opinion 4/2007, s.11.

Bu potansiyel sonucun çok büyük bir etki oluşturmasına da gerek yoktur. Örneğin; bir şehirdeki taksilere, yakıt tasarrufu yapmak ve müşteri memnuniyeti sağlamak amacıyla uydu aracılığıyla izleyici aygıt takılması hâlinde sistemden alınan bilgiler dolaylı yoldan sürücünün trafikte kural ihlâli yapıp yapmadığı konusunda bilgi verir. Bu nedenle, bu bilgiler sonuç olarak aracı izlenen taksi şoförünün hak ve menfaatlerini zedeleyebileceğinden kişisel veri sayılır⁶⁴.

III. Kişisel Veri Türleri

Kişisel veriler hem mahiyeti itibariyle hem de temas ettiği hak alanının özel bir şekilde korunma ihtiyacı gerektirmesi gerektiği dikkate alınarak ikili bir ayrıma tabi tutularak incelenmiştir. Bu ayrımı genel nitelikli veri ve özel nitelikli veri şeklinde ifade etmek mümkündür⁶⁵. Özel öneme sahip olan veriler, uluslararası düzenlemelerde farklı terimler altında belirtilmiştir. Bu kapsamda bu veriler, 108 no’lu Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi’nde “özel veri kategorileri (special categories of data)” başlığı altında ifade edilmiştir⁶⁶. 95/46/EC sayılı Veri Koruma Direktifi’nde, bu verilere Direktif’in 8. maddesinde “özel kategorilerdeki kişisel verilerin işlenmesi (the processing of special categories of data)” başlığı altında yer verilmiştir⁶⁷. Direktif’in mülga olmasıyla yürürlüğe giren Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde ise “özel kategorilerdeki kişisel verilerin işlenmesi (processing of special categories)” şeklinde Tüzük’ün 9. maddesinde bu verilerden söz edilmiştir⁶⁸. Bizim kanunumuzda ise “özel nitelikli kişisel veriler” biçiminde bir terim tercih edilmiştir. Mukayeseli hukukta daha çok tercih edilmesinden dolayı 6698 sayılı Kanun’da “özel nitelikli kişisel veriler” kavramının tercih edildiği öne sürülmektedir⁶⁹. Özel nitelikli kişisel veriler haricinde kalan tüm veriler ise genel nitelikli veri olarak kabul edilmektedir⁷⁰.

⁶⁴ Article 29 Working Party, Opinion 4/2007, s.11.

⁶⁵ Sevgi Erarslan, **Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Hâller**, 2.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2020, s.25, (Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**).

⁶⁶ Metin Bulut, “Özel Bir Hukuksal Koruma ve Veri Kategorisi Alanı: Hassas Kişisel Veriler”, **Ankara Barosu Dergisi**, C.78, S.3, 2020, s.116.

⁶⁷ Bulut, **a.g.e.**, s.118.

⁶⁸ Bulut, **a.g.e.**, s.118.

⁶⁹ Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.20.

⁷⁰ Taştan, **a.g.e.**, s.45; Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.27.

A. Genel Nitelikli Kişisel Veri

KVKK m.6'da yalnızca özel nitelikli kişisel veriler ve bu verilerin işleme şartlarından söz edilmiştir. Kanun içeriğinde, bağımsız olarak genel nitelikli veri başlığı bulunmamaktadır. Kanunun sistematüğinden yola çıkılarak özel nitelikli kişisel verilerin kapsamına girmeyen ve kişisel veri unsurlarını taşıyan diğer veriler genel nitelikli veri olarak kabul edilmektedir⁷¹. Yine de bir tanım yapmak gerekirse; genel nitelikli veriler, yaşayan bir kişiye ilişkin tanımlanmış veya tanımlanabilir herhangi bir veriyi ifade etmektedir⁷². Bu noktada, özel nitelikli verilerin daha önemli olup⁷³ diğerlerinin önemsiz olduğu şeklindeki çıkarım hatalı olacaktır. Bu ayrımın temel nedeni verilerin korunması koşullarındaki farklılıklardan ileri gelmektedir. Nitekim kanun koyucu hassas verilere birtakım siyasi ve toplumsal saiklerle daha çok önem vermek istemiş ve korunması bakımından daha ağır şartlar öngörmüştür⁷⁴.

B. Özel Nitelikli (Hassas) Kişisel Veri

Kısaca tanımlamak gerekirse, alenileştirildiğinde kişinin ayrımcılığa uğramasına veya mağduriyetine neden olabilecek veriler özel nitelikli verilerdir⁷⁵. Özel nitelikli verilerin ortaya çıkışı, birtakım verilerin hassas kabul edilerek ayrıcalıklı bir şekilde korumaya alınması ihtiyacından ileri gelmektedir. Bu ihtiyacın kökeni, Avrupa'nın tarihsel gelişiminin önemli bir aşamasını oluşturan İkinci Dünya

⁷¹ Taştan, **a.g.e.**, s.45.

⁷² Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.27.

⁷³ Özel nitelikli veri-genel nitelikli veri şeklinde genel geçer bir önem sıralaması olmasa da AIHM, S ve Marper Birleşik Krallık'a karşı olan davasında kişisel verileri bazı yönler bakımından önem sırasına tabi tutmuştur. AIHM'e göre hücre örnekleri, parmak izi ve DNA profili gibi veriler kişiyi belirli veya belirlenebilir kıldığı için kişisel veridir; ancak aralarında nitelik farkı bulunmaktadır. Hücre örnekleri, kişinin sağlık durumuna ilişkin detaylı bilgiler verebilir. Benzer şekilde, DNA profilinden de kişiye ilişkin etnik köken ve genetik özelliklere dair birtakım bilgiler edinilebilir. Hâlbuki, parmak izi kayıtlarının bu denli hassas bilgi verebilecek bir yapısı yoktur. Bu nedenle hücre örnekleri ve DNA profilinin bir veri kayıt sisteminde tutulmasının sonuçları, parmak izi kayıtlarının tutulmasından daha ağır olacaktır. Kararın tam metni için bkz. S ve Marper Birleşik Krallık Davası Başvuru No:30562/04 ve 30566/04 T. 04.12.2008 (çevrimiçi) [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:\[%220%22\],%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2230562/04%22,%2230566/04%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-114903%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2230562/04%22,%2230566/04%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-114903%22]}), 12 Mart 2022.

⁷⁴ Selin Sert, "İnternet Yolıyla Elde Edilen Verilerin Genel Boşanma Sebepleri Arasında Değerlendirilmesi Meselesi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.116, 2016, s.278. (çevrimiçi) www.tbdbirlik.org.tr, 8 Mart 2022; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.245-246.

⁷⁵ TBMM, Gerekçe, s.9.

Savaşı'na dayanmaktadır⁷⁶. Bu savaş devletlerin birbirlerinin ırkı, rengi, dini inancı ve siyasi görüşü gibi kişisel değer farklılıklarının sonucunda ortaya çıkmış; anılan değerler insanlık tarihinde görülmedik bir biçimde çiğnenmiştir. Savaşın sonucunda insanların yalnızca, belli bir renk, ırk, köken veya uyruğa sahip olmaları nedeniyle soykırıma uğradığı görüldüğünden onların bazı verilerinin daha özel korunması gerektiği inancı ortaya çıkmıştır. Bu itibarla, insanlık tarihinde bir daha böylesine yıkıcı sonuçlarla karşılaşmamak için birtakım kişisel veriler özel nitelikli veri olarak kategorize edilmiş ve sıkı koruma tedbirlerine tabi tutulmuştur⁷⁷.

Özel nitelikli verilere özel bir önem atfedilmesinin sebebi tanımda da ifade edildiği üzere, bu verilerin başkaları tarafından öğrenildiği ihtimalde kişinin ayrımcılığa maruz kalmasına yahut mağduriyetine neden olabilecek veriler olmasından kaynaklanmaktadır⁷⁸. Ayrıca, üçüncü kişiler tarafından bu verilere sahip olunması, kişinin temel hak ve özgürlükleri bakımından riskler barındırmaktadır. Örneğin; kişinin sahip olduğu etnik kökeni veya dini inancı yaptığı iş başvurusunun reddedilmesine, bir haktan faydalanmasının engellenmesine veya hakkında olumsuz bir kanaat sahibi olunmasına neden olabilir⁷⁹. Benzer şekilde kişi, sahip olduğu siyasi görüşünü açıklaması hâlinde toplum tarafından ön yargıyla karşılanabilir, kınanabilir; hatta fiziksel bir saldırıya maruz kalma ihtimali dahi doğabilir⁸⁰.

KVKK m.6/1'de özel nitelikli verilerin neler olduğuna değinilmiştir. Buna göre; *“Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefî inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel*

⁷⁶ Sevgi Erarslan, “Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı, Gerekliliği ve Özel Nitelikli Kişisel Veri Tanım ve Kapsamları” (çevrimiçi) <https://blog.lexpera.com.tr/> -18.10.2019, 10 Mart 2022, (Erarslan, “Veri Kavramının Ortaya Çıkışı”).

⁷⁷ Erarslan, “Veri Kavramının Ortaya Çıkışı”.

⁷⁸ TBMM, Gerekçe, s.9; Kanun koyucu özel nitelikli kişisel verileri mahiyeti nedeniyle KVKK m.6/4 uyarınca ayrı bir korumaya tabi tutmuştur. Kanun koyucunun Kurula verdiği yetkiye dayanarak Kişisel Verileri Koruma Kurulu 31/01/2018 T. ve 2018/10 sayılı ilke kararıyla, özel nitelikli kişisel verilerin korunması konusunda veri sorumluları tarafından alınması gereken özel önlemleri ortaya koymuştur. Kurul, özel nitelikli verilerin güvenliğine yönelik sistemli bir prosedür belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Kurul, kişisel verilerin işlenmesi sürecinde yer alan çalışanlara yönelik kurallar, kişisel verilerin aktarılması hâlinde dikkat edilmesi gereken hususlar, kişisel verilerin işlendiği veya muhafaza edildiği ortamın fiziksel ya da elektronik bir ortam olması hâlinde yapılması gereken hususları ilke kararında ayrıntılı olarak ifade etmiştir. Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4110/2018-10>, 5 Şubat 2023.

⁷⁹ Buse Doğan, “Kişisel Verilerin İşlenme Şartları Bağlamında Açık Rıza”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s.34.

⁸⁰ Yılmaz, Çavuşoğlu, a.g.e., s.43.

hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri...” özel nitelikli kişisel veri olarak ifade edilmektedir.

Veri işleme faaliyetine konu edilen kişisel verinin, özel nitelikli bir kişisel veri sayılması için işleme amacının gerçek kişinin kimliğini belirlemek olup olmadığı üzerinde durmak gerekir. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 9/1. maddesinde biyometrik veri⁸¹ ve genetik veriler⁸²in yalnızca gerçek kişinin kimliğini belirlemek amacıyla yapılması hâlinde özel nitelikli veri olarak kabul edileceği belirtilmiştir⁸³. O hâlde, kişinin sahip olduğu parmak izi, sesi, fotoğrafı ya da görüntüsü gibi biyometrik ve genetik verilerinin özel nitelikli veri sayılabilmesi için kişinin kimliğini tespit etme amacına yönelik olarak işlenmeleri gerekir⁸⁴. Kişinin kimliğini tespit etme amacı taşımayan işleme faaliyetleri hassas kabul edilen verilerle ilgili olsa bile genel nitelikli bir verinin işlendiği kabul edilmelidir. Örneğin; bir bankanın müşterilerinin kimliklerini belirleyebilmek için ses tanımlama sistemi kullanarak müşterilerin ses kaydını alması durumunda, alınan ses kaydı özel nitelikli veri olmaktadır. Ancak, bir çağrı merkezinin müşteri memnuniyetini tespit etmek için müşterilerini aradığı durumda, olası bir hukuki ihtilaf bakımından ispat yükünü yerine getirebilmek amacıyla alınan ses kayıtları genel nitelikli veri olarak kabul edilmektedir⁸⁵.

Öte yandan, ABAD tarafından verilen bir kararda⁸⁶, genetik ve biyometrik veri dışında yer alan kişinin cinsel yönelimine ilişkin özel nitelikli verinin işlenmesine ilişkin farklı bir yaklaşım ortaya konmuştur. Karara konu olayda, Litvanya’da kamu hizmetinde veya kamu yararı için çalışan kişilerin çıkarları arasındaki çatışmaları belgelemek amacıyla birtakım düzenlemeler ihdas edilmiştir.

⁸¹ GDPR m.4/14: “yüz görüntüleri veya daktiloskopik veriler gibi bir gerçek kişinin benzersiz bir şekilde teşhis edilmesini sağlayan veya teyit eden fiziksel, fizyolojik veya davranışsal özelliklerine ilişkin olarak spesifik teknik işlemeyen kaynaklanan kişisel veriler”;

⁸² GDPR m.4/13: “bir gerçek kişinin fizyoloji veya sağlığı ile ilgili eşsiz bilgiler sağlayan ve özellikle söz konusu gerçek kişiden alınan bir biyolojik numunenin analizinden kaynaklanan ve söz konusu kişinin kalıtım yoluyla alınan veya kazanılan özelliklerine ilişkin kişisel veriler”

⁸³ GDPR m. 9/1.

⁸⁴ Nafiye Yücedağ, “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *İÜHFİM*, C. LXXV, S.2, 2017, s.769, (Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”).

⁸⁵ Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.769.

⁸⁶ ABAD, C-184/20 Sayılı 01.08.2022 Tarihli karar.

Bu düzenlemeler çerçevesinde kişiler; kendileriyle ilgili, eşleriyle ilgili, birlikte yaşadıkları kişiler ve partnerleriyle ilgili birtakım bilgileri de vermek durumundadır⁸⁷. Üstelik, bu bilgiler kamu kurumunun internet sitesinde yayımlanacaktır. Bu bilgilerin verilmesi durumunda kişinin cinsel yöneliminin de dolaylı biçimde ortaya çıkacağı anlaşılmaktadır. ABAD, olaya ilişkin yaptığı değerlendirmede, bir kişinin cinsel yöneliminin ortaya çıkmasına neden olacak dolaylı bilgilerin kamu kurumunun internet sitesinde yayımlanmasının o kişinin özel nitelikli verilerinin işlenmesi sonucunu doğurduğunu ifade etmiştir⁸⁸. Diğer bir deyişle, ABAD, kişisel verinin işlendiği bağlama göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiş; somut olayda özel nitelikli verilerin unsurları doğrudan bulunmasa da dolaylı olarak bu verilere erişme imkânının ortaya çıkmasının özel nitelikli verilerin işlenmesi manasına geldiğini ortaya koymuştur⁸⁹.

Bir görüşe göre, ABAD'ın vermiş olduğu kararı isabetsizdir. Zira, hâlihazırda ağır şartlar barındıran özel nitelikli verilerin işlenmesinin dair hükümlerin uygulama alanı oldukça genişlemektedir. Ayrıca bazen hatalı sonuçlara varmak da söz konusu olabilecektir. Örneğin; bir apartman dairesinin girişine güvenlik kamerası sistemi kuran apartman yönetimi, apartmana giren çıkan kişilerin hapsirdiğini, öksürdüğünü ya da gözlük taktıklarını kamera görüntülerinde tespit edebilir. Hapsirme ve öksürme hallerinin sürekli olması hâlinde bu kişilerin hasta olabilecekleri ve gözlük takan kişilerin gözlerinde problem olduğu kolaylıkla belirlenebilecektir. Bu çerçevede, güvenlik amacıyla konulan kameraların artık kişilerin sağlık bilgilerine dair birtakım veriler ortaya koyduğu, yani bu yöntemle kişilerin özel nitelikli sağlık verilerinin işlendiği söylenebilecektir. Bu durum, özel nitelikli verilerin sınırlarını oldukça geniş bir alana taşımaktadır. O hâlde, bir veriyi özel nitelikli veri olarak kabul edebilmek için o verinin somut olayda hangi amaçlarla işlendiğini belirlemek esas alınmalıdır⁹⁰. Ayrıca, ABAD'ın görüşünün kabulü hâlinde, aynı veri işleme faaliyetinin farklı kişiler için farklı sonuçlar ortaya koyması durumu söz konusu olabilecektir. Örneğin; birden fazla sayıda kişinin yer aldığı bir fotoğraf içeriğinde; bazı kişilerin dini inancı

⁸⁷ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.61.

⁸⁸ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.62-63.

⁸⁹ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.197.

⁹⁰ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.198.

anlaşılabilecektir. Bu görüşe göre çekilen fotoğraf, dini inancı ortaya çıkan kişi için özel nitelikli veri; diğerleri için genel nitelikli veri sayılabilecektir⁹¹.

Özel nitelikli veri olduğu kanunda kabul edilen verilerin yanı sıra bu verilere dolaylı yoldan ulaşmayı sağlayan veriler de özel nitelikli veri sayılmalıdır⁹². Nitekim bu konuda Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 9. maddesinde kişinin ırkı, etnik kökeni, felsefi inancı, siyasi düşüncesi, dini, mezhebi veya diğer inançları ya da sendika üyeliğine ilişkin kişisel verileri ve bu bilgileri elde etmeye yarayan veriler de özel nitelikli veri kabul edilmiştir. Öte yandan, kişinin sağlık verileri, genetik ve biyometrik veriler, cinsel hayat ve cinsel yönelime ilişkin özel nitelikli veriler bakımından bu bilgilere dolaylı biçimde ulaşmayı sağlayan bilgiler için herhangi bir ifade bulunmamaktadır⁹³. Örneğin, uçak seyahati yapan bir yolcunun seçtiği yemek bir özel nitelikli veri değildir. Ancak seçtiği yemekte domuz eti bulunmasını istemediğini beyan etmesi ve bunun inancına aykırı olduğunu belirtmesine ilişkin bilgi, bu yemek tercihini özel nitelikli veri hâline getirmektedir. Başka bir örnekte, kişinin abonesi olduğu bir derginin bilgisi özel nitelikli veri değildir. Ancak derginin içeriğinden ve dergide makale yazan köşe yazarlarının düşüncelerinden yola çıkarak o kişinin siyasi veya felsefi düşüncesine ulaşılabilir. Bu durumda sözü geçen dergi, abone olan kişi bakımından özel nitelikli veri hâline gelmektedir. Benzer şekilde, kişinin tekerlekli sandalye erişimini talep ettiğini gösteren otel rezervasyon kaydı veya bir hastanın apandisit ameliyatı için hastanede bulunduğu bilgisi de dolaylı olarak veri sahiplerinin özel nitelikli verisi olan sağlık bilgisine ilişkin veri içerdiği için özel nitelikli veri olarak kabul edilmelidir⁹⁴.

Özel nitelikli kişisel veriler de kendi içinde sınıflandırılabilir. Örneğin, kişinin kolunun kırılmasına ilişkin bilgi ile şizofreni hastası olduğuna ilişkin bilginin her ikisi de özel nitelikli veridir. Ne var ki; şizofreniye ilişkin bilginin, kişinin kolunun kırık olmasına ilişkin bilgiden daha önemli olduğu ve üçüncü kişilerce

⁹¹ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.63.

⁹² Doğan, **a.g.e.**, s.35.

⁹³ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.196-197.

⁹⁴ Doğan, **a.g.e.**, s.35; Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.22.

öğrenildiğinde veri sahibinin menfaatini daha çok zedeleyebilecek nitelikte bir özel nitelikli veri olduğu ifade edilebilecektir⁹⁵.

IV. Çocukların Kişisel Verilerinin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

A. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)

Kişisel verilerin belirli bir hizmet karşılığında elde edildiği birçok faaliyet çocuklara yöneliktir. Bilgi teknolojileri çağında özellikle ücretsiz olarak sunulan hizmetlerin karşılığında çocuklara ait kişisel verilerin paylaşılması zorunlu kılınmaktadır⁹⁶. Hâl böyle olunca, hedef kitle olan çocukların kişisel verilerinin korunması özel bir önem arz etmektedir. Ortaya çıkabilecek olumsuzlukları göz önüne alan Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), çocuklara yönelik pazarlama faaliyetlerinde kişisel verilerin kullanılabilmesi veya kişisel verileri kullanılarak çocuklara ilişkin profil çıkarılması işlemleri için birtakım özel koruyucu hükümler ihdas etmiştir⁹⁷.

Genel Veri koruma Tüzüğü'nün 8. maddesine göre çocuğa doğrudan bilgi toplumu hizmeti⁹⁸ sağlandığı durumlarda, işlenecek verinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için kişisel verileri işlenen çocuğun rızası alınmalıdır. Bilgi toplumu hizmeti genellikle bir bedel karşılığında verilen hizmetleri ifade etmekte ise de, bu kavram geniş yorumlanmalıdır. Zira, çocukların sıklıkla kullandıkları canlı oyunlar, eğlence siteleri, sosyal medya mecraları ve e-posta hizmetleri bedelsiz olarak hizmet sunmaktadır. Bilgi toplumu hizmetinin tanımında, “genellikle” ibaresi yer aldığı için belirtilen ücretsiz hizmetler de bilgi toplumu hizmeti olarak kabul edilmektedir⁹⁹. Bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin verdiği rızanın geçerli olabilmesi için çocuğun en

⁹⁵ Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.27.

⁹⁶ Çekin, **a.g.e.**, s.99.

⁹⁷ İslam Safa Kaya, Yüksel Tolun, **Uygulayıcılar İçin Türkiye’de ve Avrupa’da Kişisel Verilerin İşlenmesi: KVKK- GDPR Karşılaştırması**, 1.bs, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s.99.

⁹⁸ Bilgi toplumu hizmetiyle “genellikle” belirli bir ücret karşılığında belirli bir uzaklıktan elektronik araçlarla sunulan ve bireysel talep ile alınabilen hizmetler kastedilmektedir. bkz. Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.240’ta yer alan 190 no’lu dn; Ozan Selek, “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması” **DEÜHFD**, C.XXI, S.2, 2019, s.943; Tüzük’e göre, çocuklara yönelik önleyici hizmetler ve rehberlik hizmetlerine ilişkin veri işleme faaliyetleri için velinin rızasına ihtiyaç bulunmamaktadır. GDPR, Resital 38, (çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/> , 25 Şubat 2023.

⁹⁹ Selek, **a.g.e.**, s. 943.

az 16 yaşında olması gerekmektedir. Çocuk, 16 yaşından küçük ise yapılan veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olabilmesi için rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verilmesi veya bu kişi tarafından yapılan işlemin onaylanması zorunludur¹⁰⁰.

Veri sorumlusu, çocuklara ilişkin sunulan hizmetlerde mevcut teknolojik gelişmeler ışığında verilecek rızanın hukuka uygun olarak alındığını tespit etmek için “makul bir çaba” sarf etmek zorundadır. Diğer bir deyişle, veri sorumlusu; veri işleme faaliyetine konu olan çocuğun en az 16 yaşında olup olmadığı, eğer çocuk 16 yaşından küçük ise yasal temsilcisinin rızası ya da onayının alınıp alınmadığı hususunda makul düzeyde gayret göstermelidir¹⁰¹. Makul çabanın tanımına ya da veri sorumluları tarafından makul çabanın sarf edilmesi için hangi önlemlerin alınması gerektiğine dair Tüzük kapsamında herhangi bir bilgi yer almamaktadır¹⁰². Tüzük’te yer alan bu boşluk nedeniyle veri sorumlularının, madde metnindeki belirsizlikten faydalanarak rıza alma işleminden kaçınabilecekleri gerekçesiyle bu durum eleştirilmektedir¹⁰³. Bu konuda ileride uyuşmazlık çıkması durumunda veri sorumlusuna, kendisi için ispat kolaylığı sağlaması açısından ve şüpheleri ortadan kaldırmak amacıyla çocuğun yasal temsilcisinden yazılı rıza alması tavsiye edilmektedir¹⁰⁴.

Tüzük, 8. maddenin devamında üye ülkelere yönelik, belirtilen yaş sınırını 13 yaşına kadar düşürme yetkisi vermektedir. Üye ülkeler, diledikleri takdirde 13 yaşında veya 13 yaşından daha büyük olan çocuklar bakımından yasal temsilcisinin rızası veya onayı olmaksızın veri işleme faaliyetinin yapılabileceğini kabul edebilir¹⁰⁵. Öte yandan, üye ülkelere verilen bu yetki eleştirilmiş; AB sınırları içerisinde yer alan ülkelerde ortak bir yaş sınırı belirlemeyi güçleştireceği ifade

¹⁰⁰ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.240; Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.99; Çekin, **a.g.e.**, s.99; Murat Volkan Dülger, “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması” **Yaşar Hukuk Dergisi**, S.2, 2019, s.117 (Dülger, “Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Koruma”).

¹⁰¹ Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.90; Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.99.

¹⁰² Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.99.

¹⁰³ Doğan, **a.g.e.**, s.123

¹⁰⁴ Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent Under Regulation 2016/679, s.18. (çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051/en>, 26 Haziran 2022, (Article 29 Working Party, Guidelines on Consent).

edilmiştir¹⁰⁶. Tüzük’ün çocuklar hakkında getirmiş olduğu yaş kriterinin çocuğun ayırt etme gücüne sahip olacağı yaş göz önüne alınarak konulmuş olduğu söylenebilir¹⁰⁷. Ayrıca çocukların kişisel verileri ile ilgili özel olarak Tüzük’e madde ilave edilmesinin sebebi, 8. maddeye ilişkin resitalde açıklanmıştır¹⁰⁸.

Öte yandan, her ne kadar çocuklara yönelik doğrudan bilgi toplumu hizmeti faaliyetleri bakımından bir koruma öngörülse de “önleyici veya danışmanlık hizmeti” bağlamındaki veri işleme faaliyetleri, 8. maddenin kapsamına girmemektedir. Önleyici veya danışmanlık hizmeti kapsamında gerçekleştirilen veri işleme faaliyetleri bakımından çocuğun yasal temsilcisinin rızası ya da onayına ihtiyaç bulunmamaktadır¹⁰⁹.

B. Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Kanunu (Children’s Online Privacy Protection Act)

Amerika Birleşik Devletleri’nde 2000’li yıllarda çocukların isimleri ve konumları da dâhil olmak üzere pek çok bilgiyi satın almak mümkündü. Çocukların verilerini pazarlayan kişiler, bu bilgileri sohbet odası kayıtları, tartışma panoları ve hediye vaatleri yoluyla çocuklardan elde etmekteydi. Elde edilen veriler bir veri tabanında düzenlenerek daha sonradan satışa hazır hâle getiriliyordu. Hatta, 1995 yılında Los Angeles’ta bir televizyon kanalı sadece 277 dolar gibi bir miktar para karşılığında Kaliforniya’nın bir şehrinde yaklaşık 5.500 tane çocuğun yaşları ve adreslerini ayrıntılı bir şekilde tespit ettiğini açıklamıştı¹¹⁰. Bu gibi örneklerin çoğalması ve çocukların çevrimiçi mahremiyetine ilişkin endişelerin artması bu alana yönelik yapılan çalışmaları beraberinde getirmiştir. Amerikan Federal Ticaret

¹⁰⁵ Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.90; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.240; Çekin, **a.g.e.**, s.99; Dülger, “Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Koruma”, s. 117.

¹⁰⁶ Selek, **a.g.e.**, s.944.

¹⁰⁷ Çekin, **a.g.e.**, s.99.

¹⁰⁸ 8. maddeye ilişkin resitale göre çocuklar; ilgili risklerin, güvencelerin, sonuçların ve kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili haklarının daha az farkında oldukları için özel bir korumaya sahiptirler. GDPR, Resital 38, (çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/> , 26 Haziran 2022.

¹⁰⁹ GDPR, Resital 38, (çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/> , 26 Haziran 2022; Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**, s.90.

¹¹⁰ Sasha Grandison, “The Child Online Privacy Protection Act: The Relationship Between Constitutional Rights And The Protection Of Children Between Constitutional Rights And The Protection Of Children”, **University of The District of Columbia Law Review**, Volume 14, Issue 1, 2011, s.210.

Komisyonu (FTC) tarafından mahremiyet savunucularının, internet endüstrisi temsilcilerinin ve halkın internette çocukların korunmasına ilişkin konuları tartıştığı halka açık forumlar düzenlenmeye başlamıştır. Bu faaliyetler neticesinde elde edilen verilerin Amerikan Kongresi'ne iletilmesiyle birlikte Children's Online Privacy Protection Act (COPPA) yürürlüğe girmiştir¹¹¹.

FTC tarafından COPPA'nın uygulanmasına ilişkin yayınlanan kılavuza göre; COPPA'nın amacı, ebeveynlerin küçük çocuklarına ilişkin hangi bilgilerin çevrimiçi olarak toplandığına ilişkin kontrol sahibi olmalarını sağlamaktır. COPPA'nın kapsam alanı, 13 yaşından küçük olan çocukları korumak üzere tasarlanmıştır. Yapılan düzenleme, çocuklardan kişisel bilgi toplayan, bu bilgileri kullanan veya ifşa eden, 13 yaşının altındaki çocuklara yönelik ticari web siteleri ve çevrimiçi hizmet (mobil uygulamalar ve IoT cihazları) operatörleri için geçerlidir¹¹².

Çocuklara ilişkin faaliyetler sunan bir web sitesi veya çevrimiçi hizmet operatörünün çocuklardan kişisel bilgilerin toplanması, kullanılması ve/veya ifşa edilmesinden önce, çocuğun ebeveynlerinden doğrulanabilir ebeveyn onayı alması gerekmektedir¹¹³. Doğrulanabilir ebeveyn onayı almanın farklı yöntemleri bulunsa da önemli olan husus, operatörün, mevcut teknolojiyi göz önünde bulundurarak doğrulanabilir ebeveyn izni almak için makul bir çaba göstermesidir. Ayrıca doğrulanabilir ebeveyn izni almak için uygulanan herhangi bir yöntem, izni veren kişinin çocuğun ebeveyni olduğundan emin olmak için mevcut teknoloji ışığında makul bir şekilde hesaplanmalıdır¹¹⁴.

COPPA içeriğinde doğrulanabilir ebeveyn onayı almanın yöntemlerine de değinilmiştir¹¹⁵. Ebeveyn tarafından imzalanan ve ABD postası, faks veya elektronik tarama yoluyla geri gönderilebilen bir onay formu alınması bu yöntemlerden biridir¹¹⁶. Ayrıca, COPPA kapsamında olan şirketler ve çevrimiçi hizmet

¹¹¹ Grandison, **a.g.e.**, s.211.

¹¹² [Complying with COPPA: Frequently Asked Questions | Federal Trade Commission \(ftc.gov\)](https://www.ftc.gov/privacy/child-privacy/complying-with-coppa-frequently-asked-questions) (çevrimiçi) 8 Ekim 2024.

¹¹³ COPPA §312.5.a.1. Parental consent. Tüm metin için bkz. <https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312> , (çevrimiçi) 8 Ekim 2024.

¹¹⁴ COPPA §312.5.b.1. Methods for verifiable parental consent.

¹¹⁵ Doğrulanabilir ebeveyn onayı alınmasını sağlayan tüm yöntemler için bkz. COPPA §312.5.b.2.

¹¹⁶ COPPA §312.5.b.2.(i).

operatörlerinin, ebeveyn onayı aldıkları esnada yaptıkları bildirimlerin açık ve anlaşılır bir şekilde yazılması, eksiksiz olması, ilgisiz, kafa karıştırıcı veya çelişkili materyaller içermemesi gerekir¹¹⁷.

COPPA, “kişisel bilgi tanımı” başlığı altında yaptığı açıklamalarda, kişisel verilere ilişkin oldukça detaylı örneklerle yer vermiştir. Buna göre; kişinin adı, soyadı, adresi, sosyal güvenlik numarası, online iletişim bilgileri gibi kişisel verilerin yanı sıra bir kullanıcıyı zaman içinde ve farklı web sitelerinde veya çevrimiçi hizmetlerde tanımak için kullanılabilecek kalıcı bir tanımlayıcı veya çerezlerde tutulan numaralar, bir çocuğun görüntüsünü veya sesini içeren bir fotoğraf, video veya ses dosyası, işletmecinin çocuktan çevrimiçi olarak topladığı ve bu sayede elde ettiği çocuk veya çocuğun ebeveynlerine ilişkin bilgiler bu kapsamda kişisel veri kabul edilmiştir¹¹⁸.

C. Diğer Düzenlemeler

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 27 Eylül 2006 tarihli toplantısında “Yeni Bilgi ve İletişim Ortamında Çocukların Güçlendirilmesi Tavsiye Kararı kabul edilmiştir¹¹⁹. Tavsiye Kararı’nın amacı; çocuklara bilinç kazandırmak, onların bilişim okuryazarlığını arttırmak ve bu durumu Avrupa Konseyi’ne üye olan devletlerin ortak eğitim müfredatı hâline getirmektir. Bu amaca yönelik olarak çocukların bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda geliştirilmesi için üye devletler, pedagojik içerikler ve öğrenme araçları oluşturmaya ve birtakım araştırma programları geliştirmeye teşvik edilmektedir¹²⁰.

“İnternet Filtreleri Bağlamında İfade ve Bilgi Özgürlüğüne Saygının Teşvik Edilmesine Yönelik Tedbirleri İçeren Tavsiye Kararı”, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 26 Mart 2008 Tarihli Toplantısında kabul edilmiştir¹²¹. İnternetteki

¹¹⁷ COPPA §312.4. Notice.

¹¹⁸ COPPA, §312.2. Definitions-Personal Information.

¹¹⁹ Tavsiye Kararı için bkz. Avrupa Konseyi, Recommendation Rec(2006)12 on Empowering Children in The New Information And Communications Environment .

¹²⁰ Mehmet Bedii Kaya, **İnternet Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.134, (Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**).

¹²¹ Avrupa Konseyi, Recommendation Rec(2008)6 of The Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote The Respect For Freedom of Expressions and Information with Regard to Internet Filters.

zararlı içeriklerle mücadele kapsamında filtreleme yapılması yaygın olan bir yöntemdir. Bu konuda Tavsiye Kararı, temel problemleri ortaya koyarak filtrelerin ne şekilde geliştirilip kullanılabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, bir filtreleme uygulamasının hukuki zemini ile idari ve yargısal koruma mekanizmalarına ilişkin yol göstermiştir. Tavsiye kararının ana bölümlerinden biri, çocuk ve gençlere yönelik uygun internet filtrelemesi yapılmasına ilişkindir¹²². Avrupa Konseyi, bu konuda aşırı korumacı olmanın riskli olduğunu, çocukların ihtiyaç duyduğu araştırma ve geliştirme işlemlerine destek olunması gerektiği üzerinde durmuştur. Konsey, ebeveynlere ve eğitimcilere çocukların gelişme dönemlerine uygun filtrelerin seçilmesi ve kullanılması konusunda destek veren girişimlerin geliştirilmesini, çocuklar ve gençlerin internetin yararlı ve zararlı yanları hakkında bilgilendirilmesini, çocukların gelişimlerine uygun filtreleme seçeneklerinin üretilmesi için özel sektörün teşvik edilmesi gibi hususları da ayrıca vurgulamıştır¹²³.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 20 Şubat 2008 tarihli Toplantısı'nda, "İnternet Ortamında Çocukların İtibar, Güvenlik ve Mahremiyetlerinin Korunmasına İlişkin Deklarasyon" kabul edilmiştir¹²⁴. Deklarasyon'da, çocukların internet ortamındaki faaliyetlerinin üçüncü kişiler tarafından takip edilmesiyle, onların cinsel istismar, zorbalık, ayrımcılık ve her türlü taciz eylemlerine maruz kalabilecekleri ifade edilmiştir. Buradan hareketle, çocukların dijital okuryazarlıklarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹²⁵.

Konsey, çocuklara ait bilgilerin profillemeye amacıyla kullanılmasının ve çocukların kişisel verilerinin ticari amaçlarla saklanmasıyla endişe verici olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bir suç soruşturması dışında, çocuklar tarafından internette oluşturulan ve onların özel hayatlarını, itibarlarını ve güvenliklerini zedeleyebilecek potansiyelde olan, çocukları şu anda ve yaşamlarının ileriki dönemlerinde saldırıya açık hâle getirebilecek olan içeriklerin kalıcı ve süresiz şekilde erişilebilir olamaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu sorunun çözümü için Avrupa Konseyi, üye devletleri,

¹²² Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**, s.137.

¹²³ Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**, s.138.

¹²⁴ Avrupa Konseyi, Declaration of The Committee of Ministers on Protecting The Dignity, Security and Privacy of The Children on The Internet.

¹²⁵ Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**, s.140.

bu tür içeriklerin ve içeriklere ilişkin log, kayıtlar ve işlemlerin makul bir süreden sonra kaldırılması veya silinmesine ilişkin ortak bir çalışma yapmaya davet etmiştir¹²⁶.

V. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esasların belirlenmesinde hakkın niteliğini tespit etmek büyük önem arz etmektedir. Zira, kişisel verilerin tanımında ifade edilen gerçek kişilere ait her türlü ayırt edici bilginin kapsamına insana dair ekonomik, cismani, maddi, gayri maddi veya manevi her türlü değer dâhil olmasının önünde bir engel yoktur¹²⁷. Bu noktada, kişisel verilerin niteliğine ilişkin doktrinde üç farklı görüş ortaya atılmıştır. Bu kapsamda; kişisel verilerin bir mülkiyet hakkı olduğu, fikri mülkiyet hakkı olduğu veya kişilik hakkının bir parçası olduğuna yönelik üç farklı görüş bulunmaktadır¹²⁸. Bu görüşlerin temelinde Kıta Avrupası hukuk sistemi ile Anglo-Amerikan hukuk sistemleri arasındaki yaklaşım farklılığı bulunmaktadır. Anglo-Amerikan hukuk sistemi kişisel verileri “ekonomi” merkezli bir değerlendirmeye tabi tutarken; Kıta Avrupası hukuk sisteminde daha çok “sosyal değer” merkezli bir bakış açısı mevcuttur. Ekonomi merkezli bakış açısı kişisel verilerin bir mülkiyet hakkı ya da fikri mülkiyet hakkı olduğu görüşünü savunmaktadır. Diğer yandan, sosyal değer merkezli yaklaşım kişisel verilerin bir kişilik hakkı olduğunu ileri sürmektedir¹²⁹.

A. Mülkiyet Hakkı Görüşü

Kişisel verilerin hukuki niteliğine dair ortaya atılan görüşlerden ilki, bu hakkın bir mülkiyet hakkı olduğu görüşüdür. Mülkiyet hakkı, TMK m.683’te belirtildiği gibi; kişiye o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tüketme yetkisi vermektedir¹³⁰. Bu durumda kişisel veriler eşya hukuku bakımından “şey” niteliğinde olup mülkiyet hakkının getirdiği hak ve yetkiler ölçüsünde

¹²⁶ Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**, s.140.

¹²⁷ Sinan Sami Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış” **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.II, S.1, 2020, s.21, (Akkurt, “Hukuki Nitelik”)

¹²⁸ Taştan, **a.g.e.**, s.54; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.59.

¹²⁹ Taştan, **a.g.e.**, s.54; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.59; Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.21-22.

¹³⁰ 4721 sayılı TMK m.683: “Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir.”

kullanılabilecektir. Mülkiyet hakkı görüşüne göre, kişisel veriler malik sıfatıyla başkalarına ivazlı ya da ivazsız olarak devredilebilecek; satış, bağış ya da başka hukuki işlemler ile el değiştirebilecektir. Bunun doğal bir sonucu olarak kişisel verilerin ihlali hâlinde ilgili kişi, mülkiyet hakkının getirdiği koruyucu birtakım imkânlar sayesinde verilerini koruyabilecektir¹³¹. Ayrıca, mülkiyet hakkı görüşü kabul edildiği takdirde uygulama açısından da kolaylık sağlanacaktır. Her devlet, özel bir veri koruma mevzuatı olmaksızın mülkiyet hukukuna ilişkin iç hukuk normlarını kişisel veriler bakımından da doğrudan uygulayabilecektir¹³². Bu sayede kişisel verilerinin kötüye kullanıldığını iddia eden kişiler zararlarının giderilmesi için mülkiyet hakkından kaynaklanan sebeplerle dava açabilecektir¹³³.

Mülkiyet hakkı görüşü, günümüz şartlarında kişisel verilerin, ancak mülkiyet hakkı vasfında olduğu kabul edilirse yeterli düzeyde korunabileceğini ifade etmektedir¹³⁴. Ayrıca bu sayede bireyler sahip olduğu verilerden hangilerini paylaşmak istediklerini belirleyecek; buna karşılık bir bedel alabilecektir. Böylelikle, çoğu zaman haberleri olmaksızın üçüncü kişilerin haksız kullanımları sonucu elde edemedikleri faydayı, bilinçli bir şekilde verileri üzerinde tasarrufta bulunarak elde edebileceklerdir. Bu yöntemle, veri sahipleri bakımından daha adil bir sonuç ortaya çıkacaktır¹³⁵.

Bir görüşe göre; kişisel verilerin mülkiyet rejimi uyarınca korunması, kişisel verilerin niteliğine uygun düşmemektedir. Zira, bir kişisel veriye sahip olan kişi onun münhasır olarak kullanım hakkına sahip olmamaktadır. Çünkü, bir kişisel verinin kullanımı yalnızca o veri gizli kaldığında engellenebilir. Bir kişisel veri, kamuya açık hâle geldikten sonra kopyalama veya yeniden üretme yapılabilmesi sebebiyle herkes tarafından kullanıma sunulmuş bir duruma gelmektedir. Öte yandan, veriler maddi varlıklar gibi aşınma ve yıpranmaya uğramazlar. Bu itibarla, mülkiyet rejimindeki

¹³¹ Taştan, **a.g.e.**, s.55; Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.22.

¹³² Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.60.

¹³³ Küzeci **Kişisel Verilerin Korunması**, s.60-61.

¹³⁴ Taştan, **a.g.e.**, s.55; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.59.

¹³⁵ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.57-58; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.60.

sahiplik olgusu ile aralarındaki farklar nedeniyle verilere sahip olmaktan ziyade verilere erişim kavramını kullanmak daha isabetli görünmektedir¹³⁶.

Mülkiyet hakkı görüşüne ilişkin bir diğer eleştiriye göre; kişisel verilerin adil bir bedel karşılığında kullanılabileceğini kabul ettiğimizde veri sahipleri bakımından bazı olumsuz sonuçlar da doğabilir. Verilerin bedel karşılığı devredilmesi sürecinde veri sahipleri çoğu zaman gerçek kişi; veri işleyenler ise tüzel kişidir. Bu kişiler arasında kurulacak bir sözleşmenin tarafları eşit konumda olmayabilir. Gerçek kişiler, çoğu zaman daha güçsüz ve korunaksız durumdadır. Örneğin, kişi bir devlet kurumunda çalışmak istediğinde verileri üzerindeki hakimiyetten kolaylıkla vazgeçebilecektir. Aynı durum özel sektörde çalışanlar için de geçerlidir. Daha güçsüz konumda olan gerçek kişiler bu durumda verileri üzerindeki denetim yetkisini kaybedecek ve bir bedel karşılığı devredilmiş olsa bile, bu ilişkiden tüzel kişilere kıyasla daha fazla zararlı çıkan taraf olacaktır¹³⁷.

B. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü

Bu görüşün savunucuları, kişinin kişisel verileri üzerindeki hakkının fikri mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu görüşe göre, kişisel verilerin korunması ile kişilerin fikri haklarının korunması arasında amaç bakımından paralellik bulunmaktadır¹³⁸. Kişinin üretmiş olduğu kitap, tablo ya da sinema eseri gibi eserleri üzerinde korunmaya değer bir fikri hakkı bulunmaktadır. Benzer şekilde kişisel veriler, varlık sebebi olan gerçek kişiler tarafından üretilmektedir. Bu yönüyle de kişilerin, tıpkı fikri mülkiyet haklarında olduğu gibi korunmaya layık bir hakları bulunmaktadır¹³⁹.

Ancak bu düşünceye getirilen bir eleştiriye göre, fikri mülkiyet hakkına konu olan değerler bilinçli olarak sarf edilen bir emek sonucu ortaya çıkan bir fikir veya eserden ibarettir. Oysaki; kişisel veriler, kişinin belirli tercihleri sonucunda yaşamını

¹³⁶ Elif Beyza Akkanat-Öztürk, **Karşı Edim Olarak Kişisel Veriler**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s.39.

¹³⁷ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.61; Taştan, **a.g.e.**, s.56-57.

¹³⁸ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.60; Taştan, **a.g.e.**, s.57-58; Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.24.

¹³⁹ Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.24; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.18.

sürdürmesinden kaynaklanan ve çoğu zaman bir fikir ürünü olarak kabul edilemeyecek olan insan hayatına ait verilerdir¹⁴⁰. Örnek vermek gerekirse; kişinin yara izi, dış görünüşü ve biyometrik verileri gibi kişisel veriler, ilgili kişinin iradesi dışında sahip olduğu ve teknik olarak “eser” sayılamayacak olan birtakım kişilik özellikleridir¹⁴¹. Öte yandan, fikri mülkiyet hukukunun amacı, kişinin maddi-ekonomik çıkarlarını korumaktır. Veri koruma hukuku ise, ilgili kişinin esasen mali olmayan menfaatlerini güvenceye almaya çalışmaktadır¹⁴².

Kişisel verilerin fikri mülkiyet hakkı olarak sayılamayacağına ilişkin diğer bir eleştiriye göre; fikri hakların korunma amacı, kişinin ürettiği fikirlerinin güvence altına alınması ile fikir üretmeye devam etmesini sağlamaktır. Buna karşın, kişisel veriler konusunda kişinin birtakım veriler üretmesinin ve bu üretimin devamlılığının amaçlandığı söylenemez¹⁴³.

C. Kişilik Hakkı Görüşü

Kişilik hakkı, temelinde insan onuru ile insanın maddi ve manevi bütünlüğüne saygı duyulmasını esas alan değerler bütünüdür¹⁴⁴. Her insanın bedeni, yaşamı, sağlığı, namusu, şerefi, şöhreti, onuru, adı, resmi, sosyal ve ekonomik saygınlığı gibi fiziksel, biyolojik ve manevi varlıkları üzerinde sahip olduğu mutlak haklara “kişilik hakkı” adı verilmektedir¹⁴⁵. Başka bir tanıma göre, kişiliği oluşturan değerlerin tümü üzerindeki haklara kişilik hakkı denilmektedir¹⁴⁶.

Kişilik hakkı mutlak haklardandır. Bu niteliğinden ötürü herkese karşı ileri sürülebilir. Bu hak, şahıs varlığı üzerindeki haklardan olup mal varlığı haklarından değildir¹⁴⁷. Çünkü; şeref, vücut bütünlüğü, hayat, sağlık, özel hayat gibi kişilik değerleri para ile ölçülebilen değerlerden değildir¹⁴⁸. Bu haklar, kişinin bir parçası olduğundan ondan bağımsız olarak düşünülemez. Kişinin doğumuyla birlikte başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden kazanılır ve ölümle birlikte sona erer¹⁴⁹. Kişilik hakkı; başkasına devredilemez, kural olarak kendilerinden

¹⁴⁰ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.66; Taştan, **a.g.e.**, s.58; Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.24.

¹⁴¹ Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.24.

¹⁴² Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.46-47.

¹⁴³ Taştan, **a.g.e.**, s.58.

vazgeçilemez ve zamanaşımına uğramaz. Başkalarına devredilemedikleri için herhangi bir borca karşılık rehin olarak verilemez ve iflas masasına geçirilemez¹⁵⁰.

Kişilik hakkı görüşünün savunucuları, kişisel verilerin kişilik hakkının bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin Kıta Avrupası hukuk sisteminde yer alan baskın görüş de kişilik hakkı görüşüdür¹⁵¹. Kişisel verilerin kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunan yazarlar düşüncelerini mahremiyet ve özel hayat kavramlarına dayandırmaktadır. Buna göre kişisel veriler, kişinin mahremiyet (özel yaşamın gizliliği) hakkının¹⁵² korunmasını sağlayan bir araçtır. Mahremiyet hakkı ve onun bir uzantısı olan özel hayat ise kişilik hakkının bir görünümüdür¹⁵³. Kişinin aile hayatı, inancı ve sağlığı gibi konulara ilişkin veriler o kişinin özel hayatına dâhildir. Bu verilerin hukuka aykırı olarak kullanılması ve bilhassa sahibinin rızası alınmaksızın kullanılması kişilik hakkına aykırıdır¹⁵⁴. Nitekim AİHM, bu görüşe paralel olarak kişisel veri kavramını AİHS m.8’de belirtilen “özel ve aile hayatına saygı hakkı” kapsamında değerlendirmiştir¹⁵⁵.

Kişinin yaşam alanı doktrinde benimsendiği şekliyle; “kamuya açık alan”, “özel alan” ve “gizli alan (sır alanı)” olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Kamuya açık alan, kişinin başkalarının bilmesinden ve serbestçe başkalarına yayılmasından

¹⁴⁴ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.49-50.

¹⁴⁵ Ergun Özsunay, **Medeni Hukuka Giriş**, 5.bs., İstanbul, Güryay Matbaacılık, 1986, s.252, (Özsunay, **Medeni Hukuka Giriş**).

¹⁴⁶ Serap Helvacı, **Gerçek Kişiler**, 8.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2017, s.101, (Helvacı, **Gerçek Kişiler**).

¹⁴⁷ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk**, 5. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s.8, (Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**); Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.105.

¹⁴⁸ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.105.

¹⁴⁹ Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s.7; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.106-107.

¹⁵⁰ Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s.7-8; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.107.

¹⁵¹ Aydın Akgül, “Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi”, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2013, s.59; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.47.

¹⁵² Mahremiyet hakkına ilişkin üzerinde uzlaşmış belirli bir tanım bulunmamaktadır. Mahremiyet hakkı ilk olarak 1890 yılında Amerikalı yargıçlar Brandeis ve Warren tarafından “bireyin yalnız bırakılma hakkı olarak ifade edilmiştir. Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.48.

¹⁵³ Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.61-62.

¹⁵⁴ Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.26; Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.15.

¹⁵⁵ Taştan, **a.g.e.**, s.59.

rahatsız olmadığı, herkese açık olan olayları ve hareketleri ifade eder¹⁵⁶. Örneğin; kişinin mensup olduğu bir siyasi parti binasına gitmesi, bir ibadethane binasına girmesi veya farklı etnik kökene mensup bir kişiyle evlilik yapması kişinin kamuya açık alanını ifade eder¹⁵⁷. Özel alan, kişinin gizli hayatına dâhil olmamakla birlikte yalnızca belli yakınlıkta bulunan ailesi, yakınları veya arkadaşları gibi sınırlı bir toplulukla paylaşmak istediği olay ve hareketleri ifade eder¹⁵⁸. Gizli alan¹⁵⁹ ya da diğer bir ifadeyle sır alanı ise kişinin yalnızca güven duyduğu kişilerle paylaştığı, bu kişiler dışında kalanlar tarafından bilinmesini ve öğrenilmesini istemediği olay ve hareketlerden oluşmaktadır¹⁶⁰. Gizli alana ilişkin bilgiler, bilgi sahibi tarafından hiç kimseyle paylaşılmayan bilgiler olabileceği gibi; yalnızca güven duyulan çok sınırlı bir kesim ile paylaşılan bilgiler de olabilmektedir¹⁶¹.

Kişisel verilerin kişilik hakkı bağlamında korunmasına yönelik iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki, klasik kişilik hakkı görüşüdür. Bu görüşe göre, kişisel veriler kişinin özel hayat alanına ve gizli alanına müdahale ettiği ölçüde muhafaza altına alınabilecektir¹⁶². Bir diğer söyleyişle, kişilik hakkının getirdiği koruma yalnızca kişinin özel hayat alanı ve gizli alanında gerçekleşen olayları kapsar¹⁶³. Bu görüş, kişisel verileri özel hayatın gizliliğinin korunması ile özdeşleştirdiği için eleştirilmektedir¹⁶⁴.

Bu eleştirilere göre; klasik kişilik hakkı görüşünde kişinin kamuya açık alanda gerçekleştirdiği eylemler kişisel veri olma özelliğini taşımasına rağmen kişilik hakkı kapsamında koruma altına alınamayacaktır. Örneğin; kişinin kendisi tarafından

¹⁵⁶ Zahit İmre, “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler”, **İÜHFM**, C.XXXIX, s.1-4, 1974, s.149; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.121-122; Osman Gökhan Antalya, Murat Topuz, **Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri)**, C.1, Genişletilmiş 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.165.

¹⁵⁷ Taştan, **a.g.e.**, s.62;

¹⁵⁸ İmre, **a.g.e.**, s.149; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.122; Antalya,Topuz, **a.g.e.**, s.165.

¹⁵⁹ Bir olay veya durumunun gizli alana dâhil olabilmesi için objektif ve sübjektif olarak iki şartı sağlaması gerekir. Objektif şarta göre bir olayın gizli alanda (sır) olabilmesi için herkes tarafından bilinir ve izlenebilir olmaması gerekir. Sübjektif şarta göre ise sır sahibinin söz konusu olayı gizli tutma iradesinin olması gerekir. Detaylı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s.123 vd.

¹⁶⁰ İmre, **a.g.e.**, s.156; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.122; Antalya, Topuz, **a.g.e.**, s.165.

¹⁶¹ Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s. 121; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.122.

¹⁶² Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.20; Taştan, **a.g.e.**, s.65; Akkurt, “Hukuki Nitelik”, s.26.

¹⁶³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.123.

¹⁶⁴ Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.16.

alenileştirilmiş verileri, sosyal medyada kamuya açık şekilde paylaşmış olduğu ismi, bir sivil toplum faaliyetine destek olmak amacıyla kamuya açık şekilde katıldığı imza kampanyası kişinin kamuya açık alanında gerçekleştiği için koruma altına alınamayacaktır¹⁶⁵. Oysaki; kişisel verilerin koruma altına alınması bakımından verilerin kişinin kamuya açık alanına, gizli alanına ya da özel alanına dâhil olup olmaması şeklinde bir ayrım bulunmamaktadır¹⁶⁶. Öte yandan, kamuya açık alanda yer alan, gizli olmayan ve gerçeği yansıtmayan veriler bakımından kişi koruma altına alınmadığı takdirde zarar görmesi de mümkündür. Kişinin kamuya açık alanda girmiş olduğu bir ibadethanenin niteliğinden o kişinin din ve mezhep tercihi anlaşılabılır. Bu bilgi nedeniyle söz konusu dine ya da mezhebe mensup olan kişi zarar görebilir. Benzer şekilde, kişi hakkında gerçeği yansıtmayan bilgilerin kamuya açık alanda paylaşılması hâlinde de kişi, bu durumdan zarar görebilir¹⁶⁷.

Yukarıda belirtildiği gibi çeşitli yönleriyle eleştirilen klasik kişilik hakkı görüşünün dışında, bireyin kişisel verilerinin geleceğini tayin hakkına dayandığını belirten yeni bir kişilik hakkı görüşü ortaya atılmıştır. Bu görüşü ortaya çıkaran etken kişisel verilerin günümüz koşulları dikkate alındığında kişilik hakkı bağlamında korunmasının imkânsız hâle gelmiş olmasıdır. Çünkü, kişisel veriler, kişilik hakkının koruma altına alındığı kişilik değerlerinden daha geniş bir alana yayılmıştır. Somutlaştırmak gerekirse; bir kişisel verinin korunabilmesi için veri akışının her bir adımı takip edilmelidir. Oysaki, kişilik hakkının korunmasında bu durum zorunlu değildir. Dolayısıyla klasik kişilik hakkı görüşünün sağladığı korumanın dışında farklı bir yaklaşımı benimsemek gerekmektedir¹⁶⁸.

Bu görüşün temeli, 1983 tarihli Alman Anayasa Mahkemesi tarafından verilen Nüfus Sayımı Yasası'na ilişkin karara dayanmaktadır. Bu yasaya göre, nüfus memurları kapı kapı dolaşarak nüfus miktarını tespit edecek; ancak bu sırada vatandaşlardan kendilerine ilişkin isim, ikamet adresi, medeni durum, çalışma saatleri, gelir kaynakları gibi kapsamlı bilgileri açıklaması zorunluluğu getirilecektir.

¹⁶⁵ Akkurt, "Hukuki Nitelik", s.26.

¹⁶⁶ Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.20; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.63.

¹⁶⁷ Taştan, **a.g.e.**, s.66; Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**, s.62-63.

¹⁶⁸ Taştan, **a.g.e.**, s.66.

Toplanan veriler ise anonim olarak tutulacaktır¹⁶⁹. Alman Anayasa Mahkemesi, toplanan veriler anonim olarak saklanacak olsa dahi, bu yasanın Alman Anayasa'sının 1/I. maddesindeki insan onurunun korunması hakkı ve 2/I. maddesinde yer alan kişinin toplum içerisinde kendisini geliştirme hakkına aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, Alman Anayasa Mahkemesi, “bilginin geleceğini belirleme hakkı” kavramını ortaya atmıştır¹⁷⁰. Bilginin geleceğini belirleme hakkı, bireyin kendisine ait kişisel verilerin açıklanmasını ve kullanımını ilke olarak belirleme yetkisini koruma altına alan bir haktır¹⁷¹. Hakkında edinilen bilgilerin neler olduğunu ve kimlerin elinde bulunduğunu bilmeyen kişinin kendi kararlarını verme özgürlüğü büyük ölçüde zarar görür. Benzer şekilde, katıldığı bir toplantının kayıt altına alındığını bilmesi durumunda kişi, ileride kendisine zararı olabileceği endişesiyle toplantıya katılma faaliyetinden vazgeçebilir. Bu durum kişinin kendisini geliştirme hakkına aykırılık teşkil eder. Bu gibi durumlarda kendisine ilişkin bilgilerin, kişisel verilerin ne zaman ve hangi şartlarda kullanılması gerektiğinin kararını kişinin kendisi verebilmelidir. Bir diğer deyişle, kişi kendisine ait bilgilerin geleceğini belirleme hakkına bizzat sahip olmalı; kişisel verileri üzerindeki tasarruf yetkisi sadece kendisine ait olmalıdır¹⁷².

Bahsi geçen yeni kişilik hakkı görüşü bazı noktalarda eleştirilmiştir. Buna göre; Türk hukukunda kişilik değerleri sınırlı sayıda değildir. Esasen, kişisel veriler de kişilik hakkı kapsamında korunan bir değerdir. Dolayısıyla, kişilik hakkının sınırlı sayıda olmayan niteliği dikkate alındığında, hakkın koruma kapsamına almadığı bir husus bulunmamaktadır. Kişisel verilerin kişilik hakkı kapsamında korunamadığını ifade ederek yeni bir yaklaşımda bulunmak kişilik hakkının olağan koruma kapsamında bir eksiklik bulunduğu izlenimi vermektedir. Oysaki, bireyin kişisel verilerinin geleceğini tayin etme hakkına dayalı yeni bir kişilik hakkı görüşü, mevcut kişilik hakkının sağlayamadığı bir korumayı temin edemez¹⁷³. Mevzuatta, kişisel

¹⁶⁹ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.3; Tamer Soysal, “Unutulma Hakkının Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.13, 2019, s.342; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.66.

¹⁷⁰ Soysal, **a.g.e.**, s.343; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.67.

¹⁷¹ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.3.

¹⁷² Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.67; Soysal, **a.g.e.**, s.344-345.

¹⁷³ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.50.

verilerin korunması amacıyla başkaca hükümlerin bulunması, kişisel verilerin kişilik hakkı kapsamında korunamıyor olduğunun bir göstergesi değildir¹⁷⁴.

Öte yandan, KVKK'nın 14/3. maddesinde kişisel verilerin hukuka aykırı biçimde işlenmesi nedeniyle ortaya çıkan zararların giderimi için kişilik hakkının korunmasında başvurulacak kanun hükümlerine atıf yapılmıştır¹⁷⁵. Buradan hareketle, bizce kanun koyucu kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle ortaya çıkacak olan zararların tazmini için kişilik hakkı hükümlerinin yeterli olduğunu, yeni bir yaklaşımın gerekmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yukarıda açıklanan iki farklı temel yaklaşım dışında, Anayasa'nın 20. maddesine eklenen üçüncü fıkra ile kişisel verilerin anayasal düzlemde de koruma altına alınması nedeniyle kişisel verilerin niteliğinin yalnızca kişilik hakkı olarak değil; daha geniş kapsamlı ve birçok alandan müteşekkil karma bir görüş olduğunu benimseyen bir görüş de bulunmaktadır¹⁷⁶.

D. Kişisel Verinin Hukuki Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Kanaatimizce, kişisel verilerin mahiyetine en uygun olan görüş kişilik hakkı görüşüdür. Ancak, bireyin kişisel verilerinin geleceğini tayin etme hakkına dayanan yeni kişilik hakkı görüşüne iştirak edemiyoruz. Zira, kişisel veriler üst başlık olan kişilik hakkının altında yer alan çok sayıda kişilik değerinden biridir¹⁷⁷. Kişilik hakkının sahip olduğu koruma mekanizmaları kişisel verilerin korunabilmesi bakımından da yeterlidir. Her ne kadar kişilik hakkı hükümlerinin gizli olmayan ve gerçeği yansıtmayan verileri koruma bakımından aciz kaldığı¹⁷⁸ ifade edilse de bu çıkarım isabetli değildir. Örneğin; kişinin aleni hâle getirdiği bir veri nedeniyle kişisel verilerinin ihlal edilmesi durumunda, KVKK m.14/3 hükmünün de atfıyla kişilik hakkına yapılan müdahaleler neticesinde başvurulacak kanun hükümleri uyarınca ortaya çıkan zararın giderimi istenebilecektir.

¹⁷⁴ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.51.

¹⁷⁵ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.51-52.

¹⁷⁶ Akkurt, "Hukuki Nitelik", s.27.

¹⁷⁷ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.50.

¹⁷⁸ bkz. Taştan, **a.g.e.**, s.65-66.

Kişisel veri, eşya hukukundaki bir nesne gibi değildir ve eşyaya ilişkin hükümler uyarınca üzerinde tasarrufta bulunulamaz¹⁷⁹. Ayrıca, kişisel veri, bireyin kişiliğiyle sıkı bir bağlantı içerisindedir¹⁸⁰. Bir veriye sahip olan kişi, eşya hukukundaki gibi bir nesneye münhasıran sahip olmuş olmaz. O kişi dışında bireyin kişisel verilerini başkaları da kullanabilir. Verinin, nesneler gibi eskimesi ya da yıpranması da söz konusu değildir¹⁸¹. Mülkiyet hakkı görüşü belirtilen nedenlerle Kıta Avrupası hukuk sisteminde yer alan Türk hukuku bakımından uygun düşmemektedir. Fikri mülkiyet görüşü ise, kişisel veri ile kişi arasındaki ayrılmaz bağın ekonomik yönü de dikkate alınarak ortaya atılmış bir görüştür. Ne var ki, kişisel veri teknik anlamda bir eser değildir¹⁸². Fikri mülkiyet hukuku, eser sahibinin maddi-ekonomik çıkarlarını gözetmeye çalışırken; veri koruma hukuku kişinin gayri maddi çıkarlarını korumaya çalışır¹⁸³. Ayrıca, fikri mülkiyet hukukunda kişiyle eseri arasında bir aitlik ilişkisi bulunmaktadır. Ancak kişisel veriler, hak sahibine o veriye ilişkin bir aitlik imkânı vermemektedir. Veri koruma hukuku ile daha çok kişisel verilerin işlenmesi sonucu elde edilecek olan menfaatten bireyler arası sözleşme yapılarak faydalanma imkânı sunulmaktadır¹⁸⁴. Bu nedenlerle, fikri mülkiyet hakkı görüşü de kişisel verinin hukuki niteliğini tespiti için tercih edilebilir bir yaklaşım olarak görülemeyecektir.

¹⁷⁹ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.39.

¹⁸⁰ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.42.

¹⁸¹ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.39.

¹⁸² Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.45.

¹⁸³ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.47.

¹⁸⁴ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.46.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİ VE YAPILAN İŞLEME FAALİYETİNİ HUKUKA UYGUN HÂLE GETİREN DURUMLAR

I. Çocuk Kavramı ve Çocukların Ehliyet Durumu

A. Çocuk Kavramı

Sözlük anlamı olarak çocuk kelimesi, insan yavrusunu ifade etmektedir¹⁸⁵. Hukukta ise çocuk kavramı, çocuk ile anne ve babası arasında soy bağıını belirlemek için ya da küçükleri yetişkinlerden ayırmak için kullanılmaktadır¹⁸⁶. Hukuki bakımdan çocuk olmak kişiliğin kazanılmasıyla başlar. Kişiliğin kazanılması için çocuğun TMK m.28'e göre sağ ve tam olarak doğması gerekmektedir¹⁸⁷. O hâlde çocukluk doğumla başlar; TMK m.11/1'e göre on sekiz yaşının doldurulmasıyla sona erer. Diğer bir deyişle, çocukluk ile yetişkinliği birbirinden ayıran sınır bakımından kişinin kural olarak¹⁸⁸ on sekiz yaşını doldurmuş olması gösterilebilir¹⁸⁹.

Çocuk kavramı ile ilgili mevzuatta yer alan tanımlara bakılacak olursa; Anayasa'nın 41. maddesinde çocuk kavramından söz edilmektedir. Ancak "ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıklı 41. maddede daha çok çocukların korunmasından bahsedilmekte olup, çocuk kavramına ya da çocukluk ile ilgili hangi yaş grubunun kastedildiğine değinilmemiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m.3'e göre daha erken yaşta ergin olsalar bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiler çocuk olarak adlandırılmıştır. 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'nun 1. maddesinde ise on sekiz yaşın altındaki kişiler küçük olarak

¹⁸⁵ Ali Naim İnan, **Çocuk Hukuku**, İstanbul, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1968, s.10, (İnan, **Çocuk Hukuku**).

¹⁸⁶ Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.102.

¹⁸⁷ Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Medeni Hukuk**, 24.bs., İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2018, s.111; M.Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 17.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s.7-8; İnan, **a.g.e.**, s.12; Tam doğumdan kastedilen çocuğun ana rahminin dışına çıkarılmasıdır. Göbek kordonunun kesilmesi aranmaz. Sağ doğum ise çocuğun bir an için bile olsa hayatta olmasıdır. bkz. Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.103.

¹⁸⁸ Kişi kural olarak on sekiz yaşını tamamlamakla birlikte 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu' m.11 ve m.12'de belirtilen durumlarda kişi on sekiz yaşından önce de erginlik kazanabilir. Detaylı bilgi için bkz. Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.105 vd.

¹⁸⁹ Hülya İmamoğlu, "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması" **AÜHFD**, C.LIV, S.2, 2005, s. 189-190; Hayrunnisa Özdemir, Cemal Ruhi, **Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)**, 4.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021, s.43.

adlandırılmış; Çocuk Koruma Kanunu’nda ifade edildiği gibi bu yaş grubundakiler için ayrıca çocuk kelimesi kullanılmamıştır¹⁹⁰.

Mevzuatta yer alan tanımlar incelendiğinde; çalışmamız bakımından da on sekiz yaşından küçük olan çocuklara yönelik kişisel verilerin işlenmesi hususu ele alınacaktır. Kişisel verinin kişilik hakkıyla olan bağlantısı¹⁹¹ ve 6698 sayılı Kanun kapsamında çocuklara ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle yapılan işleme faaliyeti karşısında kıyasen medeni hukuk hükümleri uygulanmalıdır. Bu hükümlere göre çocukların hukuki işlem ehliyetini tespit etmek gerekmektedir¹⁹². Bu sayede, çocuklara yönelik işleme faaliyetlerinin hangi koşullar altında hukuka uygun olduğu belirlenebilecektir. Buradan yola çıkarak öncelikle, çocukların hak ehliyeti, fiil ehliyeti ve kişiye sıkı sıkı sıkıya bağlı haklarının kullanılması hususunun izah edilmesi elzemdir.

B. Çocukların Ehliyet Durumu

Çocukların ehliyeti, onların hak ehliyeti ve fiil ehliyeti olmak üzere iki grupta incelenebilir.

1. Hak Ehliyeti

Hak ehliyeti¹⁹³, haklara ve borçlara sahip olabilme ehliyeti olarak ifade edilmektedir¹⁹⁴. Gerçek kişilerin hak ehliyetine sahip olmaları için TMK m.28’de

¹⁹⁰ Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.42.

¹⁹¹ Bkz. “kişilik hakkı görüşü” ve “kişisel verinin hukuki niteliğine ilişkin değerlendirme” başlığı altında yer alan açıklamalar.

¹⁹² Bu konuya ileride üçüncü kişiler tarafından yapılan hukuka uygun işleme faaliyetinin bir koşulu olarak açık rıza başlığı altında ayrıntılı olarak değinileceği için burada detaya yer verilmemiştir.

¹⁹³ TMK m.8’de ifade edilen hak ehliyetinin usul hukukundaki karşılığı taraf ehliyetidir. Kimlerin taraf ehliyetine sahip olduğu ise Medeni Hukuka göre belirlenir. Taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olma (yeterliliği) ehliyetidir. Taraf ehliyeti, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 114/1-(d) maddesinde ifade edilen dava şartlarından biridir. Çocuk, sağ ve tam doğmakla birlikte hak ehliyetine ve herhangi bir davada taraf olması hâlinde taraf ehliyetine sahip olmaktadır. Ölüm hâlinde ise çocuğun taraf ehliyeti sona erer. Baki Kuru, Burak Aydın, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)**, 5.bs, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s.106; Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, 1.bs, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s.158; Yılmaz Çağlayan, **Açıklamalı-İçtihatlı Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.163-164; Rezan Epözdemir, **Taraf Ehliyeti**, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, s.17-20.

¹⁹⁴ Mustafa Dural, Tufan Öğüz, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, C.II, 23.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2022, s.39; Rona Serozan, **Medeni Hukuk (Genel Bölüm Kişiler Hukuku)**, 7.bs.,

belirtilen sağ ve tam doğma şartını yerine getirmeleri gerekir. Çocuklar da tıpkı yetişkin kimseler gibi hukuki bakımdan gerçek kişilerden sayıldığı için sağ ve tam doğmaları şartıyla ana rahmine düştükleri andan itibaren hak ehliyetine sahip olabilir¹⁹⁵.

TMK m.8/1’de açıkça her insanın din, dil, ırk, sosyal sınıf, cinsiyet vb. farklılıklar gözetilmeksizin hak ehliyetine sahip olduğundan söz edilmiştir. Ayrıca kanun maddesinin devamında, (ikinci fıkrada), kanunda belirtilen bazı farklılıklar dışında herkesin hak ehliyetine sahip olma bakımından eşit olduğu belirtilmiştir¹⁹⁶.

2. Fiil Ehliyeti

Fiil ehliyeti¹⁹⁷, TMK’nın 9. maddesinde tanımlanmıştır. Kendi fiilleriyle hak sahibi olabilen ve borç altına girebilen kişi fiil ehliyetine sahip demektir¹⁹⁸. Hak ehliyetinden farklı olarak herkes doğduğu andan itibaren fiil ehliyetine sahip değildir. Fiil ehliyeti, kendi fiillerini yapabilme yetisine sahip olanlara verilmiştir¹⁹⁹. Fiil ehliyetinin varlığı asıl, ehliyetsizlik durumu ise istisnadır. Kişinin fiil ehliyetine sahip olduğunu kabul etmek için kural olarak kişi; “ayırt etme gücüne (temyiz kudreti)

İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s.415 vd (Serozan, **Medeni Hukuk**); Abdülkadir Arpacı, **Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)**, 2.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2000, s.11; Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.58; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 43.

¹⁹⁵ 4721 sayılı TMK m.28/2: “Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.”

¹⁹⁶ TMK’nın bazı hükümlerinde gerçek kişilerin bazı işlemler bakımından hak ehliyetine farklılıklar getirilmiştir. Örneğin; TMK m.124’e göre erkek ve kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebi varlığı hâlinde hâkim on altı yaşını doldurmuş olan kadın veya erkeğin evlenmesine izin verebilir. Görüldüğü gibi, hak ehliyetine sahip olan her insan için eşit olan evlenme hakkı ile ilgili belli durumlarda yaş bakımından kanun koyucu farklı kriterler getirmiştir. Benzer şekilde, TMK’nın 307. maddesinde yer alan evlat edinme ile 502. ve 503.maddelerinde yer alan vasiyetname ve miras sözleşmesi düzenlemek bakımından kanun koyucu ilgili hukuki işlemi gerçekleştirecek kişiler için yaş bakımından hak ehliyetine birtakım farklılıklar getirmiştir. bkz. Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.41.

¹⁹⁷ Fiil ehliyetine sahip olan kişiler usul hukuku bakımından da dava ehliyetine sahip kabul edilir. Dava ehliyeti, HMK m.51’de ifade edildiği üzere medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir. Kanun koyucunun medeni hakları kullanma ehliyetinden kastettiği husus, fiil ehliyetidir. Fiil ehliyetine sahip olmayan çocuklar, kural olarak davacı ya da davalı olarak tek başına davada temsil edilemez. Bu kişiler, görülen bir davada yalnızca kanuni temsilcileri tarafından temsil edilebilirler. Bu husus, usul hukuku bakımından HMK’nın 114/1-(d) maddesinde belirtilen dava şartlarından biridir. Bu eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava, HMK’nın 115/2. maddesinin ilk cümlesi uyarınca, dava şartı yokluğu nedeniyle reddedilir. Kuru, Aydın, **a.g.e.**, s. 114; Kuru, **a.g.e.**, s.170-171; Murat Atalı, İbrahim Ermenek, **Medeni Usul Hukuku (Temel Hukuk Dizisi)**, 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.143; Çağlayan, **a.g.e.**, s.173-174.

¹⁹⁸ Bkz. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu madde 9.

¹⁹⁹ Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.59; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.48.

sahip olmalı”, “ergin olmalı” ve “kısıtlı olmamalıdır”. Bu üç şartı birlikte sağlayan kişiler fiil ehliyetine sahip kabul edilir; nitelendirme bakımından ise tam ehliyetli kişiler olarak ifade edilir. Çocuklar ise bu üç şarttan bazılarına sahip olamadıkları için bazı hâllerde tam ehliyetsiz bazı hâllerde de sınırlı ehliyetsiz olarak kabul edilmektedir²⁰⁰.

Çocuklar, hak sahibi olmada ve borç altına girmede yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç duyar. Çocuk, velayet altında ise velisinin; vesayet altındaysa vasisinin rızasıyla birtakım hukuki işlemler gerçekleştirebilir. Vesayet altındaki çocuklar için, vasinin rızasının yanı sıra bazı önemli kabul edilebilecek hukuki işlemler bakımından vesayet makamının ve denetim makamının da izni gerekmektedir²⁰¹. Ancak kanun koyucu, TMK’nın 16/1. maddesinin 2. cümlesinde belirtildiği üzere, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada ve karşılıksız kazandırmalarda fiil ehliyetine sahip kişiler gibi haklarını tek başına kullanabileceklerini ifade etmiştir²⁰².

a. Çocukların Tam Ehliyetsizlik Hâli

(1) Genel Olarak

Kural olarak fiil ehliyetine sahip olduğunu kabul etmek için kişinin “ergin olması”, “kısıtlı olmaması” ve “ayırt etme gücüne (temyiz kudreti) sahip olması” gerekmektedir²⁰³.

Ergin kişi, belirli bir yaşa gelmiş olan ya da kanunen bu yaşa gelmiş kabul edilen kişidir. Çocuklar bakımından; 18 yaşını doldurmak suretiyle²⁰⁴, evlilik yoluyla²⁰⁵ ya da hâkim kararıyla²⁰⁶ erginlik kazanılabilir.

²⁰⁰ Burcu G. Özcan Büyüktanır, **Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun Kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s.40-41; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.52.

²⁰¹ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.41; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.87; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.95; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.78-79.

²⁰² Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.41; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.84.

²⁰³ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s. 52.

²⁰⁴ TMK m.11/1’e göre; “Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar”.

²⁰⁵ TMK m.11/2’ye göre; “Evlenme kişiyi ergin kılar.”

Kısıtlı olan kişi, TMK m.14'te açıkça ifade edildiği üzere tam ehliyetli kabul edilemez. Kişi, TMK'nın 405-408. maddeleri arasında yer alan sebepler²⁰⁷ nedeniyle ve ancak mahkeme kararıyla kısıtlanabilir. Kanunda belirtilen durumlar sınırlı sayıda (numerus clausus) olduğu için başka sebeplerle bir kişi hakkında kısıtlılık kararı alınması mümkün değildir. Kural olarak, kısıtlanan kişiler vesayet altında kabul edilir ve kendilerine yasal temsilci olarak bir vasi atanır. Ancak, TMK m.419/3'e göre, kısıtlanmış ergin çocuklar velayet altında bırakılır²⁰⁸. Bu madde kapsamına giren çocuklar, vesayet altında değilse erginlik şartını sağlayana kadar velayet altında bulunmaktadır²⁰⁹.

Ayırt etme gücü, kişinin tavır ve hareketlerinin nedenlerini ve sonuçlarını doğru olarak idrak edebilmesi ya da doğru bir idrake uygun hareket etmesi olarak tanımlanabilir. Kanun koyucu tarafından madde metninde bir tanım yapılmamış; sadece kimlerin ayırt etme gücüne sahip olabileceği belirtilmiştir²¹⁰. TMK m.13'e göre; yaşının küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı sarhoşluk ya da benzer bir sebep nedeniyle akla uygun davranma yeteneğinden yoksun olmayan kişiler ayırt etme gücüne sahip kabul edilmektedir. Ayırt etme gücünün varlığı kişiler bakımından karine olarak kabul edilir. Hayatın doğal akışında ayırt etme gücü olması gereken durumlarda kişinin ayırt etme gücünün varlığı esastır. Aksini iddia eden, somut olay özelinde o kişinin ayırt etme gücünün olmadığını ispatla yükümlüdür²¹¹.

Çocuklar bakımından ise genel geçer bir kural koymak mümkün değildir. Her çocuğun yaş grubuna göre algı düzeyi ve tepkisi değişeceğinden, çocuğun yaşı küçüldükçe ayırt etme gücünün varlığı her somut olaya göre hâkim tarafından

²⁰⁶ TMK m.124'e göre; Kadın ile erkek, kural olarak on yedi yaşını doldurduklarında evlenebilir. Ancak olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebin varlığı hâlinde hâkimin izni ile on altı yaşını dolduran erkek ve kadın evlenebilir.

²⁰⁷ TMK'nın 405-408.maddelerinde belirtilen akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim, özgürlüğü bağlayıcı ceza durumu ve kişinin kendi isteği ile hakkında mahkemece kısıtlılık kararı verilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.63-64.

²⁰⁸ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.62; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.61-62.

²⁰⁹ Ayşe Zıyan, **Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.89.

²¹⁰ İlhan Helvacı, "Temyiz Kudretinden Yoksun Şahısların Hukuki Sorumluluğu Üzerine" **İÜHFM**, C.LV, S.4, 1997, s.145, (çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95835> 8 Ekim 2023, (Helvacı, "Temyiz Kudreti")

²¹¹ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.46; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.61.

dikkatle tespit edilmelidir. Gerekirse yargılama sırasında bilirkişiye başvurularak ayırt etme gücünün olup olmadığı araştırılmalıdır²¹². Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olduğunu anlamak için somut olaya özgü özel bilgileri bilmesi şartı aranmaz. Önemli olan, çocuğun özel bilgileri edinme gereksiniminin bilincinde olması veya bilgi edinme girişiminde bulunabilecek durumda olmasıdır²¹³.

Çocuğun somut olay bakımından ayırt etme gücünün olmadığı sonucuna ulaşılabilirse çocuk, tam ehliyetsiz kabul edilir. Tam ehliyetsiz olan çocukların yaptıkları hukuki işlemler kanundaki istisnalar dışında kesin hükümsüz kabul edilerek hukuki sonuç doğurmaz. Ayrıca tam ehliyetsiz çocukların, hukuka aykırı fiilleri bakımından da sorumlulukları yoktur. Zira, ayırt etme gücü bulunmayan çocuklara kusur isnat edilemez. Ancak kusursuz sorumluluk hâlleri ve hakkaniyet gerektiren durumlarda tam ehliyetsiz çocuklar da işledikleri hukuka aykırı fiillerden sorumlu kabul edilmektedir²¹⁴.

(2) Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar Bakımından

Kişiyeye (şahsa) sıkı sıkıya bağlı haklar, kullanılması tamamen kişinin takdirine, değer hükümlerine ve duygusal düşüncelerine dayanan, bu nedenle de bizzat hak sahibi tarafından kullanılması gereken haklar şeklinde ifade edilebilir²¹⁵. Şahsa sıkıya bağlı haklar; başkalarına devrolunamayan, miras yoluyla intikal etmeyen, hak sahibinin şahsiyetini yakından ilgilendiren, hakkın kendisi mali bir değer taşımayan ve kural olarak yasal temsil yoluyla kullanılamayan haklardır²¹⁶.

Ergin kılınma, kişiliği koruyucu davalar, adın değiştirilmesi davası, boşanma davası, tanıma ve babalık davası gibi davaları açma hakları kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklara örnek olarak gösterilebilir. Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların tam ehliyetsizler tarafından kullanılıp kullanılamayacağına ilişkin farklı görüşler ortaya atılmıştır.

²¹² Helvacı, “Temyiz Kudreti”, s.148.

²¹³ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.47-48; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.61.

²¹⁴ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.50; Ziyen, **a.g.e.**, s.92; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s. 69.

²¹⁵ Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Kişiler Hukuku**, 15.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s.317.

²¹⁶ Aytakin Ataay, **Şahıslar Hukuku**, 3.bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s.83; Ali Naim İnan, **Medeni Hukuk**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2005, s.104, (İnan, **Medeni Hukuk**).

Bir görüşe göre; kural olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar tam ehliyetsizler tarafından kullanılamaz. Tam ehliyetsizin yasal temsilcisi tarafından da bu hakların niteliği gereği kullanılamayacağı kabul edilmektedir. Zira, bu hakların kişiyle olan yakın bağı nedeniyle kullanılıp kullanılmayacağına bizzat hak sahibi karar vermelidir²¹⁷. Öte yandan, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından temsil yasağını katı biçimde uygulamak tam ehliyetsizin korunma ihtiyacı ve saygınlığı gözetildiğinde olumsuz sonuçlara neden olabilecek; adeta hak ehliyetsizliği gibi bir durum ortaya çıkacaktır²¹⁸.

Yukarıda belirtilen görüşünün sakıncaları dikkate alınarak doktrinde ileri sürülen bir başka görüşe göre; kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar “mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı hak” ve “nispi şahsa sıkı sıkıya bağlı hak” olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmalıdır. Mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda yasal temsilci tam ehliyetsiz adına hiçbir şekilde bu hakları kullanamaz. Mutlak hakların kullanılmasında kesin bir temsil yasağı bulunmaktadır. Mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara nişanlanma, evlenme, soybağının reddi, tanıma ve ölüme bağlı tasarruf yapma gibi haklar örnek verilebilir. Nispi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar ise, tam ehliyetsizin menfaati de gözetildiğinde ayırt etme gücü bulunmayan tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisi tarafından kullanılabilir. Bu haklara adın korunması, kişilik hakkını koruyucu davaları açma, tanımaya itiraz ve evlat edinme gibi haklar örnek verilebilir²¹⁹. Bu ayrımın getirdiği bazı belirsizlikler bulunmaktadır. Örneğin; nişanlanma, evlenme ve soy bağının reddi gibi bazı hakların mutlak ya da nispi hak niteliğine sahip olup olmadığı hususu, yazarlar tarafından sözü edilen hakkın ele alış biçimine göre değişebilmektedir²²⁰.

Bir diğer görüşe göre; Türk Medeni Kanunu’nun 16. maddesinin 2.

²¹⁷ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.78-79; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.317; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.136.

²¹⁸ Ergun Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, 4.bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979, s.59 (Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**); Serap Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1993, s.79 (Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”); Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.320.

²¹⁹ Serozan, **a.g.e.**, s.435-436; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.88-89; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.79-80.

²²⁰ Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.81-82; Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”, s.88.

cümlesinde yalnızca sınırlı ehliyetsizler bakımından bir kural getirilmiş; madde metninde kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken yasal temsilcinin sınırlı ehliyetsizin rızasını almasına gerek olmadığı belirtilmiştir. Tam ehliyetsizler bakımından ise temsili yasaklayıcı bir hüküm yoktur. Bu nedenle genel kural gereği kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisi tarafından kullanılabilir²²¹. Üstelik TMK m.449’da yasal temsilci tarafından yapılamayacak olan yasak işlemler arasında kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan söz edilmemiştir. Bu görüşe göre, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları nispi ya da mutlak hak olarak ayırmak doğru bir nitelendirme değildir. Somut olayın şartlarına göre değerlendirme yapılarak tam ehliyetsiz çocuğun menfaatinin daha ağır bastığı durumlarda yasal temsile izin vermek gerekir²²². Hak sahibinin korunmasının gerektiği ve kişiye bağlılığın çok sıkı olmadığı durumlarda, yasal temsilci aracılığıyla kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakkın kullanılmasında tam ehliyetsizin menfaatinin daha ağır bastığı kabul edilebilir²²³. Örneğin; sağlık ve eğitim hizmeti gibi hizmetler sunan kurumların yaptıkları veri işleme faaliyetlerinde tam ehliyetsizin menfaatinin daha ağır bastığı kabul edilmektedir²²⁴.

Kanaatimizce, tam ehliyetsiz çocuğun²²⁵ çıkarlarının daha ağır basması hâlinde yasal temsilcinin çocuk adına rıza verebileceğine ilişkin görüş daha isabetlidir. Çünkü, kanun koyucu TMK m.16’da yalnızca sınırlı ehliyetsizler bakımından yasal temsilcinin rızasının alınmasına ihtiyaç bulunmadığından söz etmiştir. Bu hüküm, tam ehliyetsizleri de kapsamına alacak şekilde yorumlanmamalıdır. Ayrıca, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan hangisinin mutlak hak olduğu, hangisinin nispi hak olduğu hususunda doktrinde bir görüş birliği de

²²¹ Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”, s.79; Dural Öğüz, **a.g.e.**, s.81-82.

²²² Rona Serozan, **Çocuk Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s.276, (Serozan, **Çocuk Hukuku**); Dural Öğüz, **a.g.e.**, s.81-82; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.450.

²²³ Dural Öğüz, **a.g.e.**, s.82-83.

²²⁴ Işık Aslı Han, “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, **GÜHFD**, C.XVIII, S.1, 2019, s.442.

²²⁵ Önemle vurgulamak gerekmektedir ki; tam ehliyetsiz grubuna giren kişiler yalnızca çocuklardan ibaret değildir. Ayırt etme gücü olmayan herkes, fiil ehliyetinden yoksun yani tam ehliyetsiz kabul edilir (TMK m.14). Ancak çalışmamızın kapsamı itibarıyla yalnızca çocukların hukuki durumu gözetildiği için tam ehliyetsiz ya da sınırlı ehliyetsiz grubunda yer alan çocuklar dışında kalan kişiler incelenmeyecektir.

bulunmamaktadır²²⁶.

b. Çocukların Sınırlı Ehliyetsizlik Hâli

(1) Genel Olarak

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar “sınırlı ehliyetsiz” olarak adlandırılır²²⁷. Sınırlı ehliyetsiz çocuklar, olayların birçoğunda daha çok ayırt etme gücüne sahip küçükler kategorisine dâhil olmaktadır²²⁸. Sınırlı ehliyetsizler kural olarak ehliyetsizdir; ancak bazı konularda ehliyetsiz olmaları da sınırlandırılmıştır. Bir diğer ifadeyle, TMK m. 16’nın ilk cümlesine göre sınırlı ehliyetsizler kural olarak yasal temsilcilerinin²²⁹ rızası olmaksızın geçerli bir hukuki işlem yapamazlar. Fakat, TMK m.16/1’in ikinci cümlesinde ifade edilen karşılıksız kazandırmalar, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar ve işledikleri haksız fiillerden sorumlu olma bakımından tam ehliyetli gibi kabul edilirler²³⁰.

Sınırlı ehliyetsizlerin yaptıkları hukuki işlemlerin geçerli olması için yasal temsilcinin yapılan hukuki işleme rıza göstermesi gerekir. Yasal temsilci olarak velayet altındaki küçükler bakımından veli; vesayet altındaki kısıtlılar bakımından ise vasiden rıza alınmalıdır²³¹. Rıza beyanı yenilik doğurucu bir haktır. Yasal temsilci, sınırlı ehliyetsizin söz konusu hukuki işleme başlamasından önce rızasını

²²⁶ Dural, Ögüz, **a.g.e.** s.81; Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”, s.88; Bazı yazarlar nişanlanmayı mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı hak kabul ederken bazıları mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı hak olarak kabul etmektedir. Aynı durum soy bağının reddi ve evlenme için de söz konusudur. Bu farklılığın sebebi yazarların hakkı ele alış biçimiyle ilgilidir. Bazı yazarlar ilgili hakkın niteliğini dikkate alarak bir sınıflandırma yaparken bazıları da hakkın tek başına ya da yasal temsilciyle birlikte yahut yasal temsilcinin rızasıyla kullanılıp kullanılmamasına göre bir sınıflandırma yapma yoluna gitmektedir. Bkz. Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.82.

²²⁷ Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.84; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.93; Zıyan, **a.g.e.**, s.89; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.322.

²²⁸ Zıyan, **a.g.e.**, s.89.

²²⁹ Sınırlı ehliyetsiz çocukların yasal temsilcisi onun velisidir. Velayet kural olarak anne-baba tarafından birlikte kullanılır. Ancak istisnai hâllerde mahkemece velayet eşlerden birine de bırakılabilir. Ayrıca ana kuraldan farklı olarak bir şekilde erginliğini kazanmış çocukların kısıtlanması hâlinde velayet altında bırakılmaları mümkündür. Velayet altında bulunmayan küçükler ise vesayet altına alınmaktadır. Veli ve vasinin sınırlı ehliyetsiz üzerindeki hak ve yetkileri benzer olmakla birlikte vasinin işlemlerinin vesayet ve denetim makamı tarafından izin ve denetime tâbi olması gibi bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.94; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.87.

²³⁰ Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.85; Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”, s. 55; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.94.

²³¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.97.

verebilir. İşlem sırasında rızasını açıklamak suretiyle işleme katılabilir ya da sonradan yapılan işleme onay, diğer bir ifadeyle icazet verebilir. Yasal temsilcinin yaptığı bu işlemler hukuki işlemde yer alan ehliyet eksikliğini giderici bir fonksiyona sahiptir. Bu itibarla, rızanın verilmemesi hâlinde yapılan işlem herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacaktır²³².

Yasal temsilci, yapılan işleme önceden izin vermişse veya işleme katılmışsa hukuken geçerli bir işlem doğmuş olur. Ancak yapılan hukuki işleme sonradan onay veriliyorsa yasal temsilcinin rızanın alınması evresine kadar geçen sürede sınırlı ehliyetsizin yaptığı hukuki işlem askıda hükümsüzdür. Yasal temsilci tarafından işleme rıza verildiği takdirde hukuki işlem baştan itibaren geçerlilik kazanırken; rızanın sağlanamadığı durumlarda yapılan işlem baştan itibaren kesin hükümsüz olur²³³. Yasal temsilcinin rızasının beklendiği süre zarfında sınırlı ehliyetsiz, tam ehliyetli konumuna ulaştığı takdirde artık yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç bulunmayacağı için yapılan hukuki işlemi kendisi onaylayabilir²³⁴.

Yasal temsilcinin rızasını açıklaması açık veya örtülü şekilde gerçekleşebilir. Çocuğun kendisinin satın almak istediği bir eşyanın parasının velisi tarafından ödenmesi hâlinde yapılan satın alma işlemine örtülü bir onayın varlığından söz edilebilir. Ayrıca, yapılan hukuki işlem şekle tabi olsa da yasal temsilcinin rızasını açıklaması yönünden şekil şartı bulunmamaktadır²³⁵.

(2) Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar Bakımından

Sınırlı ehliyetsiz çocukların kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklarını tek başına kullanıp kullanamayacaklarına ilişkin doktrinde farklı görüşler ortaya atılmıştır.

Bir görüşe göre; sınırlı ehliyetsiz çocuklar kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklarını

²³² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.98; Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.88; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.447.

²³³ Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.89-90; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.101; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.446-447; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.132; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.79.

²³⁴ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.99; Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.88; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.80; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.447.

²³⁵ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.79-80; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.99; Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.88; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.447.

TMK m.16/1'in ikinci cümlesi uyarınca tek başlarına kullanabilir. Bu hakların kullanılabilmesi için yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç yoktur. Zira, kanun koyucu bu haklar bakımından sınırlı ehliyetsiz çocukları açıkça tam ehliyetli gibi kabul etmiştir²³⁶. Tam ehliyetsiz çocukların iradelerini gösterme konusunda zaafılar yaşayacağı ve menfaatlerini koruyamayacağı düşünülerek bu çocuklar bakımından yasal temsile izin verilmiştir. Ancak sınırlı ehliyetsiz çocuklar, irade gösterme becerisine ve haklarını kullanıp kullanmamayı seçebilme kabiliyetine sahiptir. Bu nedenle sınırlı ehliyetsiz çocuklar, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarını kendi başlarına kullanabilmelidir. Sınırlı ehliyetsiz çocuğun yaptığı hukuki işlem sonucunda varılan sonuç çocuğun menfaatine aykırı olsa dahi, yasal temsilci bu hususta yalnızca çocuğu bilgilendirme hakkına sahip olmalıdır. Sınırlı ehliyetsiz yerine ya da onu iradesini çiğneyerek bir karar vermemelidir²³⁷.

Kanun koyucu, sınırlı ehliyetsizin sahip olduğu bazı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yapılacak işlemi yasal temsilcinin iznine veya işleme katılmasına tabi tutmuştur. Bu haklara ergin kılınma, evlenme, evlat edinme ve adın değiştirilmesini isteme gibi haklar örnek verilebilir²³⁸. Ancak bu durum, yasal temsilcinin sınırlı ehliyetsiz adına temsil yetkisini kullandığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun koyucu, bazı önemli konularda çocuğun korunmasını esas alarak yasal temsilcinin de yapılan işleme dâhil olmasını arzulamıştır. Bu durum velayet ilişkisinin bir parçası olarak kabul edilmelidir²³⁹. Nitekim, yapılan iş yalnızca yasal temsilcinin hakkın kullanılmasına rıza göstermesinden ibaret olup çocuğu temsil söz konusu değildir²⁴⁰. Öte yandan, yukarıda belirtilen hukuki işlemlere ilişkin yasal temsilci tarafından şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasına izin verilmemesi, TMK m.2²⁴¹'de belirtilen hakkın kötüye kullanılması mahiyetinde

²³⁶ Ataay, **a.g.e.**, s.97; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.93; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.103; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.134; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.327.

²³⁷ Zıyan, **a.g.e.**, s.111.

²³⁸ Helvacı, "Kişilik İşlemi Hakları", s.57; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.93; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.103.

²³⁹ Zıyan, **a.g.e.**, s.111-112.

²⁴⁰ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.58.

²⁴¹ 4721 sayılı TMK m.2: "*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*"

olacağından hukuk düzeni tarafından korunmayacaktır²⁴².

Bir diğer görüşe göre; Türk Medeni Kanunu'nun 16. maddesinde şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların yasal temsilci olmaksızın kullanılabileceği ifade edilmişse de bu hakların hangileri olduğu belirtilmemiştir. Bu düşünceye göre; madde metninde belirtilen haklar mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardır. Nişanın bozulması, manevi tazminat talebi, zina yapan eşi affetme, kişilik hakkına yapılan saldırılar nedeniyle koruyucu davaları açma hakkı gibi mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar işin doğası gereği yalnızca sınırlı ehliyetsiz hak sahibi tarafından kullanılması gereken haklardır. Bu sebeple sadece bu kişiler tarafından kullanılabilir. Hâlbuki; nişanlanma, evlenme, ergin kılınma talebi ve ismin değiştirilmesini talep etme hakkı gibi nispi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yapılan işlem, yine sınırlı ehliyetsiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak diğerinden farklı olarak kanun koyucu, çocuğun yararının sağlanması ve korunması gibi nedenlerle yapılan işlemlere yasal temsilcinin katılımını veya iznini aramaktadır. O hâlde, buradan mutlak şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yasal temsilcinin rızası şartı aranmazken; nispi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yasal temsilcinin rızasının gerekli olduğu çıkarımı yapılabilecektir²⁴³.

Bazı yazarlar da yukarıda ifade edilen düşünceye paralel şekilde, kanunda açıkça ifade edildiği için evlenme ve nişanlanma gibi bazı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yasal temsilcinin rızasının alınması gerektiğini kabul etmektedir. Ancak bu görüşü benimseyenler kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları ayrı ayrı mutlak ve nispi hak olarak nitelendirme yoluna gitmemiştir²⁴⁴.

Serozan'a göre, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları; mutlak (birinci derecede) ve nispi (ikinci derecede) haklar olarak ayırmak mümkündür. Mutlak haklarda, dar anlamda yasal temsil düşmanlığı bulunur. Diğer bir ifadeyle, yapılan işlemin doğrudan doğruya küçük ad ve hesabına kurulması mümkün değildir. Bu hakların

²⁴² Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s. 327; Zıyan, **a.g.e.**, s.111-112; Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.58.

²⁴³ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.57-60; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 103-105; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.281-282.

²⁴⁴ Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, s.61-63; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 83; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.327-328; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.93.

kullanılmasında hem sınırlı ehliyetsizin hem de yasal temsilcinin birlikte hareket etme zorunluluğu bulunmaktadır. İki taraftan biri, tek başına bu hakları kullanamaz. Nişanlanma, evlenme, evlilik dışı çocuğu tanıma, ölüme bağlı tasarrufta bulunma, ölüme bağlı tasarrufu geri alma ve hayat sigortasında lehtar atama gibi işlemler mutlak (birinci derecede) kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara örnek olarak verilebilir²⁴⁵. Nispi (ikinci derecede) kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda ise sınırlı ehliyetsiz, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını tek başına ve yasal temsilcisinin rızasını almaksızın kullanabilir. Ancak bu durum, TMK m.16/1'in ikinci cümlesine göre, veli için bir yasak kuralı getirmemektedir. Anılan hüküm yalnızca, çocuk için bir yetki kuralıdır. Bu nedenle yasal temsilci; kişilik hakkını koruyan davalar, yaş ve isim düzeltme istemleri gibi nispi (ikinci derecede) kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları çocuk ad ve hesabına kullanabilir²⁴⁶.

Kanaatimizce, sınırlı ehliyetsizlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını, yasal temsilcilerinin rızalarını almaksızın kendi başlarına kullanabileceklerine ilişkin görüş daha isabetlidir. Zira, kanun koyucu TMK'nın 16. maddesinde açıkça bu durumu ifade etmiştir. Kanun koyucu yalnızca, evlenme ve nişanlanma gibi bazı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarda yapılan işlemin geçerliliği için yasal temsilcinin de iradesini aramıştır. Bu hususu da açıkça kanun maddelerinde belirtmiştir²⁴⁷. Ancak bu hükümler, tüm şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar yönünden teşmil edilmemelidir. Kanun koyucunun bu konudaki arzusu yasal temsilcinin rızasının alınması yönünde olsaydı, bu hususu tüm şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması bakımından ifade edebilirdi.

II. Çocukların Kişisel Verilerinin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi ve Yapılan İşleme Faaliyetinin Açık Rıza Bağlamında Değerlendirilmesi

A. Çocukların Kişisel Verilerinin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi

Kişisel verilerin işlenmesi, *“tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla*

²⁴⁵ Serozan, **Çocuk Hukuku**, s. 282.

²⁴⁶ Serozan, **Çocuk Hukuku**, s. 279.

²⁴⁷ bkz. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.118/2, m.126 ve m.127.

elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi” kastetmektedir²⁴⁸. Kanun koyucu, kanun lafzında yer alan “gibi” ifadesini bilinçli bir şekilde kullanmış; kişisel verilerin işlenmesi faaliyetlerinin tahdidi şekilde belirlenmediğini, madde metninde belirtilen faaliyetlerin haricinde de Kanun kapsamına girebilecek eylemlerin olabileceğini ifade etmiştir²⁴⁹.

KVKK’da ve diğer uluslararası mevzuatta²⁵⁰ yer alan tanımlara göre, kişisel verilerin işlenmesi konusunda kişilerin yaş küçüklüğü ya da ehliyet durumuna göre bir ayırım öngörülmediği, tüm yaş gruplarındaki gerçek kişiler bakımından genel bir düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır²⁵¹. Öyleyse, çocukların da kimliğini belirli veya belirlenebilir kılan bilgiler kişisel veri olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda; çocuğun kimlik bilgileri, fotoğrafları, videoları, adresi, sağlık durumu, eğitim bilgileri vb. bilgiler de çocuğun kişisel verilerine örnek olarak gösterilebilir²⁵².

Çağımızda internetin kitleler tarafından yaygın bir şekilde kullanılmasının neticesinde “dijital bilgi” şeklinde ifade edilen sanal bilginin dolaşımı hızlanmıştır. Saniyeler içerisinde dünyanın dört bir yanından bilgi akışı gerçekleşmektedir. Ayrıca dijital bilgi, kayıt altına alınarak gelecekte de tüketebilen bir forma bürünmüştür. Bu durum, dijital bilgiye mekânsal sınırsızlık özelliği kazandırmıştır. Ne var ki, gerçek ortam ve sanal ortamın bu denli birbirinin içine girmesi beraberinde mahremiyet

²⁴⁸ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun tanımlar başlığı altında yer alan m. 3/1-(e).

²⁴⁹ Çekin, **a.g.e.**, s.49; KVKK, 100 Soru, s.21.

²⁵⁰ 95/46/EC sayılı Genel Veri Koruma Direktifi m.2’ye göre: “*Kişisel veri kimliği belli veya belirlenebilir bir gerçek kişi (“veri sahibi”) ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde ifade edilebilir. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) m.4/1’e göre: “*Kişisel veri kimliği belli veya belirlenebilir bir gerçek kişi (“veri sahibi”) ile ilgili herhangi bir bilgi olarak tanımlanmıştır*. Bkz. “*kişisel veri kavramı*” başlığı altında yer alan dn. 2 ve dn. 4.

²⁵¹ Deniz, **a.g.e.**, s.119.

²⁵² Deniz, **a.g.e.**, s.119; Canan Erdoğan, “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)” **DEÜHFD**, C.XXI, S.2, 2019, s.2452; Meltem Ertuğrul, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, **YBHD**, S.2, 2021, s.523.

sorunlarını da getirmiştir²⁵³. Kişilerin mahremiyetinin en çok ihlal edildiği alanlardan biri de sosyal medyadır.

Sosyal medya, kullanıcıların çoğunlukla mobil cihazları aracılığıyla düşünce, bilgi, fotoğraf, video vb. ürettiği içeriklerinin diğer kullanıcılarla metin ya da görsel formatta paylaşılabilirdiği internet siteleri ya da mobil uygulamalarının tümü şeklinde ifade edilebilir²⁵⁴. Sosyal medya araçlarına kişilerin günlük hayatında sıkça kullandıkları Twitter, Instagram, Facebook ve Youtube gibi blog ve sosyal paylaşım siteleri örnek verilebilir²⁵⁵. Sosyal medya kullanıcılarının adı geçen bu platformlarda yer alan ad-soyad, e-posta adresi, telefon numarası, hesap şifresi gibi zorunlu olarak istenen bilgileri ile; fotoğraf, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, etnik köken, siyasi görüş, konum bilgisi, ikametgâh, duygu ve düşünceler, açık veya özel yazışmalar gibi ihtiyari olarak sağladığı bilgilerin her biri kişisel veri olarak kabul edilmektedir²⁵⁶. Üstelik, kişiler de çeşitli sosyal medya araçlarıyla içerik adı altında duygu ve düşüncelerini, haber veya mizah içerikli paylaşımlarını, anlık olarak bulundukları konumu yahut gidip gördükleri yerleri fotoğraf veya video çekerek paylaşmaktadır. Kişilerin üzerinde fazla düşünmeden paylaştıkları bu içerikler kişisel veri olma unsurlarını taşıyacak şekilde bir kişiyle ilişkilendirilebildiği takdirde kişisel veri ihlalleri ortaya çıkabilmektedir²⁵⁷. Bu durumun yanı sıra yapılan fotoğraf veya video gibi paylaşımlara “etiketleme” yapılarak başka kişilerin de kişisel verileri ihlal edilmektedir²⁵⁸.

Yukarıda ifade edilen sosyal medya araçlarıyla yetişkinlerin kişisel verileri ve mahremiyetleri ihlale uğrarken, aynı durum çocuklar için de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, çocuklar bakımından söz konusu ihlalin boyutları ve sonuçlarının daha da öngörülemez olduğu tartışmasızdır. Son dönemlerde kişilerin kullanmış oldukları kendilerine ait bilgisayar, telefon veya tabletlere hukuka aykırı olarak sızılarak özel bilgileri, fotoğrafları, videoları, sesleri ya da başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği sırlar üçüncü kişiler tarafından ele geçirilmektedir²⁵⁹. Sözü edilen elektronik aletlerin kullanıcılarının çocuklar olması hâlinde, hukuka aykırı olarak ele geçirilen bu kişisel veriler kötü niyetli kişiler tarafından çocuğun istismarına ve çocuğun psikolojik

²⁵³ Mustafa Bostancı, “Dijital Ebeveynlerin Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı” ,*Academic Journal of Information Technology*, C.X, S.38, 2019, s.119.

sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır²⁶⁰.

Günümüzde deepfake (derin sahte) teknolojisi kullanılarak da çocukların istismarı ve kişisel verilerinin elde edilmesi söz konusu olabilmektedir. İstismarcılar, deepfake yöntemiyle çevrimiçi ortamlarda çocukların güvenini kazanarak onların mahrem görüntülerini ve kişisel verilerini ele geçirebilmektedir. Deepfake sayesinde istismarcılar, çevrimiçi video görüşme sırasında yüzlerini bir çocuk yüzüne çevirebilmektedir. Bu yöntemle, karşılarındaki çocuğun güvenini kazanırlar. Daha sonra çocukla yaptıkları görüşmelerde konuyu cinsel içerikli sohbetlere getirerek çocuğun mahrem görüntülerini göndermesini sağlarlar. Bazen de çocuğu teşvik için istismarcılar, kendi cinsel içerikli görüntülerini de gönderebilmektedir. Daha sonra, çocuğa ait cinsel içerikli görüntüleri şantaj konusu yaparak çocuğu sömürmeye devam etmektedirler²⁶¹.

Çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlendiği alanlardan biri de okullardır. Küçük çocukların ilkokuldan önce gittikleri kreşlerde, etkinlik saatleri veya yemek saatleri gibi gün içinde yaptıkları faaliyetlere ilişkin fotoğrafları çekilerek ilgili kreşin tanıtımı amacıyla kurumun internet sitesinde yahut sosyal medya hesaplarında paylaşılmaktadır²⁶². Benzer şekilde, okullarda görev yapan sosyal medya platformlarında fenomen olarak anılan öğretmenler, öğrencilerinin ders esnasındaki görüntülerini, bazen de bilgisayar üzerinden gerçekleştirilen online eğitim sırasındaki

²⁵⁴ Ömer Ali Girgin, Seray Gönal, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveynleri Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları” **TAAD**, S.44, 2020, s.101.

²⁵⁵ Deniz, **a.g.e.**, s.120.

²⁵⁶ Sinan Sami Akkurt, **Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması**, 3.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s.213, (Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**).

²⁵⁷ Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.102.

²⁵⁸ Kemal Atasoy, “Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası”, **MÜHF-HAD**, C.XXII, S.3, 2016, s.270.

²⁵⁹ Hayrunnisa Özdemir, **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.150, (çevrimiçi) www.turcademy.com, 25 Eylül 2024.

²⁶⁰ Serap Duygulu, “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafı Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, **TRT Akademi Dergisi**, C.IV, S.8, 2019, s.442.

²⁶¹ Can Yavuz, **Deepfake (Derin Sahte) Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Yeni Nesil Görsel-İşitsel İçerik**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.206-207, (Yavuz, **Deepfake**).

²⁶² Deniz, **a.g.e.**, s.131-132; Seda İrem Çakırca, **Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023, s.226.

görüntülerini paylaşabilmektedir. Bu şekilde çocukların görüntüleri veya okul başarıları gibi kişisel verilerinin hukuka aykırı şekilde üçüncü kişilerce ihlale maruz bırakıldığına rastlanmaktadır²⁶³.

Millî Eğitim Bakanlığı, kurum yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler tarafından okulda ders esnasında veya serbest zamanlarda yapılan faaliyetlere ilişkin görüntülerin kayda alındığı, videoların çekildiği ve seslerin kaydedildiğinin bildirilmesi üzerine yapılan işin Anayasa'ya, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (BMÇHS), 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na ve Türk Ceza Kanunu'na aykırı olduğunu belirten bir genelge yayımlayarak tüm bağlı kurumlara göndermiştir²⁶⁴. Bu genelgeyle, Millî Eğitim Bakanlığı'nın okullarda çocuklara ilişkin kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesine karşı birtakım tedbirler almaya çalıştığı sonucuna varılabilmektedir.

Çocukların sosyal medya mecraları dışında da kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlenebilmektedir. Bunun en yaygın görünümü ise çocukların fotoğrafları kullanılarak kişisel veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesidir. Örneğin; günlük hayatta bir sokak fotoğrafçısı tarafından çekilen, bir çocuğa ait alelade bir fotoğrafın kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait olmadığından kişisel veri olarak kabul edilmemesi gerektiği akla gelebilir. Ancak modern dijital kameralar, fotoğraf çekmenin yanı sıra tarih, saat ve küresel konumlandırma koordinatları ile ilgili bilgiler içermektedir. Bu bilgiler bir arada değerlendirildiğinde, fotoğraftaki kişinin kimliği tam olarak tespit edilebilir²⁶⁵. Bu durumda çekilen fotoğraf, o çocuk bakımından kişisel veri kabul edilerek üçüncü kişiler tarafından veri ihlaline açık olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir davada, yenidoğan bir bebeğin sadece doktor ve hemşirelerin girebildiği steril bir üniteye alınmasından sonra bu bölüme giren profesyonel bir fotoğrafçı tarafından bebeğin fotoğraflarının çekilmesi üzerine

²⁶³ Deniz, **a.g.e.**, s.133.

²⁶⁴ Detaylar için bkz. Millî Eğitim Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 07.03.2017 tarihli, 14168703-10.06.02-E.2975829 sayılı, Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması konulu 2017/12 Esas sayılı Genelge (çevrimiçi) <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf> , 25 Aralık 2023.

²⁶⁵ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Sokak Fotoğrafçılığı ve Kişisel Verilerin Korunması", **TAAD**, S.42, 2020, s. 531.

AİHS m. 8 uyarınca ihlal kararı vermiştir. Ayrıca kararında, işlemin hukuka uygun olması için rıza alma işleminin çocuğun fotoğraflarının çekilmesi esnasında yapılması gerektiğini, fotoğrafların yayımlanması aşamasında rıza almanın gecikmiş bir işlem olacağını, böyle yapılması hâlinde kişinin görüntüsünün daha sonraki kullanımı üzerinde kontrolünün kalmayacağını vurgulamıştır²⁶⁶.

Çocuklara yönelik tasarlanan yeni nesil oyuncakların, çocukların kişisel verilerini işleme imkânı bulunmaktadır. My friend Cayla bebek, sorulan sorulara cevap verebilen ve sohbet başlatabilen bir oyuncak bebektir. Yapılan güvenlik araştırmaları sonucunda bu bebeğin yazılımının hacklenebildiği anlaşılmıştır²⁶⁷. Bilgisayar korsanlarının oyuncak bebeğe güvenli olmayan bir bluetooth cihazı yerleştirerek oyuncak kullanan çocuğu dinleyebildiği, çocukla doğrudan kendilerinin konuşabildiği anlaşılmıştır. Almanya’da telekomünikasyon sektörünü denetleyen Federal Ağ Ajansı (Bundesnetzagentur) Cayla bebeğin, çocukların kişisel verilerini ifşa edebileceğini belirterek ebeveynlere bebeği imha etmelerini tavsiye etmiştir²⁶⁸.

B. Hukuka Uygun Yapılan İşleme Faaliyetinin Bir Koşulu Olarak Açık Rıza

1. Genel Olarak Açık Rıza

Bir önceki başlık altında yapılan açıklamalardan da görüleceği üzere, çocuklara ait kişisel veriler, üçüncü kişiler tarafından birçok yöntemle işlenebilmektedir. Bu yöntemlerin bir kısmı hukuka aykırı ise de veri işleyenler, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’ndaki koşulları yerine getirdiği takdirde çocuklara ait kişisel veriler hukuka uygun bir işleme faaliyetine konu olabilmektedir.

Kişisel veriler, kişilik hakkının bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkının ise kişilik hakkı kategorisinde yer

²⁶⁶ Case of Reklous and Davourlis v. Greece, Başvuru No: 1234/05, 15.01.2009, (çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-90617> , 25 Aralık 2023.

²⁶⁷(çevrimiçi) <https://www.bbc.com/news/av/technology-31059893> , 15 Ekim 2024.

²⁶⁸ (çevrimiçi) <https://www.bbc.com/news/world-europe-39002142>, 15 Ekim 2024.

alan kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu kabul edilmektedir²⁶⁹. Kişilik hakkına yapılan bir saldırı ya da hukuka aykırı bir eylem karşısında TMK m.24/2²⁷⁰, TBK m.63/2²⁷¹ ve m.64'e hükümleri uyarınca hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması, yapılan saldırıyı hukuka uygun hâle getirmektedir²⁷². Öte yandan, saldırıya konu kişilik hakkının aynı zamanda bir kişisel veri olması hâlinde²⁷³, özel nitelikteki hüküm olan KVKK m.5 ve m.6'de belirtilen hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı aranmalıdır²⁷⁴. Buradan hareketle örneğin, diğer hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmadığı bir kişisel veri işleme faaliyetinde, yapılan işlemin hukuka uygun olduğunu kabul edebilmek için KVKK m.5/1'e göre açık rızanın alınması gerekir.

Kişilik haklarına karşı yapılan saldırılara karşı rıza gösterilmesi de yapılan saldırıyı hukuka uygun hâle getirmektedir. Ancak, Medeni Hukukta kişilik hakkına karşı yapılan saldırıları hukuka uygun hâle getiren rıza verme işleminin örtülü olarak da yapılabileceği kabul edilmektedir²⁷⁵. Bu noktada, örtülü irade beyanları arasında bir ayırım yapmak gerekir. Zira, her örtülü irade beyanı bakımından ilgilinin rıza gösterdiği anlamı çıkarılmamalıdır. Rıza için en azından iradeyi ortaya koyan bir hareket

²⁶⁹ Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.100; Atasoy, **a.g.e.**, s.285-286; Özdemir, **a.g.e.**, s.168; Kişisel verinin korunmasını isteme hakkının ayrı bir kişilik değeri olduğu yönünde bkz. Nafiye Yücedağ, **Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza- Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Uyarınca-**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s.83, (Yücedağ, **Açık Rıza**).

²⁷⁰ TMK m. 24/2: “*Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*”

²⁷¹ TBK 63/2: “*Zarar görenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, zarar verenin davranışının haklı savunma niteliği taşıması, yetkili kamu makamlarının müdahalesinin zamanında sağlanamayacak olması durumunda kişinin hakkını kendi gücüyle koruması veya zorunluluk hâllerinde de fiil hukuka aykırı sayılamaz.*”

²⁷² Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.771; Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.141.

²⁷³ Kişilik hakkının aynı zamanda kişisel veri olabilmesi için, kişinin kimliğini belirli veya belirlenebilir hâle getirme unsurlarını ihtiva etmesi gerekir. Bu bağlamda, çocuğun sağlık bilgileri, ad, soyadı, resmi ve sesi gibi bilgileri çocuğun hem kişilik hakkının bir parçası hem de kişisel verileri olarak kabul edilebilir. Buna karşın; çocuğun yaşam hakkı onun bir kişilik hakkı olduğu hâlde kişisel veri olma unsurlarını barındırmadığından kişisel veri olarak kabul edilmeyecektir. bkz. Deniz, **a.g.e.**, s.65.

²⁷⁴ Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.771; Erdoğan, **a.g.e.**, s.2460-2461. Kişilik değerlerinden bir olan kişisel verilerin işlenmesine ilişkin Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu’nun kişiliği koruyan hükümleri (TMK m.23-25 ve TBK m.49) karşısında KVKK’nın özel kanun niteliği taşıdığı yönünde bkz. K. Ahmet Sevimli: “Veri Koruma Koruma Hukuku İlkeleri Işığında Türk Borçlar Kanunu Madde 419”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S.24, 2011, s.133.

²⁷⁵ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.221; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.403.

olmalıdır²⁷⁶. Susma veya hareketsiz kalma kişilik hakkına yapılan saldırıya karşı rıza gösterildiği anlamını taşımaz. Veri koruma hukuku bakımından da aynı şeyi söylemek mümkündür²⁷⁷.

Veri koruma hukuku bakımından 6698 sayılı Kanun'da hem genel nitelikli hem de özel nitelikli veri işleme faaliyeti için açık rızanın işlemi hukuka uygun hâle getirdiği ifade edilmiştir²⁷⁸. Açık rıza, açık bir irade beyanıyla olmalıdır. Açık bir irade beyanından kastedilen ise muhatap için tereddüt uyandırmayacak bir biçimde beyanın anlaşılır olmasıdır²⁷⁹. Kuşkusuz, açık rızanın işlemi hukuka uygun hâle getirmesi için gereken eşik, rızaya oranla daha yüksektir²⁸⁰. Hukuka uygun bir şekilde açık rızanın alınabilmesi için öncelikle ilgili kişiye verilerinin işlenmesine yönelik kabul ya da ret seçenekleri sunulmalıdır. İlgili kişi de aktif bir davranışla işleme faaliyetine rıza göstermelidir²⁸¹.

Kişisel veriler, diğer hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması durumunda ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez²⁸². Kişisel verileri işlenecek olan ilgili kişinin çocuk olması hâlinde, açık rızanın nasıl alınabileceği konusunda KVKK kapsamında bir hüküm bulunmamaktadır. Bilindiği gibi, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde çocukların kişisel verilerinin işlenmesi ve bu faaliyete ilişkin rıza gösterilmesiyle ilgili ayrıca bir düzenleme²⁸³ mevcuttur. Hukuka uygun bir şekilde çocukların kişisel verilerinin işlenmesi için gereken rızanın kimden alınacağı hususunda özel bir düzenleme bulunmadığı için bu konuda genel hüküm olan Türk Medeni Kanunu hükümlerine başvurulmalıdır²⁸⁴.

²⁷⁶ Yücedağ, **Açık Rıza**, s.15.

²⁷⁷ Yücedağ, **Açık Rıza**, s.16.

²⁷⁸ Yücedağ, **Açık Rıza**, s.18.

²⁷⁹ Akkanat-Öztürk, **a.g.e.**, s.160.

²⁸⁰ Yücedağ, "Hukuka Uygunluk Sebepleri", s.774; Yücedağ, **Açık Rıza**, s.19.

²⁸¹ Yücedağ, "Hukuka Uygunluk Sebepleri", s.774; Rızanın aktif bir davranışla yapılması gerektiğine ilişkin ABAD, Case C-673/17, Planet 49. Akkanat- Öztürk, **a.g.e.**, s.162-163.

²⁸² 6698 sayılı KVKK m.5 ve m.6.

²⁸³ GVKT m.8; Ayrıca bkz. "Çocukların Kişisel Verilerinin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler" üst başlığı altında yer alan "Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)" başlığı altındaki açıklamalar.

²⁸⁴ Murat Uçak, "Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası" **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.III, S.1, 2020, s.50; İlgilinin kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermesine ilişkin sahip olduğu ehliyetin değerlendirilmesinde kişilik hakkının kullanılmasındaki ehliyet tartışmalarının gözetilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Yücedağ, **Açık Rıza**, s.83.

Hemen belirtilmelidir ki; açık rıza dışında da çocukların kişisel verilerinin işlenmesini hukuka uygun hâle getiren ve KVKK'nın 5. ve 6. maddesinde yer alan diğer hukuka uygunluk nedenleri bulunmaktadır. Ancak, uygulamada daha çok tartışma içeren kısmın açık rıza gösterilmesine ilişkin olması nedeniyle açık rıza hukuka uygunluk nedeni bağlamında bir inceleme yapılmıştır.

2. Açık Rıza Kavramı ve Açık Rızanın Unsurları

a. Açık Rıza Kavramı

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3/1-(a) maddesinde açık rızanın tanımına yer verilmiştir. Buna göre; *“belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza”*, açık rıza olarak ifade edilebilir²⁸⁵. Yapılan tanımda daha çok kavramın unsurlarından yola çıkılmıştır. Açık rıza, 6698 sayılı Kanun'da ise; kişisel verilerin işlenmesi (m.5), özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi (m.6), kişisel verilerin aktarılması (m.8) ve kişisel verilerin yurtdışına aktarılması (m.9) başlıkları altında karşımıza çıkmaktadır²⁸⁶. Anayasa'nın 20/3. maddesinde de açık rıza kavramına değinilmiş; kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği belirtilmiştir²⁸⁷.

6698 sayılı Kanun çerçevesinde rıza, kişinin kişisel verilerinin işlenmesine kendi arzusu yahut karşı taraftan gelen bir talep üzerine onay vermesi anlamını ifade etmektedir²⁸⁸. Bu durum bir taraftan da kişinin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkını ortaya koymaktadır. Zira, kişi verileri üzerinde kimin ne kadar bilgi sahibi olabileceğini belirlemektedir. Bir diğer anlatımla kişi, kişisel verilerinin

²⁸⁵ Başka bir tanıma göre açık rıza, ilgili kişinin kendisiyle ilgili veri işlenmesine konuya ilişkin yeterli bilgi sahibi olarak, özgürce ve sadece o işlemle sınırlı olacak biçimde verdiği onay beyanı olarak ifade edilmektedir. bkz. KVKK, Bilgi Notu, s.10.

²⁸⁶ Serdar Çelikel, “Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR'la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 17, Haziran 2021, s.166; Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK): Açık Rıza, s.2, (çevrimiçi) <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf> , 31 Aralık 2023, (KVKK, Açık Rıza); Nevzat Ali Anı, “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza” İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.128.

²⁸⁷ KVKK, Açık Rıza, s.2.

²⁸⁸ KVKK, Açık Rıza, s.4.

geleceğini tayin etmektedir²⁸⁹.

KVKK'nın 5. maddesinde genel nitelikli verilerin işlenmesi için aranan açık rıza ile KVKK'nın 6. maddesinde yer alan özel nitelikli verilerin işlenmesi için gereken açık rızanın nitelik olarak bir farkı bulunmamaktadır. Zira, Kanun gerekçesinde tek bir rıza tanımı yapılmıştır²⁹⁰. Ancak bir görüşe göre, her iki maddede yer alan açık rızanın kapsamı birbirinden farklıdır²⁹¹. Şöyle ki; genel nitelikli verilerin işlenmesi için gereken açık rızanın, 6698 sayılı Kanun'un hazırlanması sırasında esas alınan 95/46 EC sayılı Veri Koruma Direktifi'nde "tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta" olması gerektiğinden söz edilmektedir²⁹². Örneğin; bir internet sitesinde önceden işaretli bir kutucuk içinde kullanıcıya sunulan işaretin kaldırılmaması suretiyle (opt-out şeklinde) ilgilinin kişisel verilerinin işlenmesi, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bir rıza beyanı değildir²⁹³. Öte yandan bazı durumlarda örtülü rıza beyanıyla tereddüde yer bırakmayacak ölçüde bir rıza verilmiş olabilir. Örneğin; bir moda evinde dikilen gelinlik üzerinde olduğu hâlde, ünlü bir fotoğrafçının çekeceği fotoğrafların, moda evinin internet sitesinde yayımlanmasına rıza gösterilmesi hâlinde, gelinlik ücretinde yarı oranında indirim yapılmasını öngören müşteriye özel bir kodun verilmesinin teklif edildiğini varsayalım. Gelin adayı, ünlü fotoğrafçıya gidip müşteriye özel kodu söylediğinde örtülü olarak çekilecek olan fotoğrafların moda evinin internet sitesinde yayımlanmasına rıza göstermiş olduğu kabul edilecektir²⁹⁴.

Özel nitelikli verilerin işlenmesi için gereken rıza ise KVKK m.5'te belirtilenden daha nitelikli bir rızadır. Zira, özel nitelikli veriler başkaları tarafından öğrenilmeleri halinde kişinin ayrımcılığa maruz kalmalarına sebep olabileceği için daha sıkı bir korumaya tabi olmalıdır²⁹⁵. KVKK m.5'e göre verilen rızadan farklı olarak özel nitelikli bir verinin işlenmesine rıza verecek olan kişinin bu yönde aktif bir

²⁸⁹ Cihan Avcı Braun, "Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza", **YÜHFD**, C.XV, S.1, 2018, s.18; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.231.

²⁹⁰ Çelikel, **a.g.e.**, s.170.

²⁹¹ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.30.

²⁹² Avcı Braun, **a.g.e.**, s.26.

²⁹³ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.28-29.

²⁹⁴ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.28.

²⁹⁵ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.30.

hareketinin bulunması²⁹⁶ gerekir. Örtülü olarak verilen rıza kabul edilemez. Öyleyse; kanun metni kalem alınırken iktibas edilen 95/46 EC sayılı Veri Koruma Direktifi'nde KVKK m.5 ve KVKK m.6 hakkında farklı düzeylerde rıza beyanları alınması öngörüldüğü için bu iki maddede ifade edilen açık rıza da birbirinden farklıdır²⁹⁷.

Bizce, KVKK'da genel nitelikli veriler ve özel nitelikli verilerin işlenmesi için öngörülen açık rızanın bir farkı bulunmamaktadır²⁹⁸. Zira kanun gerekçesinde açık rızanın tanımına ilişkin tek bir nitelendirme yapılmıştır. Üstelik, KVKK m.3'te yer alan "tanımlar" başlığı altında ifade edilen açık rıza tanımı, KVKK m.5'te aynı şekilde tekrar edilmiş; KVKK m.6'da ise açık rıza hakkında herhangi bir tanımlama yer almamıştır. Bu bağlamda, tanımlar başlığı altında ifade edilen açık rızanın kanunun genelinde aranan açık rıza gereken durumları kapsadığı, genel nitelikli veriler ile özel nitelikli veriler arasında bir ayırım yapma amacı güdülmediği çıkarımı yapılabilecektir.

KVKK m.5/2'de açık rıza alınması dışında kişisel verilerin işlenmesi için gereken hukuka uygunluk nedenleri düzenlenmiştir. Bu maddede belirtilen hukuka uygunluk nedenlerinin²⁹⁹ varlığı hâlinde ilgili kişinin açık rızasını alma zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Ne var ki, bu durumda hukuka uygunluk nedeni olan açık rıza ile KVKK m.5/2'de belirtilen diğer hukuka uygunluk nedenleri arasında bir hiyerarşi olduğu düşünülmemelidir. Bütün hukuka uygunluk nedenleri aynı önem ve değeri

²⁹⁶ Açık rızanın aktif bir davranışla yapılması gerektiğine ilişkin aynı yönde bkz. Yücedağ, "Hukuka Uygunluk Sebepleri", s.774.

²⁹⁷ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.31.

²⁹⁸ Avrupa Birliği'nde yalnızca özel nitelikli verilerin işlenmesi için açık rıza aranmasına rağmen Türk hukukunda her türlü kişisel veri işleme faaliyeti için açık rıza alındığı, açık rızaya ilişkin ayırım yapılmadığı ve açık rızanın olumlu bir irade beyanıyla alınması gerektiğine ilişkin aynı yönde bkz. KVKK, Açık Rıza, s.4.

²⁹⁹ Açık rıza dışında yer alan hukuka uygunluk nedenleri KVKK'nın 5/2 maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre;

- a) kanunlarda açıkça öngörülen durumlarda,
 - b) fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması hâlinde,
 - c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması hâlinde
 - ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması hâlinde,
 - d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması hâlinde
 - e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.
 - f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatlerinin veri işlenmesinin zorunlu olması hâlinde,
- veri sorumlusu tarafından veri sahibinden açık rıza alınmaksızın işleme faaliyeti yapılabilir.

taşımaktadır³⁰⁰. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, diğer hukuka uygunluk nedenlerinin somut olayda yer aldığı durumlarda kişiden ayrıca açık rıza alınmasına gerek bulunmamaktadır. Zira, veri işleme faaliyetinin açık rıza dışında bir hukuka uygunluk nedenine dayandırılması mümkün iken, kişiden açık rıza alınması yoluna gidilmesi hâlinde kişi yanıltılmış ve yanlış yönlendirilmiş olacaktır³⁰¹. Bu durumda veri sorumlusu tarafından genel işlem şartları kapsamında alınan açık rıza hükmü geçersiz kabul edilir³⁰². Ayrıca, ilgili kişinin açık rızasını geri almasına rağmen, somut olayda mevcut olan diğer hukuka uygunluk sebeplerinden birine dayanılarak veri işleme faaliyetine devam edilmesi veri sorumlusunun hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırı hareket etmiş olduğu anlamına gelmektedir³⁰³.

b. Açık Rızanın Unsurları

(1) Belirli Bir Konuya İlişkin Olma

Kişisel verilerin işlenmesi amacıyla alınan rızanın geçerli olabilmesi için belirli bir konuya ilişkin olup o konuyla sınırlı olması gerekir³⁰⁴. Rızanın belirli bir konuya ilişkin olması, veri sahipleri bakımından bir noktaya kadar kontrolü ellerinde bulundurmaları ve şeffaflık açısından önemli bir durumdur³⁰⁵. Bu doğrultuda, veri sorumlusu tarafından belirli bir konu ve amaç belirtmeyen, çok kapsayıcı, ucu açık biçimde ifade edilen konulara ilişkin verilen rıza beyanına geçerlilik

³⁰⁰ Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.148; Çekin, **a.g.e.**, s.101; Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.773.

³⁰¹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), Kişisel Verilerin İşlenme Şartları, s.3 (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari> , 17 Ocak 2024, (KVKK, İşlenme Şartları).

³⁰² Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.177-178.

³⁰³ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 20.04.2021 T., 2021/389 K. (çevrimçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6967/2021-389> ,13 Ocak 2024; KVKK, İşlenme Şartları, s.3; Aksi yöndeki görüşe göre, veri sorumlusunun diğer hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğu hâllerde ilgili kişiden açık rıza alması başlı başına bir hukuka aykırılık olarak değerlendirilmemelidir. Ancak, ilgili kişi açık rızasını geri aldığı anda, veri işleyenler tarafından diğer hukuka uygunluk nedenlerinin olduğu savunularak veri işlemeye devam edilmesi hukuka aykırı kabul edilecektir. Bunun dışında, uygulamada çoğu zaman açık rıza alınması haricindeki hukuka uygunluk nedenlerinin oluşup oluşmadığı belirsiz olabilmektedir. Veri sorumlusunun meşru bir menfaate dayalı veri işleme arzusunda bulunduğu durumlarda hukuka uygun hareket etmek düşüncesiyle kişiden açık rıza alınmasında olumsuz bir yan bulunmamaktadır. Az önce ifade edildiği gibi, yalnızca, ilgili kişi açık rızasını geri aldığı anda veri işlemenin hukuki sebebini değiştirerek başka hukuka uygunluk sebeplerinin bulunduğu iddiasıyla veri işleme faaliyetine devam olunması mümkün değildir. bkz. Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.179; Çekin, **a.g.e.**, s.103-104; Çelikel, **a.g.e.**, s. 171-172.

³⁰⁴ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.23; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.141.

³⁰⁵ Article 29 Working Party, Guidelines on Consent, s.11.

tanınmamaktadır³⁰⁶. Bir diğer deyişle, veri sahibi verdiği rızanın kapsamı ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olmalıdır. KVKK'nın 4. maddesinde yer alan genel ilkelerden kişisel verilerin “belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme” ilkesi de açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması unsuruyla bağlantılıdır³⁰⁷. Çok geniş kapsamlı konuların tamamını içerir biçimde “torba rıza” veya “şemsiye rıza” şeklinde alınan beyanlar da geçerli değildir³⁰⁸. Örneğin; “kişisel verilerimin işlenmesine rıza gösteriyorum”, “ve diğer tüm amaçlarla”, “her türlü bankacılık işlemi için”, “kullanıcı deneyimini geliştirme amacıyla” gibi muğlak ve kapsamı öngörülemeyen ifadeler kullanılarak alınan rıza beyanları geçerli değildir³⁰⁹.

Öte yandan, ileride ortaya çıkma ihtimali bulunan ve mevcut hâliyle bilinmeyen durumlar için ileride lazım olur düşüncesiyle alınan rıza beyanları da kabul görmemektedir. Örneğin; “geleceğe yönelik araştırma faaliyetleri için şirketinizin faaliyette bulunduğu tüm işlemler için onaylıyorum” şeklinde alınan açık rıza, belirli çerçeveler içine alınmış bir konu ihtiva etmediği için geçersiz kabul edilecektir³¹⁰.

Bu konuda veri sorumlusu tarafından ilgili kişiye sunulabilecek şu şekilde örnek bir aydınlatma formu gösterilebilir: “*Şirketimiz, ürün ve hizmetlerinin sunulabilmesi, bu konuda aldığınız ürün ve hizmete ilişkin iletişim kurulabilmesi, ayrıca pazarlama faaliyetlerinde, mevcut veya yeni ürün çalışmalarında kullanılabilmesi amacıyla aşağıda belirtilen verilerinizi işleyecektir*”³¹¹.

Birden fazla kategori hakkında rıza beyanı istendiği takdirde rızanın hangi konularda alınacağı ve hangi amaçlarla kullanılacağı hususları ayrı ayrı belirtilmiş olmalıdır³¹². Başlangıçta belirlenen konuda alınan rıza beyanının ardından veri işleme amacının değişmesi hâlinde ilk kez veri işlem faaliyeti yapıyormuş gibi

³⁰⁶ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.234; Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.776.

³⁰⁷ Çelikel, **a.g.e.**, s.180; Taştan, **a.g.e.**, s.158.

³⁰⁸ Taştan, **a.g.e.**, s.158.

³⁰⁹ Çelikel, **a.g.e.**, s.180; Doğan, **a.g.e.**, s.99.

³¹⁰ Salih Polater, “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, S.1, s.10.

³¹¹ Taştan, **a.g.e.**, s.158.

³¹² KVKK, Açık Rıza, s.5; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.141.

yeniden rıza alınmalıdır³¹³. Amacın değişmesi nedeniyle yeniden rıza alınması, 6698 sayılı Kanun metninde açıkça ifade edilmese de genel ilkelere ilişkin 4. maddenin Kanun gerekçesinden³¹⁴ anlaşılmaktadır³¹⁵. Örneğin; bir film sitesinin, siteye abone olan kişilerin izleme alışkanlıklarını öğrenerek abonelere özel yeni film önerileri sunmak amacıyla onların rızalarını almış olduğunu varsayalım. Bu film sitesi, daha sonra abonelere özel reklam göndermek istediği takdirde veri işleme amacını değiştirmiş kabul edileceği için bu konuda abonelerden ayrıca yeniden açık rıza alması gerekir³¹⁶. Veri sorumlusu, veriyi kullandıktan sonra verinin yurtdışına aktarılması gibi gerçekleştirilecek ikincil işlemlerde de ayrıca açık rıza almalıdır³¹⁷.

(2) Bilgilendirmeye Dayalı Olma

Hukuka uygun şekilde veri sahibinden alınan açık rızanın bir diğer unsuru bilgilendirmeye dayalı olmasıdır. Bilgilendirmeye dayalı alınan rıza beyanında, rızanın alındığı tarihte işlemeye ilişkin her türlü önemli bilginin veri sahibine verilmesi gerekmektedir³¹⁸. Kişinin bilinçli bir şekilde ve özgür iradesiyle rıza verdiğinin kabul edilebilmesi için hangi konuda rıza gösterdiğini bilmesi gerekir. Ayrıca veri sahibi, veri işleme faaliyetinin konusu, amacı ve kapsamının yanı sıra; verilen rızanın sonuçları hakkında da bilgi sahibi olmalıdır³¹⁹.

Açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması unsuruyla bilgilendirmeye dayalı olma unsuru birbiriyle bağlantılıdır. Açık rıza alınırken işleme faaliyetinin konusu ve amacı belirli olmadığı takdirde veri sahibine iyi bir bilgilendirme yapılmış olmayacaktır. Bu durumda veri sahibinden alınan rıza beyanı sakatlanmış

³¹³ Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.142-143; KVKK, Açık Rıza, s.6.

³¹⁴ KVKK'nın 4.maddesinin gerekçesinde: “*yine, sonradan ortaya çıkması muhtemel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik veri işlenebilmesi için, işlemeye ilk kez başlıyor gibi, 5 inci maddede düzenlenmiş olan kişisel verilerin işlenmesi şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekecektir.*” İfadesi yer almaktadır. Buna göre; veri işleme amacı değiştiği takdirde KVKK m.5/2-(b)'de yer alan hukuka uygunluk nedenleri bulunuyorsa bunların uygulanıp uygulanamayacağı üzerinde durulmalıdır. Aksi takdirde değişen amaç bakımından o konuya özgü yeniden açık rıza alınmalıdır. bkz. Doğan, **a.g.e.**, s.101.

³¹⁵ TBMM, Gerekçe, s.8.

³¹⁶ Article 29 Working Party, Guidelines on Consent, s.12.

³¹⁷ KVKK, Açık Rıza, s.5-6.

³¹⁸ Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.774.

³¹⁹ Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.143; KVKK, Açık Rıza, s.6; Polater, **a.g.e.**, s.10.

olacaktır³²⁰. Verilen rızanın hangi ölçüde bilgilendirmeye dayanacağını tespiti, KVKK m.10³²¹ ve m.11³²²'de ifade edilmiştir. Zikredilen kanun maddelerinde, veri sorumlusu tarafından yapılacak işleme faaliyetine ilişkin aydınlatma yükümlüğünün kapsamı ifade edilmektedir³²³.

Bilgilendirme faaliyetinin bazı temel koşulları barındırması gerekmektedir. Veri sorumlusu tarafından yapılacak aydınlatma faaliyeti açık rıza alma işleminden önce gerçekleştirilmelidir³²⁴. Bilgilendirme faaliyetinin ardından ve veri işleme faaliyetinden önce ilgili kişinin açık rıza vermesi gerekir³²⁵. Yapılan işleme faaliyeti ne derece karmaşık olursa aydınlatma faaliyeti de o denli detaylı olmalıdır³²⁶. Bir başka deyişle, işlenecek verinin niteliği, bilgilendirme düzeyini de belirlemektedir³²⁷. Ayrıca bilgilendirme işlemi, normal zekâyâ sahip bir kişinin anlayabileceği düzeyde yapılmalıdır³²⁸.

³²⁰ Çelikel, **a.g.e.**, s.181.

³²¹ KVKK m.10: “ (1) Kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere;

a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği,
b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,
c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabileceği,
ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,
d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları,
konusunda bilgi vermekle yükümlüdür. ”

³²² KVKK m.11: “ (1) Herkes, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili;

a) Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme,
b) Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme,
c) Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,
ç) Yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme,
d) Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme,
e) 7 nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme,
f) (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme,
g) İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme,
ğ) Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme,
haklarına sahiptir”.

³²³ Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.774; Avcı Barun, **a.g.e.**, s.24; Polater, **a.g.e.**, s.10.

³²⁴ Avcı Barun, **a.g.e.**, s.25; KVKK, Açık Rıza, s.6; Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.775; Şimşek, **a.g.e.**, s.106.

³²⁵ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.164.

³²⁶ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.25; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.143-144.

³²⁷ KVKK, Açık Rıza, s.6.

³²⁸ Avcı Braun, **a.g.e.**, s.25; Polater, **a.g.e.**, s.10.

Veri sorumlusu tarafından ilgili kişiye açık bir bilgilendirme yapılmalı, kullanılan dil anlaşılır olmalı ve ilgili kişiye kolayca erişebileceği şekilde sunulmalıdır. Örneğin; anlaşılması zor, gizlilik politikasına ilişkin uzun açıklamalar içeren yahut hukuki terimlere boğularak anlamayı güçleştiren bir aydınlatma metni hukuka uygun bir bilgilendirme olmaktan uzak olacaktır³²⁹.

Yapılan bilgilendirme faaliyetinin geçerliliği için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Yazılı, sözlü, ses kaydı ile veya çağrı merkezi kullanılması gibi fiziksel veya elektronik ortam aracılığıyla bilgilendirme faaliyeti yapılabilir³³⁰. Öte yandan, kişiye yazılı şekilde bilgilendirme yapılıyorsa harf puntosunun yeterli büyüklükte olması³³¹ ve okunaklı bir yazı tipinin kullanılması gerekir. Benzer şekilde, yapılan bilgilendirme ilgili tarafından görülebilir, ayırt edilebilir ve dikkat çekici olmalıdır³³². Örneğin; kişinin okuyamayacağı kadar küçük puntolarla yazılan matbu bir formu imzalamasının istenmesi ya da kurulmak istenen bir sözleşmenin içerisinde belirsiz kelimelerle bilgilendirme yapılması hâlinde, yapılan aydınlatma faaliyeti ve bunun sonucunda alınan açık rıza hukuka aykırı olacaktır³³³.

Günlük hayatta sıklıkla bireylerden kişisel verilerinin üçüncü kişilerle paylaşılmasına yönelik açık rıza verilmesinin istendiği durumlar meydana gelmektedir. Örneğin; kişinin mobil telefonuna, kişiye özel fırsatlar sunulacağı gerekçesiyle abonelik, yer ve hat bilgilerinin A, B, C şirketleriyle ve grup şirketleriyle paylaşılması için izin verilmesi isteğini içeren kısa mesajlar gönderilmektedir. Karşılığında da mobil telefona özel hediye internet paketi

³²⁹ Çelikel, **a.g.e.**, s.182; Polater, **a.g.e.**, s.10-11; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.143.

³³⁰ 10 Mart 2018 Tarih, 30356 Sayılı Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m. 5/1. Tam metin için bkz. (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-5.htm>, 21 Ocak 2024; Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na İlişkin Uygulama Rehberi, s.48 (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF>, 25 Eylül 2024, (KVKK, Uygulama Rehberi).

³³¹ Veri sorumlusu tarafından ilgili kişiden istenen kişisel verilerin işlenmesine yönelik rıza talebi 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca bir tüketici işlemi olarak kabul edildiği takdirde aynı Kanun'un 4/1.maddesi uyarınca, yapılan bilgilendirme ve yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmelidir. Polater, **a.g.e.**, s.11; Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.120.

³³² Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.143; Taştan, **a.g.e.**, s.159-160.

³³³ Anı, **a.g.e.**, s.133; Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.235.

verileceği vaadinde bulunmaktadır. Bu talepte bahsi geçen şirketlerin kimliği belli olmadığı gibi, veri sahibinin hangi verilerinin ne amaçla paylaşılacak istendiği de açık bir biçimde ifade edilmemiştir³³⁴. Oysaki, hukuka uygun bir aydınlatma işleminde, işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçlarla aktarılacağı KVKK m.10/1-(c) maddesine göre açıkça belirtilmelidir³³⁵. Öte yandan, ilgili kişilerin kişisel verilerinin yurt içinde veya yurtdışında aktarıldığı üçüncü kişileri bilme hakları da bulunmaktadır³³⁶.

Aydınlatma faaliyeti, açık rıza alınmadan önce yapılması gereken bir işlem olarak kabul edilir. Ancak, açık rıza almaya ihtiyaç bulunmaksızın KVKK m.5/2’de yer alan diğer hukuka uygunluk şartlarının bulunduğu hâllerde de mutlaka veri sahibine yönelik³³⁷ aydınlatma faaliyetinin yapılması gerekir³³⁸. Diğer bir deyişle, aydınlatma yükümlülüğü veri sorumlusu tarafından veri işlemeye dayanak olan hukuki sebepten bağımsız olarak her durumda yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür³³⁹.

Veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesi için yapılan aydınlatma yükümlülüğünün kapsamına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla 10 Mart 2018 tarihinde “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” yayımlanmıştır³⁴⁰. Tebliğ’in 5/1-(f) maddesine göre, veri sorumlusunun açık rıza şartına dayalı olarak veri işleme faaliyetinde bulunduğu durumlarda açık rıza alma işlemini ve aydınlatma yükümlülüğünü ayrı ayrı yerine getirmesi gerekmektedir³⁴¹. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi veri

³³⁴ Avcı Braun, **a.g.e.**, s. 26.

³³⁵ Avcı Braun, **a.g.e.**, s. 25.

³³⁶ bkz. KVKK m.11/1-(ç).

³³⁷ Veri sahibinin çocuk olması hâlinde aydınlatma yükümlülüğünün kime/kimlere karşı yapılacağı hususu çalışmanın devamında incelenecektir.

³³⁸ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, 193; Anı, **a.g.e.**, s.135; bkz. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m.5/1-(a).

³³⁹ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, 193.

³⁴⁰ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.192.

³⁴¹ Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m.5/1-(f): “*Kişisel veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayalı olarak gerçekleştirilmesi halinde, aydınlatma yükümlülüğü ve açık rızanın alınması işlemlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerekmektedir.*”; Açık rıza alma ve aydınlatma faaliyetinin ayrı ayrı yapılması ile ne kastedildiği hususunun tam olarak anlaşılamadığı gerekçesiyle eleştiri konusu olmuştur. Örneğin, bilgilendirme şayet yazılı olarak yapılacaksa, açık rıza ve aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin bilgilendirmenin iki

sahibinin talebine veya onayına bağlı olmayıp yerine getirilmesi zorunlu bir işlemdir³⁴². Ayrıca aydınlatma yükümlülüğünün hukuka uygun bir şekilde yerine getirilip getirilmediğinin ispat yükümlülüğü veri sorumlusunun üzerindedir³⁴³. Bu durumun bir sonucu olarak, açık rıza alınması herhangi bir şekil şartına tabi olmamasına rağmen veri sorumlusunun ispat yükümlülüğü altında olması nedeniyle kayıt altına alınabilir araçlarla bu işlemi yapmasında fayda bulunmaktadır³⁴⁴. Veri sorumlusunun bizzat aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi zorunlu değildir. Veri sorumlusunun yetkilendirdiği veri işleyenlerden biri de aydınlatma faaliyetinde bulunabilir³⁴⁵.

(3) Özgür İradeyle Açıklanma

Verilen rızanın geçerli kabul edilebilmesi için özgür iradeyle açıklanmış olması gerekir. Özgür iradeyle verilen rıza; dışarıdan gelen hiçbir ekonomik, sosyal, psikolojik veya başka türlü bir baskı altında kalmaksızın kişinin ayırt etme gücüne sahip olduğu durumda ve serbest iradesiyle verdiği rıza şeklinde tanımlanabilir³⁴⁶. Bu tanıma göre verilen rızanın geçerli olması, kişinin kendi kararıyla rıza vermesi ve yaptığı davranışın bilincinde olmasına bağlıdır³⁴⁷. Cebir, tehdit, hata, hile ve

ayrı kâğıtta mı yapılacağı; yoksa aynı kâğıtta iki ayrı başlık altında mı yapılacağı kısmı tereddüde yol açmaktadır. Başka bir durumda, çağrı merkezi tarafından yapılacak işleme faaliyetinde kişinin önce aranıp aydınlatma yükümlülüğü yerine getirildikten sonra görüşmenin sonlandırılması; daha sonra yeniden kişinin aranıp açık rıza alınması şeklinde bir yöntemin izlenip izlenemeyeceği ya da ne şekilde “ayrı ayrı” yapılacağı durumları belirsizlik içermektedir. bkz. Anı, **a.g.e.**, s.138; Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 20/04/2021 Tarihli, 2021/389 Karar sayılı kararında, bir sigorta şirketiyle bireysel emeklilik sözleşmesi yapmak isteyen bir kişiye, veri sorumlusu şirketin sunduğu aydınlatma metni içeriğinde aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesi için açık rızanın da alınmış olduğu, veri sorumlusu şirketin aydınlatma kavramlarını ve açık rıza kavramını belirsiz şekilde içi içe geçmiş biçimde kullandığı tespit edilmiştir. Kararın tamamı için bkz. (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6967/2021-389> , 27 Ocak 2024.

³⁴² Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m.5/1-(d); Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, 193.

³⁴³ Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m.5/1-(e); KVKK, Uygulama Rehberi, s.48.

³⁴⁴ Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.119; Ayrıca ilgili kişiden açık rıza alındığına dair ispat yükünün veri sorumlusunun üzerinde olduğuna dair bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, T. 11.03.2021, K. 2021/227. Kaya, Taştan, **a.g.e.**, s.782.

³⁴⁵ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, 193.

³⁴⁶ Article 29 Data Protection Working Party: Working Document on The Processing Of Personal Data Relating To Health In Electronic Health Records (EHR), Adopted on 15 February 2007, s.8, (çevrimiçi) https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en.pdf, 27 Ocak 2024, (Article 29 Working Party, WP 131).

³⁴⁷ KVKK, Açık Rıza, s.7.

korkutma gibi kişinin iradesini sakatlayan hâllerde alınan rıza özgürce verilmiş olmadığından geçersiz kabul edilecektir³⁴⁸.

Kişiye rıza verip vermeme konusunda gerçek bir seçim hakkı tanınmalıdır. Kişi, rıza vermediği takdirde bir zarara uğrayacağını veya olumsuz bir durumla karşı karşıya kalacağını düşünüyorsa bu durum onun seçim hakkının kısıtlayacaktır³⁴⁹. Benzer şekilde, veri sahibinin ekonomik güçlük içerisindeyken rıza açıklamış olması durumunda da verilen rızanın özgür iradeyle açıklanmadığı kabul edilebilir³⁵⁰.

Kişinin herhangi bir zarar veya olumsuz bir durumla karşılaşmadan rıza göstermeme hakkının bulunduğunu ispat etmek veri sorumlusunun yükümlülüğündedir. Aynı şekilde, kişinin daha önceden verdiği rızayı geri çekmesi hâlinde herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağını ispatı da veri sorumlusuna aittir³⁵¹.

Veri sorumlusu ile veri sahibi arasında güç dengesizliğinin bulunduğu durumlarda verilen rızanın özgür bir şekilde açıklanmasını engelleyen durumların varlığı araştırılmalıdır³⁵². Veri sorumlusunun bir devlet kurumu ya da işveren olduğu durumlarda taraflar arasında güç dengesizliğinin olduğundan söz edilebilecektir. Ancak iki taraf arasında güç dengesizliği bulunmasının başlı başına alınan rızayı geçersiz hâle getirmeyeceği unutulmamalıdır³⁵³. Örneğin; işçi ile işveren arasındaki hukuki ilişkinin niteliği gereği işçi, işverene bağımlı durumdadır³⁵⁴. İşçi, işvereni tarafından yapılan kişisel veri işleme faaliyetine rıza göstermeyeceğini ifade ettiği takdirde işini kaybedebileceğini, aleyhine bir sonuç doğabileceğini veya başka bir

³⁴⁸ KVKK, Açık Rıza, s.7; Article 29 Working Party, Guidelines on Consent, s.7; Avcı Braun, **a.g.e.**, s. 21; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.144.

³⁴⁹ Çekin, **a.g.e.**, s.91; Avcı Braun, **a.g.e.**, s. 21; Çelikel, **a.g.e.**, s.184.

³⁵⁰ Yücedağ, “Hukuka Uygunluk Sebepleri”, s.776.

³⁵¹ Article 29 Working Party, Guidelines on Consent, s.10-11.

³⁵² Çekin, **a.g.e.**, s.92.

³⁵³ Polater, **a.g.e.**, s.12.

³⁵⁴ Türk Borçlar Kanunu m.393: “*Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli*

olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir”.

Türk Borçlar Kanunu m.399: “*İşveren, işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışlarıyla ilgili genel düzenlemeler yapabilir ve onlara özel talimat verebilir. İşçiler, bunlara dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uymak zorundadırlar.*”

olumsuzlukla karşılaşabileceğini düşünebilir. Öyleyse bu gibi, işçinin rıza vermemesi hâlinde ya da daha önceden verdiği rızayı geri çekmesi hâlinde aleyhine bir durumla karşılaşacağını düşünerek yaptığı rıza açıklamasında özgür bir iradenin varlığından söz edilemeyecektir³⁵⁵.

Öte yandan, hasta ile doktor arasındaki ilişkide olduğu gibi veri sahibinin veri sorumlusuna önemli oranda bağımlı olduğu durumlarda da veri sahibi, rıza göstermemesi hâlinde görece daha yetersiz bir tedavi alacağı ya da tedavi edilmeyeceğini düşünebilir. Veri sahibinin bu tehdit altında verdiği rıza da özgür bir iradeyle verilmiş kabul edilmeyecektir³⁵⁶.

Verilen rızanın özgür iradeye dayanıp dayanmadığını tespit edebilmek için kişiye sunulan hizmetin kişisel verilerin işlenmesi koşuluna bağlanıp bağlanmadığını belirlemek gerekmektedir. Örneğin; Kurul, karşısına gelen bir uyuşmazlıkta, veri sorumlusu tarafından sağlanan hizmetten yararlanmak amacıyla açık rıza verilmesini hizmetten yararlanmak isteyenlere bir koşul olarak dayattığı için veri sorumlusunun KVKK m.4'te ifade edilen hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ve işlenme amacıyla bağlı, sınırlı ve ölçülü olma ilkelerine aykırı davrandığına karar vermiştir³⁵⁷.

3. Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti

Kişinin, kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkı, kişilik hakkı çerçevesinde kabul edilen kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır³⁵⁸. Kural olarak rıza gösterme hakkına sahip olan kişiler, kişisel verileri işlenecek olan kimselerdir. Çocuklar söz konusu olduğunda ise, onların üstün yararı ve özel olarak korunmaları

³⁵⁵ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 233; Avcı Braun, **a.g.e.**, s.21; Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**, s.145; İşçiye rıza vermediği ya da rızasını geri çektiği takdirde herhangi olumsuz bir durumla karşı karşıya kalmayacağı belirtilmesine rağmen bunun tespit edilmesi mümkün olmadığı takdirde işçi lehine yorum yapılarak verilen rızanın özgür iradeyle gerçekleşmediğinin kabulü gerektiği yönünde bkz. Anı, **a.g.e.**, s.143.

³⁵⁶ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 234.

³⁵⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Hizmetin Açık Rıza Şartına Bağlanması”, (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5412/Acik-Rizinin-Hizmet-Sartina-Baglanmasi> , 1 Şubat 2024.

³⁵⁸ Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.100; Atasoy, **a.g.e.**, s.285-286; Özdemir, **a.g.e.**, s.168; Hüseyin Can Aksoy, “Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu” **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, C.III, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2009, s.57 (Aksoy, “Sınırlı Ehliyetsizler”).

gerektiği düşüncesinden hareketle rıza beyanında bulunma ehliyeti yönünden bazı farklılıklar öngörülmüştür³⁵⁹. Çocukların kendilerine ilişkin kişisel verilerin işlenmesi hususunda kim tarafından hangi koşullar altında rıza verilebileceğine ilişkin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, çocuğun işleme faaliyeti bakımından ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı dikkate alınarak Türk Medeni Kanunu'nda yer alan hükümler uyarınca bir değerlendirme yapılması yoluna gidilmektedir³⁶⁰.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsiz çocukların kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarının kullanılmasına ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır³⁶¹. Katıldığımız görüşe göre, tam ehliyetsizin menfaatinin daha ağır bastığı hâllerde yasal temsilci, tam ehliyetsiz adına onun kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından işlenmesine rıza gösterebilmelidir³⁶². Nitekim, tam ehliyetsiz çocuğun rıza açıklamasında bulunması hukuken geçerli olmayacağından yalnızca yasal temsilcinin verdiği açık rıza yapılan işlemi hukuka uygun hâle getirme işlevine sahiptir³⁶³. Örneğin; çocuk için kişisel sağlık sigortası yapılması amacıyla onun sağlık verilerinin işlenmesinde ve çocuğun öğrencilik yaşamına katkıda bulunması amacıyla açılan bir banka hesabı için çocuğun kimlik bilgilerinin işlenmesinde tam ehliyetsiz çocuğun menfaati bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda yasal temsilcinin verdiği açık rıza ile hukuka uygun bir veri işleme faaliyeti yapılabilir³⁶⁴.

Tam ehliyetsizin kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin diğer bir görüşe göre, tam ehliyetsizin ve yasal temsilcisinin rızaları birlikte alınarak bir çözüm yolu geliştirilebilir³⁶⁵. Ancak bizce, tam ehliyetsiz çocuk veri işleme faaliyeti bakımından yapılan işlemi idrak etme kabiliyetinden uzak olduğu için kendisinden bu konuda bir rıza beyanı alınması doğru olmayacaktır. Bu bağlamda, rıza beyanı, yalnızca yasal

³⁵⁹ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.237-238.

³⁶⁰ Uçak, **a.g.e.**, s.50.

³⁶¹ Çalışmanın “çocukların tam ehliyetsizlik hâli” üst başlığı altında yer alan “kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar” başlığı altında doktrindeki görüşlere yer verildiği için bu bölüme atıf yapmakla yetinilmiştir.

³⁶² Taştan, **a.g.e.**, s.164; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.276; Dural Ögüz, **a.g.e.**, s.81-82; Serozan, **Medeni Hukuk**, s.450.

³⁶³ Emel Badur, **Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması KVKK, GVKT ve AİHM Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s.181.

³⁶⁴ Badur, **a.g.e.**, s.180-181.

³⁶⁵ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.239.

temsilciden alınmalıdır.

Tam ehliyetsiz çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin rıza beyanında bulunabilecek kişiler onun yasal temsilcileridir; ancak bu durum veri sorumlusunun çocuğa karşı yerine getirmesi gereken aydınlatma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Aydınlatma faaliyeti, veri işleme faaliyeti yapıldığı her durumda veri sorumlusu tarafından yerine getirilmesi gereken bir işlemdir. Hâl böyleyken, çocuk adına yasal temsilcisi rıza vermeye ehil olsa dahi hem çocuk hem de yasal temsilcisi bakımından işlemenin sınırları ve sonuçları hakkında aydınlatma yapılmalıdır³⁶⁶. Üstelik, çocuğa yönelik yapılacak aydınlatma faaliyeti onun yaşına uygun şekilde anlayabileceği bir üslupla, açık ve sade olmalıdır³⁶⁷. Ayrıca, gerektiği takdirde çocuklar için algılamayı kolaylaştırmak amacıyla resim ve görsel efektlerle aydınlatma metinleri desteklenmelidir³⁶⁸. Bu düşüncelere katılmakla beraber bizce, pratikte aydınlatma faaliyetinin tam ehliyetsiz olan her çocuk açısından yerine getirilmesi faydasız olacaktır. Örneğin; 1 yaşındaki bebeğin sosyal medyada fotoğraflarının paylaşılmasına ilişkin rıza beyanına başvurulacak kişiler çocuğun yasal temsilcileridir. Şüphesiz ki yapılacak aydınlatma faaliyeti de yasal temsilcilere yönelik olacaktır. Aydınlatma metninin içeriği ne kadar sade ve açık şekilde ifade edilirse edilsin, bebeğe yönelik bir aydınlatma faaliyeti yapılması aydınlatma işleminden beklenen amacı karşılamaktan uzak olacaktır. Bu nedenle, aydınlatma faaliyetinden hiçbir sonuç alınamayacağı açıkça belli olan tam ehliyetsizler için bu işlem yapılmamalı; bu işlemin yalnızca yasal temsilciye yöneltilmesiyle yetinilmelidir.

Öte yandan, ulusal ve uluslararası mevzuatta kendisini ilgilendiren hususlara ilişkin çocuğa danışılması gerektiğini belirten hükümler yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 339/3. maddesinde anne babanın olgunluğu ölçüsünde çocuğa ilişkin

³⁶⁶ Uçak, **a.g.e.**, s.52.

³⁶⁷ GDPR Resital 58, (çevrimiçi) <https://www.privacy-regulation.eu/en/recital-58-GDPR.htm> , 24 Şubat 2024.

³⁶⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), “Ürün ve Hizmet Geliştiriciler” Tarafından Dikkat Edilmesi Gerekenler, s.3, (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/db0b3f30-c636-4fcb-930a-bf8f2e524de8.pdf> ,10 Mart 2024, (KVKK, Ürün ve Hizmet Geliştiriciler)

önemli kararlarda onun görüşüne başvurması gerektiği ifade edilmiştir³⁶⁹. Ayrıca BMÇHS'nin 12. maddesinde “çocuğun katılım hakkı”ndan söz edilmiştir. Çocuğun katılım hakkı, çocuğun kendisini etkileyen her türlü konuda görüşlerini özgürce ifade edebilmesi, bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre gerekli ağırlığın verilmesi olarak ifade edilmektedir³⁷⁰. Önemle vurgulamak gerekir ki, çocuğun katılım hakkı Çocuk Hakları Komitesi tarafından belirlenen dört temel ilkedен biri olarak kabul görmektedir. Diğer ilkeler ise “ayrım görmeme”, “yaşam ve gelişim hakları” ile “çocuğun üstün yararı” ilkesidir³⁷¹.

Sınırlı ehliyetsiz olarak kabul edilen ayırt etme gücüne sahip küçük ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların, kişisel verilerinin işlenmesine rıza verme ehliyetine kimler tarafından sahip olduğuna ilişkin doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır³⁷². Katıldığımız görüşe göre ise, ayırt etme gücüne sahip çocuklar kendileriyle ilgili kişisel verilerinin işlenmesine tek başına rıza gösterebilirler. Bu konuda yasal temsilcilerinin iznine veya icazetine gerek bulunmamaktadır. Zira, TMK m.16'da açıkça, sınırlı ehliyetsiz çocukların kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanmaları bakımından yasal temsilcilerinin rızalarını almaksızın hukuki işlemde bulunabilecekleri ifade edilmiştir³⁷³.

Aksoy'a göre, TMK m.16'da kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların ve bunun bir görünümü olan kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkının yalnızca sınırlı ehliyetsiz tarafından kullanılabilmesi görüşü kabul edilemez. Bu durum, hükmün konuluş amacıyla bağdaşmamaktadır³⁷⁴. Sınırlı ehliyetsizlerin kişisel verilerinin

³⁶⁹ TMK m.339/3: “Ana ve baba olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanınlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.”

³⁷⁰ Bahar Öcal Apaydın, “Çocuğun Katılım Hakkı Çerçevesinde Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu (Onur Konuğu Prof. Dr. Hüseyin Hatemi)**, 1.bs, Ed. By. Yasemin Güllüoğlu Altun, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.139.

³⁷¹ Öcal Apaydın, **a.g.e.**, s.134.

³⁷² Çalışmanın “çocukların sınırlı ehliyetsizlik hâli” üst başlığı altında yer alan “kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar” başlığı altında doktrindeki görüşlere yer verildiği için bu bölüme atıf yapmakla yetinilmiştir.

³⁷³ Ataay, **a.g.e.**, s.97; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.93; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.103; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.134; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.327.

³⁷⁴ Aksoy, “Sınırlı Ehliyetsiz”, s.57.

işlenmesine rıza gösterme hakkı bakımından kanunda örtülü boşluk³⁷⁵ bulunmaktadır³⁷⁶. Kanun koyucu, kişilik hakkının korunması ya da adın korunması gibi birtakım şahsa sıkıya bağlı hakların kullanılmasının sınırlı ehliyetsiz yönünden herhangi bir zarara neden olmayacağını kabul etmiş; bu nedenle yasal temsilcinin rızasına gerek olmadığı sonucuna varmıştır. Fakat, hükmün asıl varlık amacı, sınırlı ehliyetsizin korunmasıdır. Bu amaç esas alındığında, evlenme ve nişanlanma gibi şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması bakımından öngörülen yasal temsilcinin rızasının alınması koşulunun, sınırlı ehliyetsizin kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterilmesi bakımından da uygulanması gerekmektedir. Zira, kişisel verilerinin işlenmesi, sınırlı ehliyetsiz çocuğa maddi ve manevi birtakım zararlar verebilir. Örneğin, ateist olduğuna ilişkin kişisel verinin çocuğun yasal temsilcisinin rızası olmaksızın işlenmesi hâlinde, sınırlı ehliyetsiz çocuk okulunda veya çevresinde dışlanabilir; bu durumdan manevi zarar görebilir³⁷⁷. Bu bağlamda, TMK m.16'da yer alan hükmün sınırlı ehliyetsizlerin kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterme hakkı bakımından aynen uygulanması, hükmün amacıyla bağdaşmaz. Hâkim, TMK m.1³⁷⁸ uyarınca, örtülü boşluğu amacına uygun bir sınırlama yaparak doldurmalıdır³⁷⁹. Nihai olarak ise, sınırlı ehliyetsizlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmalarına rıza gösterme hakkı, tek başına kullanılabilen bir hak olmamalıdır. Yasal temsilcinin

³⁷⁵ Kanunda bir konuyla ilgili hüküm bulunmasına rağmen bazı durumlarda hükmün somut uyuşmazlığa uygulanması, ilgili hükmün amacı veya kurumun doğasıyla bağdaşmamaktadır. Bir diğer ifadeyle, kanunun özü ve sözü birbirine uygun olmayabilir yahut hükmün lafzıyla aynen uygulanması hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğurabilir. Bu gibi durumlarda kanunda örtülü boşluk olduğundan söz etmek mümkündür. Örneğin; TMK m.15'e göre ayırt etme gücünden yoksun kişilerin gerçekleştirdiği fiiller hukuki sonuç doğurmaz. Hükmün lafzı aynen uygulandığında, tam ehliyetsiz bir işçinin yapmış olduğu işin karşılığı olan ücreti alamıyor olması gerekir. Oysaki, ilgili hükmün amacı esasen tam ehliyetsizi korumaktır. Hükmün bu şekilde kabul edilmesi hâlinde, somut olayda tam ehliyetsiz işçi aleyhine hakkın kötüye kullanılması sonucu doğmaktadır. Bu nedenle, bu hükümde örtülü boşluk olduğu kabul edilerek hükmün amacı dikkate alındığında tam ehliyetsizin çalışmasının karşılığı olan ücreti alabileceği sonucuna varılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Şaban Kayıhan, **Medeni Hukuk Bilgisi**, Gözden Geçirilmiş 5.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 95-96, (çevrimiçi) www.turcademy.com, 28 Şubat 2024.

³⁷⁶ Aksoy, "Sınırlı Ehliyetsiz", s.58.

³⁷⁷ Aksoy, "Sınırlı Ehliyetsiz", s.58-59.

³⁷⁸ 4721 sayılı TMK m.1: "(1) Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır.

(2) Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir.

(3) Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır".

³⁷⁹ Aksoy, "Sınırlı Ehliyetsiz", s.60.

bu hakkın kullanımına açıkça rıza göstermesi gerekir³⁸⁰.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu ise bahsi geçen hususa ilişkin, önüne gelen somut uyuşmazlıkta farklı bir bakış açısı ortaya koymuştur. Somut olayda, sınırlı ehliyetsiz çocuk hakkında düzenlenen gerçeğe aykırı sağlık raporunun imha edilmesi için çocuğun yasal temsilcisi tarafından yapılan başvuruya cevap verilmemesi nedeniyle bu kez çocuk tarafından Kurul’a şikâyetle bulunulmuştur. Kurul, yaptığı incelemede; veri sorumlusuna başvuru yapan kişi ile Kurul’a şikâyetle bulunan kişinin farklı kişiler olması ve Kurul’a başvuru yapan kişinin 18 yaşından küçük olması nedeniyle öncelikle sınırlı ehliyetsizin durumunu incelemiştir.

Kurul tarafından yapılan incelemede, kişisel verilerin korunması hakkı nispi şahsa sıkıya bağlı hak³⁸¹ olarak kabul edilmiştir. Nispi şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların sınırlı ehliyetsizler tarafından bizzat kullanılabileceği; fakat velinin de sınırlı ehliyetsizin ad ve hesabına bu hakları kullanabileceği kabul edilmiştir. Bir diğer deyişle, TMK m.16’da belirtilen kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasında yasal temsilcinin rızasının gerekli olmadığını ifade eden hükmün çocuk için bir yetki kuralı olduğunu, ancak veli için bir yasaklama getirmediğini belirtmiştir. Sonuç olarak, nispi hak görüşüne de uygun olduğu üzere, çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması hâlinde hem veri sorumlusuna yapılan başvuru hem de Kurul’a yapılan şikâyet bakımından çocuk ve babanın birbirinden bağımsız olarak yetkili olabileceği sonucuna varılmıştır. Kararda, veli ve çocuğun iradelerinin örtüşmesi gerektiği de ifade edilmiştir³⁸².

Kurul kararı bazı noktalarda eleştirilmiştir. Kararda, veli ve çocuğun iradelerinin örtüştüğü dikkate alınmış; her iki tarafın da şikâyet hakkının bulunduğu

³⁸⁰ Aksoy, “Sınırlı Ehliyetsiz”, s.62-64; Aynı yöndeki düşünceye göre, çocuklar, kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin meydana gelebilecek riskleri ve işleme faaliyetinin olası sonuçlarını öngörebilecek yeterli bilince ve fikre sahip değildir. Bu nedenle, yapılacak veri işleme faaliyeti için çocuğun velayeti ya da vesayeti altında bulunduğu kişilerin rızası alınmalıdır. bkz. Erdoğan, **a.g.e.**, s.2463.

³⁸¹ Kurul yaptığı değerlendirmede, sınırlı ehliyetsiz çocukların kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanmasına ilişkin “Serozan’ın görüşünü” kabul ederek bir kanaate varmıştır. İlgili görüşün detayları için bkz. “çocukların sınırlı ehliyetsizlik hâli” üst başlığı altında yer alan açıklamalar.

³⁸² Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 11/08/2020 T., 2020/622 K., (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622> , 3 Mart 2024.

belirtilmiştir. Bu durumda, sınırlı ehliyetsizin ve velinin iradeleri zıt yönde olduğunda nasıl bir yorum yapılması gerektiği sorunu ortaya çıkmaktadır. Zira, Kurul'un benimsediği görüşe göre veli, çocuğun ad ve hesabına hareket edebilir; çocuk da velisinin rızasını almaksızın kendi kişisel verilerinin işlenmesine dair tek başına karar alabilir. Her iki irade örtüştüğünde, görünürde bir problem ortaya çıkmayacaktır. Ne var ki, iradeler çatıştığında nasıl bir çözüm üretilmesi gerektiği Kurul kararında belirtilmemiştir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalındığında ise, çocuğun iradesi esas alınmalıdır. Örneğin, sınırlı ehliyetsiz çocuğun sosyal medyada kendisine ait fotoğrafların paylaşılmasına rıza göstermemesi; velinin ise fotoğrafların paylaşılmasını istemesi durumunda çocuğun iradesi ön planda tutulmalıdır. Çünkü, ileriki yaşamında paylaşılan fotoğraflarıyla yaşamak durumunda kalacak olan kişi çocuktur. Hoşlanmadığı bir fotoğraf, ileriki yaşamında çocuk aleyhine maddi veya manevi zararlar doğurabilecektir.

a. Rıza Beyanının Alınmasında Önemli Bir Husus Olarak Çocuğun Yaşının Tespiti

Çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi sürecine yasal temsilcinin dâhil olması, çocuğun yaşı ve yaşına bağlı olarak ayırt etme gücünün değişmesiyle doğrudan doğruya ilgilidir. Diğer bir anlatımla, çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi hususunda ayırt etme gücünün varlığı ya da yokluğu ihtimallerine göre yasal temsilcinin rıza gösterip gösteremeyeceği hususu değişebilmektedir. Bu bağlamda, veri sorumlusu tarafından çocuğun yaşının ve veri işleme faaliyeti bakımından ayırt etme gücünün tespiti özel önem arz etmektedir.

Her çocuğun her yaşta birbirinden farklı yeteneklere sahip olduğu göz önüne alındığında veri sorumlusu tarafından uygulamada, çocukların eriştiği olgunluğu tespit edip yasal temsilcilerin rızasının alınmasına gerek olup olmadığını değerlendirmesi oldukça güçtür³⁸³. Bu bağlamda, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 8. maddesinde çocuğa yönelik doğrudan bilgi toplumu hizmeti verildiği durumlarda alınan rızanın geçerli olabilmesi için çocuğun en az 16 yaşında olması gerektiğine

³⁸³ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.239.

dair hüküm yer almaktadır. 16 yaşından küçük çocuğa ilişkin veri işleme faaliyeti yapıldığı takdirde rıza, çocuğun yasal temsilcisinden alınacaktır³⁸⁴. Bu durumda, veri sorumluları 16 yaşın varlığını tespit etmeye çalışacaktır. Veri sorumlusu için ayırt etme gücünün varlığı gibi soyut ve muğlak bir olguyu tespit etmesine kıyasla 16 yaşın varlığını tespit etmek ise daha kolay bir durum olarak gözükmektedir. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki; Türk hukukunda Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde belirtilen 16 yaş kuralı geçerli olmadığı için veri sorumluları, hâlihazırda çocuğun ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını tespit etmeye çalışmaktadır. Uygulamada ise, belirsizlikler nedeniyle zarar görmemeleri için veri sorumlularına, 18 yaşın altındaki çocuklar yönünden yasal temsilciye karşı aydınlatma faaliyetinde bulunmaları ve bu kişilerden açık rıza almaları tavsiye edilmektedir³⁸⁵.

Veri sorumluları, çocuğun yaşını tespit ederken farklı yöntemlere başvurabilecektir. Düşük risk barındıran işleme faaliyetlerinde hizmetten faydalanacak olan çocuğun doğum yılını bildiren bir form doldurması talep edilebilir. Veri sorumlusu, yaş doğrulamasına ilişkin bilgi talep ettiği esnada özellikle gereğinden fazla veri işlemesi yapmamaya özen göstermelidir³⁸⁶. Çocuğun yaşına ilişkin yanıltıcı bilgi verdiği yönünde şüphe bulunduğu takdirde, veri sorumlusu tarafından teknolojik imkânlar da kullanılarak çocuğun yaşının ve rıza verme ehliyetine sahip olup olmadığının tespiti için makul oranda bir çaba gösterilmelidir. Örneğin, çocuğun yaşını ortaya koyabilecek birtakım sorular yöneltilebilir. Çocuk, yaşının küçük olduğunu beyan ederse yahut gösterilen çaba sonucu bu hususun anlaşılması durumunda, çocuğun yasal temsilcilerine e-posta gönderilerek bilgilendirme metniyle beraber açık rızalarını vermeleri istenebilecektir³⁸⁷. Hiç şüphesiz, veri sorumlusu rıza aldığı yasal temsilcilerin yetkili yasal temsilciler olup olmadığı hususunda da makul çaba göstermelidir. Örneğin; daha yüksek risk içeren durumlarda yasal temsilcinin yalnızca e-posta üzerinden rızasının alınmasıyla

³⁸⁴ Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s.240; Kaya, Tolun, **a.g.e.**, s.99; Çekin, **a.g.e.**, s.99; Dülger, “Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Koruma”, s. 117; Çocuğun yasal temsilcisinden rıza alınması gereken durumlarda veri sorumlusu tarafından yapılacak olan bilgilendirme yükümlülüğü çocuğun yerine rıza gösterecek olan velisine yapılmalıdır. Han, **a.g.e.**, s.448.

³⁸⁵ Dülger, Kahraman, Yalçın, **a.g.e.**, s.11.

³⁸⁶ Uçak, **a.g.e.**, s.54.

³⁸⁷ KVKK, Ürün ve Hizmet Geliştirenler, s.3.

yetinilmemelidir. Güvenilir üçüncü taraf doğrulama hizmeti sunan kişilerden yararlanılarak yetkili yasal temsilcinin tespit edilmesi sağlanmalıdır³⁸⁸.

b. Rıza Beyanının Alınmasına İlişkin Uygulamada Yer Alan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine kimler tarafından rıza gösterilebileceğine ilişkin ihtilaf, somut işleme faaliyeti bakımından çocuğun ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Ayırt etme gücü ise her veri işleme faaliyetinin kapsamı ve sonuçlarının idrak edilebilmesi bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Örneğin; Bir lisenin tanıtımı çerçevesinde, 15-17 yaş aralığında yer alan çocuklara ait fotoğrafların çekilerek o lisenin sosyal medya hesabında paylaşılması istenmektedir. Diğer yandan, benzer amaçlarla 4-6 yaş aralığındaki çocukların fotoğraflarının bir anaokulunun tanıtımı kapsamında paylaşılması istenmektedir³⁸⁹. Çekilen fotoğrafların üçüncü kişilerle paylaşılması konusunda lise öğrencilerinin ayırt etme gücüne sahip olduğunu; 4-6 yaş grubundaki çocukların ise bu faaliyet yönünden ayırt etme gücüne sahip olmadığını ifade etmek mümkündür. Hâl böyle olunca, lise öğrencilerinin yapılacak işleme faaliyetine tek başlarına rıza verebileceği sonucuna varılabilir. 4-6 yaş grubundaki çocuklar bakımından ise, ancak yasal temsilcileri tarafından yapılan işleme rıza gösterilebilecektir.

Öte yandan, çocukların ayırt etme gücünü tespit etmek her zaman yukarıdaki örnekte ifade edildiği gibi açık ve belirgin olmayabilir. Karmaşık işleme faaliyetlerinde, veri sorumlusunun, ayırt etme gücünü sağlıklı bir şekilde tespit etmesi bazen mümkün olmayabilmektedir. Bilindiği üzere, herhangi bir uyuşmazlık durumunda çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterebilecek olgunlukta olup olmadığının ispatı veri sorumlusuna aittir. Hâl böyle olunca, veri sorumluları kişisel veri ihlalinde bulunma riskleriyle çok sık karşı karşıya kalabilmektedir.

³⁸⁸ Uçak, **a.g.e.**, s.54-55.

³⁸⁹ Dülger, Kahraman, Yalçın, **a.g.e.**, s.9.

Uygulamadaki bu gibi belirsizlikleri gidermek amacıyla tıpkı Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 8. maddesinde olduğu gibi 6698 sayılı Kanun bakımından da belirli bir yaş şartı getirilmelidir³⁹⁰. Bizce, Türk hukuku bakımından kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme yaşı olarak çocukların 15 yaşını doldurması şartı kabul edilebilir. Nitekim, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde bu hususa ilişkin 16 yaş şartı getirilmiş olup, üye devletlere bu yaşı, 13 yaşına kadar düşürme hakkı tanınmaktadır. Türkiye her ne kadar üye ülkelerden biri değil ise de uygulamamızda Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün etkileri görülmektedir. Bu yönüyle, 15 yaş şartının getirilmesi Tüzük içeriğiyle de uyumlu gözükmektedir.

Önemle belirtmek gerekir ki; hukukumuzda 15 yaşını tamamlamış çocukların kanun koyucu tarafından ihdas edilen düzenlemelerle birtakım hakları kullanabileceği kabul edilmiştir. Örneğin; ölüme bağlı tasarruflardan biri olan vasiyetname yapabilmek için çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması ve 15 yaşını doldurmuş olması yeterlidir³⁹¹. Bilindiği üzere, vasiyetname ölenin son arzularını bildiren ve iptal edilmediği sürece ölenin mirasçıları bakımından bağlayıcı birtakım sonuçları olan bir ölüme bağlı tasarruftur. Kanun koyucu, 15 yaşını doldurmuş ayırt etme gücüne sahip olan bir çocuğu böylesine önemli bir hukuki işlemi gerçekleştirebilecek ehliyetle kabul etmiştir.

Öte yandan, ceza hukuku bakımından da 15 yaş şartını esas alan birtakım kurallar yer almaktadır. Bunlardan biri “katılma hakkı”dır. Katılma hakkı da tıpkı kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkı gibi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan kabul edilmektedir. Ceza hukuku bağlamında bir suçun mağduru olan çocuk, 15 yaşından büyük olması hâlinde davaya katılma talebinde bulunabilir. Davaya katılma talebinde bulunan çocuk ise katılan sıfatıyla³⁹² yargılamada yasal temsilcileri olmaksızın kendini temsil edebilecektir³⁹³. Görüleceği üzere, kanun koyucu, talebi olduğu takdirde 15 yaşından büyük olan çocuğa katılan sıfatını

³⁹⁰ Aynı yönde bkz. Erdoğan, **a.g.e.**, s.2464.

³⁹¹ TMK m.502: “*Vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve onbeş yaşını doldurmuş olmak gerekir.*”

³⁹² Katılan sıfatına sahip olan kişi, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 234/6. maddesi uyarınca davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma hakkına sahip olmaktadır.

³⁹³ Yargıtay CGK 2021/14-254 Esas, 2022/73 Karar (çevrimiçi) <https://www.yargitayicthetmerkezi.gov.tr/kararArama> , 9 Mart 2024.

vermiş; çocuğu yargılamada kendini temsil edebilecek nitelikte görmüştür. Öyleyse, vasiyetname yapabilen ve ceza davasında katılan sıfatına sahip olabilen çocuk, evleviyetle kendi kişisel verilerinin geleceğini tayin etme konusunda da hak sahibi olabilmelidir.

15 yaş koşulunu öne sürmemizin sebebi, Türk hukukunda kanun koyucunun yaptığı düzenlemelerden yola çıkarak bu yaşa gelmiş olan çocukları ayırt etme gücüne sahip ve bize göre dolaylı olarak rıza göstermeye ehil kabul etmesinden kaynaklanmaktadır. Esasen, rıza gösterme ehliyetine sahip olmak açık rıza vermenin geçerlilik şartlarından değildir. Fakat, rıza gösteren kişinin mutlak surette ayırt etme gücüne sahip olması şartı aranmaktadır³⁹⁴. Bu husus, rızanın hukuki niteliğiyle ilişkilidir. Medeni hukukta rızanın hukuki niteliği konusunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Kişisel verilerin işlenmesi işlemi aynı zamanda kişilik haklarına da müdahale teşkil ettiği için aynı tartışmalar kişisel verinin işlenmesine rıza gösterme bakımından da geçerli kabul edilebilir³⁹⁵. Bu kapsamda rızanın hukuki niteliğine ilişkin; hukuki bir işlem olduğu, hukuki işlem benzeri fiil olduğu³⁹⁶ ve maddi bir fiil olduğu yönünde farklı görüşler ortaya atılmıştır. Hâkim görüşe göre ise rıza bir hukuki işlemdir³⁹⁷.

Hukuki işlem, hukuki bir sonuca yönelmiş olan irade beyanına hukuk düzeninin bu beyana uygun şekilde sonuç bağlamış olmasıdır³⁹⁸. Hukuki işlem olmanın bir sonucu olarak yapılan eyleme rıza gösteren kişi, ekonomik, sosyal ve fiili olarak bazı sonuçların meydana gelmesini istemekle beraber bu sonucun hukuki olarak da bir sonuca bağlanmış olduğunu düşünmektedir³⁹⁹. Örneğin; kişi, vücut bütünlüğünün ihlal edilmesi şeklindeki fiili sonuca rıza gösterirken, hukuk düzeninin

³⁹⁴ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s.898, (Eren, **Borçlar Genel**); Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.163.

³⁹⁵ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.143.

³⁹⁶ Bu görüş yönünde bkz. Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.163.

³⁹⁷ Eren, **Borçlar Genel**, s.898; Mustafa Tiftik, “Medeni Kanunumuzun 3444 Sayılı Kanun’la Değişik M.24 F.II Karşısında, Haksız Fiillerden Doğan Tazminatta Bir İndirim Sebebi Olarak Zarar Görenin Rızası”, **DÜHFD**, C.VI, S.6, 1993, s.386; Gamze Turan Başara, **Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi**, 1.bs., Turhan Kitabevi, 2018, s.71; Yücedağ, **Açık Rıza**, s.10; Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.144.

³⁹⁸ Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukukuna Giriş Cilt I**, 5.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010, s.84.

³⁹⁹ Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.144; Yücedağ, **Açık Rıza**, s.12.

bu sonucu koruduğunu ve fiilin hukuka uygun hâle geldiğini düşünmektedir. Bu örnekte verilen durum kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterilmesi bakımından da geçerli kabul edilmektedir⁴⁰⁰. Netice olarak, rıza verme, bir hukuki işlemin unsurlarına sahip kabul edildiği için rıza gösterecek kişinin muhakkak ayırt etme gücünün var olması gerekir⁴⁰¹. Şayet rıza, bir maddi fiil olarak kabul edilseydi, hukuki işlem doğurma sonucunu taşıyan bir irade bulunmazdı. Rıza gösteren kişi yalnızca bir temel hakkı üzerinde tasarrufta bulunmuş olurdu⁴⁰². Bizce de bir hukuki işlem olan kişisel verilerin işlenmesine rıza verme eylemi için rıza gösterecek olan çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ancak, tıpkı Genel Veri Koruma Tüzüğü'ndeki gibi Türk hukuku hükümleriyle de örtüşebilecek ölçüde belirli bir yaş kıstası getirmek, hukuka uygun bir işleme faaliyetinin sıhhati için hem veri sorumluları hem de veri sahipleri bakımından daha isabetli olacaktır.

Belirtilmelidir ki; bazı veri işleme faaliyetlerinin yüksek risk içermesi nedeniyle çocuğun ileriki yaşamı, diğer işleme faaliyetlerine nazaran maddi veya manevi yönden daha fazla etkilenebilir. Böyle bir durumda çocuk, 15 yaşını doldurmuş olsa dahi, velinin çocuğu koruma yükümlülüğü ve çocuğun üstün yararı da gözetilerek hem velinin hem de çocuğun birlikte rızasını alma yoluna gidilebilir⁴⁰³. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, önüne gelen somut uyuşmazlıklara ilişkin yaptığı değerlendirmelerle hangi veri işleme faaliyetlerinin hem çocuk hem de velinin rızasıyla gerçekleştirilmesi gerektiğini takdir ederek uygulamaya yön vermelidir.

III. Çocukların Kişisel Verilerinin Anne Baba Tarafından İşlenmesi

Modern çocuğun teknolojik süreçlerle giderek artan şekilde izlenen, analiz edilen ve manipüle edilen bir dünyada tasarlandığı ve büyüdüğü savunulmaktadır⁴⁰⁴. Nitekim, bu görüşü destekler şekilde günümüzde üçüncü kişilerin yanı sıra birçok anne babanın dahi, çocuklarına ilişkin özel içerikli pek çok bilgi ve görüntü vasıtasıyla ebeveynliğin çeşitli yönlerini dijital platformlarda paylaştığı

⁴⁰⁰ Yücedağ, **Açık Rıza**, s.12.

⁴⁰¹ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.163; Çekin, **a.g.e.**, s.87.

⁴⁰² Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.162.

⁴⁰³ Dülger, Kahraman, Yalçın, **a.g.e.**, s.10.

görülmektedir. Sosyal medya ise bu dijital platformların başında yer almaktadır⁴⁰⁵.

Ebeveynler özellikle facebook, instagram ve youtube gibi popüler sosyal medya platformlarında çocuklarının isimlerini, doğum tarihlerini, adreslerini, sağlık durumlarını, eğitim bilgilerini vb. muhtelif kişisel verilerini yaymaktadır⁴⁰⁶. Hatta bazen ebeveynler, çocukları henüz doğmadan önce onlar adına sosyal medya hesapları açarak bu hesaplarda paylaştıkları ultrason fotoğraflarıyla farkında olmadan onların dijital ayak izine sahip olmasına neden olabilmektedir⁴⁰⁷. Yetişkinler, sanal dünyada kişisel bilgilerini paylaşırken kendi sınırlarını belirleyebilmektedir. Ancak, ebeveynleri tarafından bir sınırlama yapılmadığı müddetçe çocukların dijital ayak izleri üzerinde herhangi bir kontrolü bulunmamaktadır⁴⁰⁸.

Ebeveynlerin sosyal medyada çocukları hakkında içerikler paylaşmalarını ifade etmek amacıyla “sharenting” kavramı ortaya atılmıştır. Sharenting kavramı İngilizce’de “share” (paylaşmak) kelimesi ile “parenting” (ebeveynlik) kelimesi bir araya getirilerek türetilmiş bir kavramdır⁴⁰⁹. Sharenting eylemi, doğal olarak gelişen bir faaliyettir. Ayrıca bu eylem çocuklara ilişkin haber, fotoğraf ve diğer şeylerin paylaşılmasına sebep olan bir sosyal medya kullanma alışkanlığı olarak da ifade edilebilir⁴¹⁰. COVID-19 pandemisi nedeniyle meydana gelen evlere kapanma süreciyle birlikte insanların daha çok dijital ortama kaydığı görülmüş; ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sosyal medya paylaşımlarında artış yaşanmıştır⁴¹¹. Özellikle ev hanımlarının⁴¹², daha esnek zamana sahip olmalarından dolayı çocukları hakkında paylaşım yapmaktan kendilerini sakınamadıkları görülmektedir. Pek çok ebeveyn özellikle anneler; çocuklarıyla gurur duyduğunu göstermek, mutluluklarını yaymak, çocuk bakımını destekleyecek konuları araştırmak yahut yalnızca gösteriş yapmak

⁴⁰⁴ Sheila Donovan, “ “Sharenting”: The Forgotten Children of the GDPR.” **Peace Human Rights Governance**, Volume.4, Issue 1, 2020, s.40, (çevrimiçi) <https://phrg.padovauniversitypress.it/system/files/papers/PHRG-2020-1-2.pdf> , 26 Mart 2024.

⁴⁰⁵ Songül Omur, Mehtap Uyar, “Sharenting: Türkiye’de Ebeveynlerin Paylaşım Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi**, S.9, 2022, s.24; Çakırca, **a.g.e.**, s.215.

⁴⁰⁶ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.515.

⁴⁰⁷ Ayça Zorluoğlu Yılmaz, “Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları”, **SÜHFD**, C.XXIX, S.4, 2021, s.3384; Omur, Uyar, **a.g.e.**, s.24.

⁴⁰⁸ Stacey B. Steinberg, “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media” **Emory Law Journal**, Volume.66:839, 2017, s.844, (çevrimiçi) <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1796&context=facultypub> , 30 Mart 2024.

için paylaşımda bulunabilmektedir⁴¹³. Günümüzde ebeveynlik deneyiminin bu şekilde dijital araçlar vasıtasıyla gerçekleştiği aşîkârdır. Ancak problem olan husus; ebeveynlerin çocuğun ileriki yaşamı için utanç verici olabilecek, çocuğun mahremiyetini ihlal edebilecek veya çocuğun kişisel bilgilerini ifşa edebilecek paylaşımlar yapmalarıdır⁴¹⁴.

Ebeveynler, çocuklarının hayatlarının adeta her anını detaylı bir şekilde paylaşan bir konuma gelmiştir⁴¹⁵. Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarına ilişkin ses ve görüntüleri aşîri şekilde paylaşımları “over sharenting” kavramı altında ifade edilmiştir⁴¹⁶. Diğer yandan, sosyal medya kullanımının ebeveynlere pek çok fayda sağladığı da göz ardı edilmemelidir. Örneğin; ebeveynler birtakım hastalıkları bulunan çocuklarına ilişkin bilgileri Facebook ya da diğer blog sitelerinde paylaşarak benzer durumdaki çocukların ebeveynleriyle iletişim kurabilmektedir. Böylece, ebeveynler hastalığın seyri ve tedavi yöntemleri konusunda fikir alışverişinde bulunabilmektedir⁴¹⁷. Örneğin; down sendromlu çocukları hakkında blogunda yazılar kaleme alan bir anne, özel ihtiyaçları bulunan çocuklara ilişkin hikayelerin aileleri tarafından paylaşılmasından memnun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu çocuklara

⁴⁰⁹ Omur, Uyar, **a.g.e.**, s.24; Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3386; Adnan Küçükali, Ceyhun Serçemeli, “Çocukların Sosyal Medyadaki Mahremiyet Hakları ve “Sharenting” Üzerine Bir Uygulama: Atatürk Üniversitesi Örneği” Uluslararası **Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.XII, S.68, 2019, s.1177.

⁴¹⁰ Eva Latipah, Hanif Cahyo Adi Kistoro, Fitria Fauziah Hasanah, Himawan Putranta, “Elaborating Motive and Psychological Impact of Sharenting in Millennial Parents”, **Universal Journal of Educational Research**, Vol.8, No.10, 2020, s.4808 (çevrimiçi) <https://www.hrpub.org/download/20200930/UJER52-19517232.pdf> , 28 Mart 2024.

⁴¹¹ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3384; Omur, Uyar, **a.g.e.**, s.38.

⁴¹² Annelerin yanısıra babaların, aile yakınlarının, sağlık personellerinin, doğum fotoğrafçıların ve öğretmenlerin de kontrolsüzce çocuklarla ilgili sosyal medyada paylaşım yaptıkları görülmektedir. Ayrıca, 2014 yılında Michigan Üniversitesi C.S. Mott Çocuk Hastanesi Çocuk Sağlığı Ulusal Anketlerine göre annelerin yarısından fazlasının babaların ise üçte birinin çocuklarına ilişkin sosyal medyada paylaşımlarda bulundukları tespit edilmiştir. bkz. Küçükali, Serçemeli, **a.g.e.**, s.1180.

⁴¹³ Latipah, Kistoro, Hasanah, Putranta, **a.g.e.**, s.4808.

⁴¹⁴ Çakırca, **a.g.e.**, s.218.

⁴¹⁵ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3385; Ezgi Sivrikaya, **Gözetim Toplumu Çağında Çocukların Kişisel Verilerine Mahremiyet Hakkı Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Bakış**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2023, s.70.

⁴¹⁶ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s. 3387; over kelimesi ingilizcede “çok fazla” anlamına gelen bir ek olduğundan haddinden fazla yapılan ebeveyn paylaşımlarını kastetmek için bu ön ek kullanılmıştır. Kelimenin anlamı için bkz.(çevrimiçi) <https://dictionary.cambridge.org/> , 4 Nisan 2024.

⁴¹⁷ Erdoğan, **a.g.e.**, s.2448.

ilişkin bilgi eksikliğinin insanlar üzerinde önyargı oluşturduğunu ifade etmiştir⁴¹⁸.

Birçok ebeveyn, çocukları hakkında paylaşım yaparken esasen iyi niyetle hareket etmektedir. Ancak bu durum, ebeveynlerin tam bir bilinçle ve yaptıkları paylaşımların sonuçlarını idrak ederek hareket ettiklerini göstermez⁴¹⁹. Çoğu paylaşımın çocukların iradesi ve bilgisi dışında gerçekleştiğini de unutmamak gerekir⁴²⁰. Nitekim; kronik hastalık sahibi olan Carl Findlay, ailesinin hastalığına ilişkin kamuya açık bir dijital sayfada paylaşım yapmış olduğu varsayımında bu durumun utanç verici olacağını ifade etmiş; bu konuda kendi yolunu kendisi belirleyebildiği için mutlu olduğunu söylemiştir. Ayrıca, aileler tarafında yapılan paylaşımların bu denli uzun süreli etkilerinin olmasını şaşırtıcı bulduğunu ifade etmiştir⁴²¹.

Önemle belirtmek gerekir ki; internete bir sefer yüklenen veriler kolaylıkla kaydedilip kopyalanabildiği için hiçbir zaman tam anlamıyla yok edilmiş kabul edilemez. Zira, ilgili kişisel verinin yayımlandığı yerden kaldırılmadan önce başka bir yere kaydedilmesi durumunda o verinin kaybolduğunu söylemek hatalı olacaktır⁴²². Bu nedenle, bir ebeveynin çocuğunun kişisel bilgilerini çevrimiçi ortamlarda paylaşması çoğu zaman potansiyel bir zarar kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır⁴²³. Zira, bu paylaşımlarıyla çocuklarını ifşa eden ebeveynler, çocuklarını istismar edilme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Örneğin; fotoğraf ve video paylaşımlarının yapıldığı sosyal mecralarda çocuklara ait görüntü ve videolar kes-yapıştır yöntemiyle alınabilmektedir. Daha sonra bu veriler, üzerinde kontrolsüz şekilde oynama yapılarak çeşitli sosyal ağlarda paylaşımına konu edildiği görülmektedir⁴²⁴. Nitekim bir anne, ikiz çocuklarına tuvalet eğitimi verirken çekmiş olduğu fotoğrafları çevrimiçi ortamlarda paylaşmış; daha sonra bu fotoğrafların

⁴¹⁸ Erdoğan, **a.g.e.**, s. 2450-2451.

⁴¹⁹ Erdoğan, **a.g.e.**, s.2449.

⁴²⁰ Erdoğan, **a.g.e.**, s.2448.

⁴²¹ Erdoğan, **a.g.e.**, s.2450.

⁴²² Can Yavuz, **İnternetteki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı**, 3.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s.24, (Yavuz, **Unutulma Hakkı**); Çakırca, **a.g.e.**, s.215.

⁴²³ Steinberg, **a.g.e.** s. 844.

⁴²⁴ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s. 3385.

pedofili sayfalarında ve üzerinde değişiklikler yapılarak paylaşıldığını öğrenmiştir⁴²⁵.

Benzer şekilde bazı ebeveynlerin, ileriki yaşamlarında olumsuz etkilenebileceklerini düşünmeden çocuklarının mayo giymiş hâlde, çıplak veya yarı çıplak fotoğrafları ile hassas görüntülerini de sosyal medyada paylaştıkları görülmektedir⁴²⁶. Bizce bu gibi fotoğraflar, çocuk pornografisi kapsamı altında kötü niyetli kişiler tarafından sakıncalı dijital platformlarda paylaşılarak hem çocuğun mahremiyet hakkını ihlâl etmekte, hem de çocuk istismarına davetiye çıkarmaktadır.

Çocukların kişisel verilerinin sosyal medyada bilinçsizce paylaşılması dijital çocuk kaçırma olarak çevrilebilecek “digital kidnapping” vakalarına da sebep olabilmektedir⁴²⁷. Somut bir olayda, bebeğinin resmini Facebook’ta paylaşan bir anne, paylaştığı fotoğrafı beğenen kullanıcılardan birinin profil resminin kendi bebeği olduğunu ve bu kişinin bebeği kendisine aitmiş gibi tanıttığını görmüştür. Bir başka olayda; iki kızının fotoğrafını Facebook sayfasında paylaşan bir anne, pek çok farklı küçük kızın fotoğraflarının paylaşıldığı başka bir Facebook sayfasında kendi paylaşımlarının bulunduğunu fark etmiştir. Üstelik, bu sayfada kendi hesabına bağlantının sağlanabileceği bir bağlantı linkinin de yer aldığını görmüştür. Bu yöntemle, çocuklarının yaşadıkları yer de dâhil olmak üzere onlara ait birçok kişisel bilginin takip edildiğinin farkına varmıştır⁴²⁸.

Günümüzün dijitalleşen dünyasında sosyal medya anneleri (blogger anneler, instamom) olarak ifade edilen anneler ortaya çıkmıştır. Bu anneler, sosyal medya platformlarını kullanarak hamilelik sürecinden itibaren doğum öncesi alışveriş, doğum süreci, doğum sonrası bebek bakımı, bebeğin sağlığı ve beslenmesi gibi çocuklarının temel ihtiyaçlarını düzenli olarak paylaşmak suretiyle hem kendi

⁴²⁵ Steinberg, **a.g.e.**, s.847.

⁴²⁶ Omur, Uyar, **a.g.e.**, s.28; Murat Akdi, “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu”, **MÜHF-HAD., Cevdet Yavuz’a Armağan**, C.XXII, S.3, Cevdet Yavuz’a Armağan, 2016, s.132; Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.112.

⁴²⁷ Omur, Uyar, **a.g.e.**, s.28; Katie Haley, “Sharenting and the (Potential) Right to be Forgotten”, **Indiana Law Journal**, Volume.95, Issue.3, Article 9, 2020, s.1009.

⁴²⁸ Steinberg, **a.g.e.**, s.854.

hayatlarını hem de çocuklarının hayatını gözler önüne sermektedir⁴²⁹. Kimi zaman da ticari kaygılarla⁴³⁰ çocuklarını aracı kılarak yaptıkları reklam anlaşmaları çerçevesinde takipçi sayılarını arttırmak ve ardından birtakım ürün tanıtımları yaparak gelir elde etme amacı gütmektedir. Sosyal medya anneleri, bu faaliyetleri yaparken çocuklarının masumlüğundan ve sempatikliğinden faydalanma yolunu tercih etmektedir⁴³¹. Ancak unutulmamalıdır ki; çocuğun fotoğrafları ya da videoları hiç kuşkusuz onun kişilik hakkının bir parçasıdır. Yapılan paylaşımların niteliğine göre çocuğun kişilik hakkı kapsamında kalan bazı kişilik değerleri ihlale konu olmaktadır⁴³². Bu kişilik değerlerine; çocuğun adı, şeref ve haysiyeti, çocuğun özel hayatı (mahremiyeti) ile resmi ve sesi üzerindeki hakları örnek olarak verilebilir⁴³³.

Öte yandan, anneliğin bir meslek olarak icra edilmesi, çocuğun ticari bir metaya dönüştürülmesi ve çocuk üzerinden para kazanılması ekonomik istismar⁴³⁴ın bir çeşidi olarak da değerlendirilebilir⁴³⁵. Medyaya yansıyan bir olayda, Nihan Kayalıoğlu isimli blogger bir anneye karşı eşi boşanma davası açmıştır. Davacı eş; hemen her gün anneleri tarafından ortak iki çocuklarının sosyal medyaya fotoğraflarının yüklendiğini, annenin kendisine ün kazandırmak için çocukları televizyon programlarına çıkardığını, takipçi sayısını arttırmak için çocukların fotoğraflarını kullandığını iddia etmiştir. Mahkeme verdiği ara kararla, davanın sonuçlanmasına kadar geçecek olan süre boyunca çocukların velayetini babaya bırakmış; sosyal medyada annenin, çocukların fotoğraflarını paylaşmasını

⁴²⁹ Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.109; Annelerin gelir elde etme amacıyla yaptıkları paylaşımlar ve çocuğun görüntülerinin metalaştırılmasının velayet hakkı ile çocuğun kişilik haklarının çatıştığı bir durum olduğu yönünde bkz. Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s. 3401.

⁴³⁰ Anne babaların çocukları üzerinden reklam anlaşmaları yaparak ticari kazanç elde etmesinin Anayasa'nın 18.maddesinde yer alan zorla çalıştırma yasağını ihlal ettiği yönünde bkz. Esra Gültekin, "Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü", **Çocuk ve Medeniyet Dergisi**, C.III, S.5, 2018, s.123.

⁴³¹ Deniz, **a.g.e.**, s.127; Sivrikaya, **a.g.e.**, s.73.

⁴³² Akdi, **a.g.e.**, s.129.

⁴³³ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.523.

⁴³⁴ Ekonomik istismar kavramı; çocuğun gelişimini engelleyici ve haklarını ihlal edici işlerde çalıştırılması, çocuğun düşük ücretli iş gücü olarak görülmesi nedeniyle emeğinin sömürülmesi, çocuk için tehlike arz eden onun psiko-fiziksel gelişimine zarar verebilecek işlerde çalıştırılması suretiyle çocuk üzerinden kazanç elde edilmesi olarak ifade edilmektedir. bkz. Alev Fatoş Parsa, Zuhal Akmeşe, "Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği", **KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi**, C.V, S.1, 2019, s.168.

⁴³⁵ Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.109.

yasaklamıştır⁴³⁶. Uluslararası hukukta da çocukların dijital dünyaya karşı korunmaları gerektiği düşünülmüştür. Bu nedenle, çocuk haklarının dijital ortam ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından 24 Mart 2021 tarihinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 25. Genel Yorumu yayımlanmıştır⁴³⁷.

IV. Anne Babanın Çocuklarına İlişkin Kişisel Veri İşleme Faaliyetlerinin Düşünce Özgürlüğü Bağlamında Değerlendirilmesi

Çocuklarına ilişkin ses ve görüntü içeren paylaşımlarda bulunan anne babaların sahip oldukları ifade özgürlüğü çerçevesinde hareket ettikleri ileri sürülmektedir⁴³⁸. Anne babaların ifade özgürlüklerini diledikleri gibi kullanmalarının önündeki en önemli engel olarak çocuğun menfaati ilkesi karşımıza çıkmaktadır. Zira bilindiği üzere, çocuklara ilişkin her türlü kararda onların üstün yararı öncelikle korunur ve her durumda diğer menfaatlere tercih edilir. Hâl böyle olunca, anne babaların ifade özgürlüğü de çocukların menfaatini zedelediği ölçüde sınırlandırmaya tabi olacaktır⁴³⁹.

Anne babaların çocuklarına yönelik paylaşımları onlara fiziksel, ruhsal, ekonomik olarak ve daha tespit edilemeyen birçok yönden zarar verebilmektedir. Bu durum, bazı durumlarda BMÇHS'nin 19. maddesinde ifade edilen çocuğa yönelik kötü muamele ve istismar davranışlarının sergilendiğini ortaya koyabilmektedir. Bu bağlamda, yapılan paylaşımların çocuğa yönelik kötü muamele ve istismar içeren davranışlar kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde anne babaların ifade özgürlüğü sınırlandırılmalıdır⁴⁴⁰.

⁴³⁶(çevrimiçi)https://www.ntv.com.tr/turkiye/mahkeme-cocuklarini-reklam-malzemesi-yapan-blogger-annenin-iki-cocugunubabaya-verdi,hqRMAehW_k60jvcuIz0L2A , 1 Nisan 2024.

⁴³⁷ Detaylı bilgi için bkz. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Dijital Ortama İlişkin Çocuk Haklarına Dair Genel Yorum 25 (CRC/C/GC/25), 24 Mart 2021, (çevrimiçi) <https://tbinternet.ohchr.org/>, 1 Nisan 2024.

⁴³⁸ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3398.

⁴³⁹ Gültekin, **a.g.e.**, s.118; Sevde Uzun, “Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Görüntüsünün Sosyal Medyada Paylaşılması ve Ortaya Çıkabilecek Hukuki Meseleler” (çevrimiçi) <https://humanistburo.org/tr/> , 8 Temmuz 2024, s.4.

⁴⁴⁰ Gültekin, **a.g.e.**, s.119.

Anne babaların ileri sürdükleri ifade özgürlüğü kavramı, Anayasa'nın 26. maddesi⁴⁴¹nde belirtilen temel hak ve özgürlüklerden kabul edilmektedir. Anayasa'nın 13. maddesinde ise temel hak ve özgürlüklerin hangi durumlarda sınırlandırılabilirliğinden söz edilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesine göre, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının “kanunla yapılması” ve sınırlandırmanın “Anayasa’da belirtilen sebeplere bağlı” olması gerekir. Ayrıca sınırlandırmaların Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine, lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine de aykırı olmaması gerekmektedir⁴⁴². Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen, anne babanın sahip olduğu ifade özgürlüğünü sınırlandırmaya dayanak kanun maddeleri olarak TMK m.346⁴⁴³ ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesi⁴⁴⁴ni göstermek mümkündür. Her iki kanun maddesinde de çocuğun menfaati tehlikeye düştüğünde alınabilecek olan tedbirlerden söz edilmiştir⁴⁴⁵. Ancak burada sınırlandırmaya ilişkin unsurlardan olan ölçülülük ilkesine de dikkat etmek gerekir. Ölçülülük ilkesi uygulanırken anne babaların sahip oldukları ifade özgürlüğü ile çocukların haklarına yönelik gerçekleşen müdahalenin ağırlığı arasında bir denge kurulmalıdır⁴⁴⁶.

⁴⁴¹ Anayasa m.26/1 : “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir”.

⁴⁴² AYM Başvuru No: 2019/40007, Karar Tarihi: 7/3/2024 RG. S. 32592, 4 Temmuz 2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan kararda temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlandırmada bulunurken madde hükmünde belirtilen unsurların varlığı irdelenmiştir. Ayrıca somut olayda başvuru avukatı olarak mesleğini icra ederken sarf ettiği iddia edilen sözlerden dolayı cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verilmiştir. İfade özgürlüğünün ihlali iddiasına ilişkin bireysel başvuru kararları için bkz. AYM Başvuru No:2019/25823, Karar Tarihi:30/03/2022; AYM Başvuru No: 2018/6707, Karar Tarihi: 31/3/2022; AYM Başvuru No: 2018/20156, Karar Tarihi: 18/5/2022 Anayasa Mahkemesi, **Bireysel Başvuru Seçme Kararlar 2022/1**, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2023.

⁴⁴³ TMK m.346: “Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır”.

⁴⁴⁴ Çocuk Koruma Kanunu m.5/1: “Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir...”

⁴⁴⁵ Gültekin, **a.g.e.**, s.120.

⁴⁴⁶ Reyhani, **a.g.e.**, s.137; Sevde Uzun, “Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Görüntüsünün Sosyal Medyada Paylaşılması ve Ortaya Çıkabilecek Hukuki Meseleler” (çevrimiçi) <https://humanistburo.org/tr/> , 8 Temmuz 2024, s.3.

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin Anayasa’da belirtilen sebep olarak Anayasa’nın 26. maddesi gösterilebilir. İfade özgürlüğünü anlatan maddenin ikinci fıkrası⁴⁴⁷nda başkalarının şöhret ve haklarının korunması⁴⁴⁸ amacıyla özgürlüğün sınırlandırılabilceği ifade edilmiştir. Buna göre başkaları olarak belirtilen kişileri çocuklar olarak kabul ettiğimizde anne babaların ifade özgürlüğü, çocuklarının şöhret ve haklarının korunması amacıyla sınırlandırılabilir⁴⁴⁹. Şöhret ve hakları korumaktan kastedilen şey, çocuğun kişilik hakkını ihlal etmemektir. Öyleyse anne babaların ifade özgürlüğü, çocukların kişilik hakkı ile sınırlandırılmıştır⁴⁵⁰. Öte yandan, çocuğun kişilik hakkının ihlali aynı zamanda onun üstün yararını da zedeleyeceği için ifade özgürlüğü bu sebeple de sınırlandırılmalıdır⁴⁵¹.

Yukarıda Anayasal bağlamda ifade edilen bu konuya ilişkin KVKK 28/1-(c) maddesinde de bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre: “*Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi*” hâlinde 6698 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır. Bu doğrultuda, kanun lafzına bakıldığında, çocukların kişisel verilerinin işlenebilmesi için yapılan faaliyetin onların özel hayatlarının gizliliğini ve kişilik hakkını ihlal etmemesi gerekir. Bu sınırlar içerisinde kalan ve anne baba tarafından yapılan işlemlerin ifade özgürlüğü olarak kabul edileceği ve 6698 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı ifade edilmelidir.

Öte yandan; Bir çocuk oyuncunun rol aldığı diziye ilişkin yapılan bir haberde çocuğun isminin ve bir fotoğrafının kullanılması durumunda da bu madde hükümleri uygulama alanı bulabilmektedir. Burada, üçüncü kişi niteliğindeki haber programı,

⁴⁴⁷ Anayasa m.26/2: “*Bu hürriyetlerin kullanılması... başkalarının şöhret veya haklarının... korunması.... amaçlarıyla sınırlanabilir*”.

⁴⁴⁸ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.10/2’de de benzer şekilde, başkalarının şöhret ve haklarının korunması amacıyla ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilceği belirtilmiştir. Madde metni için bkz. (çevrimiçi) <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights> , 7 Temmuz 2024.

⁴⁴⁹ Gültekin, **a.g.e.**, s.121.

⁴⁵⁰ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3399; Gültekin, **a.g.e.**, s.122.

⁴⁵¹ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3399.

sanatsal amaçlar ile çocuğun kişilik hakkını ve özel hayatının gizliliğini ihlal etmeyecek ölçüde haber paylaşımında bulunduğu takdirde yapılan işlem 6698 sayılı Kanun kapsamında olmayacaktır⁴⁵².

KVKK'nın 28/1-(c) maddesi, genellikle kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade özgürlüğü ve onun bir görünümü olan basın özgürlüğü haklarının yarıştığı durumlarda karşımıza çıkmaktadır⁴⁵³. Örneğin; Kurul, ilgili kişinin açık rızası alınmaksızın sınav sonuç belgesinin yerel bir haber sitesi tarafından paylaşılmasına ilişkin verdiği bir kararda⁴⁵⁴ her iki hak arasındaki dengeyi belirlerken başvurduğu kıstaslara yer vermiştir. Kurul, yapılan haber paylaşımında, kişisel verilerin ilgili kişinin kişilik hakkını ihlal etmemek kaydıyla ifade özgürlüğü kapsamı içerisinde işlenip işlenmediğin değerlendirmek gerektiğini belirtmiştir. Somut olayda; yapılan haberin ilgili kişinin yüksek bir başarısı sebebiyle yapılmadığı, toplumda sık karşılaşılan bir olay olduğu ve toplumu bu konuyu üzerinde düşünmeye sevk etmediğinden bahisle haberde kamu yararının bulunmadığını ifade etmiştir. Bu çerçevede Kurul, yapılan haberin ifade özgürlüğü kapsamında kalmadığını ve KVKK'nın 28/1 maddesinin istisnalarından birini oluşturmadığını ortaya koymuştur.

⁴⁵² Badur, **a.g.e.**, s.260.

⁴⁵³ M.Ali Uzunöz, **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun İstisnaları (KVKK m.28)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s.78.

⁴⁵⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 06/01/2022 Tarih, 2022/13 Karar (çevrimiçi) <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7179/2022-13> , 20 Ekim 2024.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİ NEDENİYLE MEYDANA GELEN HUKUKİ SORUMLULUĞUN ESASLARI

I. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Sonucunda Aile Hukuku Bakımından Başvurulabilecek İmkânlar

A. Genel Olarak

Velayet altındaki çocuğun korunmasına yönelik velayet sahibi anne babanın öncelikle yükümlülüğü bulunmaktadır. Anne baba, velayetten doğan hak ve yetkilerini kullanırken çocuğun menfaatine uygun hareket etmek zorundadır. Aksi takdirde çocuğun maddi ve manevi varlığının zarar görmesine sebep olabilirler. Böyle bir durumda, Türk Medeni Kanunu m.346 vd. yer alan çocuğun korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu olabilir. Bu hükümler uyarınca hâkim, kendisine tanınan geniş takdir yetkisi çerçevesinde, çocukla ilgili ortaya çıkan tehlikeyle orantılı bir biçimde anne babanın ihtar edilmesinden velayetin kaldırılmasına kadar uzanan bir dizi koruma önlemine başvurabilir⁴⁵⁵. Hâkim, somut olaya uygun düştüğü ölçüde Türk Medeni Kanunu'nun yanı sıra 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gibi farklı hukuki düzenlemelere de başvurma yetkisine sahiptir⁴⁵⁶.

Çocuğun yararını ve gelişmesini tehlikeye sokan her durumda çocuğa yönelik koruma tedbirlerinin alınması mümkündür. Bir diğer deyişle, çocuğun hem beden ve ruh sağlığından oluşan beden bütünlüğünün ihlal edilmesi hâlinde hem de özel hayatı, şeref ve haysiyeti gibi kişilik değerleriyle mal varlığına ilişkin unsurların ihlal edilmesi hâlinde ilgili tedbirlere başvurmak mümkündür. Çocukla ilgili alınan tedbirler onun erginliğini kazanmasıyla kendiliğinden sona erer⁴⁵⁷.

⁴⁵⁵ Badur, **a.g.e.**, s.281; Kadir Berk Kapancı, Başak Başoğlu, “Çocuğun Medeni Hukuk Kuralları Çerçevesinde Şiddete Karşı Korunması”, **MÜHF-HAD**, C.XXII, S.1, 2016, s.350.

⁴⁵⁶ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.541; Badur, **a.g.e.**, s.281; Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, 6.bs, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s.1141.

⁴⁵⁷ Badur, **a.g.e.**, s.181-182.

Hâkim, koruma tedbirlerine hükmederken somut olayın şartlarını ve çocuğun üstün menfaatini gözeterek hareket etmelidir⁴⁵⁸. Çocuğun yararının gözetilmesinden öncelikle anne babalar sorumlu olduğu için anne babaların yetersiz kaldığı durumda tali olarak müdahale edilmelidir. Çocuğu koruyucu önlemler anne babadaki eksikliği tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Hâkim, koruyucu önlemlere başvururken ölçülülük ilkesini dikkate almalıdır. Diğer bir anlatımla, başvuru tedbir, anne babanın velayet hakkını hem mümkün olduğu kadar az hem de gerektiği oranda çok sınırlayabilmelidir⁴⁵⁹. Hâkimin koruma tedbirlerine başvurabilmesi için anne babanın kusurlu olması zorunlu değildir. Zira, önemli olan husus çocuğun menfaatini korumaktır. Ancak, anne babanın kusurunun bulunması, çocuğu tehdit eden tehlikenin ağırlığını arttırmaktadır. Hâkim ise, bu durumu dikkate alarak çocuğu tehdit eden tehlikenin ağırlığına göre koruma tedbirleri tayin edecektir⁴⁶⁰.

B. TMK m.346 Kapsamında Alınabilecek Olan Koruma Önlemleri

Kanun koyucu çocuklara ilişkin TMK m.346’da koruma önlemleri başlığı altında bir hükme yer vermiştir. Bu hükme⁴⁶¹ göre; “*çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır*”. Koruma önlemlerine başvurmakta amaç, çocuğun yararını korumak olduğu için anne babayı cezalandırma saikiyle hareket edilmemelidir⁴⁶².

Kanun metninde çocuğun menfaati ve gelişmesinin tehlikeye düşmesinden söz edilmiştir. Ancak çocuğun içinde bulunduğu ortama göre, menfaatinin tehlikeye düşmesine muhtemel bir hâlin olması da onun menfaatini tehdit edebilmektedir. Bu

⁴⁵⁸ Zeki Zorlu, “Çocuğun Kişilik Hakkının Anne-Baba Tarafından Sosyal Medyada İhlali”, **SÜAMYOD**, C.VI, S.1, 2023, s.65.

⁴⁵⁹ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.195; Öztan, **a.g.e.**, s.1139.

⁴⁶⁰ Remzi Demir, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, **SDÜHFD**, C.IX, S.2, 2019, s.281; Emine Akyüz, “Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, S.2, 1991, (Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”); Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021, s.371; Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.351.

⁴⁶¹ Bu hükmün düzenleniş biçiminde hâkimin çocuğa ilişkin karar verme yetkisini anne babadan alarak kendi uhdesinde bırakması eleştirilmiştir. Hâkimin, çocuğun yararı için daha sağlıklı karar verebileceğine inandığı eşe karar verme yetkisi tanıyabileceği bir düzenlemenin yapılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz. Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.350.

⁴⁶² Öztan, **a.g.e.**, s.1133; Akdi, **a.g.e.**, s.137.

durumda muhtemel tehlikenin gerçekleşmiş olması şartı aranmayacak; çocuk hakkında koruma tedbirlerine başvurulabilecektir⁴⁶³. Öte yandan bazen çocuğun menfaatini zedeleyebilecek olan tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususu belirsiz ya da düşük ihtimal içeriyor olabilmektedir. Bu durum, koruma tedbirlerine başvurmak için yeterli olmayacaktır⁴⁶⁴. Çocuğun menfaatini zedeleyebilecek olan tehlikenin hangi nedenden kaynaklandığının da bir önemi bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle, koruma tedbirleri alınmasına sebep olan tehlikenin anne babanın davranışlarından, çocuğun davranışlarından ya da çevreden kaynaklanması durumunda tedbir uygulanabilecektir⁴⁶⁵.

Çocuğa ilişkin koruma önlemlerinin alınması için anne baba, çocuk veya herhangi bir ilgilinin başvurusu yeterli görülmektedir. Üstelik, herhangi bir başvuru olmasa dahi hâkim resen harekete geçerek gerekli önlemleri alabilir⁴⁶⁶. Kanun metninde, anne babanın duruma çare bulamadığı veya buna güçleri yetmediği takdirde koruma önlemlerinin alınabileceğinden söz edilmiştir. Ne var ki, anne baba tarafından çocuklarına ilişkin fotoğraf ve videolar bilinçli bir iradeyle sosyal mecralarda paylaşılmaktadır. Hâliyle, çocuğun menfaati bizzat anne baba tarafından zedelenmektedir. Anne babanın paylaşım yapma yönündeki iradeleri değişmediği müddetçe çocuğun menfaatinin tehlikeye düşmesini önlemeye güç yetirmesi ya da duruma çare bulması düşünülemez. Bu durumda hâkim, anne babanın çözüm bulmasını beklemeksizin durumdan haberdar olduğunda resen harekete geçerek de koruma önlemleri almalıdır⁴⁶⁷.

Çocuğa ilişkin koruma önlemleri takdir edilirken hangi önlemlere başvurulabileceği açıkça belirtilmemiştir. Kanun metninde yalnızca “uygun önlemler”in alınabileceğinden bahsedilmekle yetinilmiştir. Bu bağlamda hâkim, TMK m.4’ten kaynaklanan takdir yetkisini kullanarak somut olayın şartlarına göre gereken önlemlere

⁴⁶³ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.196; Öztan, **a.g.e.**, s.1137.

⁴⁶⁴ Gülçin Elçin Grassinger, **Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler (MK md. 346, md. 347, md.348)**, İstanbul, 12 Levha Yayıncılık, 2009, s.68, (Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**); Öztan, **a.g.e.**, s.1136.

⁴⁶⁵ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.196; Öztan, **a.g.e.**, s.1140.

⁴⁶⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.371; Demir, **a.g.e.**, s.284-285.

⁴⁶⁷ Gültekin, **a.g.e.**, s.130.

başvurabilecektir⁴⁶⁸. TMK m.346 kapsamında alınabilecek olan önlemler, çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi (TMK m.347) ve velayetin kaldırılmasına (TMK m.348) nazaran daha hafif nitelikteki önlemlerdendir⁴⁶⁹.

Bu madde kapsamında uygulamada başvuru ve başvurulması mümkün olan bazı koruma önlemleri şu şekilde ifade edilebilir: Hâkim, anne baba ve çocukla ayrı ayrı konuşarak problemlerini dinleyebilir; onlara tavsiyelerde bulunabilir. Bir nevi taraflara rehberlik hizmeti verebilir⁴⁷⁰. Ayrıca hâkim, tarafların karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olabilecek psikolog, sosyal hizmet uzmanı, eğitimci ya da psikiyatrist uzman kişilerden yardım alma konusunda tarafları zorlayabilir⁴⁷¹. Örneğin; bu kapsamda, anne baba tarafından çocuğun kişisel verilerinin sosyal mecralarda kontrolsüz şekilde paylaşılması hâlinde hâkim, anne babayı sosyal medya okuryazarlığı eğitimi alması konusunda zorlayabilir⁴⁷². Rehberlik faaliyetinden beklenen verim alınamadığı takdirde anne baba hâkim tarafından ihtar edilebilir⁴⁷³. İhtar etme, anne baba üzerinde mahkemenin daha sert tedbirler alacağı izlenimini doğuracaktır. Bu şekilde verilen resmi bir uyarı genellikle amaca uygun sonuç vermektedir⁴⁷⁴. Yapılan ihtardan da yeterli sonuç alınmadığı takdirde hâkim, anne babaya ya da çocuğa emir ve talimat verebilir. Verilen emir ve talimatlar çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi sağlamaya yöneliktir. Örneğin, hâkim çocuğun menfaati için bir kreş veya gündüz bakımevine gitmesine veya özel bir okula gönderilmesine karar vererek bu konuda anne babaya talimat verebilir⁴⁷⁵.

C. Çocuğun Bir Aile Yanına veya Kuruma Yerleştirilmesi (TMK m.347)

TMK m.347/1 uyarınca hâkim, çocuğu anne babanın yanından alarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirme kararı alabilir. Ancak buna karar verebilmesi için çocuğun bedensel ve zihinsel bakımdan gelişiminin tehlikede bulunması yahut

⁴⁶⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.371; Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.350-351; Koruma önlemlerine ilişkin kanun hükmünün örnek olabilecek bazı önlemleri ifade eden, ayrıntılı ve kesin sonuçlar öngörecektir şekilde düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.351.

⁴⁶⁹ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.109.

⁴⁷⁰ Öztan, **a.g.e.**, s.1142; Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”.

⁴⁷¹ Öztan **a.g.e.**, s.1142.

⁴⁷² Sivrikaya, **a.g.e.**, s.103.

⁴⁷³ Öztan **a.g.e.**, s.1142; Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”.

⁴⁷⁴ Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”.

⁴⁷⁵ Öztan, **a.g.e.**, s.1143; Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”.

çocuğun manen terkedilmiş hâlde kalması şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Çocuğun anne babanın yanından alınması şeklindeki koruma önlemi, TMK m.346’da yer alan önlemlerin yetersiz kaldığı durumlarda uygulanabilecektir. Bir diğer ifadeyle, diğer önlemler sayesinde çocuğun menfaatleri korunabiliyorsa çocuğun anne babanın yanından alınmasını tercih etmemek gerekir⁴⁷⁶. Ayrıca kanun metninde belirtilen “çocuğun tehlikede bulunması” hâli, TMK m.346’da ifade edilen tehlikeden daha ağır olmalıdır. Derhâl müdahale edilmesi gereken bir durumun olmadığı hâllerde çocuk, anne babasının yanından alınmadan önce yerleştirileceği aile ya da kurum kararlaştırılmış olmalıdır. Çocuğun yaşı ergin olmaya yakınsa, kendisine bağımsız bir yer temin edilmesi de söz konusu olabilmektedir⁴⁷⁷.

Kanun metninde belirtilen, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin⁴⁷⁸ tehlikede bulunduğu kabul edilebilmesi için bu durumun süreklilik arz etmesi gerekir⁴⁷⁹. Madde metninde ifade edilen manen terk edilmiş olma ise, çocukta genetik olarak var olan ya da daha sonradan çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan sosyal olmayan ve çevreye uyum göstermeyen davranışların sergilenmesi hâlidir. Anne babaların çocuktaki bu uyumsuzluğu fark etmemeleri, önemsememeleri ya da bu durumla baş edecek güçlerinin bulunmadığı durumlarda çocuğun manen terk edilmiş olma hâli devamlılık kazanacaktır⁴⁸⁰. Çocuğun okul veya sosyal ortamlara uyum sağlayamaması, okuldan kaçması, sosyal çevresinden uzak durması, suça meyilli olması, uç düşüncelere yatkın olması gibi durumlar onun manen terk edilmiş olduğunu ortaya koymaktadır⁴⁸¹. Örneğin, anne babanın çocuğuna alkol veya uyuşturucu madde kullandığı görüntüleri sosyal medyada paylaşması hâlinde çocuğun bedensel ve zihinsel bakımdan gelişiminin tehlikede olduğu kabul edilerek çocuğun başka bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesine karar verilebilir⁴⁸². Zira, bu olayda bizce TMK

⁴⁷⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.372; Öztan, **a.g.e.**, s.1147; Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.352-353.

⁴⁷⁷ Öztan, **a.g.e.**, s.1147.

⁴⁷⁸ Kanunun lafzında yalnızca bedensel ve zihinsel gelişimin tehlikeye düşmesinden bahsedilmişse de bu hükmün geniş yorumlanarak çocuğun ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin tehlikede bulunmasını da bu kapsamda değerlendirmek gerektiği yönünde bkz. Öztan, **a.g.e.**, s.1149.

⁴⁷⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.372; Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.144; Usta, **a.g.e.**, s.452.

⁴⁸⁰ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.142.

⁴⁸¹ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.142; Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”; Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.353.

⁴⁸² Zorlu, **a.g.e.**, s.69.

m.346’da belirtilen şartlardan daha ağır şekilde çocuğun menfaati tehlikeye düşmüştür. Üstelik, hâkimin bu eylemi gerçekleştiren ebeveyn üzerindeki velayet hakkının kaldırılmasına hükmetmesi de söz konusu olabilecektir.

TMK m.347/4 uyarınca, çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesine karar verilmesi hâlinde anne babaların velayet hakkı devam etmektedir. Ancak çocuğu yetiştirme yetkileri ellerinden alınmıştır. Bu bağlamda, çocuk artık anne baba yanında yaşamadığı için velinin çocuğuna bakma ve onu eğitme hak ve yetkisi çocuğa fiilen bakan aile veya kuruma geçmiştir. Anne babanın nafaka yükümlülükleri ise devam etmektedir⁴⁸³.

D. Velayetin Kaldırılması Önlemine Başvurulması

1. Velayet Hakkı ve Velayete İlişkin Temel İlkeler

a. Velayet Hakkı

Velayet, küçüklerin ve istisnai durumlarda kısıtlıların bakım ve korunmalarının sağlanması amacıyla onların şahısları ve malları üzerinde anne babaların sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin bütünü olarak ifade edilebilir⁴⁸⁴. Velayet hakkı, anne baba ile çocuk arasında yer alan soybağı ilişkisine bağlı olan bir haktır. Bu itibarla, TMK m. 335/1’de ifade edildiği üzere, ergin olmayan çocuklar anne babasının velayeti altında bulunur. Kural olarak da çocuk ergin hâle gelene kadar⁴⁸⁵ anne babanın velayet hakkı devam eder. Ancak, kanun koyucu erginliğini kazandığı hâlde kısıtlanan⁴⁸⁶ çocukları da vesayet altına almayıp velayet altında bırakmıştır⁴⁸⁷.

⁴⁸³ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.372-373; Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.141; Öztan, **a.g.e.**, s.1150.

⁴⁸⁴ Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.301; Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.296; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.361; Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, **Aile Hukuku**, 3.bs., İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2013, s.155; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.250; Öztan, **a.g.e.**, s.1074.

⁴⁸⁵ Çocuğun ergin olmasından sonra velayet hakkının sona ermesi, çocuğun ergin oluncaya kadarki süreçte bağımsız, özgüven sahibi ve sorumluluk sahibi bir birey olarak kendisini anne babasının yardımıyla ergin olmaya hazırlayabileceği düşüncesinden ileri gelmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Hilal Karaca, **Velayetin Kapsamı ve Hükümleri**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s.24.

⁴⁸⁶ Ergin olduğu hâlde daha sonradan kısıtlanarak velayet altında bırakılan çocukların durumunun doktrinde “uzatılmış velayet” olarak da adlandırılmasına ilişkin bkz. Dilşad Keskin, “Ergin Kısıtlı

Çocuğun doğumu anında anne baba evli ise, doğumdan itibaren anne baba birlikte velayet hakkına sahip olur. Evlilik devam ettiği sürece de velayet, anne baba tarafından birlikte kullanılır. Evlilik devam etmesine karşın ortak hayata son verilmiş olması ya da ayrılık hâlinin gerçekleşmesi hâlinde velayet hâkim tarafından eşlerden birine verilir. Ayrıca, evliliğin devamı esnasında eşlerden birinin ölmesi durumunda sağ kalan eş velayet hakkını sürdürmeye devam eder. Anne babanın boşanması durumunda ise çocuk kendisine bırakılan taraf⁴⁸⁸ velayet hakkının sahibidir⁴⁸⁹.

Çocuğun doğumu anında anne ile baba evli değilse, velayet hakkı anneye aittir. Öte yandan annenin küçük, kısıtlı veya ölmüş olması durumunda yahut doğumdan önce velayet hakkının kaldırılmış olması durumunda hâkim tarafından çocuğun menfaati gözetilerek çocuğa vasi atanabilir ya da velayet babaya bırakılabilir. Kuşkusuz, anne babanın evli olmadığı ihtimalde velayetin babaya bırakılması, çocuk ile baba arasında tanıma ya da babalık davası yoluyla bir soybağı ilişkisinin kurulmasına bağlıdır⁴⁹⁰.

Velayet hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı mutlak haklardandır. Bu bağlamda velayet hakkı sağlararası bir hukuki işlemle başkasına devredilemez; ölüm hâlinde mirasçılara geçmez⁴⁹¹. Velayet hakkının getirdiği hak, yetki ve görevlerin devri anlamına gelecek biçimde üçüncü kişilere temsil yetkisi de verilemez⁴⁹². Anne

Üzerindeki Velâyet Hakkı (Uzatılmış Velayet)” EÜHFD, C.IX, S.2, 2014, s.29 vd. (çevrimiçi) www.jurix.com.tr, 12 Haziran 2024.

⁴⁸⁷ Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.296; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.361; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, Genişletilmiş 5.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2020, s.504, (Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**); TMK m.335: “Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınmaz. Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar”.

⁴⁸⁸ TMK m.336 ‘da ifade edilen velayetin bir tarafa bırakılması durumunun ne şekilde yorumlanması gerektiği hususu doktrinde tartışmalara sebep olmuş; “birlikte velayet” kavramının hukukumuz bakımından uygulanabilir olup olmadığı tartışılmıştır. Bir görüş, hükmün emredici olduğunu ve birlikte velayetin mümkün olmadığını savunurken diğer bir görüş ise hükümde boşluk olduğunu ve birlikte velayetin uygulanmasının kanuna aykırı bir sonuç doğurmadığını ifade etmektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 2016/15771 Esas, 2017/1737 Karar sayılı kararında ise ortak velayetin Türk hukuku bakımından kamu düzenine aykırı olmadığı, Türk toplumunun temel yapısını ve temel çıkarlarını ihlal etmediği kabul edilerek ortak velayet uygulamasına cevaz verilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.334-350.

⁴⁸⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.361-362; Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.296-297.

⁴⁹⁰ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.362; Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.297; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s.506.

⁴⁹¹ Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.297; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s. 362-363; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.252.

⁴⁹² Ahu Ayanoglu, “Velayetin Ana Babaya Yüklediği Görev ve Yetkilerin Kullanılmasının Üçüncü Kişilere Bırakılması ve Sınırları”, **Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile**

babanın sahip olduğu velayet hakkının kapsamı TMK m.339’da ifade edilmiştir. Bu hak, çocuğun bakım ve eğitimi, kişi varlığının korunması, çocuğun temsili ve mal varlığının yönetilmesi gibi konuları içermektedir⁴⁹³. Yargı kararlarında da, velayet hakkına sahip olan anne babaların çocukların kişiliklerine ilişkin hak ve ödevlerinden söz edilmiştir. Buna göre anne babalar; özellikle çocuklarına bakmak, onları görüp gözetmek, geçimlerini temin etmek, yetiştirilmelerini ve eğitimlerini gerçekleştirmek gibi yükümlülöklere sahiptir⁴⁹⁴. Velayet hakkının kullanılmasındaki amacın, TMK m.339’un madde metninde açıkça ifade edildiğı üzere, çocuğun yararının korunması olduğunu söylemek mümkündür⁴⁹⁵. Kaldı ki, çocuğa bağımsız bir kişilik kazandırarak onu kendi kendine yetebilen bir hâle getirmek ve onu hayata en güzel şekilde hazırlamak da velayetin amaç ve işlevlerinden kabul edilmektedir⁴⁹⁶.

b. Velayet Hakkının Kullanılmasında Etkili Olan İlkeler

(1) Çocuğun Üstün Yararı İlkesi

Velayet hakkını elinde bulunduran anne baba, üçüncü kişilerle olan ilişkilerde onu temsil etme hakkına sahiptir⁴⁹⁷. Veli, diğer yasal temsilci olan vasiden farklı olarak çocuğu temsilen yaptığı işlemlerde, sözü edilen işlem TMK m.462 ve m.463’te ifade edilen işlerden birine ilişkin olsa bile vesayet ve denetim makamından izin almak zorunda değildir. Ne var ki veli, temsil yetkisini yerine getirirken TMK m.339’da belirtilen hükme uygun hareket etmelidir. Diğer bir anlatımla veli, çocuğu temsilen yaptığı işlemlerde onun yararını ve menfaatini üstün tutmalı; çocuğun olgunluğunu ve idrak kabiliyetini gözetmeli, onun fikrini alarak hareket etmelidir⁴⁹⁸.

Uyumlaştırılması, 1.bs., Ed. by.Aslı Makaracı Başak,Seda Öktem Çevik, Gülen Sinem Tek, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, 269-283 ,s.277.

⁴⁹³ Özdemir, Ruhi, **a.g.e.**, s.298; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.250.

⁴⁹⁴ Yargıtay HGK 2017/2-2410 Esas, 2021/346 Karar (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 4 Haziran 2024.

⁴⁹⁵ Sera Reyhani Yüksel, **Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları**, 2.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2020, s.84; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.364.

⁴⁹⁶ Karaca, **a.g.e.**, s.24-25; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.250; Cemil Çelik, “Velayetin Kaldırılması”, **AÜHFD**, C.LIV, S.1, 2004, s.256.

⁴⁹⁷ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.342/1: “Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler”.

⁴⁹⁸ Elçin Grassinger, **Ahnacak Tedbirler**, s.39-40; Sevgi Usta, **Velayet Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.331-332.

Fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik açılardan kendi koruma yeterliliğine sahip olmayan çocukların hukuk düzeni içerisinde menfaatlerini koruma yükümlülüğü temsil yetkisine sahip olan anne babaya verilmiştir. O hâlde, anne babanın çocuğun menfaatine uygun şekilde onu temsil etmesi beklenmektedir. Bu durumda çocuğun menfaatinin izin verdiği oranda⁴⁹⁹ anne babanın temsil yetkisinin bulunduğu ifade edilebilecektir⁵⁰⁰. Diğer bir deyişle, anne babanın velayetten kaynaklanan çocuğu temsil yetkisi sınırsız bir yetki olmayıp çocuğun üstün yararı ilkesiyle sınırlandırılmıştır⁵⁰¹.

Çocuğun üstün yararı, çocuk hukukuna ilişkin en üstün ilke olup adeta çocuk hukukunun anayasası olarak kabul edilebilir⁵⁰². Bu kavram ilk kez 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de yer almıştır. Sözleşmenin 3. maddesinin ilk bendinde “*kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararının temel düşünce*” olduğu belirtilmiştir. Sözü edilen kavram farklı isimlerle de ifade edilebilmektedir. Örneğin; “çocuğun yüksek yararı”, “çocuğun yarar ve esenliği”, “küçüğün yararı” ve “çocuğun menfaati” gibi ifadeler de literatürde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak anılan ifadeler arasında herhangi bir anlam farklılığı yer almadığından hangi kavramın kullanıldığının pratikte bir önemi bulunmamaktadır⁵⁰³.

Çocuğun üstün yararı kavramına ilişkin ulusal ve uluslararası sözleşmelerde net bir tanım yapılmamıştır. Kavrama ilişkin net bir tanım yapılması ve çocuğun üstün yararına ilişkin kriterler belirlenmesi hâlinde, çocuğun menfaatinin tehlikeye gireceği öngörülmüştür. Çözüm olarak ise her somut olaya göre çocuğun üstün yararını belirlemenin daha isabetli olacağına kanaat getirilmiştir⁵⁰⁴. Çocuğun üstün

⁴⁹⁹ Anne babanın temsil yetkisinin çocuğun menfaatine uygun davranması noktasında sınırlandırıldığı için anne babanın, çocuğun menfaatlerine aykırı davranması durumunda yetkisiz temsilin gerçekleştiği ve yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde bkz. Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.40.

⁵⁰⁰ Ziyen, **a.g.e.**, s.135-136.

⁵⁰¹ Öztan, **a.g.e.**, s.1123.

⁵⁰² Öztan, **a.g.e.**, s.1137.

⁵⁰³ Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.124; Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.57-58.

⁵⁰⁴ İlay Çatalbaş, **Türk Medeni Kanunu’nda Velayet ve Ortak Velayet**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.52; Çocuğun üstün yararına yönelik bir tanım yapılmamış olmasının öngörülmesi zor olan

yararı kavramına ilişkin net bir tanım ortaya konulmadığı için doktrinde farklı tanımlar yer almaktadır. Bir görüşe göre, çocuk yetişkin bir kişi olsaydı kendisini ilgilendiren bir konuda kendi yararı için ne yönde karar verebilecekse onun yerine karar veren kişilerin de o doğrultuda karar vermesi çocuğun üstün yararını ifade etmektedir⁵⁰⁵. Bir başka görüşe göre ise çocuğun üstün yararı; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür bir şekilde geliştirilmesi ve onun korunup kollanması şeklinde tanımlanmaktadır⁵⁰⁶.

Çocuğun üstün yararı ve bu yararın önceliği kavramı çocuk hukukunda temel ilke olarak kabul gördüğünden çocuk ile ilgili tüm uyuşmazlıklarda öncelikle gözetilmektedir. Örneğin; velayetin kullanılmasında, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve temsil görevlerinin yerine getirilmesinde, evliliğin son bulması hâlinde velayetin hangi tarafa bırakılması gerektiği ya da çocuğun ortak velayet altında bırakılıp bırakılmayacağı gibi hususlarda⁵⁰⁷ ve çocukla velayet sahibi olmayan ebeveynin kişisel ilişki kurması durumlarında⁵⁰⁸ çocuğun üstün yararına öncelik tanınır⁵⁰⁹.

Çocuğun yararı, göreceli ve varsayıma dayanan bir kavram olduğundan çocuğun yaşına, bulunduğu sosyal koşullara ve onun çevresine göre değişebilen bir kavramdır. Her somut olay özelinde çocuğun menfaatlerinin zedelenip zedelenmediği ayrıca değerlendirilmelidir⁵¹⁰. Bununla birlikte çocuğun üstün yararı belirlenirken tıp bilimi ve sosyal bilimlerin verileri⁵¹¹ de dikkate alınmalıdır. Örneğin; yapılan psiko-sosyal araştırmalar neticesinde, iki yaşındaki bir çocuğun anne babasının boşanması durumunda velayetinin annede bırakılması hususunda üstün yararı bulunmaktadır. Böyle bir çocuğun velayeti, zorunlu olmadıkça babaya

hâllerde gerekli korumanın sağlanmasına yönelik isabetli bir tercih olduğu yönünde bkz. Öztan, **a.g.e.**, s.1134.

⁵⁰⁵ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.59.

⁵⁰⁶ Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.54.

⁵⁰⁷ Yargıtay 2.HD. 2023/6385 Esas, 2024/3061 Karar, (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 12 Haziran 2024.

⁵⁰⁸ Yargıtay 2. HD. 2023/7198 Esas, 2024/3476 Karar, (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 12 Haziran 2024.

⁵⁰⁹ Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.54; Çatalbaş, **a.g.e.**, s.53.

⁵¹⁰ Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.57-58; Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.126; Karaca, **a.g.e.**, s.83.

⁵¹¹ Çocuğun üstün yararı belirlenirken sadece bilimsel ve objektif esasların dikkate alınması gerektiği, toplum tarafından benimsenen görüşlerin ancak bilimsel verilere uygun olduğunun anlaşılması hâlinde dikkate alınabileceği yönünde bkz. Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.56.

verilemeyecektir⁵¹². Benzer şekilde, çocuğun ruhsal gelişiminin sağlıklı ilerlemediği ya da bedensel gelişiminin tehlikede olduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu soruna bir çözüm getirilmesi için çocuğun içinde bulunduğu yaşam koşullarının ve bilimsel verilerin esas alınması gerekir⁵¹³.

Çocuğun üstün yararı belirlenirken sadece üstün yararın tespiti anındaki değil, çocuğun gelecekteki durumu da göz önüne alınmalıdır. Diğer bir deyişle, çocuğun kısa, orta ve uzun vadedeki yararı göz önüne alınmalıdır. Örneğin, çocuğun velayetinin annesi veya babasından birine bırakılması gereken durumda hâkim, çocuğun üstün yararını geniş kapsamlı bir şekilde değerlendirmelidir. Bu bağlamda, karar anındaki çocuğun durumu ile çocuğun üç sene veya beş sene sonraki durumu beraber gözetilmeli; çocuğun menfaatine en uygun olan karar verilmelidir⁵¹⁴.

Çocuğun üstün yararını gerektiren kararlar alınırken sınırlı ehliyetsiz çocuklar bakımından onların da görüşüne başvurulmalıdır. Ancak, çocuğun hayat tecrübesinin az olması ve öngörüsünün düşük olması nedeniyle ortaya koyduğu irade, onun objektif menfaatine aykırı olabilir. Bu durumda, çocuğun farazi iradesine uygun olarak onun öngöremediği, fakat yararına uygun olan çözüm neyse hukuk düzeni tarafından o çözüm kabul edilmelidir⁵¹⁵. Buradan, çocuğun görüşünün alınması ve bu görüşe değer verilmesinin sınırının, yine çocuğun üstün yararının gerektirdiği kadar olduğu sonucuna varmak mümkündür.

(2) Çocuğun Görüşünün Alınması İlkesi

Çocuğun görüşlerinin dikkate alınması ilkesi, “çocuğun katılım hakkı” şeklinde de ifade edilebilmektedir. Katılım hakkı kavramı, bu ilkenin çok daha geniş bir kapsama ve uygulama alanına sahip olduğunu da göstermektedir⁵¹⁶. Bu ilkenin dayanağı BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde de yer almaktadır. Sözleşmenin 12. maddesinde, görüş belirtme yeteneğine sahip olan çocuğun görüşlerini dile getirme hakkının olduğu ve çocuğun olgunluğu ölçüsünde bu görüşlere değer verilmesi

⁵¹² Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.56.

⁵¹³ Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.126-127.

⁵¹⁴ Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.125.

⁵¹⁵ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.64.

⁵¹⁶ Usta, **a.g.e.**, s.144; Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.130; Karaca, **a.g.e.**, s.87.

gerektiği açıkça ifade edilmiştir⁵¹⁷. Bu hükümde, kendisini ilgilendiren kararları alma konusunda olgunluğu ölçüsünde çocuğun görüşlerine değer verileceği ifade edilmiş; ancak çocuklara yetişkinler gibi tam bir özerklik sağlanmamıştır⁵¹⁸. Benzer bir yaklaşım hukukumuzda da yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu’nun 339. maddesinde de anne baba tarafından olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanındığından söz edilmektedir⁵¹⁹.

Çocukların tıpkı yetişkinler gibi kendi hayatlarına dair beklentileri, düşünceleri ve hayalleri bulunmaktadır. Dolayısıyla çocukların da kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini bildirmek ve bu görüşlerin dikkate değer bulunmasını istemek gibi bir hakları mevcuttur. Ayrıca çocuğun yaşı ilerledikçe ve olgunluğu arttıkça çocukların görüşleri daha da fazla önem kazanmalı; anne babaların velayete bağlı olarak çocuk üzerindeki etkileri azalmalıdır⁵²⁰. Çünkü, velayet ilişkisi olağan şekilde sona erdiğinde hayatına dair tüm kararları verecek olan çocuğun kendisidir ve çocuğun bu duruma hazırlıklı olması gerekir⁵²¹. Kuşkusuz, çocuk görüşlerini bildirmediği takdirde kendisine uygulanacak bir yaptırım bulunmamaktadır; görüşlerini bildirmek çocuğun tercihinde olan bir durumdur. Önemle vurgulamak gerekmektedir ki; anne babanın çocuğun görüşünü beyan ettiği doğrultuda hareket etmesi, onların sırf bu sebeple velayetten kaynaklanan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır⁵²².

Çocuğun görüşünün alınabilmesi için yaşı ve zihinsel gelişimi dikkate alınmalıdır. Buna göre çocuk, mevcut durumu çelişkisiz ve istikrarlı olarak ifade edebilmeli; olayları ayırt edebilme yeteneği de gelişmiş olmalıdır⁵²³. Bu bağlamda,

⁵¹⁷ Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.21; Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.60; Usta, **a.g.e.**, s.144.

⁵¹⁸ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s.509; Bir görüşe göre, çocuk için öngörülen bu hüküm olumlu bir gelişmedir ancak; özellikle sınırlı ehliyetsiz çocuklar açısından kendisine ilişkin kararlarda mutlak surette çocuğun görüşleri alınmalıdır. BMÇHS’de çocuğun görüşlerinin göz önünde tutulması takdire bağlı olarak ifade edilmiş olup, sınırları belirsiz bir olguyu ifade etmektedir. bkz. Zıyan, **a.g.e.**, s.138.

⁵¹⁹ Usta, **a.g.e.**, s.144-145; Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.21; Akyüz, **Çocuk Hukuku**, s.225; Karaca, **a.g.e.**, s.87.

⁵²⁰ Zıyan, **a.g.e.**, s.52-53.

⁵²¹ Zıyan, **a.g.e.**, s.139.

⁵²² Karaca, **a.g.e.**, s.87; Zıyan, **a.g.e.**, s.140; Süheyla Kahraman, **Türk Milletlerarası Aile Hukukunda Ortak Velayet**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.45.

⁵²³ Usta, **a.g.e.**, s. 159; Gülçin Elçin Grassinger, “Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 835, (Elçin Grassinger, “Çocuğun Görüşünün Alınmaması”).

BMÇHS, çocuğun görüşüne değer verilebilmesi için bir alt yaş sınırı öngörmemiş; böyle bir yaş sınırının belirlenmesine de destek vermemiştir⁵²⁴. Herhangi bir yaş sınırı öngörüldüğü takdirde, çocuğun görüşünü bildirebilecek olgunlukta olmasına rağmen, bu haktan mahrum kalması sonucunun meydana gelmesinden endişe edilmiştir⁵²⁵. Nitekim, BMÇHS’de çocuğun olgunluk derecesine uygun olarak görüşlerine başvurulacağından söz edilmiştir.

Çocuğun olgunluğu kavramı, çocuğun meseleler hakkındaki düşüncelerini bağımsız ve makul bir şekilde ifade etme kapasitesi olarak ifade edilebilir⁵²⁶. Bu anlamda, olgunluk kavramı ayırt etme gücünden daha geniş kapsamlı bir durumu ifade eder⁵²⁷. Yargıtay da benzer şekilde çocuğun velayeti kendisine bırakılan annenin soyadını kullanmasına izin verilmesi davasında⁵²⁸ ortak çocuğun velayetinin düzenlenmesi davasında⁵²⁹ ve velayet sahibi olmayan taraf ile çocuk arasında kişisel ilişki tesisi davasında⁵³⁰ idrak çağında olan çocuğun görüşünün alınması gerektiğini belirtmiş; buna yönelik herhangi bir yaş kıstası getirmemiştir.

Çocuğun görüşünün alınması esas olmasına rağmen bu durum onun menfaatini tehlikeye düşürüyorsa çocuğun görüşüne başvurulmamalıdır. Zira, çocuğun üstün yararı mutlak ve öncelikle dikkate alınması gereken ilkedir⁵³¹. Örneğin; çocuğun muhtemel bir psikolojik baskı tehdidi altında olması nedeniyle konuşmak istememesi hâlinde ya da çocukla ilgili karar alma konusunda eldeki bilgi ve belgelerin yeterli olması durumunda çocuğun dinlenmesinin bir öneminin

⁵²⁴ Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.131.

⁵²⁵ Elçin Grassinger, “Çocuğun Görüşünün Alınmaması”, s. 837; Kahraman, **a.g.e.**, s.43-44.

⁵²⁶ BM Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorum No.12: Çocuğun Katılım Hakkı, 30.bent, (çevrimiçi) https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=435 , 9 Haziran 2024.

⁵²⁷ Usta, **a.g.e.**, s.159.

⁵²⁸ Yargıtay 2. HD. 2023/8810 Esas, 2024/2377 Karar; Yargıtay 2.HD. 2023/9548 Esas, 2024/963 Karar. Kararların tam metni için bkz. (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 11 Haziran 2024.

⁵²⁹ Yargıtay 2. HD. 2022/9384 Esas, 2024/1964 Karar, (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 11 Haziran 2024.

⁵³⁰ Yargıtay 2. HD. 2023/4353 Esas, 2024/835 Karar, (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 11 Haziran 2024.

⁵³¹ Reyhani Yüksel, **a.g.e.**, s.134; Çatalbaş, **a.g.e.**, s.60.

bulunmadığı kanaatine varılabiliyorsa çocuğun görüşüne başvurulmamalıdır⁵³².

2. Velayetin Kaldırılması (TMK m. 348)

TMK m.346 ve m.347’de yer alan önlemlerden bir sonuç alınmadığı durumlarda veya en başından bu önlemlerin yetersiz olacağının anlaşılması hâlinde hâkim, velayetin kaldırılmasına karar verebilir. Ancak bu tedbirin uygulanabilmesi için TMK m.348’de bentler hâlinde sınırlı sayıda belirtilen iki durumdan birinin gerçekleşmesi gerekir.

TMK m.348/1’de yer alan birinci bende göre; anne babanın deneyimsizliği, hastalığının bulunması, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebebin bulunması nedeniyle velayet görevini gereği gibi yerine getiremediği takdirde velayetin kaldırılmasına karar verilebilir. Madde metninde, velayetin kaldırılmasına sebep olabilecek durumlar “benzeri sebepler⁵³³” şeklinde ifade edildiği için bu sebepler, sınırlı sayıda kabul edilmemektedir. Kanunda ifade eden sebeplerin dışında, evlilik birliğinin temelinden sarsılması yahut anne babanın vesayet altına alınması⁵³⁴ gibi nedenler de velayet görevinin gereği gibi yerine getirilmesini aksatabileceğinden velayetin kaldırılmasına sebep olarak görülebilmektedir⁵³⁵.

TMK m.348/1’de yer alan ikinci bende göre; anne babaların çocuğa karşı yeterince ilgi göstermemeleri ya da çocuğa karşı olan yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklamaları durumunda velayetin kaldırılmasına karar verilebilir⁵³⁶. Bu durumun

⁵³² Elçin Grassinger, “Çocuğun Görüşünün Alınmaması”, s.840 vd; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2019/2-96 Esas, 2022/571 Karar sayılı ilamında, hakkında velayet düzenlemesi yapılması gereken idrak çağında olduğu kabul edilen uzman psikolog tarafından görüşüne başvurulmasının yeterli olduğu kabul edilmiş; ayrıca mahkeme huzurunda çocuğun yeniden dinlenmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca, alınan beyanın yeterli olmadığı söylenerek çocuğun hâkim tarafından yeniden bizzat dinlenmesini istemenin çocuğu psikolojik olarak baskı altına almak ve olay hakkında tekrar tekrar konuşmaya zorlamak olduğu belirtilerek bu durumun çocuğun üstün yararına da aykırı bir durum olduğu vurgulanmıştır. Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 11 Haziran 2024.

⁵³³ Benzer sebeplerin neler olduğundan daha çok bu sebeplerin ruhsal, bedensel ve zihinsel açıdan anne babanın velayet yükümlülüğünü engelleyen durumları barındırması koşulu önemlidir. bkz. Öztan, **a.g.e.**, s.1154.

⁵³⁴ Anne babanın vesayet altına alınmasının velayetin kaldırılması için yeterli olmadığı, ayrıca çocuğun yararının da tehlikeye girmesinin aranması gerektiğine ilişkin bkz. Öztan, **a.g.e.**, s.1153.

⁵³⁵ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.374; Öztan, **a.g.e.**, s.1154.

⁵³⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.374; Çelik, **a.g.e.**, s.269.

meydana gelmesinde anne babanın kusurlu davranması gerekir⁵³⁷. Bu bağlamda, çocukların kişisel verilerinin kontrolsüz şekilde sosyal medyada paylaşılması anne babaların çocuğa karşı olan yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması olarak değerlendirilebilir. Örneğin; bir annenin küçük kız çocuğunu banyo küvetinde çıplak şekilde yıkarken çektiği görüntüleri sosyal medyada paylaşması, çocuğun özel hayatına ağır bir müdahale olarak kabul edilebilir. Böyle bir olay hakkında, annenin çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı sonucuna varılarak anne üzerindeki velayet hakkının kaldırılmasına karar vermek mümkündür⁵³⁸. Öte yandan, verilen örnekte ifade edilen boyuta varmayan günlük ve sıradan görüntülerin paylaşılması durumunda velayetin kaldırılmasına karar vermek ölçülülük ilkesine aykırı olacaktır⁵³⁹. Ancak, bizce bu paylaşımlar bakımından da gerektiği takdirde diğer koruma tedbirleri alınabilecektir.

Velayet hakkının kaldırılması en son çare olarak başvurulacak olan önlemdir. Ölçülülük ilkesi doğrultusunda, öncelikle TMK m.346 ve TMK m.347’de belirtilen koruma önlemlerine başvurulmalı; bu önlemlerin yetersiz kalması hâlinde velayetin kaldırılması yoluna gidilmelidir⁵⁴⁰. Örneğin; hâkim, çocuğuna ilişkin fotoğrafları sosyal medya hesabında paylaşan bir anneyi öncelikle uyarabilir. Buna rağmen paylaşımlara devam edilirse anneye bu paylaşımların silinmesi talimatını verebilir. Paylaşımların sürekli tekrar etmesi ve velayetin kaldırılmasına sebep olan unsurların meydana gelmesi hâlinde son çare olarak velayetin kaldırılmasına karar verebilir⁵⁴¹. Üstelik, madde metninde de belirtildiği üzere bazen, diğer koruma önlemlerinin yetersiz kalacağından önceden anlaşıldığı durumlarda doğrudan velayetin kaldırılması tedbirine başvurulabilir.

Velayet hakkı, velayetin kaldırılmasına sebep olan duruma neden olan anne veya babanın herhangi birisinden kaldırılabilceği gibi her ikisi üzerinden de

⁵³⁷ Elçin Grassinger, **Alnacak Tedbirler**, s.178; Çelik, **a.g.e.**, s.278.

⁵³⁸ Sivrikaya, **a.g.e.**, s.109.

⁵³⁹ Badur, **a.g.e.**, s.285.

⁵⁴⁰ Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.292; Öztan, **a.g.e.**, s.1152; Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.355; Çelik, **a.g.e.**, s.269.

⁵⁴¹ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.543; Sivrikaya, **a.g.e.**, s.110.

kaldırılabilir. İkinci durumda çocuğa mutlaka bir vasi atanacaktır⁵⁴². Velayet hakkının kaldırılmasına karar verildiği takdirde hâkim, kararında açıkça aksini belirtmediği sürece mevcut olan ve evliliğin devamında doğacak olan tüm çocukların üzerinden anne babanın velayet hakkı kaldırılmıştır⁵⁴³.

Velayet hakkının kaldırılması hâlinde bu hakkın bir daha geri verilmemek üzere, anne babadan alındığı düşünülmemelidir. Velayetin kaldırılmasına sebep olan durum ortadan kalktığı takdirde hâkim tarafından resen yahut anne veya babanın istemi üzerine velayet geri verilebilecektir. Ayrıca çocuğa korunmasına yönelik tedbirler hakkında yeni koşullara göre değişiklikler de yapılabilecektir⁵⁴⁴. Hâkim, ölçülülük ilkesini de dikkate alarak mevcut koruma önlemlerinin ağırlaştırılmasına, hafifletilmesine ya da tümüyle kaldırılmasına karar verme hakkına sahiptir⁵⁴⁵.

Velayetin kaldırılmasına sebep olan durumun mutlaka uzun süre devam etmesi koşulu bulunmamaktadır. Tek sefer gerçekleştirilen bir ihmal ya da fiilin çocuk üzerinde uzun süren etkilerinin olması ihtimali bulunuyorsa velayetin kaldırılması söz konusu olabilir. Örneğin; anne babanın çocuğu cinsel yönden istismar etmesi davranışı bir seferlik dahi olsa velayetin kaldırılması için yeterli bir sebep olarak kabul edilebilecektir⁵⁴⁶.

Velayetin kaldırılması, kamu düzenini ilgilendiren bir durum olduğu için her ilgili⁵⁴⁷ bu talebi ileri sürebilir⁵⁴⁸. Bu kapsamda; çocuğun büyükannesi, büyükbabası,

⁵⁴² Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.375; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s.525.

⁵⁴³ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.375; Öztan, **a.g.e.**, s.1155.

⁵⁴⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.376; Öztan, **a.g.e.**, s.1156; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s.527.

⁵⁴⁵ Öztan, **a.g.e.**, s.1156.

⁵⁴⁶ Ayşe Arat, “Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve Bu Tedbirin Uygulanması”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XI, S.2, 2012, s.284; Velayetten kaynaklanan yükümlülüklerin savsaklanması esasen süreklilik gerektiren bir durum olmakla birlikte önemli olan çocuğun esenliği olduğu için sonucu ağır olan bir defalık olayların bile velayetin kaldırılmasına sebep olabileceğine dair aynı yönde bkz. Çelik, **a.g.e.**, s.278.

⁵⁴⁷ İlgili kavramı, çekişmesiz yargı işi sonucunda verilen kararlar hukuki durumu etkilenen ya da etkilenme olasılığı bulunan kişileri kastetmektedir. TMK m.346-348 arasında yer alan koruma tedbirleri, niteliği itibarıyla usul hukuku bakımından bir çekişmesiz yargı işidir. Bir işin çekişmesiz yargı işi olup olmadığını tespit edebilmek için HMK m.382/1’de yer alan şartlardan en az birini barındırması gerekir. Bu çerçevede koruma tedbirlerinin resen harekete geçme ve ilgililerin ileri sürebileceği bir hakkın bulunmaması ölçütlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. Vildan Peksöz, “Çocuk Koruma Tedbirlerinin Medeni Usul Hukuku Bakımından İncelenmesi”, **Türk Hukukunda**

amcası, dayısı, halası, teyzesi veya koruma altında bulunduğu kurum talepte bulunabilir⁵⁴⁹. Öte yandan, talepte bulunabilecek olan “ilgili” kavramı geniş tutulmalıdır. Çocuğun yararının tehlikede olduğunu düşünen öğretmen, komşu, doktor vb. kişiler de velayetin kaldırılması talebinde bulunabilir⁵⁵⁰. Diğer yandan, velayet hakkına sahip olmayan eş, diğer tarafın velayet hakkını kötüye kullandığını düşünüyorsa şüphesiz velayet hakkının kaldırılması talebinde bulunabilecektir⁵⁵¹. Ayrıca, Çocuk Koruma Kanunu’nun 7. maddesine göre Cumhuriyet savcısının da talepte bulunması mümkündür⁵⁵². Hâkim, gerekli koşulların gerçekleştiğini gördüğü takdirde resen harekete geçerek de velayetin kaldırılmasına karar verebilir⁵⁵³.

Velayetin kaldırılması, TMK’nın 346. maddesinde yer alan koruma önlemlerinden değildir. Bu nedenle ancak dava yoluyla bu karar verilebilir. Usulüne uygun harcı yatırılarak açılan bir dava ya da kamu tarafından yapılan ihbar neticesinde açılan bir dava bulunmadığı sürece velayetin kaldırılmasına karar verilemez⁵⁵⁴. Bu kararı vermeye yetkili olan mahkeme 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’un 4. maddesine göre Aile Mahkemeleridir⁵⁵⁵.

Anne babanın boşanması hâlinde, çocuğun kişisel verilerinin korunması konusunda yetki sahibi olan kişi, velayet kendisine bırakılan eştir. Hâl böyle olunca, velayet sahibi olmayan ve çocukla kişisel ilişki kurma hakkına sahip olan eş, bu hususta dikkatli davranmalıdır⁵⁵⁶. Nitekim, Yargıtay bir kararında, kişisel ilişki kurma hakkına sahip olan annenin, o tarihte beş yaşında olan ortak çocuğun fotoğraflarını terör örgütü sempatanlığını çağrıştırır şekilde uygunsuz ifadelerle bir yıl boyunca sosyal medyada paylaştığını ifade etmiş; annenin kişisel ilişki kurma hakkını kötüye

Çocuk, Ed. By. Ersin Erdoğan, Belkıs Vural Çelenk, Özgün Özyüksel, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2022, s.640, 645.

⁵⁴⁸ Usta, **a.g.e.**, s.462; Öztan, **a.g.e.**, s.1152; Çelik, **a.g.e.**, s.281.

⁵⁴⁹ İlay Zeynep Suata, **Çocuk Hukuku Güncel Yargıtay İçtihatları ve Uygulamaya Yönelik Pratik Bilgiler İçerir**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2021, s.77-78; Arat, **a.g.e.**, s.289.

⁵⁵⁰ Demir, **a.g.e.**, s.285; Gültekin, **a.g.e.**, s.133.

⁵⁵¹ Çelik, **a.g.e.**, s.281.

⁵⁵² Arat, **a.g.e.**, s.289.

⁵⁵³ Arat, **a.g.e.**, s.288; Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**, s.165; Usta, **a.g.e.**, s. 462; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.375.

⁵⁵⁴ Yargıtay HGK 2010/2-356 Esas, 2010/389 Karar (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 17 Temmuz 2024.

⁵⁵⁵ Kapancı, Başoğlu, **a.g.e.**, s.355; Öztan, **a.g.e.**, s.1157.

⁵⁵⁶ Badur, **a.g.e.**, s.289.

kullandığı sonucuna varmıştır. Bu gerekçeyle, çocuğun üstün yararı doğrultusunda çocuk ile anne arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılmasına karar vermiştir⁵⁵⁷. Özetle, çocuğun kişisel verilerini kontrolsüz şekilde sosyal medyada paylaşmak, annenin kişisel ilişki kurma hakkının dahi elinden alınmasına sebep olabilmektedir.

II. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Sonucunda Kişiler Hukuku Bakımından Başvurulabilecek İmkânlar

A. Genel olarak

Çocukların kişisel verileri hem üçüncü kişiler hem de anne babalar tarafından işleme faaliyetine konu edilebilmektedir. Kişisel veriler, çocuğun kişilik hakkının birer parçası olarak kabul edildikleri için kişilik hakkına yapılan saldırılara karşı başvurulabilecek olan hukuki korunma imkânları, bu veriler bakımından da uygulama alanı bulabilecektir. Bu kapsamda gerek üçüncü kişilerce gerekse de anne baba tarafından yapılan işleme faaliyetine karşı TMK m.24 ve m.25'te belirtilen kişiliği koruyucu davalar (saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi, saldırının hukuka aykırılığının tespiti) ile maddi tazminat davası, manevi tazminat davası ve haksız kazancın iadesi davası açılabilir⁵⁵⁸.

Hukuka aykırı olarak yapılan veri işleme faaliyetinin üçüncü kişilerden ya da anne babadan kaynaklanması hâlinde, TMK m.24 ve m.25'te belirtilen davaların niteliği noktasında bir fark oluşmamaktadır. Farklılık arz eden durum, açılacak davanın şahsa sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olması veya çocuğun ayırt etme gücünün olup olmaması olasılıklarına göre çocuğun dava açabilmesi ve açılan davayı sürdürebilmesi noktasında karşımıza çıkmaktadır.

B. Kişiliği Koruyan Davalar

Kişiliği koruyan davalar, TMK'nın 25/1 maddesinde belirtilen “saldırı

⁵⁵⁷ Yargıtay 2. HD. 2020/1370 Esas, 2020/2447 Karar, (çevrimiçi) www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 15 Temmuz 2024.

⁵⁵⁸ Kanun metninde, her ne kadar sebepsiz zenginleşme davasından söz edilmemişse de şartları varsa bu dava da ikame edilebilir. Ancak onun yerine zararın tazmini için daha iyi bir giderim yolu sağlayan maddi tazminat davası ve vekâletsiz iş görmeden kaynaklı haksız kazancın iadesi davasının tercih edilebileceğini ifade etmek mümkündür. bkz. Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.156.

tehlikesinin önlenmesi davası”, “saldırıya son verme davası” ve “saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu davaların açılabilmesi için, kişinin kişilik hakkına yönelik gerçekleşen veya gerçekleşmesi olası olan saldırının hukuka aykırı olması şarttır. Hukuka aykırılık kavramından kastedilen ise, hukuk düzeni tarafından izin verilmeyen her türlü davranış ve fiillerdir⁵⁵⁹. Ayrıca çocuğun kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması zorunlu olmayıp, çocuk üzerinde maddi veya manevi bir zararın doğmuş olması şartı da bulunmamaktadır⁵⁶⁰.

1. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası⁵⁶¹nın açılabilmesi için çocuğun kişilik hakkına yönelik bir saldırı tehlikesinin bulunması ve bu tehlikenin yakın ve ciddi olması şartları bir arada yer almalıdır. Bu kapsamda, bir saldırının gerçekleşebileceği varsayımı ile dava açmak mümkün değildir⁵⁶².

Saldırı tehlikesinin sona erdiği veya saldırının gerçekleşmiş olduğu durumlarda bu davanın açılma imkânı kalmamıştır. Buna rağmen dava açıldığı takdirde ise hâkim tarafından esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmelidir⁵⁶³. Öte yandan gerçekleşip sona eren bir saldırının tekrar etmesi tehlikesi bulunuyorsa saldırının önlenmesi talep edilebilecektir⁵⁶⁴. Örneğin; velayet sahibi bir annenin sosyal medya hesaplarında sürekli olarak çocuğuna ilişkin fotoğraf ve videolar paylaştığını varsayalım. Bu paylaşımları hâkimin uyarısıyla silmesine rağmen annenin bu yönde yeniden paylaşımda bulunmaya meyilli olduğu anlaşılırsa saldırı tehlikesinin önlenmesi davası açılabilir. Bu dava ile, annenin telefonunda ya da fotoğraf

⁵⁵⁹ Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.154; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.402.

⁵⁶⁰ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.159.

⁵⁶¹Saldırı tehlikesinin önlenmesi davasının, faili başkalarının özel hayatının gizliliğine yönelik davranışlarda bulunmaktan kaçınmasına teşvik ettiği için kaçınma davası olarak da adlandırılabilceği yönünde bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.400.

⁵⁶² Ataay, **a.g.e.**, s. 152; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.153; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.160; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.399; Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, s.154; Arpacı, **a.g.e.**, s.152.

⁵⁶³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.160; Serap Helvacı, **Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md.24/a fıkra I/ İMK md. 28a fıkra I)**, 1.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s.130, (Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**).

⁵⁶⁴ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.255; Murat Doğan, “Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası”, **EBYÜ-HFD**, C.V, S.1-4, 2001, s.385; Dural, Öğüz, **a.g.e.**, s.156.

makinesinde yer alan tüm fotoğrafların silinmesi talep edilebilir⁵⁶⁵. Benzer şekilde, aynı koşullar altında okul öğretmeni tarafından, çocuğa ilişkin fotoğraf ve video paylaşımında bulunulması üçüncü kişiler tarafından yapılan veri işleme faaliyeti olarak kabul edilebilir. Öğretmen tarafından yeniden paylaşım yapılması tehlikesi bulunuyorsa bu durumun önüne geçmek için de saldırı tehlikesinin önlenmesi davası açılabilir.

2. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Çocuğun kişilik hakkına yönelik saldırının başlamış olduğu ve hâlen devam ettiği anlaşıldığı takdirde, buna son vermek amacıyla saldırıya son verme veya bir diğer ifadeyle durdurma davası açılabilir⁵⁶⁶. Önemle vurgulamak gerekmektedir ki, kısa sürede meydana gelip sona eren durumlar karşısında bu eylemlerin niteliği gereği saldırıya son verme davası açılmaz⁵⁶⁷. Bu nedenle, bu davanın daha çok süreklilik arz eden kişinin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılar ile mesleki ve ticari itibarı zedelemeye yönelik saldırılar karşısında açılması daha olası görünmektedir⁵⁶⁸. Örneğin; bir çocuğa bir kez yumruk atmak suretiyle onun vücut bütünlüğüne saldırı gerçekleştirilmiş kabul edilir. Ancak bu eylemin yapılması ile sona ermesi aynı zamanda gerçekleştiği için devam eden bir saldırı bulunmamaktadır. Bu nedenle bu eyleme karşı saldırıya son verilmesi dava açılmaz⁵⁶⁹. Benzer şekilde, bir annenin sosyal medya hesabında canlı yayın yaptığı esnada çocuğunu bir an için çıplak şekilde gösterdiğinde saldırı eylemi o an başlayıp sona ermiştir. Bu durumda saldırıya son verme davası açılmaz. Ne var ki anne, bu canlı yayın görüntülerini çocuğunun çıplak şekilde gözüktüğü bölümleri de içerir şekilde kalıcı olarak hesabında yayımlamaya başlayabilir. Artık, bu durumda bu saldırıya son verme davası açılması söz konusu olabilecektir⁵⁷⁰. Hâkim, dava sonucunda annenin paylaşım yaptığı sosyal medya

⁵⁶⁵ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3402-3403; Ertuğrul, **a.g.e.**, s.547.

⁵⁶⁶ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.156; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.160; Ataay, **a.g.e.**, s. 151; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.152-153; İnan, **Medeni Hukuk**, s.116; Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.130.

⁵⁶⁷ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.161; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.156; Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.130.

⁵⁶⁸ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.156.

⁵⁶⁹ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.161.

⁵⁷⁰ Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.116-117.

hesabından ilgili görüntülerin kaldırılmasına ve bir daha bu görüntülerin paylaşılmamasına karar verebilir⁵⁷¹.

3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası

Çocuğun kişiliğine karşı gerçekleştirilen saldırının sona ermesine rağmen etkileri devam ettiği takdirde bu durumun tespiti için hukuka aykırılığın tespiti davası⁵⁷² açılabilir⁵⁷³. Bu davada önemli olan unsur saldırının sona ermiş olmasıdır. Ayrıca saldırının etkilerinin hâlen devam ediyor olması gerekir⁵⁷⁴. Kişiliği ihlal eden eylemin üzerinden çok uzun bir zaman geçtiği için artık etkisinin devam etmediği kabul edilebiliyorsa tespit davası açılamaz⁵⁷⁵. Davanın amacı, meydana gelen hukuka aykırılığı tespit ederek onun etkisini tamamen ortadan kaldırmaktır⁵⁷⁶. Saldırının etkisinin sürmesi olgusu, çoğu zaman üçüncü kişilerin hukuka aykırı saldırıdan haberdar olması sonucunda saldırıya uğrayanın şeref ve haysiyetinin zedelenmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁵⁷⁷. Örneğin; sosyal medyada anne baba tarafından, çocuğun atlattığı bir hastalığa ilişkin paylaşım yapıldığında aynı anda binlerce kişiye çocuğun sağlık verisi ulaşmaktadır. Bu konudaki paylaşım daha sonradan kaldırılabilir bile etkileri devam etmektedir. Bu durumda bu paylaşımın hukuka aykırılığının tespit edilmesi için dava açılabilir⁵⁷⁸.

Tespit davasının yerine daha pratik bir başvuru yolu olarak KVKK'nın 11. maddesinin (a), (b), (c) ve (ç) bentlerine başvurulabileceği ileri sürülmektedir. Bu düzenlemeler uyarınca veri sorumlusuna başvuruda bulunan ilgili kişi; kendisine

⁵⁷¹ Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.153.

⁵⁷² KVKK'nın 11. maddesinin (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde yer alan hükümler sayesinde tespit davasının sonucunda alınabilecek hükme ilişkin hususların veri sorumlusuna başvuru yaparak öğrenilme imkânı bulunduğu için kişisel verilerin hukuka aykırılığının tespiti için TMK m.25'e başvurmanın pratik bir çözüm olmadığına ilişkin bkz. Taştan, **a.g.e.**, s. 196.

⁵⁷³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.161; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.158; Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.131; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.258.

⁵⁷⁴ Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.401; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.162; Bu davanın açılması için saldırının sona ermesini beklemenin isabetsiz olduğu, haksız bir saldırının gerçekleşmekte veya gerçekleşecek olduğunu tespit etmek için de bu davanın açılabilmesine ilişkin görüş için bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.401; Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.132.

⁵⁷⁵ Turan Başara, **a.g.e.**, s.91; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.258.

⁵⁷⁶ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.163; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.400.

⁵⁷⁷ Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.132; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.163.

⁵⁷⁸ Zorluoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.3403; Beyza Aka, "Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları", **İzmir Barosu Dergisi**, C.LXXXII, S.2, 2017, s.255.

ilişkin kişisel verilerin işlenip işlenmediğini öğrenebilir, kişisel verileri işlenmişse buna yönelik bilgi talep edebilir, kişisel verilerinin hangi amaçlarla işlendiğini ve işleme amacına uygun hareket edilip edilmediğini öğrenebilir, kişisel verilerinin yurt içinde ya da yurt dışında aktarıldığı üçüncü kişileri bilme imkânına sahip olabilir. Böylece, ilgili kişi, hukuka aykırılığın tespiti davasında talepte bulunacağı konu hakkında veri sorumlusuna başvuruda bulunarak kişisel verilerinin korunmasını sağlayabilecektir⁵⁷⁹.

C. Maddi Tazminat Davası

Çocuğun kişilik hakkına hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen bir saldırı nedeniyle çocuğun mal varlığında bir azalma meydana geldiği durumlarda bu zararın tazmini için maddi tazminat davası açılabilir⁵⁸⁰. Türk Medeni Kanunu'nun 25/3. maddesinde maddi tazminat davası açılabilirliğinden bahsedilmişse de hükümde davanın şartlarına ilişkin bir koşul yer almamaktadır. Kanunda maddi tazminatın istenebileceği durumlarla ilgili özel bir düzenlemenin yer almadığı hâllerde TBK m. 49 vd. yer alan haksız fiil sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler kıyasen uygulanacaktır⁵⁸¹. Kişilik hakkına yapılan saldırının bir borca aykırı davranış şeklinde meydana gelmesi hâlinde ise TBK m.112 vd. belirtilen hükümlere başvurulabilir⁵⁸².

Bu bağlamda, maddi tazminat davasının açılabilmesi için; çocuğun kişiliğine yönelik bir saldırının olması, saldırının hukuka aykırı olması, saldırı nedeniyle bir zararın meydana gelmesi, saldırı ile zarar arasında nedensellik bağının bulunması, saldıran kişinin kusurlu olması ya da saldıran kişi bakımından olay özelinde bir kusursuz sorumluluk hâlinin bulunması⁵⁸³ şartlarının varlığı gerekmektedir⁵⁸⁴. Örneğin; anne babanın, çocuğun kişilik hakkını zedeleyebilecek mahiyette olan görüntüleri sosyal medya hesaplarında paylaşmaları nedeniyle çocuk, sosyal çevresinde alay malzemesi

⁵⁷⁹ Buket Günay, **Kişiliğin Korunması Kapsamında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Kullanılması Nedeniyle Hukuki Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s.227; Taştan, **a.g.e.**, s.196.

⁵⁸⁰ Arpacı, **a.g.e.**, s.153; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.261; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.156; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.406; İnan, **Medeni Hukuk**, s.117; Ataay, **a.g.e.**, s.153.

⁵⁸¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.261; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.406.

⁵⁸² Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.161; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.164.

⁵⁸³ TBK m.66 uyarınca adam çalıştırmanın sorumluluğunun olduğu durumlarda adam çalıştıran kişi; Karayolları Trafik Kanunu m.85 uyarınca da motorlu araç işleten kişiler, başkasının kişiliğine yapılan hukuka aykırı saldırılar bakımından kusursuz sorumluluğa sahiptir. bkz. Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.161.

⁵⁸⁴ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.164; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.407-409.

yapılıp horlanabilir. Bu nedenle çocuk, psikolojik destek almak durumunda kalabilir. Çocuğun kendi mal varlığına sahip olduğunu kabul ettiğimizde, gereken tedavi masrafları çocuğun mal varlığından karşılanabilecektir. Çocuğun, kişiliğine yönelik anne baba tarafından gerçekleştirilen bu saldırı nedeniyle mal varlığında meydana gelen azalmayı maddi tazminat davası açarak talep etmesi söz konusu olabilecektir. Ayrıca, ileride detaylıca açıklanacağı üzere, çocuğun ayırt etme gücünden bağımsız olarak anne babasına dava açabilmesi için çocuğu temsilen TMK m.426/ b.2'ye göre kayyım atanması gerekecektir⁵⁸⁵.

Maddi ve manevi tazminat davaları ile kişiliği koruyucu davalar bahsi geçen şartları barındırması noktasında birbirinden ayrılmaktadır. Şöyle ki; kişiliği koruyucu davaların açılabilmesi için hukuka aykırı bir saldırının olması yeterlidir. Zararın meydana gelmesi veya failin kusurlu olmasının bir önemi yoktur⁵⁸⁶.

D. Manevi Tazminat Davası

Manevi tazminat davası, kişinin kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı olarak meydana gelen bir saldırı nedeniyle oluşan acı, elem ve ıstırapın telafisi amacını güden bir davadır⁵⁸⁷. Kişilik hakkına yönelen saldırılar karşısında manevi tazminat davasının açılması, Türk Medeni Kanunu'nun 25/3. maddesinde ifade edilmiş; ancak davanın şartlarına değinilmemiştir. Bu hükmün yanı sıra Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinde de genel hüküm olarak kişilik hakkının zedelenmesi durumunda meydana gelen manevi zarara karşı manevi tazminat davası açılabilceğinden bahsedilmiştir. Buradan hareketle, kanunda manevi tazminat istenebileceğine dair özel hüküm bulunan durumlar⁵⁸⁸ dışında TBK m.58'e göre manevi tazminat talep edilebileceği

⁵⁸⁵ Akdi, **a.g.e.**, s.139.

⁵⁸⁶ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.164; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.161.

⁵⁸⁷ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.263; Helvacı, **Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, s.177; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.157.

⁵⁸⁸ TMK m.26/2'de belirtilen adın korunması, TMK m.121'de belirtilen nişanın bozulması, TMK m.158/2'de belirtilen evliliğin butlanı, TMK m.174'te belirtilen boşanmanın mali sonuçları, TBK m.56'da belirtilen ölüm ve bedensel zarar hâlinde bu maddelerde yer alan şartlara göre manevi tazminat talep edilmelidir. Detaylı bilgi için bkz. Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.266; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.166.

kabul edilmektedir⁵⁸⁹.

Manevi tazminat davası açılabilmesi için; çocuğun kişilik değerlerine ilişkin bir saldırı bulunması, yapılan saldırının hukuka aykırı olması, saldırı nedeniyle manevi bir zararın meydana gelmiş olması, zarara sebep olan eylemin kusurlu olması yahut olayda kusursuz sorumluluk nedenlerinden birinin bulunması şartlarının yer alması gerekmektedir⁵⁹⁰. Örneğin; anne baba, sosyal medyada çocuğunun görüntülerini paylaşmak suretiyle onun kişilik hakkını ihlal etmektedir. Yapılan paylaşımın niteliğine göre çocuğun kişilik değerleri olan şeref ve haysiyeti, özel hayatının gizliliği, resmi ve sesi üzerindeki hakları da ihlal edilerek manevi zarara sebep olmaktadır. Oluşan manevi zarar nedeniyle çocuk, anne babasına karşı manevi tazminat talep edebilecektir⁵⁹¹. Ayırt etme gücüne sahip olan çocukların gerçekleşen saldırı nedeniyle manevi zarara sahip oldukları noktasında bir tereddüt bulunmamaktadır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar ise saldırı eylemi gerçekleştiği esnada, henüz acı ve üzüntü duyabilecek olgunluğa sahip değildir. Ancak, büyüüp ayırt etme gücünü kazandıklarında yapılan bu haksız fiil nedeniyle acı ve elem duyacakları kabul edilerek manevi tazminat talep etmeleri mümkün kabul edilmektedir⁵⁹².

Kusura dayalı sorumluluk veya kusursuz sorumluluk hâllerinden birinin bulunması durumunda manevi olarak zarara uğrayan kişi, manevi tazminat olarak bir miktar paranın ödenmesini talep edebilir⁵⁹³. Davacının manevi tazminat adı altında, para dışında bir talepte bulunma imkânı bulunmamaktadır. Ancak hâkim, paranın ödenmesi dışında bir giderim şekline karar verebilir. Hâkimin bu konuda geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır⁵⁹⁴. Örneğin; hâkim, çocuğun kişilik hakkını ihlal eden kişinin çocuktan özür dilemesine ve bu durumu sosyal medyada paylaşmasına karar verebilir⁵⁹⁵. Hâkim, bazen de bir kısım paranın ödenmesi ve başka bir giderim şekline

⁵⁸⁹ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.165-166; Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.162-163; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.266; Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.240; Eren, **Borçlar Genel**, s.896.

⁵⁹⁰ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.165; Turan Başara, **a.g.e.**, s.97-98.

⁵⁹¹ Akdi, **a.g.e.**, s.141; Gültekin, **a.g.e.**, s.136-137.

⁵⁹² Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s.689.

⁵⁹³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.166; Ataay, **a.g.e.**, s. 154; Eren, **Borçlar Genel**, s.884.

⁵⁹⁴ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.163.

⁵⁹⁵ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.549.

karar verebilir. Örneğin; davacı 200 bin TL tutarında manevi tazminat istemiyle dava açtığında hâkim, bu miktarın ödenmesi yerine basın yoluyla saldırıyı kınayan bir kararın yayınlanmasına hükmedebilir. Öte yandan, hâkim aynı davada 100 bin TL tutarındaki manevi tazminatın davacıya ödenmesine ve ek olarak saldırıyı kınayan bir kararın yayımlanmasına da hükmedebilir. Ancak, hem talep edilen para miktarının tamamının ödenmesine hem de saldırıya ilişkin kınama kararının yayınlanmasına taleple bağlılık kuralı⁵⁹⁶ gereği karar verilemez⁵⁹⁷.

E. Haksız Kazancın İadesi

Çocuğun kişilik hakkına hukuka aykırı olarak yapılan saldırı sonucunda saldıran kişinin haksız kazanç elde etmesi sonucu doğabilmektedir. TMK m.25/3'e göre, elde edilen bu haksız kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre çocuğa verilmesi gerekir⁵⁹⁸. Haksız sağlanan kazanç, aslında çocuğun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği bir kazançtır⁵⁹⁹. Buna rağmen, vekâletsiz iş gören tarafından kendi menfaatine yönelik bir kazanç sağlandığı için TBK m.530 uyarınca gerçek olmayan vekâletsiz iş görme⁶⁰⁰ hükümlerine dayanılarak bu kazanç talep edilebilir. Ayrıca, saldırı eylemi ile haksız kazanç arasında nedensellik bağı da bulunmalıdır⁶⁰¹. Örneğin; anne babanın dört yaşındaki kız çocuklarını tatlı bir şiveyle konuştuğu için

⁵⁹⁶ Taleple bağlılık kuralı HMK m.26'da ifade edilmektedir. Bu ilkeye göre hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez. Esasen manevi tazminat talep edilmesi hâlinde hâkimin bunun yerine saldırıyı kınayan bir karar vermesi, talepten başka bir şeye karar verildiği için taleple bağlılık kuralına aykırı görünmektedir. Ne var ki, HMK m.26/2'de hâkimin tarafların talepleriyle bağlı olmadığına ilişkin bazı kanun hükümleri saklı tutulmuştur. İşte, istisna tutulan bu hükümlerden biri TBK m.58/2 hükmüdür. Bu itibarla, hâkimin tazminat yerine başka bir giderim biçimine karar vermesi, taleple bağlılık ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir. Bkz. Kuru, **a.g.e.**, s.464-466.

⁵⁹⁷ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.163.

⁵⁹⁸ Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s.270; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 168; Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.158; Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s.356; Akipek, Akıntürk, Ateş, **a.g.e.**, s.414.

⁵⁹⁹ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.251-252; Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 168; Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s.270.

⁶⁰⁰ Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, başkasının işinin kötü niyetli ve haksız olarak iş görenin menfaatine göre görülmesidir. İş gören başkasının işini gasp ederek işin kendi yararına göre görülmesini sağlamaktadır. bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6.bs., Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2018, s.909, (Eren, **Borçlar Özel**); Ayrıca, vekâletsiz iş görenin esasen başkasının menfaati için hareket etmek olduğu dikkate alındığında, bu unsurun olmadığı yerde vekâletsiz iş görme olgusunun bulunmadığı, bu kavramı gerçek olmayan vekâletsiz iş görme şeklinde genişletmenin hatalı olduğu yönünde bkz. Haluk Tandoğan, **Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1957, s.61-62.

⁶⁰¹ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s. 168; Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s.270.

sosyal medya hesaplarında paylaştıklarını varsayalım. Bunun farkına varan bir oyun hamuru şirketi, ürettikleri oyun hamurlarını daha geniş kesimlere sunabilmek için çocuğun anne babasıyla reklam anlaşması yapabilir. Anlaşmaya göre, küçük kız çocuğunun oyun hamuruyla oynarken videoları çekilecek; ebeveynleri de oyun hamurunun çok kaliteli olduğunu, çocuklarının yaratıcılığını geliştirdiğini, zararlı herhangi bir malzeme barındırmadığını anlatacaklardır. Bunun karşılığında 100 bin TL ücret verilecektir. Burada, anne baba tarafından çocuğun sevimliliğinden faydalanılarak onun kişilik hakkı ihlal edilmekte ve belirli bir kazanç elde edilmektedir. İşte bu kazanç, TMK m.25/3 uyarınca, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme hükümleri esas alınarak çocuğa devredilebilecektir⁶⁰². Burada, çocuğun elde edebileceği bir menfaat olmadığı için mal varlığında bir azalma ortaya çıkmamaktadır. Bu nedenle, kazancın iadesi için maddi tazminat değil, vekaletsiz iş görme hükümlerine başvurulması gerekmektedir.

Bu davada, mağdur çocuk bakımından bir zarar meydana gelmesi veya kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması şartı aranmamaktadır. Zira, mağdur çocuğun elde edebileceği bir kazancı saldırı eylemi nedeniyle başka bir kişi edinmiş olsaydı, zararın tazmini için saldırgana karşı maddi tazminat davası açılabilirdi. Mağdur çocuğun elde edemeyeceği bir kazancın başkası tarafından sağlanması durumunda ise çocuk için bir zarar doğmuş sayılmayacaktır⁶⁰³. Kusura ilişkin olarak, hem TMK m.25/3'te hem de gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi ifade eden TBK m.530'da kişinin kusurlu olması şartından söz edilmemektedir. TBK m.530 hükmünün amacına göre yorumlanmasında da kusurun davanın görülebilmesi için bir koşul olarak yer almadığı çıkarımı yapılabilmektedir⁶⁰⁴.

Kişilik hakkının ihlalden kaynaklanan haksız kazancın miktarının belirlenmesinde TBK m.50/2 kıyasen uygulanacaktır. Buna göre, miktarın tam olarak belirlenemediği durumlarda hâkim, yapılan saldırının haksız kazanca olan etkisi ve

⁶⁰² Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.118.

⁶⁰³ Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s. 270; Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.252; Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.296.

⁶⁰⁴ Serap Helvacı, Gülşah Sinem Aydın, "Kişilik Hakkı İhlâlından Doğan Vekâletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu", **MÜHF-HAD**, C.XXIII, S.1, s.288.

oranını gözeterek bir tespit yapmalıdır⁶⁰⁵.

III. Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi Nedeniyle Açılacak Olan Davalarda Çocuğun Dava Ehliyeti

A. Genel Olarak Medeni Usul Hukuku Bakımından Çocuğun Dava Ehliyeti

Çocuklar, ayırt etme gücünden bağımsız olarak hak ehliyetine ve medeni usul hukuku bakımından taraf ehliyetine sahiptir⁶⁰⁶. Ancak bir davanın yürütülebilmesi için taraf ehliyetinin yanı sıra dava ehliyetine de sahip olmak gerekir. Dava ehliyeti de fiil ehliyetinin medeni usul hukukundaki görünüm biçimidir⁶⁰⁷. Bilindiği üzere, çocukların ayırt etme gücünün varlığına göre fiil ehliyetleri değişkenlik göstermektedir. Fiil ehliyetinin değişmesi, çocuğun davada temsil edilme hakkını ifade eden dava ehliyetini etkilemesi nedeniyle önem arz etmektedir.

Tam ehliyetliler dışında kalan kimseler, kural olarak dava ehliyetine sahip olmadıkları için yargılamada kendilerini yasal temsilcileri aracılığıyla temsil ettirirler. Bu doğrultuda, ehliyet bakımından tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsiz kategorilerine girebilen çocuklar bakımından da bu kural geçerlidir⁶⁰⁸.

Bu noktada “temsil” kavramından söz edilmişken, yasal temsilci ile iradi temsilcinin niteliği hususuna da değinmek gerekir. Yasal ya da kanuni temsil kavramı, işlemi hukuki sonuçlarının kendisi hakkında doğacağı kimsenin o işlemi yapabilme ehliyetinin bulunmaması nedeniyle oluşan temsil işidir. Kanuni temsil somut duruma göre veli, vasi ya da kayyım tarafından gerçekleştirilir⁶⁰⁹. Kanuni temsilci davada taraf değildir. O, temsil ettiği taraf adına hareket etmektedir. Bu sebeple, kanuni temsilci tarafından veya ona karşı yapılan usul işlemleri doğrudan doğruya temsil olunan taraf hakkında hüküm ifade etmektedir⁶¹⁰. İradi temsil ise, tarafların veya tarafların kanuni temsilcilerinin iradelerine dayanan temsil işidir. HMK m.71 hükmünde de belirtildiği üzere, dava ehliyetine sahip olan kişi, davasını bizzat takip edebileceği gibi kendisi

⁶⁰⁵ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.168; Pınar Akdemir, **Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s.139; Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**, s.356.

tarafından atanacak bir temsilci (vekil) aracılığıyla da davasını yürütebilir. Burada ifade edilen vekil, özü itibarıyla bir iradi temsilcidir⁶¹¹.

Yargılamada kanuni temsilcileri aracılığıyla temsil edilen çocuklar, bazen yargılamanın devamı esnasında fiil ehliyetini kazanarak tam ehliyetli olabilir. Örneğin; velayeten anne babanın çocuk adına dava açtığı bir durum varsayalım. Yargılama esnasında çocuk tam ehliyetli hâle gelirse, çocuk adına avukata verilen vekâletname hükmünü yitirecektir. Zira, vekilin vekalet görevi çocuğun ergin hâle gelmesi ya da başka bir sebeple tam ehliyetli hâle gelmesi nedeniyle sona ermektedir. Tam ehliyetli hâle gelen çocuk, bu aşamadan sonra davasını bizzat ya da kendi adına düzenlenen (asaleten) bir vekâletname uyarınca vekâlet verdiği mevcut veya başka bir avukat tarafından yürütebilecektir⁶¹².

Belirtilen çerçevede, çocuğun kişisel verilerinin hukuka aykırı şekilde işlenmesine ilişkin açılacak olan davalarda, öncelikle çocuğun “fiil ehliyetine göre” ve “açılan davanın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olup olmamasına göre” ayrı ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Kişiliği koruyucu davalar olan saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası ile manevi tazminat davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı davalardan kabul edilmektedir⁶¹³. Diğer taraftan, maddi tazminat davası ve haksız kazancın iadesi davası ise mal varlığına ilişkin davalardandır. Hukuki sonuçları bakımından farklılıklar içermesi nedeniyle kişiye sıkı sıkıya bağlı olan ve olmayan davalarda, davacı çocuğun durumu ayrı olarak ele alınacaktır⁶¹⁴.

⁶⁰⁶ Çağlayan, **a.g.e.**, s.163-164; Epözdemir, **a.g.e.**, s.17-20.

⁶⁰⁷ Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s.143; Çağlayan, **a.g.e.**, s.173-174; Kuru, Aydın, **a.g.e.**, s.106; Kuru, **a.g.e.**, s.158.

⁶⁰⁸ Cansu Atıcı, **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.143-144.

⁶⁰⁹ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, 5.bs., Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2022, s.243.

⁶¹⁰ Atalı, Ermenek, Erdoğan **a.g.e.**, s.245.

⁶¹¹ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s.246.

⁶¹² Yargıtay HGK 2017/13-670 Esas, 2017/931 Karar; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 8. HD. 2021/15 Esas, 2024/505 Karar www.portal.uyap.gov.tr, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 21 Ekim 2024.

⁶¹³ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.169; İmamoğlu, **a.g.e.**, s.213; Çakırca, **a.g.e.**, s.242.

⁶¹⁴ Helvacı, **Gerçek Kişiler**, s.169.

Çocuğun haklarının korunması için genellikle anne babanın, üçüncü kişilere karşı çocuğu temsilen dava açma yoluna gittikleri görülmektedir. Esasen, anne babanın çocuğun üstün yararı için en uygun kararı verdiği ve onun haklarını koruyup gözettiği varsayılmaktadır. Ancak, bazen anne baba tarafından çocuklarının kişisel verilerine ve kişilik hakkına yönelik saldırılar meydana gelebilmektedir. Aynı zamanda velayet sahibi olan anne babanın bu gibi davranışları, velayet hakkının kötüye kullanılması anlamına da gelmektedir⁶¹⁵. Bu gibi durumlarda çocuğun, haklarını dava yoluyla savunabilmesine ilişkin bazı özel durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, yukarıdaki paragrafta ifade edilen ayrıma ek olarak “çocuğun kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından ihlal edilmesine” ve “anne baba tarafından ihlal edilmesine” ilişkin de ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekmektedir.

B. Üçüncü Kişiler Tarafından Yapılan İşleme Faaliyetinde Çocuğun Dava Ehliyeti

Çocukların kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi hâlinde, ayırt etme gücü bulunmayan çocuk tarafından kişiye sıkı sıkıya bağlı davalardan olan kişiliği koruyucu davalar ile manevi tazminat davası açılamaz. Zira, çocuğun bu davalar yönünden dava ehliyeti bulunmamaktadır. Çocuk adına onun yasal temsilcileri, bu davaları açıp yürütme yetkisine sahiptir⁶¹⁶. Bu noktada, çocuğu korumasız bırakmamak amacıyla, temsil yasağını katı bir şekilde uygulamanın isabetli olmayacağı düşünülerek kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin davalar yönünden de yasal temsilciye dava açma hakkı tanınmıştır. Malvarlığına ilişkin olan maddi tazminat davası ile haksız kazancın iadesi davası da yalnızca yasal temsilciler tarafından açılıp yürütülebilir. Mal varlığına ilişkin olan bu davaların yasal temsilciler tarafından açılıp yürütülmesinde bir tereddüt bulunmamaktadır⁶¹⁷.

Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması, diğer bir deyişle sınırlı ehliyetsiz olması durumunda, başvurulacak hukuki yolu tespit etmek için açılan davanın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olup olmamasına göre ikili bir ayırım yapılmalıdır. Ayırt

⁶¹⁵ Çakırca, **a.g.e.**, s.244.

⁶¹⁶ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.213; Özge Yücel, **Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s.27-28; Serozan, **Çocuk Hukuku**, s.102; Kuru, Aydın, **a.g.e.**, s.115-116.

⁶¹⁷ Çakırca, **a.g.e.**, s.244.

etme gücüne sahip olan çocuk, kişiliği koruyucu davalar ile manevi tazminat davalarını tek başına açabilecektir⁶¹⁸. Zira, bu davalar şahsa sıkı sıkıya bağlı davalardan olup TMK m.16/1 hükmünde de ifade edildiği üzere ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun bu haklarını kullanması için yasal temsilcisinin rızasına ihtiyacı yoktur⁶¹⁹. Bu davalar yönünden, sınırlı ehliyetsiz olan çocuğun dava ehliyetinin bulunduğu kabul edilmektedir⁶²⁰. Ancak, çocuğun açık veya örtülü rızasıyla bu davaların da kanuni temsilciler tarafından açılmasında bir engel bulunmamaktadır⁶²¹. Sınırlı ehliyetsiz çocuk, kişiye sıkı sıkıya bağlı davalarda dava ehliyetine sahip olduğundan davasını kendisi takip edebileceği gibi bir vekil de tayin edebilir. Bu çerçevede, vekil ile arasında bir vekâlet sözleşmesi yaptığı takdirde, bu sözleşmeden kaynaklanan ücret ödeme borcunu da yerine getirmesi gerekir. Ancak, sınırlı ehliyetsizin durumundan faydalanılarak normalin üzerinde bir ücretin kararlaştırıldığı tespit edilirse, genel hükümlere göre gabin, yanılma ya da aldatma gibi iradeyi sakatlayan sebepler ileri sürülerek sözleşmenin geçersizliği dava konusu edilebilir⁶²².

Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili olmayan maddi tazminat davası ile haksız kazancın iadesi davası bakımından ise, genel kural gereği çocuğun dava ehliyeti bulunmadığından ancak kanuni temsilciler bu davaları açabilmektedir⁶²³.

C. Anne Baba Tarafından Yapılan İşleme Faaliyetinde Çocuğun Dava Ehliyeti

Çocuğun kişisel verilerinin anne baba tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi hâlinde ayırt etme gücü bulunmayan çocuk tek başına dava açamaz. Bu durum hem mal varlığına ilişkin davalarda hem de kişiye sıkı sıkıya bağlı davalarda aynı şekilde geçerlidir. Çocuğun yasal temsilcileri de çocuğu temsil ederek dava ikame

⁶¹⁸ Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s.252; İmamoğlu, **a.g.e.**, s.213.

⁶¹⁹ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.254; Kuru, Aydın, **a.g.e.**, s.115.

⁶²⁰ Zeki Gözütok, Adem Albayrak, **Alfabetik Medeni Usul El Kitabı**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s.263.

⁶²¹ Oğuzman, Seliçi, Özdemir, **a.g.e.**, s.252; Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.255; Karşıt görüşe göre, yasal temsilcinin çocuğun yerine geçerek dava açması mümkün değildir. Yasal temsilci çocuğa haklarını hatırlatabilir, onu yönlendirebilir ve bilgilendirebilir; ancak onun adına dava açamaz. bkz. Yücel, **a.g.e.**, s.29.

⁶²² Emel Şeyda Elgün Toğrul, **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2021, s.188.

⁶²³ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.275.

edemez. Zira, çocuğun kişisel verileri bizatihi kendileri tarafından hukuka aykırı şekilde işlenmiştir. Hâl böyle olunca, çocuğun menfaatiyle anne babanın menfaati çatıştığı için açılacak davada TMK m.426/b.2 uyarınca çocuğu temsilen bir temsil kayyımı⁶²⁴ atanması gerekir. Bu şart yerine getirildiğinde, çocuğu temsilen atanan temsil kayyımı çocuğun anne babasına dava açabilecektir⁶²⁵. Önemle belirtmek gerekir ki, TMK m. 403/3 uyarınca vasilere ilişkin hükümler kayyımlar için de uygulama alanı bulmaktadır. Vasi, dava açmak için TMK m.462 uyarınca vesayet makamından izin aldığı için temsil kayyımı da çocuğu temsilen açacağı davada izin almalıdır⁶²⁶.

Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması durumunda açılan davanın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olup olmamasına göre farklı değerlendirme yapılmalıdır. Ayırt etme gücüne sahip olan çocuk kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarına ilişkin tek başına dava açabildiğinden anne babasına karşı da kişiliği koruyan davaları ve manevi tazminat davasını tek başına açabilecektir⁶²⁷.

Diğer taraftan, çocuk, anne babasına karşı mal varlığına ilişkin olan maddi tazminat davası ile haksız kazancın iadesi davasını dava ehliyeti eksikliği nedeniyle açamayacaktır. Dava açılmasına sebep olan kişilerin çocuğun yasal temsilcileri olması nedeniyle burada da TMK m.426/b.2 uyarınca çocuğa temsil kayyımı atanacak; dava kayyım tarafından açılıp görülebilecektir⁶²⁸.

⁶²⁴ Temsil kayyımının çocuğun yasal temsilci sayılıp sayılmayacağına ilişkin görüşler için bkz. Yücel, **a.g.e.**, s.58; Temsil kayyımı atanması için ilgili makamların bu durumdan resen haberdar olması ya da bir kişinin talebi gerekmektedir. Ancak, ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğun böyle bir istekte bulunamayacağı dikkate alınmalıdır. Çocuğu korumak, toplumu oluşturan herkesin bir görevi olduğu için bu hususta sosyal medyada bir topluluk ve ihbar hattı oluşturulabileceğine ilişkin bkz. Zorlu, **a.g.e.**, s.58.

⁶²⁵ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.214; Akdi, **a.g.e.**, s.137; Tam ehliyetsiz bir çocuğa temsil kayyımı atanması için ilgililerin ihbarı, ilgili makamların haberdar olması gibi belirsiz unsurların varlığı gereklidir. Temsil kayyımı atanmadığı müddetçe çocuğun mal varlığına ilişkin davaları açabilmesi için ergin olmayı beklemesi gerekir. Bu durumda, zamanaşımının dolması tehlikesi mevcuttur. Çocuğun anne babası tarafından meydana gelen zararları tazmin edebileceği bir olgunluğa ulaşmadan zamanaşımının dolması çocuğun menfaatlerine ters düşeceğinden çocuk tam ehliyetli olduğunda geçmişe dönük zararlarını tazmin edebilmesine olanak tanınmalıdır. Detaylı bilgi için bkz. Girgin, Gönal, **a.g.e.**, s.122-123.

⁶²⁶ Özcan Büyüktanır, **a.g.e.**, s.257.

⁶²⁷ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.213; Akdi, **a.g.e.**, s.139.

⁶²⁸ İmamoğlu, **a.g.e.**, s.213; Akdi, **a.g.e.**, s.139.

Bazen çocuğun kişisel verileri, velayet sahibi olan anne babadan sadece biri tarafından ihlale konu olabilmektedir. Bu durumda, açıkça yetki verilmesine gerek olmaksızın diğer eş, çocuğu temsilen dava açabilir. Çocuğu davada temsil eden eş ile çocuğun menfaati aynı yönde olduğu için temsil kayyım atanmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak hayatın olağan akışında, çoğu zaman eşlerden birinin diğerini dava etmesi her zaman kendisinden beklenmeyebilir. Bu durumda iki eş arasında dolaylı yarar çatışması olduğu kabul edilerek çocuğun haklarını korumak için yine bir temsil kayyımı atanması gerekir⁶²⁹. Öte yandan, anne baba tarafından çocuğun kişisel verilerinin gizliliğine karşı yapılan saldırıların ağırlığına göre her ikisi üzerinden ya da buna sebep olan eş üzerinden velayet hakkının kaldırılmasına karar verilebilir. Anne babanın her ikisi üzerinden velayet hakkı kaldırıldığında çocuğa atanacak olan vasi tarafından anne babaya karşı dava açılabilir. Anne babadan biri üzerinden velayet hakkı kaldırıldığı takdirde velayeti elinde bulunduran eş, artık üçüncü kişi konumunda olan diğer eşe karşı çocuğu davada temsil edebilir⁶³⁰.

IV. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Veri Sorumlusuna Başvuru İmkânı ve Genel Hükümlere Göre Tazminat Talep Edilmesi

Kişisel verileri işlenen her gerçek kişi, KVKK m.11'e göre veri sorumlusuna başvurarak birtakım haklarını⁶³¹ kullanabilir. Bu haklar, hem veri ihlalini önleyici bir niteliğe sahip olması hem de muhtemel bir veri ihlaline karşı öncelikli koruma sağlayabilmesi bakımından önem arz etmektedir⁶³². Çocukların kişisel verilerine yönelik bir ihlal meydana geldiğinde, KVKK m.3/1-(ç)'de ifade edilen ilgili kişi olarak

⁶²⁹ Yücel, **a.g.e.**, s.57-58.

⁶³⁰ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.540.

⁶³¹ Bu haklar veri sahibinin; kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerinin amacını ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurtdışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, eksik veya yanlış işlenen kişisel verilerin düzeltilmesini isteme, 7.maddede yer alan şartlara göre verilerinin silinmesini veya yok edilmesini isteme, düzeltme ve silme işlemlerinin üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, işlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme ve ortaya çıkan zararın tazminini isteme hakları şeklinde sıralanabilir.

⁶³² Rabia Özkan, "Kişisel Veri Koruma Hukukunun Kişilik Hakkının Korunması Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.III, S.2, 2021, s.719.

çocuklar veri sorumlusuna başvurabilecektir. Başvuru yapabilecek olan çocukların fiil ehliyetine ilişkin KVKK kapsamında herhangi bir bilgi verilmediğinden, Türk Medeni Kanunu kapsamında yer alan ehliyet hükümleri kıyasen uygulanacaktır. Bilindiği gibi, kişisel veriler hukuki nitelik olarak kişilik hakkı kapsamında kabul edilmektedir. Kişilik hakkı içerisinde de kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kategorisinde yer almaktadır. O hâlde, çocukların kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmaları hususunda gözetilen koşullar, onların veri sorumlusuna başvuru yapmaları bakımından da aynı şekilde uygulanacaktır. Bu itibarla, ayırt etme gücüne sahip olan çocuklar, KVKK m.11’de ifade edilen haklarını ileri sürme bakımından tek başlarına veri sorumlusuna başvurabilir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar ise fiil ehliyetleri olmadığı için üçüncü kişilerden kaynaklanan bu gibi veri işleme faaliyetleri nedeniyle tek başlarına başvuru yapamayacaktır. Onların yerine yasal temsilcileri veri sorumlusuna başvurma hakkına sahiptir⁶³³.

Önemle belirtilmelidir ki, KVKK m.11/1-(ğ)’de belirtilen zararın tazminini talep etme hakkı dışında kalan hakların gereği, dava yoluna gitmeksizin veri sorumlusu tarafından yerine getirilebilir⁶³⁴. Örneğin; veri sorumlusu, kendisine yapılan başvuru neticesinde bireyin kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme, bu verilerin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı konusunda bilgi sahibi olma veya eksik ve yanlış işlenen verilerin düzeltilmesi taleplerini değerlendirerek gereğini yerine getirebilir. Öte yandan, veri sahibi, zararının giderilmesi talebiyle veri sorumlusuna başvuru yaptığında veri sorumlusu bu talebi kabul edebileceği gibi reddetme imkânına da sahiptir. Ne var ki, genellikle ticari amaç güden veri sorumlusu şirketler, veri sorumlularının zararlarını gidermeye yanaşmamaktadır. Bu durumda, Kurul tarafından veri sahibinin zararının giderilmesine karar verilerek veri sorumlusuna bu yönde kararın infazını yerine getirme talimatını vermesi şeklinde bir çözüm yolu hukuken mevcut değildir. Kurul, şartları varsa veri sorumlusu hakkında yalnızca, KVKK m.18’de ifade edilen idari para cezası yaptırımını uygulayabilir. Sonuç olarak, zararını tazmin etmek isteyen veri sahibi alacağına ancak mahkemeye başvurarak

⁶³³ Deniz, **a.g.e.**, s.138-139.

⁶³⁴ Taştan, **a.g.e.**, s.199.

kavuşabilmektedir⁶³⁵. Nitekim, Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararına konu olan olayda; ilgili kişi, kendisine ait verilerin veri sorumlusu banka tarafından rızası dışında babasıyla paylaşılması nedeniyle bankadan manevi tazminat talep etmiştir. Kurul ise KVKK m.14/3 hükmüne göre söz konusu manevi tazminat talebinin genel mahkemelerde ileri sürülmesi gerektiğini ve bu nedenle, Kurul tarafından tesis edilecek bir işlem olmadığını ifade etmiştir⁶³⁶.

Veri sahibinin zararını gidermek için öncelikle veri sorumlusuna başvurması gerekip gerekmediği hususu bu noktada incelenmelidir. Zira, KVKK'nın hem 11/1-(ğ) maddesinde hem de 14/3 maddesinde zararın giderilmesine ilişkin hüküm bulunmaktadır. İlgili kişi, KVKK m.11/1-(ğ)'ye göre zararlarının giderilmesi için KVKK m.13'e göre veri sorumlusuna başvurmalıdır. Zarar giderilmediği takdirde veri sahibi, KVKK m.14 uyarınca Kurul'a şikâyetle bulunabilir. Şikâyet için veri sorumlusuna başvuru ön koşulu tüketilmelidir⁶³⁷. Öte yandan, KVKK m.14/3'te kişilik hakkı ihlal edilenlerin genel hükümlere göre zararının tazmini için doğrudan mahkemeye başvurulmasında bir engel bulunmamaktadır. Eş söyleyişle, veri sahibi, veri sorumlusuna başvuru yapmadan ve Kurul'a şikâyetle bulunmadan doğrudan KVKK m.14/3'e göre zararının tazminini mahkemeden talep edilebilir. Nitekim, Kurul'un kişinin zararını gidermeye yönelik hüküm verme yetkisi olmadığı da dikkate alındığında bahsedilen prosedürün bir zorunluluk olması hakkaniyete aykırı olacaktır⁶³⁸.

Veri sorumlusuna karşı zararın tazminine ilişkin başvuru yapıldığında zarar miktarının belirlenmesi, verilecek tazminatın tayin edilmesi ve tayin şekli ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır⁶³⁹. Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ'in 5. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları uyarınca, yapılan başvuru içeriğinde; talep konusunun ve konuya ilişkin bilgi ve belgelerin

⁶³⁵ Abdülhamid Zor, "Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu", İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020, s.145; Taştan, **a.g.e.**, s.199.

⁶³⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, T.16/01/2020, K. 2020/43, (çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6715/2020-43> , 11 Ağustos 2024.

⁶³⁷ Özkan, **a.g.e.**, s. 721.

⁶³⁸ Zor, **a.g.e.**, s. 146; Çakırca, **a.g.e.**, s.231; Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.217.

⁶³⁹ Taştan, **a.g.e.**, s.199; Zor, **a.g.e.**, s.144.

bulunmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, veri sahibinin zarar miktarını tespit ederek başvuru yapması gerekir⁶⁴⁰.

Veri sorumlusunun tazmin etmesi gereken zarar miktarının hangi sorumluluk esasına dayanarak belirlenmesi gerektiğine ilişkin doktrinde tartışma bulunmaktadır. Hükmün kusur sorumluluğu ya da özen sorumluluğu taşıyıp taşımadığı sonuçları bakımından büyük önem arz etmektedir. Veri sorumlusunun verdiği zararın kusur sorumluluğu ilkelerine göre tazmin edileceği kabul edilirse, zarara uğrayan ilgili kişi, veri sorumlusunun kusurlu olduğunu ispatlamak zorundadır. Özen sorumluluğu ilkeleri kabul edilecek olursa, kural olarak zarara sebebiyet veren veri sorumlusunun kusurlu kabul edilecek; veri sorumlusu yapılan işleme faaliyetinde özenli davrandığını ispatlamaya çalışacaktır⁶⁴¹. Dolayısıyla bu durumda ilgili kişinin hukuka aykırı fiili ve zararını ispatlaması kendisi açısından yeterli olacaktır⁶⁴².

Bir görüşe göre, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun hazırlanmasında esas alınan Genel Veri Koruma Direktifi'nin 23/2. maddesinde, kişisel veriler üzerinde hukuka aykırı işleme yapan veri sorumlusunun kusurlu olmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabileceği belirtilmiştir. Buradan çıkarım yapılarak Direktif'in kusur sorumluluğunu esas aldığı, ona dayanarak hazırlanan KVKK'nın da kusur sorumluluğunu kabul ettiği ileri sürülmüştür⁶⁴³. Aynı yöndeki başka bir görüşe göre, zararın tazmininde kusurun kabul edilip edilmeyeceği hususunda net sınırlar belirlenmemiş olup bu husus bilinçli bir tercihtir. Zira, ülkelerin kendi iç hukuklarında bu hususu takdir etmeleri öngörülmüştür. Türk hukukunda aksi belirtilmediği sürece kusur sorumluluğu esas olduğundan veri sorumlusunun zararı tazmin etmesine ilişkin kurallar kusur sorumluluğuna göre belirlenmelidir⁶⁴⁴.

Aksi yöndeki görüşe göre, Genel Veri Koruma Direktifi'nde zararın kusur ya da kusursuz sorumluluk ilkelerinden hangisinin tercih edilerek tazmin edileceğine

⁶⁴⁰ Zor, **a.g.e.**, s.144-145.

⁶⁴¹ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat- Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.336; Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.269.

⁶⁴² Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.270.

⁶⁴³ Özdemir, **a.g.e.**, s.215.

⁶⁴⁴ Ayözger Öngün, **a.g.e.**, s.269; Aynı yönde bkz. Taştan, **a.g.e.**, s.182.

ilişkin herhangi bir ibare yer almadığından daha geniş bir koruma temin etmeyi amaçlayan kusursuz sorumluluk esaslarına başvurulabileceği kabul edilmelidir⁶⁴⁵. Kusursuz sorumluluğu destekleyen bir diğer görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu'nun kusursuz sorumluluk ve onun alt başlığı olan özen sorumluluğu bölümünde yer alan 66, 67 ve 69. maddelerinde kusur ibaresine yer verilmemiştir. Aynı şekilde, TMK m.730'da belirtilen taşınmaz malikinin sorumluluğunun belirlenmesi hükümleri de niteliği itibarıyla bir kusursuz sorumluluk hâlidir. Buna karşın, kusur kelimesi maddenin lafzında yer almamaktadır. 6698 sayılı Kanun'un 11/1-(ğ) hükmünde de benzer sistematiğten yararlanıldığı için, KVKK bakımından da sorumluluk esası kusursuz sorumluluk olarak kabul edilmelidir⁶⁴⁶.

Bir diğer görüş, veri sorumlularının kusursuz sorumluluk hâllerinden olan TBK m.71'de belirtilen tehlike sorumluluğuna göre zarara katlanmaları gerektiğini ileri sürmüştür. Bu düşünceye göre, verilerin dijital ortamda işlenmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek veri sızıntılarında çoğu zaman veri sorumlusunun kusuru dışındaki unsurlar rol oynamaktadır. Veri sorumlusu, kusurlu olduğu takdirde ise, bunu ispatlamak pek de mümkün gözükmemektedir. Bireylerin çok sayıda kişisel verisini kolaylıkla elde etme, saklama ve analiz etme imkânlarına sahip olan veri sorumlularının verilerin gizliliğinin sağlanmasındaki riskleri üstlenmesi hakkaniyete uygun görünmektedir. Veri sorumlularının bu faaliyetleri, TBK m.71'de belirtilen önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme olarak kabul edilebilir⁶⁴⁷.

Kanaatimizce, zararın tazmini için kusursuz sorumluluk esaslarına göre hareket edilmelidir. Çünkü, veri işleme faaliyetleri her geçen gün daha da karmaşık hâle gelmektedir. Ayrıca, veri korumaya ilişkin mevzuata veri sorumlularını denetleyen ve onların gerekli tedbirleri almalarını zorlayıcı hükümler konulmaya devam edildiği gözetildiğinde, özenli davranma borcunu veri sorumlusuna yüklemek daha doğru olacaktır. Veri işleme faaliyeti nedeniyle veri sorumlusunun kusurunu

⁶⁴⁵ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s. 270; Başalp, **Kişisel Veri**, s.66; Aynı yönde bkz. Özkan, **a.g.e.**, s.720.

⁶⁴⁶ Zor, **a.g.e.**, s.146-147.

⁶⁴⁷ Damla Gürpınar, "Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk", **DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan**, C.XIX, Özel Sayı, 2017, s.691; Aynı yönde bkz. Samet Saygı, "6698 Sayılı Kanun'un Sistematiğinde Yargısal Başvuru Yolları", **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.2, S.2, 2020, s.37.

ispat etmek, bazı durumlarda ilgili kişinin veri sorumlusunun çalışma yöntemine dair ayrıntılı bilgi sahibi olmasını gerektirebilmektedir. Diğer yandan, ilgili kişinin, yalnızca hukuka aykırı işleme faaliyetini ve zararını ortaya koyması kendisi açısından ispatı daha kolay bir durumdur⁶⁴⁸.

Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle kişiye kredi verilmemesi, kişinin işe alınmaması, bir ihaleye katılamaması, olması gerekenden daha yüksek bir maliyetle sigorta poliçesi yaptırması maddi zararlara örnek olarak verilebilir. Öte yandan, ilgili kişi, kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenebilmek için masraf yapmışsa bunlar da maddi zarar olarak değerlendirilebilir. Maddi zararın yanında, kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlenen kişi manevi zarar da görebilir. TBK m.58/1 hükmüne göre, hukuka aykırı veri işleme faaliyetinden dolayı manevi zarara uğrayan kişi genel hükümlere göre manevi tazminat davası açma yoluna gidebilir⁶⁴⁹. Örneğin; kişinin sahip olduğu bir hastalık hakkındaki sağlık verisinin veri sorumlusundan kaynaklanan nedenlerle aleniyet kazanması nedeniyle kişinin duyduğu üzüntü bir manevi zarar olarak kabul edilebilir⁶⁵⁰.

Önemle belirtmek gerekmektedir ki, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle oluşan hukuka aykırılık esasında kişilik hakkının da ihlalidir. Kanun koyucunun, KVKK m.14/3'te "*kişilik hakları ihlal edilenler*"den söz etmesi kişisel veriler üzerindeki hakları, bir kişilik hakkı olarak kabul ettiği şeklinde yorumlanabilir⁶⁵¹. Nitekim, KVKK m.14/3 hüküm lafzında genel hükümlere göre zararın giderilmesi gerektiği ifade edilmiş; TMK'nın kişiliği korunmasına ilişkin hükümlerine atıfta bulunmuştur. Ayrıca, kişilik hakkının TMK'da yer alan hükümlerin yanı sıra; TBK'da düzenlenen koruma normlarıyla da güvence altına alındığı unutulmamalıdır⁶⁵². Bu itibarla, bu bölümde ifade edilen zararın tazminine ilişkin hususlar, özü itibarıyla kişilik hakkına yönelik saldırılara karşı

⁶⁴⁸ Aynı yönde bkz. Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.270.

⁶⁴⁹ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.271.

⁶⁵⁰ Emel Badur, Nesibe Kurt Konca, " Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı İşlenmesinde Doğan Zararların Tazmin ve Görevli Mahkeme", **İNÜHFD**, C.13,S.2,2022, s.482.

⁶⁵¹ Badur, Kurt Konca, **a.g.e.**, s.481-482.

⁶⁵² Badur, Kurt Konca, **a.g.e.**, s.482; ayrıca bkz. maddi tazminat davası ve manevi tazminat davası başlığı altında yer alan açıklamalar

başvurulabilecek imkânlardan olan maddi tazminat ve manevi tazminat davalarının içeriğine dâhildir. Ancak, KVKK bakımından veri sorumlusuna başvuru hakkı ve KVKK m.11/1-(ğ) ile m.14/3 arasındaki bağlantı da gözetilerek konu bütünlüğünün sağlanması açısından zararın tazmini, bu bölümde ayrıca incelenmiştir.

V. Çocukların Kişisel Verilerinin 6698 sayılı Kanun’un 28/1-(a) Maddesi

Kapsamında İşlenmesi

KVKK’nın 28. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında 6698 sayılı Kanun’un tamamen veya kısmen uygulama alanı dışında kalan durumlar düzenlenmiştir⁶⁵³. Kanun’un 28. maddesinin 1.fıkrasının (a) bendinde ise ev içi kullanım hâli düzenlenmektedir⁶⁵⁴. İlgili hükme göre: “*Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülöklere uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi*” hâlinde Kanun hükümleri uygulanmayacaktır. Bu istisna hükmünün konuluş amacı, gerçek kişilerin veri işleme faaliyetlerine ilişkin orantısız ve gereksiz bir zorlukla karşı karşıya kalmalarının önlenmesi⁶⁵⁵ ve onların günlük hayatlarını çekilmez kılmanın engellenmesidir⁶⁵⁶. Bu düşünceye paralel şekilde Anayasa Mahkemesi, söz konusu kanun hükmünün Anayasa’ya aykırılığı iddiasıyla açılan iptal davasında; 28/1-a maddesinde belirtilen istisna hükmünün aynı konutta yaşayan aile fertlerinin özerk varlığını, onurunu, maddi ve manevi bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaçlayan ya da bu amaca yönelmiş bir hukuki müessese olmadığını vurgulamıştır⁶⁵⁷. Zira, birlikte yaşayan aile fertleri gündelik yaşamda kendileri ve aile fertleri arasındaki faaliyetler kapsamında kişisel veri işleyebilecektir. Bu işlem için her seferinde bilgilendirme faaliyetinde bulunmak ve açık rıza alma yoluna gitmek gündelik yaşamın gerekleriyle uyumsuz olacaktır⁶⁵⁸.

Kanun kapsamında belirtilen istisnai durum, tamamen kişisel ya da ailevi kullanım faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu yönüyle dar yorumlanması gereken bir

⁶⁵³ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.15-16

⁶⁵⁴ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.99.

⁶⁵⁵ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.99.

⁶⁵⁶ Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat-Öztürk, Aşıkoğlu, **a.g.e.**, s.18.

⁶⁵⁷ AYM, 2016/125 Esas, 2017/143 Karar, 28.09.2017 Tarihli Karar.

⁶⁵⁸ Uzunöz, **a.g.e.**, s.53.

hükümdür⁶⁵⁹. Bu konuda Avrupa Birliği Adalet Divanı, evine hırsız giren bir babanın evinin girişine güvenlik amacıyla kamera koymasının tamamen kişisel veya aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında olmadığına karar vermiştir. Çünkü, somut olayda güvenlik kamerasının açısı kamuya açık alanı da göstermektedir. Bu nedenle, yapılan işleme faaliyeti istisna hükümlerinin kapsamı dışında kalmaktadır⁶⁶⁰. Ayrıca kişinin dini amaçla ya da yalnızca hayır yapmak için veri işlemesi, tamamen kişisel amaçla yapılmış bir veri işleme faaliyeti olmamaktadır⁶⁶¹.

Aile fertleri arasında yapılan bir doğum günü veya yılbaşı kutlamasına ilişkin fotoğrafların çekilmesi ve bunların telefona kaydedilmesi 6698 sayılı Kanun'un istisna hükümlerine dâhil olmaktadır⁶⁶². Benzer şekilde, anne babanın, çocuğunun fotoğraf ve videoları gibi kişisel verilerini aynı evde yaşayan aile bireyleri ile paylaşması durumunda KVKK'nın uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak, aynı paylaşımın ebeveynin sosyal medya hesaplarında yapılması hâlinde, hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunmadığı durumda hukuka aykırı bir veri işleme söz konusu olacaktır⁶⁶³.

Her ne kadar çocuklara ilişkin istisna hüküm olarak yalnızca KVKK'nın 28/1-(a) maddesine değinilmişse de niteliğine uygun düştüğü ölçüde tam istisna hâlleri olan 28. maddenin diğer⁶⁶⁴ bentlerinin⁶⁶⁵ ve kısmi istisna hâllerini düzenleyen

⁶⁵⁹ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.99.

⁶⁶⁰ ABAD, Case-212/13 Sayılı 11.12.2014 Tarihli Karar.

⁶⁶¹ Çekin, Berktaş, Akıncı, **a.g.e.**, s.100.

⁶⁶² Uzunöz, **a.g.e.**, s.54.

⁶⁶³ Ertuğrul, **a.g.e.**, s.552-553.

⁶⁶⁴ KVKK m.28/1: (a) bendi dışında kalan hâller:

“(1) Bu Kanun hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

d) Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi.”

⁶⁶⁵ Kişisel verilerin düşünce özgürlüğü bağlamında işlenmesini ifade eden KVKK m.28/1-(c) hükmünün çocuk yönünden incelenmesine ilişkin bkz. “anne babanın çocuklarına ilişkin kişisel veri işleme faaliyetlerinin düşünce özgürlüğü bağlamında değerlendirilmesi” başlığı altında yer alan açıklamalar.

2. fıkra hükümlerinin⁶⁶⁶ de çocuk bakımından uygulama alanı bulduğu söylenebilecektir. Ancak, gündelik yaşamda aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında gerçekleşen işleme faaliyetinin çocuklar bakımından daha çok rastlanılan bir durum olduğu kanaatinde olduğumuz için bu husus üzerinde ayrıca durulmuştur. Oysaki, örneğin; KVKK m.28/1-(d) hükmüne göre kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları ve infaz mercileri tarafından işlenmesi istisna kapsamındadır. Bu çerçevede, ilgili hüküm kapsamında, bir çocuğun kişisel verilerinin yargı makamlar ve infaz mercileri tarafından işlenmesi de Kanun'un uygulama alanının dışında kalacaktır.

⁶⁶⁶ KVKK m.28/2: “Bu Kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10 uncu, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç, ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11 inci ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16 ncı maddeleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

- a) Kişisel veri işleminin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması.
- b) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi.
- c) Kişisel veri işleminin kanunun verdiği yetkiye dayanarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması.
- ç) Kişisel veri işleminin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması.”

SONUÇ

Kişisel veri, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre, kimliği belirli veya belirlenebilir olan gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak bir kişisel verinin bilgi, bilginin kişiye ilişkin olması ve bilginin kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ilişkin olması unsurlarını bir arada bulundurması gerektiği ifade edilmelidir. Aksi takdirde bu unsurları taşımayan bilgi, kişisel verilerin sahip olduğu hukuki korumadan yararlanamayacaktır. Kişisel verilerin hukuki niteliği itibarıyla nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden mülkiyet hakkı görüşüne göre, kişisel verilerin eşya hukuku bakımından bir “şey” olduğu ileri sürülerek mülkiyet hakkının sağladığı korumadan yararlanması gerektiği ifade edilmiştir. Fikri mülkiyet hakkı görüşüne göre, kişinin ürettiği bir sanat eseri gibi kişisel verileri üzerinde de fikri bir hakkının olduğu savunulmuştur. Bizim de benimsediğimiz kişilik hakkı görüşüne göre ise, kişisel veri, bireyin kişilik hakkının bir uzantısı olup bir kişilik değeri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, kişilik hakkının ihlaliinde uygulanacak yaptırımlar, kişisel verilerin ihlali hâlinde de uygulanacaktır.

Çocukların kişisel verilerinin korunması hususuna ilişkin en önemli düzenlemelerden biri 2016 yılında yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)'dür. Bu Tüzük, hâlihazırda Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında ortak şekilde başvuru alan veri koruma mevzuatıdır. Tüzük, içeriğinde çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin ayrı bir hüküm barındırması yönüyle ayrı bir önem arz etmektedir. Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün 8. maddesine göre, çocuğa doğrudan bilgi toplumu hizmeti sağlandığı durumlarda işlenecek olan kişisel verinin hukuka uygun kabul edilebilmesi için çocuğun en az 16 yaşında olması gerekir. 16 yaşından küçük çocuklara ait kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenebilmesi için yapılan faaliyete çocuğun velisi tarafından rıza gösterilmesi ya da yapılan işlemi velinin onaylaması zorunludur. Üye ülkeler, 16 yaş olarak belirlenen bu sınırı kendi iç hukuklarında 13 yaşa kadar düşürme yetkisine sahiptir. Diğer yandan, Avrupa Birliği dışında da çocukların kişisel verilerine ilişkin yapılan bazı düzenlemelere rastlanmaktadır. Amerikan Hukuku'nda Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma

Kanunu (Children's Online Privacy Protection Rule, COPPA) bulunmaktadır. Bu kanun, çevrimiçi olarak 13 yaşından küçük çocuklara ait kişisel verilerin toplanması, kullanılması ve bunların ifşa edilmesiyle bağlantılı olarak hizmet sunanlara ilişkin kuralları ortaya koymaktadır.

İnternetin yaygınlaşması nedeniyle iletişim teknolojileri gelişim göstermiş; bireyler teknolojik cihazları gündelik yaşamda daha fazla kullanmaya başlamıştır. Küresel şirketler, bu durumu fırsat bilerek muhtelif amaçlarla insanların iletişimini sanal ortamlara taşıyacak platformlar icat etmişlerdir. Bu gibi platformlar, bireylerin sanal ağlar vasıtasıyla birbiriyle bağlantı kurmasını kolaylaştırmış ve onları bu sanal ortamlarda vakit geçirmeye teşvik etmiştir. Böylece bireyler, birtakım kişisel verilerini kullanıcı profili oluşturma adı altında sanal ağların yöneticileriyle ve diğer insanlarla paylaşmaya başlamıştır. Bu platformların getirdiği kolaylık sayesinde sahip oldukları yaşantıyı göstermek isteyen bireyler, bir zaman sonra çocuklarını da bu sosyal mecraların içerisine çekmiştir. Bazen de çocuklar, bilmedikleri sosyal mecralarda kendi yaşamlarını üçüncü kişilerle paylaşmışlardır. Hâl böyle olunca, çocukların kişisel verilerinin hem üçüncü kişilerden hem de anne babadan kaynaklı olarak çeşitli şekillerde işleme faaliyetine maruz kaldığı görülmüştür.

Kural olarak, bir hukuka uygunluk nedeni bulunmadan çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi hukuka aykırıdır. Ancak, KVKK'nın 5. ve 6. maddelerinde yer alan hukuka uygunluk nedenlerinin somut işleme faaliyetinde yer alması durumunda hukuka uygun bir veri işlenmesinden söz etmek mümkündür. Ayrıca, veri işleme faaliyetinde KVKK'nın 28. maddesinde belirtilen istisna hükümlerinin bulunması da yapılan işlemin KVKK kapsamı dışında kalmasını sağlamaktadır. Çocuklar bakımından ise daha çok karşılaşılan durum açık rıza alınması meselesidir. Bu nedenle açık rıza bağlamında bir değerlendirme yapma yoluna gidilmiştir. Buna göre; KVKK m.5/1 uyarınca kişisel verinin işlenmesine açık rızanın gösterilmesi hâlinde yapılan faaliyet hukuka uygun olmaktadır. İşlenen kişisel veri, aynı zamanda kişilik hakkı kapsamında yer alan bir kişilik değeri olmasına rağmen, hukuka uygunluk nedeni olarak KVKK'nın 5. maddesi dikkate alınmalıdır. Zira, aynı konuyu düzenleyen KVKK'nın 5. maddesi, TMK m.24/2'ye göre daha özel bir düzenlemedir. Bu nedenle çocuğun kişisel verilerini işleyebilmek için KVKK'ya uygun şekilde açık rızanın

alınması yoluna gidilmelidir. Diğer bir deyişle, kişilik hakkına yapılan saldırı karşısında zarar görenin TMK m.24/2'ye göre göstermiş olduğu rıza, açık rızanın unsurlarını barındırmadığı takdirde hukuka uygun bir veri işleme faaliyeti bulunmamaktadır. Öte yandan, bizce TMK m.24/2'ye uygun olan; ancak KVKK m.5'de yer alan açık rızaya aykırı şekilde alınan rıza, yapılan eylemi yalnızca kişilik hakkına uygun hâle getirme işlevine sahiptir.

Açık rıza; belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza şeklinde tanımlanmaktadır. Açık rızanın hukuken geçerli kabul edilmesi için bazı koşulları barındırması gerekir. Bu bağlamda, alınan rızanın belirli bir konuya ilişkin olup o sadece konuyla sınırlı olması gerekir. Belirli bir konu ve amaç belirtmeyen, çok kapsayıcı ve ucu açık biçimde ifade edilen konulara ilişkin verilen rıza beyanına göre veri işleme faaliyeti yapılması hukuka aykırıdır. Veri sahibi, veri işleme faaliyetinin konusu, amacı ve kapsamının yanı sıra; verilen rızanın sonuçları hakkında da bilgi sahibi olmalıdır. Bu durum aynı zamanda, kişinin bilinçli bir şekilde ve özgür iradesiyle rıza verebilmesinin bir gereğidir. Kişinin rıza gösterirken dışarıdan gelen hiçbir ekonomik, sosyal, psikolojik veya başka türlü bir baskı altında kalmaması gerekir. Ayrıca kişi, ayırt etme gücüne sahip olduğu durumda iken ve serbest iradesi ile, yapılan işleme faaliyetine rıza göstermelidir. Rıza beyanı, hukuki niteliği itibarıyla bir hukuki işlemidir. Dolayısıyla bir hukuki işlemde meydana gelen iradeyi sakatlayıcı yanıltma, aldatma ve korkutma gibi sebeplerin bulunması hâlinde alınan rıza hukuka aykırı kabul edilmektedir. Veri işleme faaliyetinin açık rıza dışında bir hukuka uygunluk nedenine dayandırılması mümkün olduğu hâlde, kişiden açık rıza alınması yoluna gidilmesi hâlinde kişi yanıltılmış ve yanlış yönlendirilmiş olacaktır. Bu durumda veri sorumlusu tarafından genel işlem şartları kapsamında alınan açık rıza hükmü geçersiz kabul edilir. İlgili kişinin açık rızasını geri almasına rağmen, somut olayda mevcut olan diğer hukuka uygunluk sebeplerinden birine dayanılarak veri işleme faaliyetine devam edilmesi veri sorumlusunun hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırı hareket etmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Hukuka uygun bir şekilde çocukların kişisel verilerinin işlenmesi için gereken (açık) rızanın kimden alınacağı hususunda KVKK içeriğinde özel bir düzenleme bulunmadığı için bu konuda genel hüküm olan Türk Medeni Kanunu hükümlerine

başvurulmalıdır. Bilindiği gibi kişisel veriler, kişilik hakkının bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bireyin sahip olduğu kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterme hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Çocuklar, sağ ve tam doğmakla birlikte hak ehliyetine sahip olan kişilerdir. Ancak çocukların, ayırt etme gücüne sahip olup olmamalarına göre fiil ehliyetleri değişmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar fiil ehliyeti bakımından tam ehliyetsiz; ayırt etme gücüne sahip olan çocuklar ise sınırlı ehliyetsiz olarak kabul edilmektedir. Çocukların fiil ehliyetinin değişmesi, onların kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını tek başlarına kullanıp kullanamayacakları hususunu etkilemektedir. Bu nedenle, çocuğun tam ehliyetsiz ya da sınırlı ehliyetsiz olması ihtimaline göre, yapılan veri işleme faaliyetine rıza gösterme hakkının sahibi de değişmektedir.

Çocukların kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından işlenmesine ilişkin veri sahibi olan çocuğun tam ehliyetsiz olması durumunda yasal temsilci, çocuğu temsilen bu işleme faaliyetine rıza gösterebilir. Ancak, yapılan işleme rıza gösterebilmek için çocuğun menfaatinin bu faaliyetin gerçekleştirilmesi yönünde daha ağır basması gerekmektedir. Bu hususta, hak sahibinin korunmasının gerektiği ve kişiye bağlılığın çok sıkı olmadığı durumlarda yasal temsilci aracılığıyla kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakkın kullanılmasında tam ehliyetsizin menfaatinin daha ağır bastığı kabul edilmektedir. Sınırlı ehliyetsiz çocuk ise, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını yasal temsilcilerinin izni veya onayı olmadan kullanabilmektedir. Bu sebeple sınırlı ehliyetsiz çocuk, tek başına kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterme hakkına sahip kabul edilmektedir.

Çocuğun yaşı, yapılan veri işleme faaliyeti bakımından onun ayırt etme gücünün varlığını tespit etmek için önemli bir kriterdir. Çocuğun ayırt etme gücünün olup olmaması, veri sorumlusunun rıza alırken beyanına başvuracağı kişiyi değiştirmektedir. Bu nedenle, veri sorumlusu tarafından çocuğun yaşını tespit etmek büyük bir önem arz etmektedir. Bu durumun tespiti amacıyla veri sorumluları, düşük risk barındıran işleme faaliyetlerinde hizmetten faydalanacak olan çocuğun doğum yılını bildiren bir form doldurmasını talep edebilir. Çocuğun yaşına ilişkin yanıltıcı bilgi verdiği yönünde şüphe bulunduğu takdirde, veri sorumlusu tarafından teknolojik imkânlar da kullanılarak çocuğun yaşının ve rıza verme ehliyetine sahip

olup olmadığının tespiti için makul oranda çaba gösterilmelidir. Bu bağlamda, çocuğun yaşını ortaya koyabilecek birtakım sorular çocuğa yöneltilebilir. Çocuk, yaşının küçük olduğunu beyan ederse yahut gösterilen çaba sonucu bu hususun anlaşılması durumunda, çocuğun yasal temsilcilerine e-posta gönderilerek bilgilendirme metniyle beraber açık rızalarını vermeleri istenebilecektir. Veri sorumluları rıza aldıkları yasal temsilcinin yetkili yasal temsilci olup olmadığını da tespit etmeye çalışmalıdır. Bunun için güvenilir üçüncü taraf doğrulama hizmeti sunan kişilerden yararlanılarak yetkili yasal temsilcinin tespit edilmesi sağlanmalıdır. Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde çocuğun 16 yaşında olması şartı arandığı için veri sorumluları çocuğun bu yaştan büyük olup olmadığını tespit etmeye çalışmaktadır. Ancak hukukumuzda böylesine net belirlenmiş bir yaş sınırı mevcut değildir. Uygulamada, veri sorumluları tarafından çocuğun yaşını tespit etmek ve doğru yasal temsilciden rıza alabilmek kolay gözükmemektedir. Yaşanan zorlukları bertaraf etmek amacıyla, hukuka uygun ve sağlıklı bir veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi için bizim hukukumuzda da 15 yaş sınırı kabul edilmelidir. Bu anlamda, 6698 sayılı Kanun'a çocuklara ilişkin işleme faaliyetlerinde, 15 yaş koşulunu belirten bir hüküm konulmalıdır. 15 yaş, hukukumuzda önemli birtakım hukuki işlemlerde kabul edilen bir yaş sınırıdır. Ölüme bağlı tasarruflardan biri olan vasiyetname yapabilmek için çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması ve 15 yaşını doldurmuş olması yeterlidir. Ayrıca, ceza yargılamasında bir suçun mağduru olan çocuk, 15 yaşından büyük olması hâlinde tek başına davaya katılma talebinde bulunarak katılan sıfatını kazanabilir. Katılan sıfatı bulunan çocuk ise, ceza yargılaması sonucunda verilen hükmü kanun yollarına taşıma hakkına sahiptir.

Günümüzde sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla üçüncü kişilerin yanı sıra anne babanın da çocuklarına ilişkin görüntüleri ve onlara ait birtakım bilgileri sanal ortamlarda paylaşma konu ettikleri görülmektedir. Üçüncü kişilerden farklı olarak farklı olarak anne babanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunmaktadır. Evlilik devam ettiği sürece velayet hakkı, anne baba tarafından birlikte kullanılmaktadır. Ancak, anne baba velayet hakkının verdiği yetkileri sınırsız biçimde kullanamaz. Velayet hakkı amacına uygun şekilde kullanılmak zorundadır. Velayetin amacına uygun şekilde kullanılmasında etkin olan bazı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler;

çocuğun üstün yararı ilkesi ve çocuğun görüşünün alınması ilkesidir. Çocuğun üstün yararı ilkesi, şayet çocuk yetişkin bir kişi olsa idi, kendisini ilgilendiren bir konuda kendi yararı için ne yönde karar verebilecekse onun yerine karar veren kişilerin de o doğrultuda karar vermesi şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre, anne babanın velayetten kaynaklanan birtakım yetkilerini kullanması, çocuğun üstün yararı ilkesiyle sınırlandırılmıştır. Çocuğun görüşünün alınması ilkesi ise üstün yarar ilkesiyle bağlantılı bir ilkedir. Bu ilkeye göre, çocuğun olgunluk derecesine uygun olarak hayatını etkileyen konularda görüşlerine başvurulması gerekmektedir.

Kural olarak, anne baba tarafından yapılan paylaşımlarda onların, sahip oldukları ifade özgürlüğü çerçevesinde hareket ettikleri söylenemez. Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünden söz edilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında, başkalarının şöhret ve haklarının korunması amacıyla özgürlüğün sınırlandırılabilirliği ifade edilmiştir. Bu hükme göre, çocukların şöhret ve haklarının korunması için anne babanın ifade özgürlüğünün sınırlandırılması hukuka uygundur. Öte yandan, katı bir şekilde anne babanın ifade özgürlüğünü sınırlamak, içinde bulunduğumuz sosyal medya çağında günümüz toplumunun mevcut yapısına uygun düşmemektedir. Bu nedenle, denge kurarken çocukların menfaatinin zedelenmemesi, bizim asgari sınırimız olduğu için bu duruma zarar vermeyen paylaşımları ifade özgürlüğü çerçevesinde meşru olarak kabul etmek gerekir. Anayasa'nın yanı sıra KVKK'nın 28. maddesinde de yapılan kişisel veri işleme faaliyetinin kısmen ya da tamamen Kanun'un uygulama alanından hariç tutulduğu durumlar bulunmaktadır. KVKK'nın 28/1-(c) maddesine göre, çocukların kişisel verilerinin işlenebilmesi için yapılan faaliyetin onların özel hayatlarının gizliliğini ve kişilik hakkını ihlal etmemesi gerekir. Bu sınırlar içerisinde kalan ve anne baba tarafından yapılan işlemlerin ifade özgürlüğü olarak kabul edileceği ve 6698 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı söylenebilecektir.

Çocukların kişisel verilerinin hem üçüncü kişiler tarafından hem de anne baba tarafından ihlal edilmesi durumunda başvurulabilecek birtakım hukuki korunma yolları bulunmaktadır. Çocuk ile anne baba arasında velayet ilişkisi bulunduğundan velayet hükümlerine dayalı olarak çocuk korunabilir. Bu bağlamda, öncelikle çocuk

hakkında TMK m.346’da ifade edilen koruma önlemlerine başvurulabilir. Koruma önlemlerine örnek vermek gerekirse, hâkim taraflarla konuşarak onlara rehberlik hizmeti verebilir. Tarafların karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olabilecek psikolog gibi uzman kişilerden yardım alma konusunda tarafları zorlayabilir. Bu önlemlerden beklenen sonuç alınamadığı takdirde, anne babayı ihtar edebilir. Yapılan ihtarattan da beklenen sonuç alınamadığı takdirde, hâkim tarafından çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimini sağlamaya yönelik emir ve talimat verilebilir.

TMK m.346’da yer alan koruma önlemlerinin yetersiz kalması hâlinde hâkim, çocuğu anne babanın yanından alarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirme kararı alabilir. Ancak buna karar verebilmesi için çocuğun bedensel ve zihinsel bakımdan gelişiminin tehlikede bulunması yahut çocuğun manen terkedilmiş hâlde kalması şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Çocuğu ailenin yanından alarak başka bir yere yerleştirme kararından da yeterli ölçüde verim sağlanamadığı durumlarda hâkim, son çare olarak velayetin kaldırılmasına karar verebilir. Ancak velayetin kaldırılmasının da belirli şartları bulunmaktadır. Buna göre, anne babanın deneyimsizliği, hastalığının bulunması, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebebin bulunması nedeniyle velayet görevini gereği gibi yerine getiremediği durumlarda velayetin kaldırılmasına karar verilebilir. Ayrıca, anne babanın çocuğa karşı yeterince ilgi göstermemesi ya da çocuğa karşı olan yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması durumunda da velayetin kaldırılmasına karar verilebilir. Genellikle çocukların kişisel verilerinin sosyal medyada kontrolsüz olarak paylaşılması şeklinde ortaya çıkan ihlaller, TMK’nın 348/1-b.2’de yer alan anne babanın çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması kapsamına girmektedir.

Kişisel veriler, çocuğun kişilik hakkının birer parçası olarak kabul edildikleri için kişilik hakkına yapılan saldırılara karşı başvurulabilecek olan hukuki korunma imkânları, bu veriler bakımından da uygulama alanı bulmaktadır. Bu kapsamda gerek üçüncü kişilerce gerekse de anne baba tarafından yapılan işleme faaliyetine karşı TMK m.24 ve m.25’te belirtilen kişiliği koruyucu davalar (saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi, saldırının hukuka aykırılığının tespiti) ile maddi tazminat

davası, manevi tazminat davası ve haksız kazancın iadesi davası açılabilecektir. Kişiliği koruyan davaları açabilmek için hukuka aykırı bir saldırının olması yeterlidir. Çocuğun kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması zorunlu değildir. Ayrıca, çocuk üzerinde maddi veya manevi bir zararın doğmuş olması şartı da bulunmamaktadır. Maddi ve manevi tazminat davalarının açılabilmesi için hukuka aykırı olarak yapılan saldırı sonucunda bir zararın meydana gelmesi gerekir. Ayrıca saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması şartı da aranmaktadır. Saldırı eylemi bakımından bir kusursuz sorumluluk hâli bulunduğu takdirde ise kusur şartı aranmaksızın dava açılabilir. Haksız kazancın iadesi davasında, çocuğun kişilik hakkına hukuka aykırı olarak yapılan saldırı sonucu elde edilen kazanç, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme hükümleri uyarınca çocuğa devredilir. Haksız sağlanan kazanç, çocuğun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği bir kazanç olduğundan çocuk bakımından bir zararın doğması koşulu burada aranmamaktadır. Diğer yandan, çocuğun kendisinin elde etmek istediği bir kazancın başkaları tarafından elde edilmiş olması hâlinde, çocuğun zararı meydana gelecektir. Bu durumda, zararın giderilmesi için çocuğun maddi tazminat davası açması söz konusu olabilecektir. Haksız kazancın iadesi davasında, kişiliği koruyan davalarda olduğu gibi saldırı eyleminde bulunan kişinin kusurlu olması şartı bulunmamaktadır.

Kişiliği koruyucu davalar olan saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırıya son verilmesi ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası ile manevi tazminat davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı davalardan kabul edilmektedir. Diğer taraftan, maddi tazminat davası ve haksız kazancın iadesi davası ise mal varlığına ilişkin davalardandır. Çocuğun ehliyet durumuna göre, açılan davanın kişiye sıkı sıkıya bağlı davalardan olup olmasına göre ve çocuğa karşı gerçekleştirilen hukuka aykırı saldırının kaynağına göre, açılan davada çocuğun davacı olmasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır.

Çocukların kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi hâlinde, ayırt etme gücü bulunmayan çocuk tarafından kişiye sıkı sıkıya bağlı davalardan olan kişiliği koruyucu davalar ile manevi tazminat davası açılamaz. Zira, çocuğun bu davalar yönünden dava ehliyeti bulunmamaktadır. Öte yandan,

çocuğu korumasız bırakmamak amacıyla, temsil yasağını katı bir şekilde uygulamanın isabetli olmayacağı düşünülerek kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin davalar yönünden de yasal temsilciye dava açma hakkı tanınmıştır. Bu nedenle, çocuk adına onun yasal temsilcileri, bu davaları açıp yürütme yetkisine sahiptir. Malvarlığına ilişkin olan maddi tazminat davası ile haksız kazancın iadesi davasının ise yalnızca yasal temsilciler tarafından açılıp yürütülmesi gerektiği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

Ayırt etme gücüne sahip olan çocuk, kişiliği koruyucu davalar ile manevi tazminat davalarını tek başına açabilecektir. Zira, bu davalar şahsa sıkı sıkıya bağlı davalardan olup TMK m.16/1 hükmünde de ifade edildiği üzere, ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun bu haklarını kullanması için yasal temsilcisinin rızasına ihtiyacı yoktur. Ancak, çocuğun açık veya örtülü rızasıyla bu davaların kanuni temsilciler tarafından açılmasında bir engel bulunmamaktadır. Kişiyne sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili olmayan maddi tazminat davası ile haksız kazancın iadesi davası bakımından, genel kural gereği çocuğun dava ehliyeti bulunmadığından ancak kanuni temsilciler bu davaları açabilmektedir.

Çocuğun kişisel verilerinin anne baba tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi hâlinde ayırt etme gücü bulunmayan çocuk tek başına dava açamaz. Çocuğun kişisel verileri onu temsil etmesi gereken yasal temsilciler tarafından işlendiği için anne baba tarafından kendilerine karşı dava açılması da söz konusu değildir. Bu durumda, çocuğun menfaatiyle anne babanın menfaati çatıştığı için açılacak davalarda TMK m.426/b.2 uyarınca çocuğu temsilen bir temsil kayyımı atanır. Atanan temsil kayyımı, çocuğu temsilen anne babaya dava açabilir.

Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olması durumunda açılan davanın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin olup olmamasına göre farklı değerlendirme yapılmalıdır. Ayırt etme gücüne sahip olan çocuk, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarına ilişkin tek başına dava açabildiğinden anne babasına karşı da kişiliği koruyan davaları ve manevi tazminat davasını açabilecektir. Diğer taraftan, çocuk, dava ehliyeti eksikliği nedeniyle anne babasına karşı mal varlığına ilişkin olan maddi tazminat davası ile haksız

kazancın iadesi davasını açamayacaktır. Dava açılmasına sebep olan kişilerin çocuğun yasal temsilcileri olması nedeniyle burada da TMK m.426/b.2 uyarınca çocuğa temsil kayyımı atanacak; dava kayyım tarafından açılıp görülebilecektir.

Çocukların kişisel verilerinin ihlal edilmesi hâlinde KVKK'da bazı hukuki imkânlar öngörülmüştür. Kişisel verileri işlenen kişiler, KVKK m.11'e göre veri sorumlusuna başvurarak birtakım haklarını kullanabilir. Veri sorumlusu kendisine yapılan başvurulara karşı, KVKK m.11/1-(ğ)'de belirtilen zararın tazminini talep etme hakkı dışında kalan haklar bakımından dava yoluna gidilmeksizin veri sahibinin talebini karşılayabilir. Veri sorumlusu, bu hükme göre, kendisine yapılan başvurulara karşı, veri sahibinin zararını tamamen gidermeyebilir yahut eksik şekilde giderebilir. Bu gibi durumlarda, Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından zararı gidermeye yönelik veri sorumlusunu bağlayıcı bir karar verilemez. Zira, Kurul'un böyle bir karar verme yetkisi yoktur. Kurul, şartları varsa veri sorumlusuna ancak idari para cezası verme yaptırımını yerine getirebilir. Bu sebeple, zararını gidermek isteyen veri sahibinin mahkemeye başvurması gerekmektedir.

KVKK m.14/3 hükmünde, kişilik hakkı ihlal edilenlerin genel hükümlere göre tazminat haklarının saklı olduğundan söz edilmiştir. Ortaya çıkan maddi ve manevi zararın genel hükümlere göre tazmin edilmesinden kastedilen şey ise, esasen tıpkı kişilik hakkına yönelik saldırılara karşı açılan maddi ve manevi tazminat davalarıdır. Dolayısıyla kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesi nedeniyle zararın giderilmesi için Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler uygulama alanı bulmaktadır. Bu hükme göre veri sahipleri doğrudan mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. KVKK m.14/3'e göre genel hükümlere göre zararın giderilmesi için, veri sahibinin öncelikle veri sorumlusuna başvurması gibi bir şart bulunmamaktadır. KVKK m.11/1-(ğ) hükmünde ise zararın giderilmesi için madde metninde de ifade edildiği üzere, öncelikle veri sorumlusuna başvuru yapılmalıdır. Veri sorumlusunun tazmin etmesi gereken zarar kusursuz sorumluluk esaslarına göre tayin edilmelidir.

Son olarak, çocukların kişisel verilerinin kişinin tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesine ilişkin

yapılan işlemin 6698 sayılı Kanun kapsamı dışında olduğunu belirtmek gerekir. Bu husus KVKK'nın tam istisna olan hükümlerinden 28/1-(a) maddesinde ifade edilmiştir. Bu hükmün amacı ise, kişilerin günlük hayatlarını çekilmez kılmayı, onların gereksiz ve orantısız bir zorlukla karşı karşıya kalmalarını önlemektir.

KAYNAKÇA

- Aka, Beyza: “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, **İzmir Barosu Dergisi**, C.LXXXII, S.2, 2017, s.231-287.
- Akdemir, Pınar: **Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.
- Akdi, Murat: “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu”, **MÜHF-HAD.**, Cevdet Yavuz’a Armağan, C.XXII, S.3, Cevdet Yavuz’a Armağan, 2016, s.123-144.
- Akgül, Aydın: “Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi”, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013.
- Akıntürk, Turgut, Ateş, Derya: **Medeni Hukuk**, 24.bs., İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2018.
- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya: **Kişiler Hukuku**, 15.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019.
- Akkanat-Öztürk, Elif Beyza: **Karşı Edim Olarak Kişisel Veriler**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Akkurt, Sinan Sami: “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış” **Kişisel Verileri**

Koruma Dergisi, C.II, S.1, 2020, s.20-32, (Akkurt, “Hukuki Nitelik”).

Akkurt, Sinan Sami:

Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlâller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 3.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, (Akkurt, **Kişilik Hakkının Korunması**).

Aksoy, Hüseyin Can:

Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010, (Aksoy, **Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Veri**).

Aksoy, Hüseyin Can:

“Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu”, **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, C.III, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2009, s.47-67, (Aksoy, “Sınırlı Ehliyetsizler”).

Akyüz, Emine:

Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, 7.bs., Ankara, Pegem Akademi, 2020, (Akyüz, **Çocuk Hukuku**).

Akyüz, Emine:

“Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, S.2, 1991, (Akyüz, “Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”).

Anayasa Mahkemesi:

Bireysel Başvuru Seçme Kararlar 2022/1, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2023.

Anı, Nevzat Ali:

“Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza”, İstanbul,

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Antalya, Osman Gökhan,
Topuz Murat:

**Marmara Hukuk Yorumu Medeni Hukuk (Giriş-
Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri),** C.1,
Genişletilmiş 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Arat, Ayşe:

“Medeni Kanun’da Velayetin Kaldırılması Tedbiri ve
Bu Tedbirin Uygulanması”, **Maltepe Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XI, S.2, 2012, s.275-
296.

Arpacı, Abdülkadir:

Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), Beta Yayıncılık,
2.bs., İstanbul, 2000.

Article 29 Data Protection
Working Party:

Opinion 4/2007 On the Concept of Personal Data,
adopted on 20th June, 01248/07/EN, WP 136,
(çevrimiçi) [https://ec.europa.eu/justice/article-
29/documentation/opinion-
recommendation/files/2007/wp136_en.pdf](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf), 28 Şubat
2022, (Article 29 Working Party, Opinion 4/2007).

Article 29 Data Protection
Working Party:

Guidelines on Consent Under Regulation 2016/679,
(çevrimiçi) [https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051
/en](https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051/en), 26 Haziran 2022, (Article 29 Working Party,
Guidelines on Consent).

Article 29 Data Protection
Working Party:

Working Document on the processing of personal data
relating to health in electronic health records (EHR),
Adopted on 15 February 2007, (çevrimiçi)

[https://ec.europa.eu/justice/article-](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en.pdf)

[29/documentation/opinion-](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en.pdf)

[recommendation/files/2007/wp131_en.pdf](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en.pdf), 27 Ocak

2024, (Article 29 Working Party, WP 131).

Aşıkoğlu, Şehriban İpek:

Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Ataay, Aytekin:

Şahıslar Hukuku, 3.bs, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978.

Atalı, Murat, Ermenek, İbrahim:

Medeni Usul Hukuku (Temel Hukuk Dizisi), 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/ Erdoğan, Ersin:

Medeni Usul Hukuku, 5.bs., Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2022.

Atasoy, Kemal:

“Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası”, **MÜHF-HAD**, C.XXII, S.3, 2016, s.269-301.

Atıcı, Cansu:

Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Avcı Braun, Cihan:

“Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza”, **YÜHFD**, C.XV, S.1, 2018, s. 13-33.

Avrupa Konseyi:

Declaration of The Committee of Ministers on Protecting The Dignity, Security and Privacy of The Children on The Internet.

Avrupa Konseyi: Recommendation Rec(2008)6 of The Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote The Respect For Freedom of Expressions and Information with Regard to İnternet Filters.

Avrupa Konseyi: Recommendation Rec(2006)12 on Empowering Children in The New İnformation And Communications Environment .

Ayanoğlu, Ahu: “Velayetin Ana Babaya Yüklediği Görev ve Yetkilerin Kullanılmasının Üçüncü Kişilere Bırakılması ve Sınırları”, **Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması**, 1.bs., Ed. by. Aslı Makaracı Başak, Seda Öktem Çevik, Gülen Sinem Tek, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 269-283.

Ayözger Öngün, A. Çiğdem: **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019.

Badur, Emel, Kurt Konca, Nesibe: “Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı İşlenmesinde Doğan Zararların Tazmin ve Görevli Mahkeme”, **İNÜHFD**, C.13, S.2, 2022, s.476-490.

Badur, Emel: **Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması KVKK, GVKT ve AİHM Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.

Başalp, Nilgün: **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, (Başalp, **Kişisel Veri**).

- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi: Dijital Ortama İlişkin Çocuk Haklarına Dair Genel Yorum 25 (CRC/C/GC/25), 24 Mart 2021, (çevrimiçi) <https://tbinternet.ohchr.org/> , 1 Nisan 2024.
- Bostancı, Mustafa: “Dijital Ebeveynlerin Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı”, **Academic Journal of Information Technology**, C.X, S.38, 2019, s.115-128.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru: “Sokak Fotoğrafçılığı ve Kişisel Verilerin Korunması”, **TAAD**, S.42, 2020, s.525-565.
- Bulut, Metin: “Özel Bir Hukuksal Koruma ve Veri Kategorisi Alanı: Hassas Kişisel Veriler”, **Ankara Barosu Dergisi**, C.78, S.3, 2020, s. 99-150.
- [Complying with COPPA: Frequently Asked Questions | Federal Trade Commission \(ftc.gov\)](https://www.ftc.gov/privacy/coppa-faq)
- Çağlayan, Yılmaz: **Açıklamalı-İçtihatlı Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Çakırca, Seda İrem: **Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023.
- Çatalbaş, İlay: **Türk Medeni Kanunu’nda Velayet ve Ortak Velayet**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Çekin, Mesut Serdar/
Berktaş, Ahmet Esad/ **Veri Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023.

Akıncı, M. Furkan:

Çekin, Mesut Serdar:

Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, C.III, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

Çelik, Cemil:

“Velayetin Kaldırılması”, **AÜHFD**, C.LIV, S.1, 2004, s.255-309.

Çelikel, Serdar:

“Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR’la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 17, Haziran 2021, s.161-190.

Dede, İsmail:

Çocuğun Velayet İlişkisinden Doğan Kişi Varlığı Zararlarının Tazmini, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Demir, Remzi:

“Türk Medeni Kanunu’na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, **SDÜHFD**, C.IX, S.2, 2019, s.271-303.

Deniz, İlknur:

Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve KVKK Kapsamında Korunması,1.bs., Ankara, Seçkin, 2021.

Develioğlu, Hüseyin Murat:

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017.

- Doğan, Buse: “Kişisel Verilerin İşlenme Şartları Bağlamında Açık Rıza”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Doğan, Murat: “Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası”, **EBYÜ-HFD**, C.V, S.1-4, 2001, s.369-420.
- Donovan, Sheila: “ “Sharenting”: The Forgotten Children of the GDPR.” **Peace Human Rights Governance**, Volume.4, Issue 1, 2020, s.35-59, (çevrimiçi) <https://phrg.padovauniversitypress.it/system/files/papers/PHRG-2020-1-2.pdf> , 26 Mart 2024.
- Duman, Berat: “Anayasa Hukuku’nda Kişisel Verilerin Korunması”, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.
- Dural, Mustafa, Öğüz, Tufan: **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, C.II, 23.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2022.
- Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper: **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021.
- Duygulu, Serap: “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafi Paylaşımlarının Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, **TRT Akademi Dergisi**, C.IV, S.8, 2019, s. 428-487.
- Dülger, Murat Volkan/ Kahraman, Cansu Ceren/ “GDPR ve KVKK Bakımından Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması ve Konuya İlişkin Kurul Kararının Değerlendirilmesi”, s.1-12, (çevrimiçi)

Yalçın, Simay: <https://ssrn.com/abstract=3792410> , 3 Mart 2024.

Dülger, Murat Volkan: **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, (Dülger, **Verilerin Korunması Hukuku**).

Dülger, Murat Volkan: “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması” **Yaşar Hukuk Dergisi**, S.2, 2019, s.71-174, (Dülger, “Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Koruma”).

Ekmekçi, Ömer/ Yücedağ, Nafiye/ Akkanat-Öztürk, Elif Beyza/ Aşıkoğlu, Şehriban İpek: **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2024.

Elçin Grassinger, Gülçin: “Çocuğun Menfaati Gereği Görüşünün Alınmaması Gereken Durumlar”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 823-846 (Elçin Grassinger, “Çocuğun Görüşünün Alınmaması”).

Elçin Grassinger, Gülçin: **Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler (MK md. 346, md. 347, md.348)**, İstanbul, 12 Levha Yayıncılık, 2009, (Elçin Grassinger, **Alınacak Tedbirler**).

Elgün Toğrul, Emel Şeyda: **Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2021.

- Epözdemir, Rezan: **Taraf Ehliyeti**, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022.
- Erarslan, Sevgi: **Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranamadığı Haller**, 2.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2020, (Erarslan, **Özel Nitelikli Veri**).
- Erarslan, Sevgi: “Özel Nitelikli Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı, Gerekliliği ve Özel Nitelikli Kişisel Veri Tanım ve Kapsamları” (çevrimiçi) <https://blog.lexpera.com.tr/> - 18.10.2019, 10 Mart 2022, (Erarslan, “Veri Kavramının Ortaya Çıkışı”).
- Erdoğan, Canan: “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)” **DEÜHFD**, C.XXI, S.2, 2019, s.2445-2467.
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, (Eren, **Borçlar Genel**).
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, (Eren, **Borçlar Özel**).
- Ertuğrul, Meltem: “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, **YBHD**, S.2, 2021, s.513-564.
- Esendal, Nihan: **Basın Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali**, 1.bs. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- GDPR: Resital 38, (çevrimiçi) <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/> , 26 Haziran 2022.

- GDPR: Resital 58, (çevrimiçi) <https://www.privacy-regulation.eu/en/recital-58-GDPR.htm> , 24 Şubat 2024.
- Girgin, Ömer Ali, Gönal, Seray: “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveynleri Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları” **TAAD**, S.44, 2020, s.99-127.
- Gözütok, Zeki, Albayrak, Adem: **Alfabetik Medeni Usul El Kitabı**, 1.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.
- Grandison, Sasha: “The Child Online Privacy Protection Act: The Relationship Between Constitutional Rights And The Protection Of Children Between Constitutional Rights And The Protection Of Children”, **University of The District of Columbia Law Review**, Volume 14, Issue 1, 2011, s. 209-224.
- Gültekin, Esra: “Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü”, **Çocuk ve Medeniyet Dergisi**, C.III, S.5, 2018, s.103-143.
- Günay, Buket: **Kişiliğin Korunması Kapsamında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Kullanılması Nedeniyle Hukuki Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Gürpınar, Damla: “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk”, **DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan**, C.XIX, Özel Sayı, 2017, s.679-694.

- Haley, Katie: “Sharenting and the (Potential) Right to be Forgotten”, **Indiana Law Journal**, Volume.95, Issue.3, Article 9, 2020, s.1004-1020.
- Han, Işık Aslı: “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, **GÜHFD**, C.XVIII, S.1, 2019, s.417- 459.
- Hatemi, Hüseyin, Kalkan Oğuztürk, Burcu: **Aile Hukuku**, 3.bs., İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2013.
- Helvacı, İlhan: “Temyiz Kudretinden Yoksun Şahısların Hukuki Sorumluluğu Üzerine” **İÜHFM**, C.LV, S.4, 1997, s.145-172, (çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95835> 8 Ekim 2023 (Helvacı, “Temyiz Kudreti”).
- Helvacı, Serap, Aydın, Gülşah Sinem: “Kişilik Hakkı İhlâlinden Doğan Vekâletsiz İşgörmede Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu”, **MÜHF-HAD**, C.XXIII, S.1, s.265-301.
- Helvacı, Serap, Erlüle, Fulya: **Medeni Hukuk**, 5.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2018.
- Helvacı, Serap: **Gerçek Kişiler**, 8.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2017, (Helvacı, **Gerçek Kişiler**).
- Helvacı, Serap: “Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1993, (Helvacı, “Kişilik İşlemi Hakları”).

Helvacı, Serap:

Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md.24/a fıkra I/ İMK md. 28a fıkra I), 1.bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, (Helvacı, Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar).

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168485>

<https://dictionary.cambridge.org/>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046>

<https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/>

[https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:\[%220%22\],%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2230562/04%22,%2230566/04%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-114903%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2230562/04%22,%2230566/04%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-114903%22]})

https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=435

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7179/2022-13>

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7179/2022-13>

<https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf>

<https://www.bbc.com/news/av/technology-31059893>

<https://www.bbc.com/news/world-europe-39002142>

<https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312>

<https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4110/2018-10>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4113/2017-61>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5412/Acik-Rizanin-Hizmet-Sartina-Baglanmasi>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5463/-Bir-market-zincirinin-sadakat-kart-uygulamasina-iliskin-ihbar-ve-sikayetler-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-25-03-2019-tarihli-ve-2019-82-sayili-Karari>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6715/2020-43>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6967/2021-389>

https://www.ntv.com.tr/turkiye/mahkeme-cocuklarini-reklam-malzemesi-yapan-blogger-annenin-iki-cocugunubabaya-verdi,hqRMAehW_k60jvcuIz0L2A

<https://www.oecd.org/60-years/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150403-8.pdf>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-5.htm>

<https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un>

<https://www.yargitayictihatmerkezi.gov.tr/kararArama>

İmamoğlu, Hülya: “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”
AÜHFD, C.LIV, S.2, 2005, s.183-218.

İmre, Zahit: “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler”,
İÜHFM, C.XXXIX, S.1-4, 1974, s.147-168.

İnan, Ali Naim: **Çocuk Hukuku**, İstanbul, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1968, (İnan, **Çocuk Hukuku**).

İnan, Ali Naim: **Medeni Hukuk**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2005, (İnan, **Medeni Hukuk**).

Kahraman, Süheyla: **Türk Milletlerarası Aile Hukukunda Ortak**

Velayet, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Kapancı, Kadir Berk,
Başoğlu, Başak:

“Çocuğun Medeni Hukuk Kuralları Çerçevesinde Şiddete Karşı Korunması”, **MÜHF-HAD**, C.XXII, S.1, 2016, s.347-364.

Karaca, Hilal:

Velayetin Kapsamı ve Hükümleri, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.

Kaya, İslam Safa, Tolun,
Yüksel:

Uygulayıcılar İçin Türkiye’de ve Avrupa’da Kişisel Verilerin İşlenmesi: KVKK- GDPR Karşılaştırması, 1.bs, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

Kaya, Mehmet Bedii,
Taştan, Furkan Güven:

Kişisel Veri Koruma Hukuku Mevzuat-İçtihat-Bibliyografya, 2023, (çevrimiçi) www.mbkaya.com, 7 Şubat 2023.

Kaya, Mehmet Bedii:

İnternet Hukuku, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, (Mehmet Bedii Kaya, **a.g.e.**).

Kayıhan, Şaban:

Medeni Hukuk Bilgisi, Gözden Geçirilmiş 5.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, (çevrimiçi) www.turcademy.com , 28 Şubat 2024.

Keskin, Dilşad:

“Ergin Kısıtlı Üzerindeki Velâyet Hakkı (Uzatılmış Velayet)” **EÜHFD**, C.IX, S.2, 2014, s.27-60 (çevrimiçi) www.jurix.com.tr , 12 Haziran 2024.

Kılıçoğlu, Ahmet M.:

Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 5. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, (Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Saldırı**).

Kılıçoğlu, Ahmet M.:	Aile Hukuku , Genişletilmiş 5.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2020, (Kılıçoğlu, Aile Hukuku).
Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK):	100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, (çevrimiçi) https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/185c2130-8070-4b2b-a91e-1d48322ca352.pdf , 3 Mart 2022, (KVKK, 100 Soru).
Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK):	Açık Rıza, (çevrimiçi) https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf , 31 Aralık 2023, (KVKK, Açık Rıza).
Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK):	Kişisel Verilerin İşlenme Şartları, (çevrimiçi) https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari , 17 Ocak 2024, (KVKK, İşlenme Şartları).
Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK):	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na İlişkin Uygulama Rehberi, (çevrimiçi) https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF , 25 Eylül 2024, (KVKK, Uygulama Rehberi).
Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK):	“Ürün ve Hizmet Geliştirenler” Tarafından Dikkat Edilmesi Gerekenler, (çevrimiçi) https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/db0b3f30-c636-4fcb-930a-bf8f2e524de8.pdf ,10 Mart 2024, (KVKK, Ürün ve Hizmet Geliştirenler).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip: **Borçlar Hukukuna Giriş Cilt I**, 5.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010.

Kuru, Baki, Aydın, Burak: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)**, 5.bs, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

Kuru, Baki: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, 1.bs, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.

Küçükali, Adnan,
Serçemeli, Ceyhun: “Çocukların Sosyal Medyadaki Mahremiyet Hakları ve “Sharenting” Üzerine Bir Uygulama: Atatürk Üniversitesi Örneği” Uluslararası **Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.XII, S.68, 2019, s.1176-1186.

Küzeci, Elif: **Kişisel Verilerin Korunması**, 3.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, (Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**).

Latipah, Eva/ Kistoro,
Hanif Cahyo Adi/ Hasanah,
Fitria Fauziah/ Putranta,
Himawan: “Elaborating Motive and Psychological Impact of Sharenting in Millennial Parents”, **Universal Journal of Educational Research**, Vol.8, No.10,2020, s.4807-4817 (çevrimiçi)
<https://www.hrpub.org/download/20200930/UJER52-19517232.pdf> , 28 Mart 2024.

Oğuz, Habip: “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.3, 2013, s.1-38.

- Oğuzman, M.Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay Özdemir, Saibe: **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 17.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.
- Omur, Songül, Uyar, Mehtap: “Sharenting: Türkiye’de Ebeveynlerin Paylaşım Eğilimleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi**, S.9, 2022, s.23-45.
- Öcal Apaydın, Bahar: “Çocuğun Katılım Hakkı Çerçevesinde Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde Aile Hukukunda Güncel Meseleler Sempozyumu (Onur Konuğu Prof. Dr. Hüseyin Hatemi)**, 1.bs, Ed. By. Yasemin Güllüoğlu Altun, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.133-142.
- Özdemir, Hayrunnisa, Ruhi, Cemal: **Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)**, 4.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021.
- Özdemir, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, 1.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, (çevrimiçi) www.turcademy.com , 25 Eylül 2024.
- Özkan, Rabia: “Kişisel Veri Koruma Hukukunun Kişilik Hakkının Korunması Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.III, S.2, 2021, s.675-733.
- Özsunay, Ergun: **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, 4.bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979, (Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**).

- Özsunay, Ergun: **Medeni Hukuka Giriş**, 5.bs., İstanbul, Güryay Matbaacılık, 1986, (Özsunay, **Medeni Hukuka Giriş**).
- Öztan, Bilge: **Aile Hukuku**, 6.bs, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015.
- Parsa, Alev Fatoş, Akmeşe, Zuhale: “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği”, **KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi**, C.V, S.1, 2019, s.163-191.
- Peksöz, Vildan: “Çocuk Koruma Tedbirlerinin Medeni Usul Hukuku Bakımından İncelenmesi”, **Türk Hukukunda Çocuk**, Ed. By. Ersin Erdoğan, Belkıs Vural Çelenk, Özgün Özyüksel, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2022, s.633-660.
- Polater, Salih: “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, S.1, s.1-20.
- Reyhani Yüksel, Sera: **Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları**, 2.bs., İstanbul, Legal Yayıncılık, 2020.
- Saygı, Samet: “6698 Sayılı Kanun’un Sistematiğinde Yargısal Başvuru Yolları”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.2, S.2, 2020 s.30-60.
- Selek, Ozan: “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması” **DEÜHFD**, C.XXI, S.2, 2019, s.911-951.
- Serozan, Rona: **Çocuk Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık,

2017. (Serozan, **Çocuk Hukuku**).

Serozan, Rona: **Medeni Hukuk (Genel Bölüm Kişiler Hukuku)**, 7.bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017 (Serozan, **Medeni Hukuk**).

Sert, Selin: “İnternet Yoluyla Elde Edilen Verilerin Genel Boşanma Sebepleri Arasında Değerlendirilmesi Meselesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.116, 2016, s.275-292. (çevrimiçi) www.tbbdergisi.barobirlik.org.tr , 8 Mart 2022.

Sevimli, K. Ahmet: “Veri Koruma Hukuku İlkeleri Işığında Türk Borçlar Kanunu Madde 419”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S.24, 2011, s.122-141.

Sivrikaya, Ezgi: **Gözetim Toplumu Çağında Çocukların Kişisel Verilerine Mahremiyet Hakkı Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Bakış**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2023.

Soysal, Tamer: “Unutulma Hakkının Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.13, 2019, s.339-422.

Stacey B. Steinberg: “Sharenting: Children’s Privacy in the Age of Social Media” **Emory Law Journal** , Volume.66:839, 2017, s.838-884, (çevrimiçi) <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1796&context=facultypub> , 30 Mart 2024.

- Suata, İlay Zeynep: **Çocuk Hukuku Güncel Yargıtay İçtihatları ve Uygulamaya Yönelik Pratik Bilgiler İçerir**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2021.
- Şimşek, Oğuz: **Anayasa Hukuku’nda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008.
- Tandoğan, Haluk: **Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1957.
- Taştan, Furkan Güven: **Türk Sözleşme Hukuku’nda Kişisel Verilerin Korunması**, 2.bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- Tiftik, Mustafa: “Medeni Kanunumuzun 3444 Sayılı Kanun’la Değişik M.24 F.II Karşısında, Haksız Fiillerden Doğan Tazminatta Bir İndirim Sebebi Olarak Zarar Görenin Rızası”, DÜHFD, C.VI, S.6, 1993, s.385-401.
- Turan Başara, Gamze: **Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi**, 1.bs., Turhan Kitabevi, 2018.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM): TBMM 26.Yasama Dönemi 1.Yasama Yılı 117 Sıra Sayılı, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyon Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss11>

[7.pdf](#), (Çevrimiçi), 27 Şubat 2022, (TBMM, Gerekçe).

Uçak, Murat: “Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası” **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, C.III, S.1, 2020, s.41-60.

Usta, Sevgi: **Velayet Hukuku**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.

Uzun, Sevde: “Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Görüntüsünün Sosyal Medyada Paylaşılması ve Ortaya Çıkabilecek Hukuki Meseleler”, s.1-16, (çevrimiçi) <https://humanistburo.org/tr/> , 8 Temmuz 2024.

Uzunöz, M.Ali: **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun İstisnaları (KVKK m.28)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.

Üçüncü, Sümeyye Hilâl: “Medeni Yargılama Hukukunda Kişisel Verilerin ve Sırların Korunması”, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2018.

www.kisiselveri.com

www.mevzuat.gov.tr

www.portal.uyap.gov.tr

Yavuz, Can: **Deepfake (Derin Sahte) Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Yeni Nesil Görsel-İşitsel İçerik**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, (Yavuz, **Deepfake**).

- Yavuz, Can: **İnternetteki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı**, 3.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Yıldız, İlknur/ Kanak, Mehmet: “Çocukların Dijital Teknoloji Kullanımı ve Ebeveynlerin Yaklaşımları: Kesitsel Bir Çalışma”, **TJFMPC**, C.15, S.2, 2021, s.306-314.
- Yılmaz, Berrak: “Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2019.
- Yılmaz, Süleyman, Çavuşoğlu, Gökçe Filiz: **Kişisel Verileri Koruma Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Yücedağ, Nafiye, Akkanat-Öztürk, Elif Beyza: “Kişisel Veri Tanımını Dikkate Almayan Değerlendirmeler Sona Erer Mi? ABAD’ın 26.04.2023 Tarihli ve T-557/20 Sayılı Kararı Üzerine”,(çevrimiçi) <https://blog.lexpera.com.tr/> - 22.05.2023, 28 Eylül 2024.
- Yücedağ, Nafiye: **Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza- Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Uyarınca-**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, (Yücedağ, **Açık Rıza**).
- Yücedağ, Nafiye: “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **İÜHF**, C. LXXV, S.2, 2017, s.765-790, (Yücedağ, “Hukuka Uygunluk

Sebepleri”).

Yücel, Özge: **Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011.

Ziyan, Ayşe: **Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili**, 1.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Zor, Abdülhamid: “Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Zorlu, Zeki: “Çocuğun Kişilik Hakkının Anne-Baba Tarafından Sosyal Medyada İhlali”, **SÜAMYOD**, C.VI, S.1, 2023, 37-76.

Zorluoğlu Yılmaz, Ayça: “Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları”, **SÜHFD**, C.XXIX, S.4, 2021, s.3383-3417.